

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม-เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม : ศึกษากรณี ชาวเล้งกาอู้อ.เกาะลันตา จ.กระบี่

นางสาวเยาวลักษณ์ ศรีสุกใส

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามนุษยวิทยามหาบัณฑิต

สาขาวิชามนุษยวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2757-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SOCIO-ECONOMIC AND CULTURAL CHANGES : A CASE STUDY OF
SANGA-OU SEA GYPSIES AT KO LANTA, KRABI PROVINCE

Miss Yaowalak Srisuksai

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Anthropology

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-2757-7

ย่าวลักษณ์ ศรีสุกใส : การเปลี่ยนแปลงทางสังคม-เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม : ศึกษากรณี
ชาวเลสงขลา อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ (SOCIO-ECONOMIC AND CULTURAL
CHANGES : A CASE STUDY OF SANGA-OU SEA GYPSIES AT KO LANTA,
KRABI PROVINCE) อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุ้มพันธ์.
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : อาจารย์ ดร.นฤมล อรุโณทัย , จำนวน _____ หน้า.
ISBN 974-17-2757-7

ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์
ชาวเลอุรักลาไว้อยู่ บ้านสงขลา อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง
ทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ของชาวเลอุรักลาไว้อยู่ บ้านสงขลา โดยมีสมมติฐานว่า
1) วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลบ้านสงขลาได้มีการเปลี่ยนแปลง 2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
เศรษฐกิจ และการเมือง อันเนื่องมาจากการเข้ามาของรัฐและระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่

การเก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีเก็บข้อมูลแบบสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมที่
หมู่บ้านสงขลา และสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข่าวสำคัญทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จำนวน
10 คน

การขยายตัวของเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ การขยายตัวของอำนาจรัฐและธุรกิจท่องเที่ยวอัน
เป็นผลมาจากการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพภายในชุมชน
เปลี่ยนไปเป็นระบบการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้นทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ขึ้นในชุมชน
ส่งผลทำให้แบบแผนชีวิตทางสังคม เศรษฐกิจและ วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปหลายประการ เช่น
เงินตราเข้ามามีความสำคัญมากขึ้น เกิดอาชีพที่หลากหลายในชุมชน เช่น อาชีพรับจ้างทำงานในรี
สอร์ท อาชีพนายหน้า ด้านการเมืองการปกครองทำให้ชาวเลมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านมาก
ขึ้น หน้าที่ของผู้นำชุมชนในอดีตคือ “โต๊ะหม้อ” ถูกลดบทบาทลง มีการติดต่อกับบุคคลภายนอก
เกิดการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรม และรับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาปฏิบัติ คนในชุมชนมีค่านิยม
ทางด้านวัตถุ วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างคนในชุมชนเข้าร่วมน้อยลง

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยพื้นฐานความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังมีสำนึกในบรรพบุรุษร่วมกัน มี
ความเป็นเครือญาติในชุมชน จึงทำให้ชาวเลรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผ่านความเชื่อ ประเพณี
พิธีกรรม ภาษา และวิถีการดำรงชีวิต สิ่งเหล่านี้ถึงแม้จะไม่เข้มข้นเหมือนในอดีต แต่ก็เป็
นแรงยึดเหนี่ยวทางสังคมที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นไปอย่างไม่รวดเร็วนัก

ภาควิชา _____ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา _____ ลายมือชื่อนิสิต _____
สาขาวิชา _____ มานุษยวิทยา _____ ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา _____
ปีการศึกษา _____ 2545 _____ ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

428 11690 24 : MAJOR ANTHROPOLOGY

KEY WORD : SEA-GYPSIES /URAK LAWOI /SOCIO-ECONOMIC AND CULTURAL CHANGES

YAWALAK SRISUKSAI : SOCIO-ECONOMIC AND CULTURAL CHANGES

: A CASE STUDY OF SANGA-OU SEA GYPSIES AT KO LANTA, KRABI

PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. PREECHA KUWINPANT, Ph.D.

THESIS CO-ADVISOR : NARUMON ARUNOTAI , Ph.D. 143 pp. ISBN 974-17-2757-7

The objectives of this study are : 1) to study the way of life of the Sanga-ou Sea Gypsies at Ko Lanta , Krabi Province, 2) to study socio-economic and cultural changes of this people and this community. The main hypothesis is that the expansion of the modern economy from outside and the intervention of the state have brought about great changes in the life of the people.

Participant observation and indepth interview are methods employed in this study. Ten key informants are selected based on their experiences in community life of the village.

Modern market economy have turned the traditional economy into market economy. Local products, previously..... for home consumption and exchanges, have been bought and sold in the market. Occupations have been diversified. Land and labor are marketed. Local political organization have also been connected with the state government through their leader and election. Traditional leaders have lost this authority as power is now derived mainly from the state appointment. Outside cultural values and norms have been introduced through modern media such as TV and radio. Changes have occurred in all aspect of their life.

On the other hand, people have also struggled to preserve some of their community life through kinship bonds and other basic ethnic values and thought. They maintain their ethnic origin, language, religions rituals and practice. This helps to slow down the paces of social and economic changes to a certain degree.

Department Sociology and Anthropology

Student's signature _____

Field of study Anthropology

Advisor's signature _____

Academic year 2002

Co-advisor's signature _____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ทั้งนี้เพราะความอนุเคราะห์ ช่วยเหลือจากบุคคล หลากท่านด้วยกัน ซึ่งผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของทุกท่านเป็นอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คอยชี้แนะทางแนวทางให้ทุกทาง ความกรุณาของท่านมากเกินกว่าจะบรรยาย ได้หมดศิษย์คนนี้จะจดจำไปชั่วชีวิต ขอขอบพระคุณ ดร. นฤมล อรุโณทัย ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่คอยเป็นห่วงกระตุ้นเตือนและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อย่างละเอียดในวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์ ในฐานะเป็นประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้ความเมตตา กรุณาเสมอมา และขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. สุภางค์ จันทวานิช ที่กรุณาสละเวลาร่วมเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์และช่วยนำทางให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับอาจารย์อาภรณ์ อุกฤษณ์ อาจารย์ประจำวิทยาลัยพลศึกษาปีที่ ๑ ที่ช่วยให้คำแนะนำและดูแลระหว่างที่ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลในสนามวิจัย และทุกครั้งที่เจอกัน

ขอขอบคุณชาวเลทุกคนในหมู่บ้านสังกาอู๋ และบ้านโนไร่ โดยเฉพาะ อบต. สมจิตร ทะเลลึก ผู้ใหญ่บ้านประชา ทะเลลึก, พี่ปราณี ทะเลลึก, คุณลุงโกวิท ช่างน้ำ, คุณครูสุชาดา ช่างน้ำ และชาวเลทุกๆ คนในหมู่บ้านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีมิตรภาพที่น่าประทับใจ และชวนให้ผู้วิจัยร่วม รับประทานอาหารทุกครั้งที่เกิดขึ้นไม่ว่าส่วนไหนของในหมู่บ้าน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างมากและ จะจดจำไว้ไม่ลืมเลือน

ขอขอบคุณ พี่มร ปลัดเทศบาล ตำบลเกาะลันตาใหญ่ ที่ให้ที่พักพิงแก่ผู้วิจัยตั้งแต่วันแรกที่ผู้วิจัยไปเหยียบเกาะลันตา ผู้วิจัยรู้สึกประทับใจเป็นอย่างมาก

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ในภาควิชาที่คอยถามไถ่ทุกข์สุขและให้กำลังใจอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็น ปอ โจ้ หนอง โดยเฉพาะ เจ๊นน ขอบขอบคุณที่โทรมากระตุ้นให้ผู้วิจัยทำงานทุกครั้ง และช่วยเหลือในทุกๆ เรื่องไม่ว่าจะด้านวิชาการ ความบันเทิง และอื่นๆ อีกมากมาย รวมถึงขอบคุณพี่น้อยที่เอื้อที่คอยให้กำลังใจเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณพี่ตุ๊กเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่แสนจะใจดี พี่นวลที่คอยถามทุกข์สุขทุกครั้งที่เจอกัน พี่เด่นดวง ที่คอยให้ความอนุเคราะห์ในการดำเนินเรื่องต่างๆ ของฝ่ายทะเบียนเสมอมา และพี่สมหญิง สวช.

ขอขอบคุณเพื่อนๆ อีกกลุ่ม คือ พี่ผึ้ง ที่คอยรับฟังและให้คำปรึกษาปัญหาทุกเรื่องของผู้วิจัยบนให้ฟังแม้บางครั้งอาจจะไม่อยากฟังก็ตาม ขอบขอบคุณพี่ที่ให้กำลังใจ, ดีกที่อดสู่อำมาอยู่ดูแลและช่วยตรวจทานความเรียบร้อยในการพิมพ์

และเนื่องจากทุนอุดหนุนการวิจัยบางส่วนนี้มาจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายที่สุดขอขอบคุณกำลังกาย กำลังใจที่สำคัญ คือ พ่อแรงบันดาลใจที่ยิ่งใหญ่, แม่ซึ่งเป็นผู้ช่วยวิจัยจำเป็น เดินทางไปสนามวิจัยทุกครั้งไม่เคยขาด, พี่สาว และพี่ชาย ที่อดทนรอจนผู้วิจัยสำเร็จการศึกษาและให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นทุนการศึกษา หรือรับฟังปัญหาเมื่อผู้วิจัยรู้สึกท้อแท้ และสิ้นหวัง บุญคุณทั้งหมดนี้หาที่เปรียบมิได้ ผู้วิจัยจะเก็บไว้ในความทรงจำตลอดไป

นางสาวเขวาลักษณ์ ศรีสุโกส

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญแผนที่.....	ฎ
สารบัญตาราง.....	ฏ
สารบัญแผนผัง.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	5
1.3 สมมติฐานในการวิจัย.....	5
1.4 แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย.....	5
1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
1.5.1 เอกสารเกี่ยวกับชาวเล.....	11
1.5.2 เอกสารเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมกลุ่มชาติพันธุ์.....	15
1.6 นิยามศัพท์.....	18
1.7 ขอบเขตการวิจัย.....	19
1.8 วิธีการศึกษาและระเบียบวิธีวิจัย.....	19
1.9 ระยะเวลาในการศึกษา.....	21
บทที่ 2 ชาวเลในประเทศไทย.....	
2.1 ความเป็นมาของชาติพันธุ์ชาวเล.....	22
2.2 ชื่อทั่วไปและชื่อเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล.....	23
2.3 ความเป็นมาตำนาน “ชาวเล”.....	26
2.3.1 ตำนานเกี่ยวกับชาวเลกลุ่มมอแกนและอูรักลาโว้ย.....	25
2.3.2 ตำนานเกี่ยวกับ ชนุญญี่ร้ย : ที่มาของชาวเลอูรักลาโว้ย.....	27
บทที่ 3 วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเลหมู่บ้านสังกาอู๋.....	
3.1 ข้อมูลเบื้องต้นของเกาะลันตา.....	29
3.1.1 ความเป็นมา.....	29
3.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ.....	30

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
3.1.3 ประชากร.....	31
3.1.4 เขตการปกครอง การคมนาคม และสถานที่สำคัญ.....	31
3.2 การตั้งถิ่นฐานของชาวเลที่เกาะลันตา.....	35
3.2.1 ประวัติการตั้งถิ่นฐานของชาวเล.....	35
3.2.2 ชุมชนบ้านสังกาอู่.....	39
3.2.3 ลักษณะการตั้งบ้านเรือน.....	42
3.2.4 ประชากร.....	46
3.3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม.....	47
3.3.1 วิถีชีวิตประจำวัน	47
- กิจกรรมในแต่ละวัน	47
- อาหารหลักและนิสัยการกิน.....	49
3.3.2 การประกอบอาชีพ.....	49
3.3.2.1 ประมง.....	49
3.3.2.2 เกษตรกรรม.....	50
3.3.2.3 รับจ้าง.....	50
3.3.3 การศึกษา.....	50
3.3.4 การสาธารณสุข.....	57
3.3.5 โครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคม.....	60
3.3.5.1ครอบครัวและเครือญาติ.....	60
3.3.5.2การสืบทอดมรดกและทรัพย์สิน.....	65
3.3.5.3ความสัมพันธ์กับคนภายนอกชุมชน.....	66
3.3.5.4ลักษณะการเมืองการปกครอง.....	70
3.3.6 ลักษณะทางวัฒนธรรม.....	71
3.3.6.1ภาษา.....	71
3.3.6.2การแต่งกาย.....	72
3.3.6.3ศาสนา ความเชื่อ และประเพณี.....	73
-พิธีบูชาศาลบรรพบุรุษ.....	74
-พิธีบูชาแม่ย่านางเรือ.....	75

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
-พิธีลอยเรือ.....	76
สรุป.....	80
บทที่ 4 พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม.....	80
4.1 ด้านเศรษฐกิจ.....	80
4.1.1 เทคนิคและความชำนาญ.....	80
- ระยะเวลาในการออกหาปลา.....	84
- การแบ่งแรงงานชายหญิง.....	85
- การแบ่งแรงงานและความสัมพันธ์ของลูกเรือ.....	86
- การประมงเชิงพานิชย์และบทบาทของเจ้าแก้ว.....	87
4.1.2 การเกิดขึ้นของอาชีพใหม่.....	92
- อาชีพแรงงานรับจ้าง.....	92
- อาชีพทำงานในรีสอร์ท.....	93
- อาชีพเกษตรกรรมเชิงพานิชย์.....	95
- อาชีพค้าขาย.....	96
- อาชีพนายหน้า.....	97
4.1.3 การขยายตัวของอำนาจทุน.....	99
4.1.4 แบบแผนการใช้จ่ายและบริโภค.....	100
4.2 ด้านสังคม.....	101
4.2.1 ความสัมพันธ์ในครอบครัวชุมชน.....	101
4.2.2 การขยายตัวของอำนาจรัฐ.....	102
4.3 ด้านวัฒนธรรมประเพณี.....	106
4.3.1 ค่านิยมที่เปลี่ยนไป.....	106
สรุป.....	107
บทที่ 5 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง.....	108
5.1 การขยายตัวของเศรษฐกิจเชิงพานิชย์.....	108
5.1.1 การเกิดเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์.....	109
5.1.2 การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน์.....	111

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2 การขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว.....	112
5.3 การขยายตัวของอำนาจรัฐ.....	113
5.3.1 นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม.....	113
5.3.2 นโยบายการปกครอง.....	114
5.4 อิทธิพลจากสื่อ และการปะทะสังสรรค์กับสังคมไทย.....	115
5.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของสังคมวัฒนธรรม.....	117
5.5.1 การรักษาอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์.....	117
5.6 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต.....	120
รายการอ้างอิง.....	123
ภาคผนวกรูปภาพประกอบ.....	128
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	143

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนที่

หน้า

ภาพที่ 1 แผนที่อำเภอเกาะลันตา.....	34
ภาพที่ 2 แผนที่หมู่บ้านสังกาอู๋.....	41

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางแสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข่าวสำคัญ.....	21
ตารางที่ 2 ตารางแสดงชื่อทั่วไปและชื่อเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล.....	24
ตารางที่ 3 ตารางแสดงจำนวนประชากรแยกตามเพศ วัยและช่วงอายุ.....	46
ตารางที่ 4 ตารางแสดงจำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านสังกัดอำเภอแบ่งตามลำดับชั้น.....	53
ตารางที่ 5 ตารางแสดงระดับการศึกษาของประชากรที่บ้านสังกัดอำเภอ.....	56

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนผัง

หน้า

แผนผังที่ 1 แผนผังแสดงการนับเครือข่าย..... 63

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในเอเชียอาคเนย์ ที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลาย กลุ่มซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกัน กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ เหล่านี้ แต่ละกลุ่มล้วนมีวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา ฯลฯ เป็นของตัวเอง อย่างไรก็ตามปทานุกรม มานุษยวิทยาได้นิยามกลุ่มชาติพันธุ์ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มซึ่งมีลักษณะทางวัฒนธรรมร่วมกัน Winick 1970: 198 (อ้างใน รพีพรรณ คมใส 2540: 1) ซึ่งลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ เห็นได้ในเรื่องวิถีชาวบ้าน (Folkway) จารีต (Mores) ประเพณีการแต่งกาย ศิลปะ เครื่องประดับ กฎศีลธรรม จรรยา ระบบคุณค่า แบบแผนอาหารการกิน การอบรมขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ตลอดจนแบบอย่างการพักผ่อน หย่อนใจ หรือแม้แต่ความเชื่อทางศาสนา ที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษแตกต่างไปจากกลุ่มก็สามารถที่จะรักษาเอกลักษณ์ เฉพาะกลุ่มที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษไปยังรุ่นลูกรุ่นหลาน ได้ ดังเช่น กลุ่มชาติพันธุ์ทางภาคใต้ ที่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก คือ ชาวเล หรือชาวน้ำ (Chaonam or Sea Gypsies – Gypsies) ซึ่งอยู่ตามชายฝั่ง และเกาะต่าง ๆ ทางด้านตะวันตกของประเทศไทย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีวิถีชีวิตแตกต่างจากชนส่วนใหญ่ มีวัฒนธรรม ภาษา จึงควรที่จะได้รับการศึกษาค้นคว้าชาติพันธุ์ของพวกเขา ให้เป็นที่รู้จักกันมากยิ่งขึ้น

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกในปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาหลายสิบปี ที่สังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก โดยรัฐพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม คือ การพยายามสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปเผยแพร่ในชุมชนชนบททั่วทุกภูมิภาคของประเทศ เพื่อเป็นการสร้างความทันสมัยให้แก่สังคมไทย โดยการนำไปเปรียบเทียบกับภาพความเจริญก้าวหน้าในสังคมและวัฒนธรรมตะวันตก คนไทยรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาและได้มีการปรับใช้เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การปรับตัวในการดำรงชีวิตของประชาชน ประกอบกับการที่สังคมไทยประกอบด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มต่างๆ เหล่านี้ต่างก็ต้องการความทันสมัยและความเจริญทัดเทียมกับคนไทยหรือคนส่วนใหญ่ ดังนั้นนโยบายรัฐในการพัฒนาประเทศเพื่อก่อให้เกิดความเจริญในทุกภูมิภาคจึงเป็นที่ยอมรับของคนหลายกลุ่มที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมไทย

ในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ก็ล้วนแต่มีวัฒนธรรมย่อย เช่น ภาษา ศาสนา เป็นของตนเอง โดยมีวัฒนธรรมไทยเป็นหลัก รัฐบาลไทยแต่เดิมได้พยายามใช้นโยบายผสมกลมกลืนและการบูรณาการกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสังคมไทย ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาในด้านการเมือง การปกครอง ดังเช่น นโยบายสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งเมื่อครั้งยังดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2481-2487) มีการประกาศใช้รัฐนิยมต่างๆ เช่น การใช้ชื่อประเทศ ประชาชน สัญชาติ ฯลฯ ได้กำหนดให้ทุกคนต้องพูดและใช้ภาษาไทยโดยศึกษาให้อย่างน้อยอ่านออกเขียนได้ (ทวี วีระวงศ์เสรี, 2517:140)

จากนโยบายที่กล่าวมา จะเห็นถึงความพยายามของรัฐในการที่จะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสังคมไทย แต่ในขณะที่เดียวกันนับว่าเป็นไปได้ยากในการที่จะทำให้กลุ่มคนเหล่านี้หันมายอมรับวัฒนธรรมไทยในทุกกรณี โดยการจะละทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตน เช่น ยังคงมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามความเชื่อดั้งเดิมของตนอยู่ รัฐบาลจึงได้พยายามใช้นโยบายผ่อนปรนโดยการเปลี่ยนนโยบายจากรูปแบบการพยายามผสมกลมกลืนมาเป็นการยอมรับการอยู่ร่วมกัน โดยให้แต่ละกลุ่มธำรงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนไว้ได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องไม่ขัดกับวัฒนธรรมหลักของสังคมไทย

ปัจจุบันเศรษฐกิจและสังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ซึ่งมีอิทธิพลทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มุ่งเข้าหาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คือ การรับความทันสมัย (Modernization) เพื่อประโยชน์ในการมีชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นแนวทางของรัฐหรือคนไทยส่วนใหญ่กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ กลุ่ม จึงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การยอมรับเทคโนโลยี หรือความทันสมัยจากสังคมหลัก แต่ในขณะที่เดียวกันพวกเขาก็ยังคงยึดมั่นอยู่ในเอกลักษณ์ของตนเองและยังมีสำนึกในชาติพันธุ์ตามความรู้สึกผูกพันกับวัฒนธรรมเดิมของกลุ่มตนเองอยู่

กลุ่มชาติพันธุ์จะมีแบบแผนในการดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคมที่เป็นลักษณะของตนเองและมักจะมีเรื่องราวอันเป็นจุดกำเนิดของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต มีขนบธรรมเนียมประเพณี แนวคิด ภาษา ตลอดจนมีความรู้สึกหรือสำนึกในเผ่าพันธุ์ของตน ภายใต้อิทธิพลของการพัฒนาทางวัฒนธรรมร่วมกัน ถึงแม้ว่าจะมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอกกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้นบ้างก็ตาม แต่ก็ยังคงมีรูปแบบทางวัฒนธรรมหลงเหลือให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนได้ในปัจจุบัน (ประคอง เอี่ยมศิริ, 2535)

ชาวเลหรือชาวน้ำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งทางใต้ของประเทศไทย อาศัยตามเกาะชายฝั่งในมหาสมุทรอินเดียแถบภูเก็ต และทะเลอันดามัน ชาวเลอพยพเคลื่อนย้ายเร่ร่อนทำมาหากินอยู่ในบริเวณนับตั้งแต่จังหวัด ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และสตูล แต่เนื่องจากชาวเลมีอยู่เพียงจำนวนน้อย กระจายอยู่หลายแห่ง ไม่มีปัญหาทางด้านการเมืองและการปกครอง จึงไม่ค่อยเป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจ เอาใจใส่ และได้รับความช่วยเหลือจากโลกภายนอกเท่าที่ควร ชาวเลจึงอาศัยอยู่อย่างโดดเดี่ยวตามลำพังมีความสัมพันธ์และติดต่อกับคนพื้นเมืองเท่าที่จำเป็น แต่ชาวเลมีแบบแผนประเพณี วิถีชีวิตและภาษาเป็นของตนเอง ซึ่งล้วนแล้วแต่นำศึกษาด้วยกันทั้งสิ้น (ประเทือง เครือหงส์, 2541: 2)

ในประเทศไทย นอกจากคำว่า “ชาวเล” ซึ่งเป็นคำเรียกชื่อของชนกลุ่มน้อยในปักษ์ใต้แล้วก็ยังมีคำอื่นๆ ที่ใช้เรียกชนกลุ่มนี้ อีก เช่น “ชาวน้ำ” “ชาวไทยใหม่” คำว่าชาวน้ำเป็นคำที่ชนกลุ่มนี้ถือว่าไม่สุภาพและดูถูกเหยียดหยามพวกเขา โดยเขาให้เหตุผลว่า คนเราเกิดมาจากน้ำอสุจิซึ่งถือเป็นน้ำที่ไม่สะอาดบริสุทธิ์ ดังนั้นคำว่า “ชาวน้ำ” จึงถือเป็นคำต่ำ เป็นคำที่ชาวเลรังเกียจมาก จึงไม่ควรใช้คำว่า “ชาวน้ำ” เรียกชนกลุ่มนี้ (ฉันทส ทองช่วย, 2528)

ส่วนคำว่า “ชาวไทยใหม่” เป็นคำที่ทางราชการกำหนดให้เรียกชนกลุ่มนี้แทนคำว่า “ชาวเล” หรือ “ชาวน้ำ” หรือแทนคำอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อต้องการลดช่องว่างด้านความรู้สึกที่ไม่ดีระหว่างชนกลุ่มนี้กับประชาชนทั่วไปออกไป ทำให้พวกเขา รู้สึกว่าเขาก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีความพอใจต่อคำว่า “ชาวไทยใหม่” มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพวกเขามีความรู้สึกว่าได้รับการยกย่องให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกับคนไทยส่วนใหญ่

ประชุม ชุ่มเพ็งพันธ์ (2521) ได้เขียนถึงความเป็นมาของคำว่า “ไทยใหม่” ในวารสาร อ.ส.ท. เรื่องวัฒนธรรมชาวเล ความตอนหนึ่งว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนแจกวัดอุบิัจจัยที่จำเป็นต่าง ๆ แก่ชาวทะเล และโปรดให้เรียกชาวทะเลว่า “ไทยใหม่” ซึ่งบรรดาชาวทะเลปลื้มปิติพอใจมาก ต้องการให้ชาวบกทั่วไปเรียกพวกเขาตามนามพระราชทาน

นักวิชาการสาขาต่างๆ ได้แบ่งกลุ่มชาวเลโดยอาศัยหลักเกณฑ์ทางการตั้งถิ่นฐานบั้งทางด้านภาษาศาสตร์บั้ง ทางด้านชาติพันธุ์วรรณาบั้ง หลากหลายแตกต่างกันไป

กลุ่มชาวเลในประเทศไทย อารณ อุกฤษณ์ (2532) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ตามแนวคติชนวิทยา หรือจากทัศนระของชาวเลดังนี้

1. ชาวเลกลุ่มมอแกน (Moken) แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

1.1 มอแกนปูเลา (Moken Pulau) หมายถึง มอแกนเกาะ หรือที่เรียกกันว่าสิงทะเล เดิมอาศัยอยู่ในเรือเร่ร่อนบริเวณหมู่เกาะสุรินทร์ เกาะพยาม เกาะช้าง เกาะบัว เกาะบอน เกาะระ เกาะพระทอง และหมู่เกาะสิมิลัน จังหวัดพังงา รวมทั้งพวกที่แต่งงานกับกลุ่มอูรักลาโว้ย และตั้งถิ่นฐานบนหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต เกาะพีพี จังหวัดกระบี่

1.2 มอแกนตามับ (Moken Tamub) หมายถึง มอแกนบกหรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า มอแกนขละ หรือสิงบก อาศัยอยู่ตามเกาะชายฝั่งทะเลบนเกาะพระทอง อำเภอ กระบุรี จังหวัดพังงา และชายฝั่งบ้านทุ่งน้ำคำ อำเภอตะกั่วป่า ลงไปจนถึงบ้านลำ ปี่ อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา และตำบลท่าฉัตรชัย จังหวัดภูเก็ต

มอแกนทั้งสองกลุ่มนี้ใช้ภาษามอแกนเป็นภาษาพูด โดยภาษามอแกนปูเลาเป็นภาษากลาง ส่วนภาษามอแกนตามับเป็นภาษาถิ่น

2. ชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ย (Urak Lawoi)

ชาวเลกลุ่มนี้ตั้งถิ่นฐานบนเกาะภูเก็ต บริเวณหาดราไวย์ และบ้านสระบัว จังหวัดกระบี่ บริเวณเกาะพีพี (แหลมตง) เกาะจำ เกาะปู เกาะลันตาใหญ่ ซึ่งกระจายกันอยู่บริเวณบ้านคลองดาว บ้านไนไร่ บ้านบ่อแหวน และเกาะไหง จังหวัดตรัง เรื่อยลงไปจนถึงเกาะอาดัง เกาะหลีเป๊ะ เกาะราวี จังหวัดสตูล ชาวเลกลุ่มนี้ใช้ภาษา อูรักลาโว้ยเป็นภาษาพูด

ครั้นเมื่อมาอยู่ในประเทศไทยก็มีการผสมปนเปกัน กลายเป็นชาวเลผสมกระจายกันอยู่ตามเกาะ ต่างๆ แยกเป็นกลุ่มๆ แต่ละกลุ่มจะมีภาษาพูดที่แตกต่างกันไป ดังนั้นถ้าจะแบ่งกลุ่มชาวเลตามลักษณะภาษาถิ่นย่อย (Sub-dialect) คงจะแบ่งได้ 3 พวก คือ กลุ่มอูรักลาโว้ย กลุ่มมอแกนและกลุ่มมอแกน หรือสิง หรือมา ชิง ซึ่งถือเอาภาษาของแต่ละกลุ่มเป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่งกลุ่ม

กระบี่เป็นจังหวัดหนึ่งที่ยังมีการรวมตัวของชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ยอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น โดยเฉพาะที่ อ.เกาะลันตา และท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่ทันสมัยและนโยบายของรัฐบาล กระแสการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เข้าไปสู่ชุมชนก็เกิดขึ้น จึงเป็นที่ น่าสนใจศึกษาว่าการเปลี่ยนแปลงในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของชาวเลอูรักลาโว้ยนี้ พวกเขาจะมี การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต ไปเป็นอย่างไรบ้าง และการรักษาและธำรงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในกลุ่ม จะคงยังมีอยู่มากน้อยเพียงใด ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม-เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชาวเลกลุ่มนี้เป็นอย่างมาก

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลอุรักลาโว้ย บ้านสังกาอู้อ. เกาะลันตา จ.กระบี่
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชาวเลอุรักลาโว้ยบ้านสังกาอู้อ. เกาะลันตา จ.กระบี่

1.3 สมมติฐานในการวิจัย

1. วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลมีการเปลี่ยนแปลง
2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง อันเนื่องมาจากการเข้ามาของรัฐและระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่

1.4 แนวคิดและและทฤษฎีสำคัญในการวิจัย

แนวความคิดที่ผู้ศึกษาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ แนวคิดเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) ซึ่งแนวคิดเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์เป็นการให้ความหมายว่า “กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น คนไทย คนพม่า คนกระเหรี่ยง คนจีน คนลาว เป็นต้น (อมรา พงศาพิชญ์, 2533: 156)

Frederic Barth ศึกษาชนกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า ลักษณะเฉพาะในแต่ละกลุ่มนั้นไม่ใช่วัตถุทางวัฒนธรรม แต่เป็นเรื่องของอาณาเขตทางชาติพันธุ์ (Ethnic Boundary) โดยเสนอว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งรกรากอยู่ในบริเวณเดียวกันจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะของการแบ่งอาณาเขต อาณาเขตทางชาติพันธุ์นี้สามารถพิจารณาได้จากลักษณะทางวัฒนธรรมถ้ากลุ่มชาติพันธุ์อ้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกไว้ได้แล้ว จะเป็นเสมือนสัญญาณบอกให้ผู้ที่เป็สมาชิกและบุคคลภายนอกทราบถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีอาณาเขตพื้นที่ที่แน่นอน การรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มก็คือ การมีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ร่วมกันซึ่งจะมีผลต่อการกระทำระหว่างกัน โดยสมาชิกภายในกลุ่ม จะเป็นผู้ตัดสินและกำหนดคบบทบาทค่านิยมของกลุ่มขึ้นเอง

Charles F. Keyes (อ้างในอมรา พงศาพิชญ์, 2533: 157) ได้สรุปแนวความคิดที่ใช้เป็นมาตรการในการพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์ว่า จะต้องใช้ความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่ม การที่สมาชิกมีความรู้สึกต้องการสืบทอดวัฒนธรรม ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การปฏิบัติตามแบบแผนประเพณีและวัฒนธรรมนี้ได้แก่ ภาษา ศาสนา ปรัชญาที่กล่าวถึงความเป็นมาของบรรพบุรุษ

ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ สร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและต้องการสืบทอดเอกลักษณ์นี้ต่อไป การพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์นั้นจะต้องพิจารณาในระดับบุคคล บุคคลนั้นจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าเขาเป็นสมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์ใด โดยอาศัยปัจจัยทางด้านสังคม วัฒนธรรมเป็นเครื่องช่วยในการพิจารณา นอกจากนั้น Keyes ยังได้พิจารณาความสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยแยกออกเป็น 2 รูปแบบคือแบบที่กลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงในบริเวณเดียวกันจะมีความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและแบบที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอยู่ในลักษณะชนส่วนใหญ่และชนส่วนน้อย จะเป็นไปได้ในกรณีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ใกล้กันแต่เข้ากันไม่ได้ จะพบว่าเป็นเพราะวัฒนธรรมในสองวัฒนธรรมเข้ากันไม่ได้ วัตถุประสงค์ทางการเมืองไม่ตรงกัน และต่างกลุ่มต่างไม่ยอมรับกัน ความเข้ากันไม่ได้นี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม

ในการนำแนวคิดชาติพันธุ์มาใช้เพราะในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในสังคมไทยที่ไม่ค่อยมีคนรู้จักกันมากเท่าไรนัก และมีการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา พิธีกรรม มีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเองที่จะพอให้เห็นถึงการแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาวเลนี้ยังคงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่น่าศึกษาและน่าสนใจ และนอกจากนั้นยังมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับบรรพบุรุษและถิ่นกำเนิดของชาติพันธุ์ของตนอยู่

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ในสังคมดั้งเดิม

ในยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและในบางสังคมอย่างรุนแรง ในสังคมไทยกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นกลุ่มน้อยที่อยู่ห่างไกลจากจุดศูนย์กลาง จะได้รับผลกระทบจากอิทธิพลภายนอกเป็นอย่างมาก อย่างที่ไม่มีทางจะหนีพ้นกระแสการเปลี่ยนแปลงไปได้ นอกเหนือไปจากชาวเขาแล้ว ชนกลุ่มน้อยที่เป็นคนพื้นเมืองในเขตที่ห่างไกลในภาคใต้ เช่น ชาวเลที่เรารู้จักก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงหนีภาวะกดดันจากภายนอก ให้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและกระบวนคิดเพื่อการอยู่รอดของบุคคลและกลุ่มได้

Julian Steward (1977) เสนอว่าการจะเข้าใจการเปลี่ยนแปลง จำเป็นต้องเข้าใจในลักษณะ “กระบวนการ” (process) ที่ต่อเนื่องเป็นช่วงๆ ไป โดยอาจเริ่มต้นจากการที่ประชากรเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงในระบบการผลิต เงินตราและการค้า โดยทั่วไปการเปลี่ยนแปลงในสังคมแบบประเพณีจะเกิดขึ้นเมื่อมีการปะทะสังสรร รวมถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นของชนเผ่ากับวัฒนธรรมที่

มาจากโลกภายนอก ฉะนั้นในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยมักจะเกิดจากอิทธิพลของวัฒนธรรมจากภายนอกที่บังคับและกำหนดให้กลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงเพื่อการอยู่รอด การจะเข้าใจการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นสิ่งที่จะต้องเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมก่อน เพื่อจะรู้ว่าอะไรที่เปลี่ยนและเป็นที่ไปในทิศทางใด ในบางสังคมที่ไม่มีตัวหนังสือ บันทึกประวัติศาสตร์ การจะเข้าใจเหตุการณ์ในอดีตไม่ใช่เรื่องง่าย แต่การเข้าใจจากการพูดคุยกับผู้อาวุโสในเผ่า ก็อาจจะมีประโยชน์ให้พอที่จะเข้าใจความเป็นมาและเป็นไปของสังคม เพื่อจะเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยที่เกิดขึ้นในแทบทุกสังคมในโลกปัจจุบัน

ความเป็นทันสมัยอาจจะเกิดขึ้นเฉพาะกับแ่งมุมบางแ่งมุมของสังคมเผ่า และอาจไปช่วยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องภายในสังคมนั้นๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงในเรื่องอาหาร เสื้อผ้า แต่เราไม่อาจมองข้ามปัจจัยภายนอกที่สำคัญๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากภายในสังคมนั้นๆ เช่น การกระจายตัวของอุตสาหกรรม ระบบเศรษฐกิจเงินตรา ระบบการศึกษาและอื่นๆ ทั้งที่เป็นผลมาจากการเข้ามาของรัฐ และธุรกิจเอกชน

Steward ให้ความสำคัญกับกระบวนการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (acculturation) ที่เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมจากภายนอกที่มีอิทธิพลมากกว่า จนเกิดการยอมรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน และก่อให้เกิดผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ ของสังคมและวัฒนธรรมอย่างมากมาย โดยเฉพาะสังคมชนเผ่าที่โดดเดี่ยว และอยู่ห่างไกล อิทธิพลจากภายนอกมักจะมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นแบบละโดยสิ้นเชิง เช่น การเข้ามาของเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ มีผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนสิ่งของกลายมาเป็นการใช้เงินตราเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยน การเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบตลาดทำให้การร่วมมือตามประเพณีเหือดหายไป ที่ดินกลายเป็นสินค้าที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ ผลที่เกิดขึ้นคือ พวกเขาจะถูกแปลกแยก (alienation) ออกจากทรัพยากรและสิ่งของที่เป็นของกลุ่มตามประเพณี พวกเขา กลายมาเป็นกรรมกรรับจ้าง และผู้ผลิตสินค้าป้อนตลาดที่จำต้องพึ่งพิงกับลูกค้าและกลไกตลาดภายนอกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และบ่อยครั้งมักจะถูกเอาเปรียบ และกลายมาเป็นชนชั้นล่างที่ยากจนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมในสังคมใหญ่ที่ถูกผนวกเข้าไว้โดยการควบคุมของรัฐ และเศรษฐกิจสมัยใหม่เกิดอคติและการเลือกปฏิบัติ (prejudice and discrimination) จากคนในสังคมใหญ่ที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์กลายมาชนชั้นล่าง ในสังคมใหญ่ ผลก็คือความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยมักจะเกิดขึ้น ในลักษณะที่ชนกลุ่มน้อยรู้สึกถูกเอาเปรียบ ผลที่เกิดขึ้นก็คือกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อย รวมตัวกันมากขึ้น เพื่อต่อต้านอิทธิพลจากภายนอกไม่ว่าจะโดยรัฐหรือเอกชน (เช่น การบุกรุกเข้ายึดพื้นที่ถือครองหรือซื้อที่ดินเพื่อทำรีสอร์ท ทำให้ชนพื้น

เมืองกลายมาเป็นเพียงแค่ลูกจ้างที่ทำงานให้กับนายทุนภายนอก) สำหรับบางกลุ่มสิ่งที่เกิดอาจตรงข้าม คือ แทนที่พวกเขาจะต่อต้าน พวกเขาเลือกที่เรียกร้องสิทธิในการเป็นพลเมืองของรัฐ และเรียกร้องความช่วยเหลือจากรัฐ แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงยึดเกี่ยวอย่างแน่นหนากับวัฒนธรรมประเพณีของชีวิตกลุ่มของพวกเขา สถานการณ์จะยิ่งรุนแรงขึ้นหากองค์กรเอกชนได้รับรู้ข้อเสียเปรียบ และข้อเท็จจริงจากพวกเขา กลุ่มชนพื้นเมืองร่วมกับองค์กรภายนอกอาจจะรวมตัวกันเพื่อยกระดับชีวิตและประเพณีของเขาให้พ้นจากการกลายมาเป็นกลุ่มคนชายขอบ (marginalization) การจะเข้าใจประเด็นดังกล่าว เราจำเป็นต้องเข้าใจวิถีชีวิตตามแบบประเพณีของพวกเขา อิทธิพลของรัฐจากการศึกษาและระบบเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ การเมือง การปกครอง เพื่อดูว่าสังคมของเขาได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นกระบวนการอย่างไร

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวดังกล่าวข้างต้น หาได้เกิดจากการที่วัฒนธรรมหลักของรัฐและวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาปฏิสัมพันธ์กันเท่านั้น ปัจจัยที่สำคัญที่นำการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นจากตัวแทนของการเปลี่ยนแปลง (change agents) ทั้งที่เป็นคนจากภายใน และภายนอกท้องถิ่น สำหรับคนภายนอกตัวแทนเหล่านี้ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานในด้านต่างๆ เช่น การเมืองการปกครอง การศึกษา การแพทย์ การแนะนำเทคนิคใหม่ๆ ในภาคเกษตรกรรม และการนำในด้านเทคนิควิทยาการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม พ่อค้า นายหน้า คนกลาง เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงมักจะเป็นเรื่องที่เป็นทางการ ยกเว้นพ่อค้าเล็กๆ ความสัมพันธ์กับคนภายนอกที่เป็นตัวแทนเหล่านี้อาจจะมีลักษณะเป็นทฤษฎี ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนท้องถิ่น พวกเขาได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบสถาบันที่เป็นทางการของสังคมส่วนใหญ่ (formal institution) สถาบันที่เป็นทางการเหล่านี้มุ่งมองผลประโยชน์ที่พึงได้ในแง่ของบูรณาการ (integration) ของรัฐ ผลประโยชน์ของรัฐและเสถียรภาพของรัฐบาลและสังคม การถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันที่เป็นของรัฐ อาจไม่รวดเร็วหรือทันทีทันใดเท่ากันไปหมดทุกๆ สถาบัน สถาบันทางเศรษฐกิจและการเมืองจะมีพลังมากที่สุดในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือบีบบังคับให้สถาบันท้องถิ่นต้องปรับตัวเข้ากับสถาบันที่เป็นทางการ บางสถาบัน เช่น ครอบครัวหรือศาสนาอาจมีแรงต้านจากท้องถิ่นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ และเป็นฐานในอันที่จะรักษาความเป็นกลุ่มเป็นพวกของคนพื้นเมือง ในยุคโลกาภิวัตน์อิทธิพลของสถาบันสมัยใหม่มักจะรวดเร็วและรุนแรง แต่ในปัจจุบันปัจจัยภายนอกในแทบทุกระดับ เช่น จังหวัด รัฐ และกระแสโลก ร่วมกันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วกว่า ชุมชนของชาวเผ่าหาได้้อยู่อย่างโดดเดี่ยวต่อไป การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โครงสร้างอำนาจของชุมชนตามประเพณีถูกแปรเปลี่ยนให้กลายเป็นส่วนหนึ่ง

ของรัฐ พวกเขาสูญเสียสิทธิในการปกครองตนเอง ที่ดินและทรัพยากรต่างๆ ถูกยึดครองโดยกลุ่มคนที่มีอำนาจจากภายนอก

กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยภายนอก หากเกิดอย่างรวดเร็วรุนแรงจะกลายเป็นกระบวนการปฏิวัติ (revolutionary process) แต่หากเกิดจากการปรับตัวจากภายใน ในลักษณะทั่วไป เราอาจเรียกว่าเป็นกระบวนการวิวัฒนาการ (evolutionary process) การเปลี่ยนแปลงจะสำเร็จออกมาในรูปลักษณะอย่างไรจึงขึ้นอยู่กับกระบวนการ และรูปลักษณะที่ปรากฏ ในช่วงอาณานิคม เราจะเห็นกระบวนการทั้งสองได้อย่างชัดเจน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะต้องพิจารณาในเรื่องนี้คือ แม้ว่าปัจจัยและกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมต่างๆ แม้จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ก็ไม่จำเป็นต้องมีผลที่เหมือนกัน หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและการจัดระเบียบสังคม แม้จะเกิดจากปัจจัยเดียวกัน เช่น การค้าเชิงพาณิชย์ การเลิกคัมระบบการปกครองท้องถิ่น แต่สังคมต่างกันผลที่ออกมาไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน กระบวนการเปลี่ยนแปลงและรูปแบบของสังคมเดิมในแต่ละสังคมหาได้มีลักษณะเป็นไปในเชิงพัฒนาการสายเดี่ยว (uni-linear transformation) เท่านั้น พื้นฐานเดิมของสังคมวัฒนธรรม มีผลต่อการรับและปฏิบัติตอบโต้ที่ต่างกัน ทำให้สังคมที่เกิดใหม่ต่างกัน

ตรงจุดนี้ Steward ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายตัวของวัฒนธรรม (cultural diffusion) ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นอยู่ทั่วไปในการที่วัฒนธรรมที่มีพลังจะกระจายตัวจากศูนย์กลางไปยังส่วนอื่นๆ ของสังคมและโลก การรับวัฒนธรรมในรูปของการกระจายตัวทางวัฒนธรรมนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไปในปัจจุบัน ในโลกยุคอุตสาหกรรม การกระจายตัวทางวัฒนธรรม อาจหมายถึง การครอบงำ หรือ พึ่งพา (dependency) ของสังคมที่กำลังพัฒนา หรือเปลี่ยนแปลงที่มีต่อสังคมที่พัฒนาในด้านอุตสาหกรรมและการพาณิชย์อย่างเข้มแข็ง สิ่งสำคัญ 2 ประการที่จะต้องพิจารณาคือ การกระจายตัวทางวัฒนธรรมหากเป็นเรื่องเล็กน้อย เช่น แฟชั่น การแต่งกาย อาจมีผลกระทบต่อสังคมท้องถิ่นน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานทางโครงสร้าง เช่น วิธีคิด วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนถึงความเชื่อ ศาสนาและพิธีกรรม เป็นเรื่องไม่ถนัดนักในการที่จะศึกษาในรายละเอียดของกระบวนการการกระจายตัวทางวัฒนธรรม สิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจเกิดจากลักษณะย่อยทางวัฒนธรรม (cultural traits) ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอื่นๆ อีกทั้งได้และอาจจะเป็นไปในแนวทางที่กลับกันได้เช่นกัน

กระบวนการรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน เป็นสองกระบวนการที่ควบคู่กันไป Steward ได้ยกแนวคิดเกี่ยวกับการหยิบยืมทางวัฒนธรรม (acculturation) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการที่คนท้องถิ่นเป็นผู้รับและคนภายนอกเป็นผู้ให้ การรับวัฒนธรรมอาจเกิดถึงระดับที่คนในสังคมไม่รู้สึกรู้ว่าตนรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอก แต่กลายเป็นความเคยชิน ในระดับสังคมการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (acculturation)

หรือผสมผสานทางวัฒนธรรม (assimilation) เป็นเรื่องของ การติดต่อกันระหว่างสังคม คนอื่นรับเอาวัฒนธรรมไทย ในขณะที่คนไทยรับเอาวัฒนธรรมจีน ในอัตราสูง ทำให้เกิดการผสมผสานทางสังคมและวัฒนธรรมของทั้งสองกลุ่ม การให้และการรับวัฒนธรรมหากเป็นไปได้โดย สัมผัสใจก็จะไม่มีปัญหา แต่หากเป็นการบังคับให้รับ ความขัดแย้งทางสังคมและวัฒนธรรมก็จะ ตามมา ลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นได้เสมอระหว่างชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยในสังคมและในโลกที่ ไม่เท่าเทียมกันในเชิงอำนาจ

Steward ได้เน้นกลุ่มชาติพันธุ์ในรัฐประเทศเดียวกันที่มีลักษณะของความหลากหลายทาง วัฒนธรรม ในขณะที่ความเป็นหนึ่งเดียวของรัฐเป็นสิ่งจำเป็น แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ก็พยายามรักษา “อัตลักษณ์” ของตนเองโดยการเน้นย้ำและฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มชาติ พันธุ์มักจะมีลักษณะส่วนตัวใกล้ชิดและมีความรู้สึกเป็นเหมือนชุมชนที่ Redfield (1941) เรียกว่า “little community” แต่ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมในสังคม โดยทั่วไปเป็นเรื่องของกฎ กเกณฑ์และระเบียบที่ถูกกำหนดโดยวัฒนธรรมกลางหรือกฎหมาย การขยายตัวของความเป็นเมือง (urbanization และ industrialization) ทำให้อิทธิพลของวัฒนธรรมเมืองของสังคมใหญ่ มีอิทธิพล เหนือวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาติพันธุ์ การผสมกลมกลืนและการรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มจึงเป็น ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของสังคมสมัยใหม่ ผ่านกระบวนการศึกษาของรัฐ ความเป็นอันหนึ่งอัน เดียวของประเทศถูกสร้างขึ้น กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (socialization) ผ่านระบบการศึกษา ของชาติมีผลให้ชนกลุ่มน้อยถูกผสมผสานและกลืนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรม ของประเทศ เป็นเรื่องที่ยากมากในอันที่จะชี้เฉพาะเจาะจงลงไปว่าปัจจัยอะไรที่สำคัญที่เป็นผลต่อ การบูรณาการชนกลุ่มน้อยเข้ากับสังคมใหญ่ ปัจจัยต่างๆ มีอิทธิพลต่อกันและกันและทำงานร่วม กัน การเข้ามาของการค้าพาณิชย์พร้อมๆ กับการเริ่มต้นของระบบการศึกษาของชาติ มีความสำคัญ พอๆ กับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสารและการท่องเที่ยว การเกิดถนนเข้าชุมชน การเข้ามาของไฟฟ้า และการประปา รวมไปถึงสิ่งอื่นๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สิ่งเหล่านี้ล้วนมี อิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชนแทบทั้งสิ้น ในขณะที่การพัฒนาประเทศเป็นสิ่งสำคัญ รัฐจำ ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน นั่นหมายความว่าพัฒนานั้นต้องเป็นการ ประสานประโยชน์ระหว่างท้องถิ่นและชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยมักจะอยู่อาศัยในเขต แคนทีห่างจากศูนย์กลางอำนาจและมักเป็นเขตที่ทรัพยากรธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์ จึงเป็นที่ ต้องการของคนหลายกลุ่ม การพัฒนาของรัฐจึงต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์ของท้องถิ่นด้วย การ พัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึง ความร่วมมือของคนในท้องถิ่น การเข้าใจวิถีชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรม ของท้องถิ่น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐจะต้องมีเป็นพื้นฐานในการจัดสรรทรัพยากรในท้องถิ่นใน ลักษณะที่จะให้ประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นที่อาศัยในอำนาจและการศึกษา ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงความ ช้ำรายทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน

1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.51 เอกสารเกี่ยวกับชาวเล

ราชบัณฑิตยสถาน ในสารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2512) อธิบายไว้ว่า ชาวเลเป็นชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมของชาติมลายู ที่ยังเหลืออยู่โดยไม่ได้กลายเป็นพวกมลายู ชาวพวกนี้อพยพมาอยู่ในแหลมมลายูในสมัยศึกคัมภีร์ ก่อนที่ชาวมลายูจะเข้ามาอาศัยอยู่ ชาวมลายูเรียกชาวเลว่า “โอรัง ละอูต” (Orang-Laut) ซึ่งแปลว่า คนทะเล (โอรัง = คน, ละอูต = ทะเล) ซึ่งชาวเลเข้าไปอาศัยอยู่พร้อม ๆ กับอีกพวกหนึ่งคือ โอรัง บูกิต (Orang Bukit) ซึ่งแปลว่า คนเขา (โอรัง = คน, บูกิต = เขา) ชาวพม่าเรียกชาวเลว่า “ฉลาก” ไทยพื้นถิ่นเป็นฉลาก ชาวอังกฤษเรียกว่า “Sea Gypsy” ซึ่งหมายถึง ยิปซีทะเลและสันนิษฐานว่าที่ชาวอังกฤษเรียก ชาวเล เช่นนี้ก็เพราะในสมัยที่อังกฤษเข้ามาค้าขายและแสวงหาอาณานิคมในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ได้เห็นชาวเลหรือชาวน้ำอพยพเร่ร่อน ทำมาหากินไม่เป็นหลักแหล่ง ไม่มีถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองแน่นอนคล้ายกับพวกยิปซีที่อพยพเร่ร่อนอยู่ในทวีปยุโรป แต่บางทีก็เรียกทับศัพท์ว่า “Chaonam”

ฉันทิศ ทองช่วย (2518) ได้ทำการศึกษาถึงเรื่อง “ระบบหน่วยเสียงของภาษาชาวเล เกาะลิหะห์ จังหวัดภูเก็ต” พบว่า ชาวเลมีภาษาพูดเป็นของตนเองแต่ไม่มีภาษาเขียน ภาษาของชาวเลเป็นภาษาที่สังกัดในตระกูลภาษาสาขา มลายูโพลินีเซียน (Malayo Polynesian) ซึ่งเป็นภาษาที่เกี่ยวข้องกับภาษามลายูและภาษาอินโดนีเซีย ภาษาชาวเลสามารถแบ่งเป็นภาษาถิ่นย่อย (Sub-dialect) ได้หลายถิ่น สำหรับภาษาชาวเลที่ภูเก็ตนั้น แบ่งได้เป็น 2 ถิ่นย่อย คือ ภาษาชาวเลทั่วไป ซึ่งเป็นชาวเลส่วนใหญ่กับภาษาชาวเลพวกสิงห์ ซึ่งเป็นชาวเลส่วนน้อย นอกจากนี้ภาษาชาวเลยังเป็นภาษาที่ไม่มีระบบเสียงวรรณยุกต์ กล่าวคือ เสียงวรรณยุกต์มิได้เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนแปลงไป เช่นคำว่า “สุนัข” ในภาษาชาวเลจะออกเสียงว่า “อาชู” หรือ “อาชู” ก็มีความหมายเหมือนกัน

อร กุ้งแก้ว (2522) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเล เกาะลิหะห์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต” โดยการสัมภาษณ์จากหัวหน้าครอบครัวชาวเล เพื่อให้ทราบถึงสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเลในเรื่องการศึกษา การอนามัยและการแต่งกาย พบว่า ในแง่ของสภาพทางสังคมและ

เศรษฐกิจส่วนใหญ่แล้ว ชาวเลมีภูมิลำเนาอยู่ที่เดิมตั้งแต่เกิด มีการศึกษาค่อนข้างต่ำมาก มีฐานะยากจน มีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นและต้องการเปลี่ยนอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบัน แต่ก็ทำไม่ได้ เพราะไม่มีความรู้ด้านอื่น สำหรับในแง่ของปัจจัยที่ก่อให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการคือ การใช้ภาษาและเข้าใจภาษาไทย การติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกและความเชื่อทางด้านประเพณี ปรากฏว่าความสามารถในการใช้ภาษาไทยและความเข้าใจภาษาไทยมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการศึกษา ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้ดีมีแนวโน้มที่จะยอมรับการศึกษามากกว่าผู้ที่ใช้ภาษาไทยได้ไม่ดี สำหรับในเรื่องการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก ก่อให้เกิดความแตกต่างในการยอมรับสิ่งใหม่

ผู้ที่มีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกมากมีแนวโน้มที่จะยอมรับสิ่งใหม่มากกว่าผู้ที่มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกน้อย และในเรื่องความเชื่อทางด้านประเพณีก่ให้เกิดความแตกต่างในการยอมรับการแต่งกาย ส่วนในเรื่องความสามารถในการใช้ภาษาและการเข้าใจภาษาไทยกับการยอมรับการอนามัย การแต่งกายและความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางด้านประเพณีกับการยอมรับการศึกษาอนามัยนั้น มีผู้ให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าถึงประวัติความเป็นมาของชาวเลอยู่หลายท่าน โดยส่วนมากแล้ว จะกล่าวถึงความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ และยังมีบางคนที่ได้ใช้หลักการเปรียบเทียบด้านมนุษยวิทยากายภาพ (Physical Antropology) ที่มีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกัน ในการตั้งข้อสันนิษฐาน เกี่ยวกับเชื้อชาติของชาวเล

ธนา วสวนนท์ (2522) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางในการจัดสวัสดิการให้แก่ชนกลุ่มน้อยในจังหวัดภาคใต้ : จากกรณีศึกษาเรื่องของชาวเลในจังหวัดภูเก็ตและพังงา” พบว่า ชาวเลโดยทั่วไป มีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจนและขาดแคลนแม้แต่สิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต (อันได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค) ทางด้านการศึกษา ชาวเลก็ปรากฏว่า มีชาวเลเพียงร้อยละ 31.67 เท่านั้นที่สามารถอ่านหนังสือภาษาไทยได้ ชาวเลโดยทั่วไปยังมีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ไม่นิยมการวางแผนครอบครัว ทำให้ชาวเลมีประชากรเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นปัญหาที่ตามมาก็คือผลกระทบต่อสภาพความยากจนและความขาดแคลนที่มีอยู่แล้วให้มีเพิ่มมากขึ้น ปัญหาปัจจุบันของชาวเลคือ ปัญหาในด้านสภาพความเป็นอยู่และสวัสดิการต่าง ๆ ที่ได้รับยังไม่เพียงพอ ชาวเลส่วนมากจะคิดว่า พวกเขาไม่มีความฉลาดเท่าเทียมกับคนในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง อันแสดงถึงการขาดขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิต และมีผลทำให้พวกเขามีความคิดไปถึงความต่ำต้อยในด้านชาติพันธุ์ของพวกเขาด้วย ดัง

นั้นจึงควรมีการปรับปรุงชีวิตในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็น ดังนั้นแนวทางการจัดสวัสดิการให้แก่ชาวเล จึงได้แก่การให้คำแนะนำในเรื่องการประกอบอาชีพ การให้บริการทางด้านการศึกษา การให้บริการทางด้านอนามัย โดยเฉพาะการเผยแพร่ความรู้ให้ชาวเลเข้าใจถึงการป้องกันโรคและประโยชน์การคุมกำเนิด

ถวิล นำปัญจพล (2525) ได้ทำการศึกษาถึงเรื่อง “ภาวะการเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเล ในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต” โดยการนำเอาลักษณะที่เกี่ยวข้องกับทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ที่คิดว่ามีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์มาใช้ในการศึกษา ผลปรากฏว่า อายุแรกสมรสมีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์ คือ จำนวนบุตรเกิดรอดจะลดลงตามการเพิ่มขึ้นของอายุแรกสมรส ระยะเวลาสมรสก็มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ กล่าวคือ สตรีซึ่งมีระยะเวลาการสมรสยาวนานกว่าจะมีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่า สำหรับปัจจัยทางด้านสังคม พบว่า การศึกษาของสามีและภรรยามีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์ ส่วนทางด้านศาสนาและอาชีพนั้นไม่มีความสัมพันธ์กับภาวะการเจริญพันธุ์ และจากการศึกษาถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจพบว่า คู่สมรสที่มีรายได้ต่ำ (41-80 บาท/วัน) จะมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าคู่สมรสที่มีรายได้สูงกว่า สำหรับปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และการวางแผนครอบครัว พบว่า ผู้ที่เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัวจะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วย

เจน จรจัด (2525) กล่าวถึง การค้นคว้าทางด้านประวัติความเป็นมาของชาวเล ว่า เริ่มต้นเมื่อชนเผ่าอินโดนีเซียพวกหนึ่ง อพยพสู่เกาะบอร์เนียวในครั้งแรกจากแผ่นดินใหญ่ไปสู่ทะเล นับเป็นการเริ่มต้นวิถีชีวิตแบบชาวเกาะขึ้นที่นี่ และได้เกิด เผ่าพันธุ์ดัยค (Dyak) ขึ้น ดัยคพวกหนึ่ง กลับชอบใช้ชีวิตเร่ร่อนทำมาหากินอยู่ในท้องทะเล เรียกกันว่าดัยคทะเล (Sea Dyak) เคลื่อนย้ายอพยพตามแนวหมู่เกาะเรื่อยมาจนถึงแหลมมลายู บางพวกขึ้นฝั่งที่แหลมมลายูและกลายเป็นบรรพบุรุษดั้งเดิมของชาวมลายู แต่ยังมีบางพวกที่ไม่ได้หยุดยั้งการเดินทางแสวงหา พวกเขาเล่นเรือร่อนเร่ต่อมาทางช่องแคบมะละกาออกสู่บริเวณทะเลอันดามัน เรื่อยมาตามแนวหมู่เกาะฝั่งตะวันตกของไทย และขึ้นไปทางหมู่เกาะตอนใต้ของประเทศสหภาพมาอย่างไรก็ตาม ชนเผ่าผู้ท้องทะเลเหล่านี้ได้แบ่งออกเป็นหมู่พวกย่อย ๆ และยังคงสืบทอดการดำรงชีวิตแบบเคลื่อนย้ายอพยพ เร่ร่อนพักพิงอยู่ท่ามกลางหมู่เกาะชายฝั่งทะเลอันดามัน ต่อมา

ได้ฉายานามใหม่ว่า “ฮิปซีทะเล” (Sea Gypsy) ช่วงเวลานาน หลังจากนั้นพวกเขาจึงยอมเปลี่ยนวิถีชีวิตพาหู่พวกเขาเข้ามาตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานเป็นที่ทาง โดยพวก อูรักลาโว้ย (Urak Lowoi) เข้ามาอาศัยอยู่บริเวณหมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พวกมอแกน (Moklen) อยู่ถัดสูงขึ้นไปแถวเกาะภูเก็ต พวกมอแกน (Moken) เข้าสู่บริเวณหมู่เกาะอันกว้างใหญ่ทางตอนใต้ของประเทศพม่า แล้วก็กลายเป็นพลเมืองชาวเกาะพวกแรกบนเกาะภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย

David Hogan (1972) กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของชาวเล ว่า เป็นเผ่าพันธุ์ที่ปรากฏขึ้นมาในราว ๆ ศตวรรษที่ 17 (พุทธศตวรรษที่ 23) มีชื่อเรียกว่า “Orang Sela” (ชนผู้อาศัยอยู่ตามช่องแคบ) เป็นพวกเดียวกับมอแกนในปัจจุบัน เป็นชนเผ่าเร่ร่อน (Nomads) อยู่ในทะเลตามเกาะต่าง ๆ ไม่มีรัฐบาล ชอบท่องเที่ยว เป็นโจรสลัด ต่อมากลุ่มคนพวกนี้ได้ตกเป็นเครื่องมือของกษัตริย์ปรัมเปร ซึ่งถือกันว่าเป็นกษัตริย์องค์แรกของมะละกา โดยที่พวกเขาจะต้องเข้าร่วมกลุ่มกันเป็นโจรสลัดปล้นเรือในทะเลทรพย์สินที่ได้มาก็แบ่งให้กับกษัตริย์ปรัมเปร ความดีความชอบที่พวกเขาเลได้รับก็คือ ได้รับการยกย่องให้เป็นตระกูลที่ได้รับการยอมรับในสังคมชั้นสูงของมะละกาในขณะนั้น

อรุณ อุกฤษณ์ (2532) ได้ศึกษา พิธีลอยเรือ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล กรณีศึกษาบ้านหัวแหลม เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พบว่า องค์ประกอบของพิธีลอยเรือ ทั้งในแง่ของศิลปะที่ชาวเลบ้านหัวแหลมสร้างสรรค์ประดิษฐ์ขึ้น เพื่อใช้ในพิธีกรรม และในแง่ของสัญลักษณ์และการสื่อความหมายตลอดจนการสืบเนื่อง และการเปลี่ยนแปลงได้สะท้อนให้เห็นถึงสัญลักษณ์ และการสื่อความหมายในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การประกอบพิธีกรรมของผู้นำกลุ่ม การเข้าร่วมต่อเรือปลาจึก ประดิษฐ์ไม้กันผีประกอบพิธีสาดน้ำ และพิธีทำน้ำมนต์ ทำขวัญ และสะเดาะเคราะห์ ตลอดจนการร้องรำทำเพลงของสมาชิกในกลุ่ม สิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงสัญลักษณ์และการสื่อความหมายด้วยภาษาท่าทาง ซึ่งนอกจากสัมพันธ์กับตำนานความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติ และภาวะแวดล้อมทางนิเวศวิทยา ซึ่งรวมเรียกว่าโลกทัศน์ทางสังคมและวัฒนธรรมแล้ว ยังแสดงถึงโครงสร้างของพิธีลอยเรือ ซึ่งสัมพันธ์กับโครงสร้างของชุมชนชาวเลบ้านหัวแหลมด้วยในทำนองเดียวกันเรือปลาจึกและส่วนประกอบของเรือ ไม้กันผี และเครื่องใช้ในพิธีกรรมได้แสดงถึงสัญลักษณ์และการสื่อความหมายทางวัตถุ ซึ่งสัมพันธ์กับโลกทัศน์ทาง

สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชาวเลบ้านห้วยแหลม อันเป็นแรงบันดาลใจให้สมาชิกในชุมชนสร้างสรรค์ประดิษฐ์สิ่งเหล่านี้ขึ้นเพื่อสนองความต้องการของสังคมเช่นกัน ทั้งนี้องค์ประกอบของพิธีลอยเรือแต่ละขั้นตอน และโลกทัศน์ทางสังคมและวัฒนธรรม ได้มีการสืบเนื่องและเปลี่ยนแปลงไปอย่างสอดคล้องและสัมพันธ์กัน

1.5.2 งานวิจัยการเปลี่ยนแปลงของสังคมกลุ่มชาติพันธุ์

ดร.พัศตร์ ตำราญวงศ์ (2528) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนกระเหรี่ยง หมู่บ้านเกริงกะเวีย จ.กาญจนบุรี ได้ศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของการปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมชาวกระเหรี่ยงในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา การปกครอง และด้านสังคมและวัฒนธรรม อาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของชาวกระเหรี่ยงส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับอิทธิพลมาจากปัจจัยภายนอกหรือสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอกสังคมกระเหรี่ยง เช่น การที่ราชการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นในหมู่บ้าน การได้เห็นตัวอย่างและได้รับคำแนะนำ การลอกเลียนแบบซึ่งเป็นผลมาจากการสร้างเขื่อนเขาแหลมที่หมู่ 1 ต.ท่าขนุน อ.ทองผาภูมิ ทำให้ทางราชการพิจารณาเส้นทางผ่านหมู่บ้านเกริงกะเวีย ซึ่งแต่เดิมเป็นเพียงทางเกวียนและรถบรรทุกไม้ เป็นเส้นทางไปสู่อำเภอสังขละบุรี จึงทำให้ชาวกระเหรี่ยงพบและรู้จักผู้คนมากขึ้น หมู่บ้านมีจำนวนประชากรมากขึ้น เนื่องจากมีผู้อพยพย้ายถิ่น ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นคนไทยเข้ามาอยู่ร่วมด้วย สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้สังคมกระเหรี่ยงมีการเปลี่ยนแปลงและมีแนวโน้มที่จะถูกกลืนเป็นไทยมากขึ้น

วาสนา อรุณกิจ (2529) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “พิธีกรรมและโครงสร้างทางสังคมของลาวโซ่ง” พบว่าวิถีชีวิตของลาวโซ่งคล้ายคลึงกับวิถีชีวิตของคนไทย ลาว ทางภาคอีสานของไทย ลาวโซ่งปฏิบัติพิธีกรรมถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งในอันที่จะอยู่ในสังคม และยังแสดงให้เห็นถึงความกตัญญูทวดที่ต่อบรรพบุรุษ ความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่คณะ และในหมู่บ้านสถานภาพและศักดิ์ศรีของวงศ์ตระกูล ตลอดจนเป็นการดำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชน การปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ ของลาวโซ่งเป็นการยืนยันโครงสร้างทางสังคมที่มีอยู่ พิธีกรรมมีหน้าที่ในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับสังคม และเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชน ตลอดจนเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงสถานภาพระหว่างบุคคลในสังคมประกอบกันเป็นกลุ่มต่าง ๆ นอกจากนี้ชุมชนลาวโซ่ง ยังได้อาศัยความเชื่อในการนับถือและสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลใน

ชุมชน ทำให้บุคคลอยู่ในระเบียบวินัย ศีลธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในชุมชนหมู่บ้าน

นายสุวิทย์ ชีรสวัสดิ์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2529) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสานศึกษากรณีบ้านโนนตะแบก ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หมู่บ้านแบบเดิมมีเศรษฐกิจแบบยังชีพ ระบบแรงงานมีการลงแขก ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นผลิตเพื่อขาย เปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวบ้านให้พึ่งพาตลาดภายนอกเป็นอย่างมาก ส่วนด้านการเมืองแต่เดิมผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนของชาวบ้านและมีบทบาทในการพัฒนาน้อย ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ การเข้ามาของโครงการเงินผันและกสข. ทำให้บทบาทของผู้ใหญ่บ้านเพิ่มมากขึ้น ส่วนทางด้านสังคม และวัฒนธรรม ระบบเครือญาติ ซึ่งมีการพึ่งพากันมากค่อยๆ เปลี่ยนเป็นพึ่งพากันน้อยลง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดจากการนำพืชเศรษฐกิจเข้ามาปลูกและนโยบายขยายสินเชื่อภาคเกษตรโดยผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แต่ความสัมพันธ์ในครอบครัวและการยึดมั่นประเพณีและความเชื่อเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ด้านผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมี 2 ประการ คือ ประการแรก ได้แก่ รายจ่าย และหนี้สินที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจาก 1. แหล่งอาหารตามธรรมชาติถูกทำลายลงหลังการเข้ามาของพืชเศรษฐกิจ 2. การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร 3. การรับความทันสมัยโดยเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน ประการที่สอง ได้แก่ ปัญหาสังคมโดยเฉพาะการพนันได้เพิ่มขึ้นมากในระยะหลัง

เพียงจิต เทียนย่อย (2535) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงเรื่องศาสนาของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง (สะกอ) ในหมู่บ้านภาคเหนือของประเทศไทย จากเดิมที่มีการนับถือผีแล้วเปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาคริสต์ จากการศึกษาพบว่าภายหลังการเปลี่ยนแปลงศาสนาของชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยการยอมรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามามีผลต่อการยกเลิกการประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อเดิมที่เคยยึดถือมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผี ข้อห้ามปฏิบัติต่างๆ การประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต เช่น การแต่งงาน งานศพ เป็นต้น รวมทั้งมีเปลี่ยนแปลงในด้านการปรับตัวยอมรับสิ่งใหม่ที่เข้ามาในสังคม เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม จากการศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นพบว่า ในหมู่ผู้นับถือศาสนาคริสต์ จะมีการ

ยอมรับสิ่งใหม่และเกิดการเปลี่ยนแปลงภายหลังการเปลี่ยนแปลงศาสนามากกว่าผู้ที่นับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาพุทธควบคู่กับการนับถือผี แต่ไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไร สิ่งที่ยังคงอยู่ก็คือ ความเป็นคนกระเหรี่ยงที่เรียกตนเองว่า “ปาเกอะญอ” ที่เป็นคนชาติพันธุ์เดียวกัน มีบรรพบุรุษร่วมกัน แม้จะนับถือศาสนาต่างกันแต่ความเป็นพี่น้องกระเหรี่ยงที่มีความผูกพันและคอยช่วยเหลือกันในหมู่พวกพ้องเดียวกันก็เป็นเอกลักษณ์ที่ยังคงอยู่ต่อไปไม่เปลี่ยนแปลง

ไฉน สนสกุล (2535) ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มอญที่ชุมชนมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี โดยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะคือ การธำรงชาติพันธุ์และการผสมผสานกลมกลืน พบว่าชาวมอญที่บ้านขันหมากยังคงมีวัฒนธรรมบางส่วนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งพิจารณาจากภาษา ศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณี การสืบทอดทางวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างเอกลักษณ์ขึ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนทางด้านการผสมผสานกลมกลืน ชาวมอญบางขันหมาก มีการผสมผสานกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยโดยมีลักษณะทางกายภาพ การนับถือศาสนา การประกอบอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญในการผสมผสาน นอกจากนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการผสมผสานกลุ่มน้อยในแง่ของการปกครอง ให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นในสังคมไทย

จารุวรรณ พรมวัง (2536) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมบางประการของชาวไทยลื้อ ซึ่งเป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม 4 ประการ คือ ประเพณีความเชื่อ ได้แก่ ประเพณีตานธรรม และพิธีส่งเคราะห์บ้าน หมู่บ้าน-เมือง ประเพณีการแต่งกาย และภาษา โดยศึกษาถึงกระบวนการและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของชาวไทยลื้อ พบว่า วัฒนธรรมทางด้านการแต่งกายเปลี่ยนแปลงมากที่สุด โดยภาษามีการเปลี่ยนแปลงน้อยและชาวไทยลื้อยังพูดภาษาคำเมืองได้อีกหนึ่งภาษา สำหรับประเพณีเกี่ยวกับความเชื่อนั้นยังคงถือปฏิบัติกันอยู่ เพียงแต่ลดความยิ่งใหญ่ของงานลงเพื่อให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายและเวลาน้อยลง เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแยกได้เป็นปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสาธารณูปโภค ปัจจัยทางการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และปัจจัยด้านนิเวศวิทยา ส่วนปัจจัยภายในที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ โดยเฉพาะของผู้นำชุมชนที่จะรับและเผยแพร่วัฒนธรรมจากภายนอก

ระวีวรรณ ชุ่มพฤษ (2536) (อ้างถึงในศรีพงศ์ อุดมครบ, 2539: 19) ได้ศึกษา “การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ-สังคมและการเมืองของบ้านทิวสน : ชุมชนประมง “นายู” ในจังหวัดปัตตานี พบว่า ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองชาวบ้านที่นี่ยังชีพด้วยการทำนาเป็นหลัก มีการจับสัตว์น้ำเพื่อเป็นอาหารเสริมบ้าง แต่ยังไม่ถึงกับพัฒนาเป็นอาชีพหลักจนกระทั่งภายหลังสงครามการประมงเชิงพาณิชย์เข้ามามีบทบาทแทนวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่ คือ เรือติดเครื่องยนต์ และเครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดต่างๆ มาใช้ ทำให้สามารถจับสัตว์น้ำได้เพิ่มมากขึ้น จนการประมงกลายเป็นอาชีพหลักของชุมชน อย่างไรก็ตามเมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปทำให้ปริมาณทรัพยากรทางทะเลทั้งหลายเสื่อมโทรมลงทำให้ค่าใช้จ่ายในการผลิตสูงขึ้น ถึงจุดนี้วิถีชีวิตของชาวบ้านถูกผนวกอยู่กับกลไกตลาดอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้อีกต่อไป ชำร่วยการทำนาเช่นในอดีตเริ่มประสบปัญหาเนื่องจากสภาพดินเค็มและการขาดแคลนน้ำ ชาวบ้านจึงค่อยๆ เลิกทำนาและขายที่นาให้กับคนภายนอกเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านเองก็ต้องปรับตัวด้วยการแสวงหาอาชีพใหม่ๆ ทำให้เกิดอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น เช่น พ่อค้า แม่ค้า อาชีพคนกลาง นายหน้าขายที่ดิน ถีบสามล้อรับจ้าง กรรมกร และแรงงานรับจ้าง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งในระบบค่านิยมของชุมชนหลายประการ เช่น ระบบความเชื่อทางศาสนา ภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน ระบบเครือญาติและการแต่งงาน รวมทั้งความขัดแย้งเนื่องจากการแย่งชิงทรัพยากรต่างๆ

1.6 นิยามศัพท์

ชาวเล (Sea Gypsies) คือ กลุ่มชาติพันธุ์หรือชนเผ่าที่มีภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง อันแตกต่างไปจากคนไทย อาศัยอยู่ตามเกาะชายฝั่งในมหาสมุทรอินเดีย แถบอ่าวภูเก็ตและทะเลอันดามัน นับตั้งแต่จังหวัด ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และสตูล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ทำการวิจัยเฉพาะชาวเลกลุ่มอุรักลาโว้ย (Urak Lawoi) ในหมู่บ้านสังกาอูห์หมู่ 7 อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ เท่านั้น

กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2533: 156)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (Social – Culture Change) ในที่นี้หมายถึง การที่ชาวเลรับเอาวัฒนธรรมภายนอกชุมชนเข้ามาปฏิบัติหลายๆ อย่าง รวมทั้งนโยบาย

ของรัฐ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของชาวเลทั้งในทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ของคนในชุมชนของชาวเล

เศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ (Market Economy) หมายถึง การเกิดการพัฒนาและการขยายตัวของเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่เน้นการผลิตเพื่อขาย มิใช่การบริโภคในครัวเรือน ซึ่งทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านต้องผูกพันกับชุมชนภายนอก ที่มีลักษณะการจัดการเป็นระบบและมีข้อผูกพันมากขึ้น การผลิตและการบริโภคขึ้นอยู่กับกลไกตลาด

การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม (Acculturation) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงในแบบอย่างวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทั้งสองกลุ่ม อย่างไรก็ตามแต่ละกลุ่มต้องดำรงวิถีชีวิตตามแบบอย่างวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของตนอยู่ ไม่ได้ถูกทำให้สมานกลมกลืนเข้าไปในอีกกลุ่มหนึ่งทีเดียว (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ราชบัณฑิตยสถาน, 2532 : 4)

1.7 ขอบเขตของการวิจัย

สถานที่ การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู่ หมู่ที่ 7 ต.เกาะลันตาใหญ่ อ.เกาะลันตา จ. กระบี่ เท่านั้น โดยเน้นการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม-เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม เป็นหลัก

สาเหตุที่เลือก อ. เกาะลันตา จ. กระบี่ เป็นสนามวิจัยเพราะว่าเป็นชุมชนที่มีชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ยอาศัยอยู่ค่อนข้างหนาแน่นและเป็นกลุ่มก้อน และวิถีชีวิตปรับเปลี่ยนมาตั้งรกรากค่อนข้างถาวรอยู่บนชายฝั่ง และได้รับการรับเอาวัฒนธรรมรอบนอกชุมชนหรือนโยบายของรัฐเข้าไป จึงทำให้เป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม-เศรษฐกิจและวัฒนธรรมในชุมชนชาวเลที่นี่ เป็นอย่างมาก

1.8 วิธีการศึกษาและระเบียบวิธีวิจัย

1.การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research)

1.1 รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1.2 แยกแยะจัดหมวดหมู่ข้อมูลเอกสาร

2.การศึกษาจากภาคสนามทางมานุษยวิทยา

2.1 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปสำรวจหมู่บ้านครั้งแรกเมื่อเดือนพฤษภาคม 2544 และเข้าไปเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนเมื่อเดือน กันยายน ถึงเดือน ธันวาคม 2544 โดยระยะแรกอาศัยอยู่ที่บ้านพักข้าราชการเทศบาลห่างจากตัวหมู่บ้านประมาณ 6 กิโลเมตร ผู้วิจัยใช้รถมอเตอร์ไซด์เป็นยานพาหนะเข้าไปในหมู่บ้านตอนเช้าเวลา 06.00 และกลับออกมาในตอนเย็นเวลา 19.00 น. ของทุกวัน เป็นเวลาประมาณ 3 เดือน ในช่วงเวลานี้ได้เข้าไปสังเกตพฤติกรรมและพูดคุยกับชาวเลในหมู่บ้านทำให้เกิดความสนิทสนมคุ้นเคยกับชาวเลมากขึ้น โดยได้มีการเข้าร่วมพิธีกรรมหรือประเพณีบางอย่าง เช่น การแต่งงาน พิธีลอยเรือ และการบูชาศาลบรรพบุรุษ เป็นต้น เดินสำรวจชุมชนเพื่อทำแผนที่ชุมชน สังเกตวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ถ่ายภาพกิจกรรมบางอย่างเพื่อช่วยเสริมให้ข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระยะที่สอง ในเดือน กุมภาพันธ์ 2545 ผู้วิจัยเข้าไปอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน โดยพักที่บ้านของเจ้าแก้ว ชาวเลเป็นเวลา 1 เดือนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น หลังจากนั้นก็กลับไปยังหมู่บ้านอีก 2 ครั้ง เพื่อสังเกตและร่วมงานพิธีลอยเรือ ในเดือน พฤษภาคม และเดือนตุลาคม 2545 รวมระยะเวลาประมาณ 4 เดือน

2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) ทั้งสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal Interview) และสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้จะสัมภาษณ์เฉพาะชาวเลที่ผู้วิจัยเลือกเป็นผู้ให้ข่าวสำคัญ (Key Informant) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข่าวสำคัญ

ชื่อ	เพศ	อายุ	จำนวนบุตร	การศึกษา	อาชีพ
1. ชีเก่น	ชาย	70	4	-	โต๊ะหม้อ
2. สมนึก	ชาย	55	4	-	-
3. ประชา	ชาย	50	-	ป.4	ผู้ใหญ่บ้าน
4. โกวิทช์	ชาย	52	2	ป.4	ผู้ช่วยผู้ใหญ่
5. สมจิตร์	ชาย	32	2	ป.4	อบต.
6. อี้	ชาย	29	1	ป.4	ประมง
7. แดง	หญิง	42	1	ป.4	เฝ้าแก่ง, ค้าขาย
8. ปราณี	หญิง	43	-	-	แม่บ้าน
9. เม	หญิง	30	2	ป.4	ค้าขาย
10. สุชาดา	หญิง	29	1	ม.6	ครู

1.9 ระยะเวลาในการศึกษาในชุมชน

เดือนพฤษภาคม 2544	สร้างความสัมพันธ์ในชุมชน ,เก็บข้อมูลพื้นฐาน
เดือนกันยายน-ธันวาคม 2544	เก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทางด้าน สังคม-เศรษฐกิจและวัฒนธรรม
เดือนกุมภาพันธ์ 2545	สัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพิ่มเติม
พฤษภาคมและเดือนตุลาคม 2545	สังเกตพิธีลอยเรือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ชาวเลในประเทศไทย

2.1 ความเป็นมาของชาติพันธุ์ชาวเล

การกำเนิดของชาวเลนั้นไม่อาจจะระบุได้ว่ามีมาตั้งแต่เมื่อไร และเริ่มต้นอยู่ในเขตไหนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่มีผู้สันนิษฐานว่าเมื่อชนเผ่าดินโคนิเซียพวกหนึ่งอพยพจากแผ่นดินใหญ่ลงสู่เกาะบอร์เนียวไป นับเป็นการเริ่มต้นวิถีชีวิตแบบชาวเกาะที่นั่นและได้เกิดเผ่าพันธุ์ดัยค (Dyak) ขึ้น ดัยคพวกหนึ่งได้ปักหลักอาศัยอยู่บนเกาะ จนกระทั่งกลายเป็นบรรพบุรุษของคนพื้นเมืองแห่งเกาะบอร์เนียว แต่ดัยคอีกพวกหนึ่งกลับชอบใช้ชีวิตเร่ร่อนหากินอยู่ในท้องทะเล เรียกกันว่า “ดัยคทะเล” (Sea Dyak) เคลื่อนย้ายอพยพตามแนวหมู่เกาะเรื่อย ๆ มาจนถึงแหลมมลายู และกลายเป็นบรรพบุรุษดั้งเดิมของชาวมลายู แต่ยังมีบางพวกที่ไม่ได้หยุดยั้งการเดินทางแสวงหาที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ พวกเขาเล่นเรือร่อนเร่ต่อมาทางช่องแคบมะละกาออกสู่บริเวณอันดามัน ไปตามแนวชายฝั่งทะเลตะวันตกของไทย และบางกลุ่มก็อพยพสูงขึ้นไปทางหมู่เกาะตอนใต้ของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า

อย่างไรก็ตามตามชนเผ่าผู้ท้องทะเลเหล่านี้ได้แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ และยังคงสืบทอดการดำรงชีวิตแบบเคลื่อนย้ายอพยพเร่ร่อนพักพิงตามแหล่งต่าง ๆ บริเวณหมู่เกาะในทะเลอันดามัน ต่อมาจึงได้ฉายาใหม่ว่า ยิปซีทะเล (Sea Gypsy) ช่วงระยะเวลาอันยาวนาน หลังจากนั้นพวกเขาได้เปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิต พาหุมุพวกเขาเข้ามาตั้งถิ่นฐานตามที่ต่าง ๆ เป็นหลักแหล่ง อย่างเช่น พวกอุรักลาโว้ย (Urak Lawoi) เข้ามาอยู่บริเวณเกาะลังกาวิ เกาะอาดัง จังหวัดสตูล เกาะลิบง จังหวัดตรัง เกาะลันตาและเกาะพีพีตอน จังหวัดกระบี่ หาดราไวย์ และเกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต พวกมอแกน (Moklen) เข้าอาศัยอยู่บริเวณแหลมหลา จังหวัดภูเก็ต ท้ายเหมืองและตะกั่วป่าในเขตจังหวัดพังงา และพวกมอแกน (Moken) เข้าอาศัยอยู่บริเวณหมู่เกาะต่าง ๆ ทางตอนใต้ของพม่า

นอกจากนั้น นักวิชาการบางท่านเชื่อว่า ชาวเลเป็นชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิมของดินแดนมลายูในสมัยดึกดำบรรพ์ ก่อนที่ชาวมลายูจะเข้ามาอาศัยอยู่ ชาวมลายูเรียกชาวเลว่า โอริงละอูต

(Orang Luat) แปลว่า คนทะเล (โอรัง-คน, ละอูต ทะเล) เชื่อว่าชาวเลเข้าไปอาศัยอยู่พร้อมกับอีกพวกหนึ่ง คือ “โอรัง บุกิต (Orang Bukit) แปลงว่า คนเขา (โอรัง-คน, บุกิต-เขา) ชาวพม่าเรียกชาวเลว่า ฉลาง ไทยเรียกเพี้ยนเป็นฉลาง ส่วนอังกฤษเรียกว่า ยิปซีทะเล (Sea Gypsy)

2.2 ชื่อทั่วไปและชื่อเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

ฉันทัท ทองช่วย (2528) ได้ศึกษาและรวบรวมชื่อที่ใช้เรียกชนกลุ่มนี้ของแต่ละประเทศไว้ คือ

ชาวพม่า จะเรียกชนกลุ่มนี้ว่า เซลัง (Selang) เซลอง (Selong) หรือเซลอน (Selon) ยะโฮร์

สิงคโปร์ จะเรียกว่า โอรังเลาต์ (Orang Laut) หรือรายต์เลาต์ (Rayat Laut)

อินโดนีเซีย จะเรียกว่า บาโจ (Badjo) บาโรก (Barok) เซกะฮ์ (Sekah) รายต์ (Rayat) หรือ จูรู (Juru) ฝั่งตะวันออกของสุมาตราเรียกว่า รายต์ (Rayat) หรือกัวลา (Kuala)

ประเทศอื่นๆ เรียกตามสากลว่า Sea Gypsy หรือ Sea Dyaks หรือ Orang Selat (ชนผู้อาศัยอยู่ตามช่องแคบ)

ชื่อทั่วไปและชื่อเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

ชื่อที่เรียกกันโดยทั่วไป ภาษาไทย : ชาวเล, ชวน้ำ ภาษาอังกฤษ : คนเผ่าเร่ร่อนทางทะเล (Sea Nomads), ยิปซีทะเล (Sea Gypsies) ภาษาพม่า : ซาโลวัน, ซาโลน (Selung, Selon) ภาษามลายู : โอรังเล้าด์ (Orang Laut)			
อ้างอิง อ้างอิงโดย	มอแกน	มอแกลน	อูรักลาไวย์
มอแกน	มอแกน (Carrapiett 1909, White 1922) บะซิง (Hogan 1972 :206) มาซิง (ประพนธ์ 2517:32) สิง (ประเทือง 2515:4)	มอแกนตามับ (อากรณ ออริงห์ 2531:70) ออลังตามับ ไทยใหม่	อูรักลาไวย์ (BernartZik 1958:41)
มอแกลน	มอแกนปูเลา (อากรณ 2531:70)หรือมอแกนปอลาว ชาวเกาะ (Hogan:1972 :207) มอแกนเด	มอแกลน(Hogan 1972:206) ชาวบก(Hogann 1972:207) ไทยใหม่	ออลังลาไวย์
อูรักลาไวย์	มอแกน สิง (วิศิษฐ์ 2527: 1)	สิงบก มอแกนบก	อูรักลาไวย์ (Hogan 1972 :207) ลาไวย์ ไทยใหม่

ที่มา : นฤมล อรุโณทัย (2545)

2.3 ความเป็นมาตำนานชาวล

อาภรณ์ อุกฤษณ์ (2532) ได้กล่าวถึงตำนานหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของชาวลในแง่มุมต่างๆมากมาย เรื่องหนึ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเกิดมนุษย์ซึ่ง Bernatzik บันทึกจากคำบอกเล่าของชาวลกลุ่มมอแกนที่อาศัยอยู่บริเวณหมู่เกาะมะริดว่า นานมาแล้วได้เกิดไฟล้างโลก เหลือไว้แต่ผู้หญิงคนหนึ่ง เมื่อผู้หญิงคนนั้นหันสะโปกไปทางทิศตะวันออกได้ให้กำเนิดคนผิวขาว หันสะโปกไปทางทิศเหนือก็กำเนิดพม่า หันสะโปกไปทางทิศตะวันตกให้กำเนิดชาวอินเดีย หันสะโปกไปทางทิศใต้ให้กำเนิดชาวจีน หันสะโปกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือให้กำเนิดชาวมลายู หันสะโปกไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือให้กำเนิดพวกกาลา (INDIAN COOLIES) หันไปทางตะวันตกเฉียงก่าเนิดออร์ัง ลอนดา หรือออร์ังลาอูต (อูร์กลาไว) และเมื่อหันไปทางตะวันออกเฉียงใต้ก็ให้กำเนิดมอแกน(Moken) ต่อมาหญิงสาวผู้นี้ได้ขอร้องให้ยักษ์ใจดีคนหนึ่ง สร้างเกาะและสร้างโลกใหม่ให้มนุษย์โลกอาศัยจนทุกวันนี้

ตำนานเรื่องนี้ แม้ทิศทางจะสับสนแต่แฝงความเชื่อที่ว่า เดิมชาวลกลุ่มมอแกนและอูร์กลาไว รวมทั้งมนุษย์เผ่าพันธุ์ต่างๆ มีบรรพบุรุษเดียวกัน แยกแยกเผ่าพันธุ์ทิศทางที่อยู่กันอย่างชัดเจนมานานแล้ว ที่สำคัญคือ ทิศนะของชาวลกลุ่มมอแกนที่ปรากฏในตำนาน ได้แยกชาวลกลุ่มอูร์กลาไวเป็นอีกพวกหนึ่ง เป็นคนชาติพันธุ์อื่นไม่ปะปนกับตน น่าสังเกตว่า ตำนานนี้กล่าวถึงผู้ให้กำเนิดเผ่าพันธุ์มนุษย์ปัจจุบันว่า เป็นเพศหญิง ซึ่งมีลักษณะเป็น”มารดาโลก” จึงอยู่นอกอิทธิพลความเชื่อของศาสนาอิสลามหรือคริสต์ต่างจากตำนานกำเนิดมนุษย์อีกเรื่องหนึ่งซึ่งเล่ากันในกลุ่มชาวลว่า พวกเขาเป็นลูกคนโตในบรรดาลูก 7 คนของพระผู้เป็นเจ้า แต่มีเหตุผลที่ทำให้พวกเขาขาดการศึกษา จึงมีสภาพต่ำต้อยอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน (อ้างแล้ว, 2532 : 15-15)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตำนานอีกหนึ่งเรื่องที่อาภรณ์ (2532) ได้กล่าวถึงชาวเลกลุ่มมอแกนที่อาศัยเรือเร่ร่อนแถบ หมู่เกาะสุรินทร์เล่าให้ฟังว่า แต่เดิมชาวเลกลุ่มมอแกนกับกลุ่มอูรักลาโว้ย เป็นชาวเลกลุ่มเดียวกันแต่ หนีโจรสลัดจนแตกแยกกันไป เนื่องจากสมัยหนึ่งดินแดนทางภาคใต้แถบประเทศมาเลเซีย มีการสร้างเมืองใหม่ต้องการกำลังคน จึงให้โจรสลัดคอยดักจับคนที่ทำมาหากินในทะเลไปขายให้เจ้าเมือง มอแกนก็โดนจับไปด้วย ผู้ชายจะถูกจับไปเป็นทหาร ส่วนผู้หญิงจะถูกจับไปผลิตลูก เพราะต้องการขยายเผ่าพันธุ์ให้มีพลเมืองมาก พวกมอแกนที่เหลือจึงหนีกระจัดกระจายขึ้นมา บางพวกถูกติดตามจับได้ที่ฝั่งเรือกระโดคน้ำหนีขึ้นไปอาศัยอยู่บนบก ต่อมาจึงสืบลูกหลานกลายเป็นมอแกนตามับ (มอแกนบก) ส่วนพวกที่ไม่ถูกยึดเรือก็อาศัยเรือหนีไปพักพิงตามเกาะต่างๆในประเทศไทย และพม่าสืบลูกสืบหลานเป็นมอแกนปูเลา (มอแกนเกาะ) มาจนถึงปัจจุบัน แม้ทุกวันนี้ หากมีเรือต่างถิ่นหรือคนแปลกหน้าเข้ามาใกล้ๆพวกเขา ก็จะออกเรือหนีทันที เพราะพ่อแม่ปู่ย่าตายายมักขู่ว่าเรือโจรสลัดจะจับไปขายที่มลายู

ตำนานนี้ นอกจากจะแสดงถึงทักษะการแบ่งกลุ่มของชาวเลกลุ่มมอแกนแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับเรื่องโจรสลัด การสร้างเมือง การถูกจับตัวและการหลบหนีของชาวเลทั้งสองกลุ่มที่เกิดขึ้นในช่วงประวัติศาสตร์ซึ่งไม่ยาวนานนัก ดังปรากฏในเอกสารบันทึกต่างๆที่สามารถนำมาศึกษาเทียบเคียงได้ เช่น บันทึกการเดินทางของภิญญาเทียน (2490:122) และบันทึกจาวจูกะ ที่กล่าวถึงความโหดเหี้ยมของโจรสลัดในน่านน้ำแถบคาบสมุทรมลายู

ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ของ ดี.จี.อี. ฮอลล์ (อ้างถึงในอาภรณ์ อุกฤษณ์ ,2531) กล่าวถึงการสร้างเมืองมะละกา ประมาณปี พ.ศ. 1941-1943 (589-587 ปี) ว่า กษัตริย์ปรมศวรได้รับความช่วยเหลือจากพวกโจรสลัด และหากศึกษาจากเอกสารทางวิชาการหลายชิ้น จะพบเนื้อความหลากหลายไปจนขนาดที่อาจตีความได้ว่า ชาวเล (SEA GYPSIES)เป็นโจรสลัดพวกหนึ่งในหมู่โจรสลัดที่เร่ร่อนอยู่แถบช่องแคบมะละกา ช่องแคบลิงคอปอร์ ตลอดไปจนถึงบอร์เนียว และ ฟิลิปปินส์

เกี่ยวกับเรื่องนี้ David Hogan ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาษาชาวเลในเมืองไทยคัดค้านเป็นอย่างมาก โดยอ้างถึงลักษณะนิสัยของชาวเลในปัจจุบันว่าขัดแย้งกับพฤติกรรมของโจรสลัดที่กล่าวถึงในบันทึกประวัติศาสตร์ซึ่งหากเป็นโจรสลัดจริงก็คงถูกบังคับให้เป็น หลังจากที่ถูกกษัตริย์ปรมศวรสร้างเมืองแล้ว ในน่านน้ำแถบช่องแคบมะละกา ยังมีเหตุการณ์สับสนุนุ่นวายและการสู้รบอีกหลายครั้ง ซึ่งการรบแต่ละครั้งจะมีการเกณฑ์ชาวบ้านที่ทำมาหากินในน่านน้ำใกล้เคียง เช่น แถบสตูล ปรีส กลันตัน และไทรบุรีไปช่วยรบด้วย

อีกช่วงหนึ่งประมาณปี พ.ศ. 2367-2368 เป็นช่วงที่มีการปราบปรามโจรสลัด โดยความร่วมมือระหว่างอังกฤษกับฮอลันดา และได้ใช้เรือรบขนาดใหญ่ออกตระเวนจับกุมชาวบ้านผู้ต้องสงสัยว่าเป็นโจรสลัดในน่านน้ำตั้งแต่ช่องแคบมะละกาลงไป ผลจากเหตุการณ์เหล่านี้ได้ผลักดันให้ผู้ที่ทำมาหากินริมฝั่งทะเลแถบนั้นต้องอพยพหนีตั้งข้อมูลที่ได้จากคำบอกเล่าของชาวเกาะลันตาว่าชาวมุสลิมรุ่นแรกๆ ที่มาตั้งถิ่นฐานบนเกาะลันตา เป็นพวกที่หนีการถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารเพื่อสู้รบกับฝ่ายตรงกันข้ามในน่านน้ำดังกล่าว และเมื่อมุสลิมรุ่นแรกๆ จนถึงเกาะลันตานั้น ได้มีชาวเลอาศัยเรือเร่ร่อนอยู่ก่อนแล้ว (อาภรณ์ , 2532)

2.3.1 ตำนานเกี่ยวกับชาวเลกลุ่มมอแกนและอูรักลาไวกัย

นอกจากตำนานที่กล่าวถึงชาวเลกลุ่มมอแกน และอูรักลาไวกัยว่าเคยมีบรรพบุรุษร่วมกันแล้ว ยังมีตำนานเรื่องหนึ่งของชาวเลกลุ่มมอแกนที่มะริด ซึ่ง BERNATZIK (1958:42) บันทึกไว้ว่า “มอแกนบางกลุ่มถูกชาวมาเลย์จับตัวไป และได้แต่งงานกับชาวมาเลย์ ชาวจีน และนิกริต และกลายเป็นออรังลาอูต หรือ ออรังลอนตา” (เป็นชื่อที่ชาวเลกลุ่มมอแกนใช้เรียกชาวเลกลุ่มอูรักลาไวกัยที่อาศัยบนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่)

ที่น่าสนใจของบันทึกนี้คือ เนื้อความที่ว่า ชาวเลกลุ่มมอแกนเป็นบรรพบุรุษของชาวเลกลุ่มอูรักลาไวกัย ซึ่งข้อนี้ นักวิชาการผู้ศึกษาเรื่องชาวเลมีความเห็นต่าง ๆ กัน

David Hogan (1972 : 208)มีความเห็นว่า เขาไม่ปฏิเสธว่ามีการแต่งงานระหว่างกลุ่มชนดังกล่าว แต่เขาแย้งว่าภาษาและวัฒนธรรมของพวกอูรักลาไวกัยไปจากพวกมอแกนมาก จึงไม่น่าเป็นไปได้ว่ามอแกนจะเป็นต้นกำเนิดของเผ่าพันธุ์ดังกล่าว (อ้างในอาภรณ์ อุกฤษณ์ ,2530)

อมร ทวีศักดิ์ (2530) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษาของกลุ่มชนนั้นจะยึดศัพท์เครือญาติเป็นหลัก เพราะแม้ว่าศัพท์อื่นๆ จะเปลี่ยนไป แต่ศัพท์คำเรียกญาติเช่น พ่อ แม่ พี่ ป้า อา ฯลฯ ก็ไม่น่าจะเปลี่ยน เนื่องจากเป็นศัพท์ที่ใช้เรียกกันอย่างต่อเนื่อง และจากการเปรียบเทียบศัพท์เครือญาติของชาวเลทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันมาก จึงไม่น่าจะมีบรรพบุรุษร่วมกัน

ทั้งนี้ รองศาสตราจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม อ้างในอาภรณ์ อุกฤษณ์ (2532) ให้ข้อคิดเห็นว่าการศึกษาทางคติชน หรือภาษาศาสตร์ยังไม่เพียงพอที่จะพิสูจน์ว่า ชาวเลกลุ่มมอแกนและกลุ่มอูรักลาไวกัย มีบรรพบุรุษร่วม การที่จะหาข้อสรุปดังกล่าว จำต้องอาศัยวิธีการศึกษาทางด้านชาติพันธุ์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกันระหว่างชาวเลทั้งสองกลุ่มประกอบด้วย แต่ก็เป็นการยาก เพราะปัจจุบันชาวเลทั้งสองกลุ่มก็มีการแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์กันจนไม่อาจค้นหาชาติพันธุ์ที่บริสุทธิ์ได้

2.3.2 ตำนานเกี่ยวกับฉุนงูฉีรีย : ที่มาของชาวเลอุรักลาไวย์

มีตำนานเรื่องหนึ่งซึ่ง David Hogan (1972 : 129,128) บันทึกจากคำบอกเล่าของชาวเลไวย์ 60-70ปี ที่อาศัยอยู่บนเกาะอาดังว่า “พระเจ้าได้ส่ง นะบีโน๊ะ มาชักชวนให้บรรพบุรุษของเขา นับถือพระเจ้า แต่ถูกปฏิเสธจึงสาปแช่งไว้ จนพวกเขาต้องเคลื่อนย้ายลงมายังชายฝั่ง เซิงเขา “ฉุนงูฉีรีย” บ้างก็เข้าป่าเป็นคนป่า บ้างก็กลายเป็นลิง บ้างก็เป็นกระรอก บ้างก็เป็นอุรักลาไวย์ คนของทะเล หรือชาวเลไป ผู้ให้ข้อมูลคนเดียวที่กล่าวไว้ว่า ชาวเลกลุ่มแรกที่อาศัยเรือ “JUKOK” หรือ “เรือเปิด” ไหลลอยขึ้นมา บ้างก็ตั้งพื้นฐานในป่าเคดาห์ บ้างก็ตั้งถิ่นฐานที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ทั้งนี้ Hogan ได้เน้นย้ำว่าอุรักลาไวย์ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ กล่าวกันว่า เกาะลันตาเป็นดินแดนแห่งแรก ในประเทศไทย ที่ชาวเลอุรักลาไวย์เปลี่ยนวิถีชีวิตขึ้นไปตั้งถิ่นฐาน

ด้วยเหตุที่ “ฉุนงูฉีรีย” เป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์แห่งบรรพบุรุษในความเชื่อของชาวเลอุรักลาไวย์ ดังปรากฏในตำนานที่บอกเล่าโดยชาวเลอุรักลาไวย์ บนเกาะอาดัง ซึ่งบรรพบุรุษรุ่นแรกอพยพไปจากเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และจากจังหวัดภูเก็ต รวมทั้งอุรักลาไวย์ที่ตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านหัวแหลมกลาง และบ้านหัวแหลมสุด อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ปัจจุบันต่างเชื่อว่าบรรพบุรุษของพวกเขามาจากดินแดนแห่งนี้

“ฉุนงูฉีรีย” จึงเป็นชื่อที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาเรื่องราวของชาวเลกลุ่มอุรักลาไวย์ ซึ่งทั้งความเห็นของนักวิชาการหลายท่าน และแนวทางจากคำบอกเล่าของชาวเลอุรักลาไวย์ สอดคล้องกันว่า “ฉุนงูฉีรีย” คือภูเขาเคดาห์ในรัฐไทรบุรี

“ฉุนงูฉีรีย” อาจเป็นแหล่งกำเนิดดั้งเดิมของบรรพบุรุษไวย์ หรืออาจเป็นเพียงถิ่นฐานแห่งหนึ่ง ระหว่างเส้นทางที่บรรพบุรุษอุรักลาไวย์ได้อพยพย้ายมาไกลนับหลายพันปี สองประการนี้ยังไม่อาจชี้ชัดได้ แต่อย่างน้อยเรารู้ว่า “ฉุนงูฉีรีย” เคยเป็นที่ถิ่นฐานของบรรพบุรุษอุรักลาไวย์ เมื่อประมาณ 500-600ปี ก่อนอพยพเข้าสู่ส่วนน้ำไทยในปัจจุบัน และเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ในตำนานที่พวกเขาจะต้องทำพิธีลอยเรือ “ปลาจ๊ก” ไปเช่นสรวง ทุกครั้งที่ลมมรสุมพัดเปลี่ยนทิศทาง

บทที่ 3

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเลหมู่บ้านสังกาอู๋

3.1 ข้อมูลเบื้องต้นของเกาะลันตา

3.1.1 ความเป็นมา

เกาะลันตา เป็นชื่อตำบลและอำเภอรวมถึงเป็นชื่อเกาะ คำว่าลันตามีที่มาหลายนัย ดังนี้ ลันตา มาจากคำว่า “ลันตาส” แปลว่า โรงเรือน โรงร้าน หรือ “ปรา” ที่ทำขึ้นเพื่อวางลั้งของหรือตากปลา ตากกุ้ง

ลันตา มาจากคำว่า “ลานตา” หมายถึง มีหาดทรายเป็นแนวยาวเหยียดเต็มไป ด้วย เปลือกหอยนานาชนิด คุลานตาไปหมด

คนจีนเรียกว่า “ลุนต้อชู” ลุน/หลุน แปลว่า ภูเขา “ต้อ” แปลว่า ทางไกล “ชู” แปลว่า “เกาะ” หมายความว่าเกาะที่มีภูเขาเป็นแนวยาวไกล เป็นที่หมายของชาวเรือ ชาวเลเรียกว่า “ปูเลาสำตัก” แปลว่า เกาะที่มีภูเขาเป็นแนวยาวเช่นเดียวกัน

ดินแดนกระบี่ ที่ไปปรากฏในแผนที่การเดินทางค้าขายของพวกอาหรับ ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 15 คือ เกาะลันตาเอง ในบันทึกดังกล่าวปรากฏชื่อ เกาะลันตาถึง 3 แห่งด้วยกัน คือ เกาะลันตาด้านตรงข้ามจังหวัดระนอง ซึ่งน่าจะเป็นบริเวณเกาะสองปัจจุบัน ถัดลงมาบริเวณจังหวัดพังงามีชื่อเกาะลันตาซึ่งน่าจะเป็นบริเวณหมู่เกาะสุรินทร์ และถัดลงมาทางใต้ คือ เกาะลันตาในจังหวัดกระบี่ ซึ่งเขียนมา “JANUBILANTA” หรือ “ลันตาใต้” (JANUBI) ภาษามลายูแปลว่าขั้วโลกใต้ ปัจจุบันชื่อลันตาทั้ง 2 แห่งหายไปแล้ว เหลือเพียง ลันตา ที่กระบี่แสดงว่าคำว่า “ลันตา” มีมานานไม่น้อยกว่า 500 ปี “ลันตา” แปลว่าอะไรแน่ยังไม่ยุติ แต่ไม่น่าจะมาจากคำว่า “ลันตา” เพราะคำในแถบนี้มาจากรากคำมลายูอยู่มาก บางท่านก็ว่ามาจากคำ “ลันตัส” แปลว่า “ปรา” หรือแผงตากุ้งปลาที่เราเห็นตามชายหาด LANTAS ในภาษามลายู แปลว่า “ตรงออกไป/พุ่งออกไป” ชาวเลเรียก “ปูเลาสำตัก” แปลว่าเกาะที่มีภูเขาเป็นแนวยาวไปเช่นกัน มีคำที่น่าเอามาพิจารณาอีกคำว่า “LONTA” เป็นคำที่พวกชาวเลมอเก้นเรียกชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ย ที่เกาะลันตาว่า “ORANG LONTA” คำว่า LONTA ภาษามลายูแปลว่า “คนจน, ต้องคืนร่นปากกัดตีนถีบอยู่เสมอ” ก็พอจะเข้าใจกับชาวเลที่ต้องเร่ร่อนอยู่ไม่เป็นที่เป็นทางต้องลำบากในการทำมาหากิน และนามเกาะลันตา ที่กล่าวมาทั้งเกาะล้วนมีชาวเลอาศัยอยู่ทั้งสิ้น ทางตอนใต้พม่าเป็นพวกสิง (มาซิง) พวกมอแกนแถบหมู่เกาะสุรินทร์และอูรักลาโว้ยทางเกาะลันตากระบี่ ฉะนั้นเกาะที่มีกลุ่ม LONTA อยู่อาจเพี้ยนมาเป็น “ลันตา” ก็ย่อมได้ (กลิ่นและคณะ, 2544)

อำเภอเกาะลันตาเป็นพื้นที่ขึ้นกับอำเภอคลองพน มาตั้งแต่คลองพนมีสภาพเป็นแขวง (คลองพนปัจจุบันเป็นตำบลขึ้นต่ออำเภอคลองท่อม) มาก่อน พ.ศ. 2441 สมัยนั้นผู้ปกครอง ยังมีสภาพเป็นนายบ้าน ต่อมา พ.ศ. 2444 ตรงกับสมัยพระยารัฐประดิษฐ์ (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เป็นสมุหเทศาภิบาล มลฑลภูเก็ต พระยาอุตรกิจพิจารณาเป็นข้าหลวงเมืองกระบี่ ได้ถูกยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอเกาะลันตา เนื่องด้วยพิจารณาว่ามีทำเลที่ตั้งเหมาะสมจะตั้งด่านจัดเก็บภาษี สะดวกแก่การติดต่อค้าขายกับมลายู มีเรือใบจากต่างประเทศเข้ามาติดต่อค้าขายมากมาย เป็นเส้นทางเดินเรือติดต่อสัมพันธ์กับจังหวัดภูเก็ต จังหวัดตรัง จังหวัดพังงา ตลอดถึงตะกั่วป่า โดยทางราชการได้ส่งนาย นาค ถิ่นพังงา มาเป็นนายอำเภอเกาะลันตาเป็นคนแรก มีที่ตั้งอำเภออยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะลันตาใหญ่ ที่ถนนศรีรายา (ชาวเลเรียกว่า “ป่าไทรรายา” ซึ่งแปลว่า หาดเจ้านาย หรือหาดหลวง) อยู่ริมทะเลมีสะพานไม้ยื่นไปในทะเลเชื่อมติดกับท่าเรือ ในขณะนั้นมีบ้านเรือนริมทะเลเพียง 3 หลัง การเดินทางไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ใช้ทางเดินเท้า เลียบชายฝั่งทะเล และพายเรือกรรเชียงเป็นหลัก การเดินทางไปยังเกาะแก่งต่าง ๆ หรือไปยังฝั่ง ที่เป็นแผ่นดินใหญ่ที่ตั้งของจังหวัดแรกเริ่มจะใช้เรือใบ ต่อมาเทคโนโลยีได้รับ การพัฒนาจึงเกิดเรือหางยาวคิดเครื่องยนต์ และต่อมามีเรือยนต์โดยสาร ทำให้ การคมนาคมเริ่มสะดวกและรวดเร็วขึ้น ทั้งนี้ยังต้องขึ้นอยู่กับช่วงฤดูกาลที่ไม่มีลมมรสุม

เกาะลันตาเป็นอำเภอหนึ่งขึ้นอยู่กับจังหวัดกระบี่ สภาพพื้นที่เป็นหมู่เกาะรวมกันถึง 52 เกาะ อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 109 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 339.843 ตารางกิโลเมตร (กลันและคณะ, 2544)

3.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอเกาะลันตาประกอบด้วยเกาะต่าง ๆ จำนวน 52 เกาะ มีเกาะใหญ่จำนวน 3 เกาะ เรียงกันจากทิศเหนือไปทางทิศใต้ คือ เกาะกลาง เกาะลันตาน้อยและเกาะลันตาใหญ่ ทั้ง 3 เกาะนี้ คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 40 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ของเกาะบริวาร เช่น เกาะตะละเบ็ง เกาะป่อ เกาะบุญ เกาะรอก เกาะไหง ฯลฯ ในจำนวนเกาะนี้จะมีเกาะที่คนอาศัยอยู่ ประมาณ 9-10 เกาะ พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นภูเขา ที่สำคัญ เช่น เขาเกาะลันตา เขาร่าปูคอง เขาช่องโสด ควนปากหลาด ควนบากันใหญ่ ควนบากันเกาะ เป็นต้น มีที่ราบเล็กน้อยตามบริเวณเชิงเขา ชายฝั่งทะเล ที่พอจะทำการ เกษตรปลูกข้าวได้ไม่มาก นอกนั้นจะเป็นพื้นที่หาดและป่าเลน ที่มีไม้จำพวกแสม โกงกาง ตะบูน และอื่น ๆ ด้านในเข้าไปจะเป็นป่าเบญจพรรณขึ้นอยู่ทั่วไป ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะแก่พืชจำพวกยางพารา ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว และมะม่วงหิมพานต์ มีลำคลองสายเล็ก ๆ อยู่บ้าง เช่น คลองจาก คลองบางน้ำจืด คลองนิน เป็นต้น

ลักษณะลมฟ้าอากาศอำเภอเกาะลันตาอยู่ในเขตรมรสุม จึงมีลมมรสุมพัดผ่านทั้งสองฟากฝั่งทะเล คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ พัดผ่านตั้งแต่เดือนเมษายน ถึงเดือนกันยายน และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม มี 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนธันวาคม

3.1.3 ประชากร

ปัจจุบันอำเภอเกาะลันตามีจำนวนประชากร 24,211 คน เป็นชาย 12,357 คน เป็นหญิง 11,836 คน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเกาะลันตาโดยกำเนิด ซึ่งอพยพโยกย้ายเข้ามามากกว่าร้อยปีแล้ว โดยกระจุกกระจายอยู่บริเวณชายฝั่งรอบเกาะ นอกจากนี้ก็มีกลุ่มชนชาวเลอาศัยอยู่บริเวณบ้านสังกั่ว หมู่ที่ 7 ต.เกาะลันตาใหญ่ และที่ตำบลลาด่าน อำเภอเกาะลันตามีประชากรนับถือศาสนาต่าง ๆ ดังนี้

ศาสนาพุทธ มีผู้นับถือร้อยละ 4 มีวัด 1 วัด

ศาสนาอิสลาม มีผู้นับถือร้อยละ 95 มีมัสยิด 33 มัสยิด

นอกนั้นนับถือวิญญาณบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ มีศาลเจ้า 3 แห่ง

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำการประมงและการเกษตร โดยมีการทำประมงชายฝั่งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งเป็นเรือหางยาวขนาดเล็ก เช่น กุ้งกุลาดำ ปลาเก๋า (กระรัง, ตู๊กแก, ร่าปู) การเกษตรจะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ยางพารา พื้นที่ประมาณ 36,587 ไร่ ปาล์มน้ำมัน พื้นที่ประมาณ 3,298 ไร่ สวนผลไม้และทำนาบ้างเล็กน้อยเนื่องจากขาดแคลนแหล่งน้ำ ด้านการเลี้ยงสัตว์ส่วนมากนิยมเลี้ยงสัตว์ภายในครัวเรือนจำนวนไม่มากนัก ได้แก่สัตว์จำพวก โค กระบือ แพะ และเป็ดไก่ เป็นต้น ปัจจุบันอำเภอเกาะลันตามีแหล่งท่องเที่ยวมากมายจึงเกิดการขยายตัวในด้านธุรกิจการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

3.1.4 เขตการปกครอง การคมนาคมและสถานที่สำคัญ

ด้านการปกครอง อำเภอเกาะลันตาแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 ตำบล 35 หมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยตำบลและหมู่บ้านต่อไปนี้

1. ตำบลเกาะลันตาใหญ่ มี 10 หมู่บ้าน ประกอบด้วยบ้านหัวแหลม ศรีราชา เจ๊ะหลี เกาะป่อ คลองหิน คลองนิน สังกั่ว คลองโตน ท่าคลอง ขุนสมุทร
2. ตำบลเกาะกลาง มี 8 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านรำปู ร่าหมาด ปากคลอง คลองย่านัด ลีเกี นาทุ่งกลาง อ่าวทางหลวง และหัวหิน
3. ตำบลเกาะลันตาน้อย มี 6 หมู่บ้าน ประกอบด้วยบ้านหลังสอด คลองหมาก บ้านทุ่งโล๊ะใหญ่ คลองโตนด และทอนลิบง

4. ตำบลคลองยาง มี 6 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านเขาฝาก คลองยาง โดกยง บ้านไทร หลังโศด ท่าควน

5. ตำบลศาลาด่าน มี 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านศาลาด่าน พระแอะ โล๊ะบาหฺรา ทุ่งหยีเพ็ง และโล๊ะคูหยง

หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ครอบคลุมตำบลแล้ว

ในปัจจุบันมีชุมชนชาวเลอยู่ที่เกาะลันตา อาศัยกระจายอยู่ตามบริเวณต่าง ๆ ดังนี้

- บ้านศาลาด่าน ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 4 ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา
- ในไร่ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา
- บ้านคลองดาว ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 4 ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา
- บ้านหัวแหลม ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 1 ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา
- บ้านสังกาอู๋ ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ 7 ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา

ซึ่งชาวเลเหล่านี้จากแต่ก่อนเคยอยู่ใกล้ทะเล ใช้ชีวิตทำมาหากินกับทะเล แต่ปัจจุบันได้ถูกนายทุนเกลี้ยกล่อมให้ขายที่ดินส่วนนั้นไปเพราะว่ามีทำเลเหมาะในการทำรีสอร์ท ชาวเลที่ศาลาด่านส่วนใหญ่จึงนิยมขายที่ให้นายทุนไปหมด เพราะได้ราคาดี หลังจากนั้นก็ต้องย้ายครอบครัวออกมาจากเดิมที่อยู่ชายฝั่ง ก็ถอยร่นขึ้นมาอยู่ติดริมถนน หรือไกลจากทะเลมากขึ้นนั่นเอง ทำให้บางครอบครัวต้องเลิกทำอาชีพประมงไปเพราะมีปัญหาเรื่องที่ดินที่จอดเรือ หันมาทำงานรับจ้างในรีสอร์ทกันแทน เพราะบริเวณข้างๆที่อยู่มีรีสอร์ทสร้างขึ้นอย่างรวดเร็ว นี่ก็ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีผลต่อวิถีชีวิตชาวเลที่ศาลาด่าน

การคมนาคมของอำเภอเกาะลันตา เป็นอำเภอเดียวที่ติดต่อกับจังหวัดหรืออำเภออื่น ๆ ไม่สะดวก เพราะสภาพเป็นเกาะ นอกจากเกาะกลางที่สามารถใช้รถยนต์ได้สะดวก เพราะมีสะพานเชื่อมกับแผ่นดินใหญ่ จากตำบลทรายขาว อำเภอคลองท่อม มายังท่าเรือหัวหิน ระหว่างเกาะกลางกับเกาะลันตาน้อยเป็นช่องแคบประมาณ 1,400 เมตร ต้องอาศัยเรือข้ามฟาก และระหว่างเกาะลันตาน้อยกับเกาะลันตาใหญ่ เป็นช่องแคบประมาณ 400 เมตร ต้องใช้เรือข้ามฟาก ปัจจุบันมีความสะดวกกว่าเดิม เนื่องจากได้มีการสร้างท่าเทียบแพขนานยนต์ ช่วงทะเลระหว่างบ้านหัวหิน ตำบลเกาะกลาง กับบ้านคลองหมาก ตำบลเกาะลันตาน้อย และท่าเทียบเรือแพขนานยนต์บ้านหลังสอด

กับบ้านศาลาด่าน ทำให้นำรถยนต์ ลงแพขนานยนต์ ไปได้สะดวกระดับหนึ่ง การเดินทางเข้ามา จังหวัดหรือท้องที่ใกล้เคียงสามารถไปได้ดังนี้

1. จากท่าเรือศาลาด่านตอนเหนือเกาะลันตาใหญ่ มายังสะพานเจ้าฟ้า เมืองกระบี่ ระยะทาง 40 กิโลเมตร
2. จากท่าเรือหน้าท่าว่าการเกาะลันตาใหญ่ ไปท่าเทียบเรือบ่อม่วง อำเภอคลองท่อม ระยะทางประมาณ 19-20 กิโลเมตร แล้วโดยสารรถยนต์ต่อไปได้
3. จากท่าเรือศาลาด่านโดยเรือหางยาวหรือแพขนานยนต์ ข้ามช่องฝั่งไปท่าเรือศาลาด่าน แล้วใช้ถนนไปยังท่าเรือคลองหมาก ใช้เรือหางยาวหรือแพขนานยนต์ไปท่าเรือหัวหิน แล้วใช้ถนนเส้นทางหัวหิน-หัวน้ำขาว ต่อไปตามต้องการได้

ส่วนถนนภายในเกาะบางสายได้พัฒนาลาดยางแล้ว เช่น ถนนสายหัวน้ำขาว-บ้านหัวหิน ระยะทาง 27 กิโลเมตร ถนนสายบ้านคลองหมาก-บ้านหลังสอด ระยะทาง 8 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีถนนสายหลักบนเกาะลันตาใหญ่ จากศาลาด่านไปที่ว่าการอำเภอและเชื่อมต่อกับถนนที่จะวนไปรอบเกาะ ส่วนใหญ่ยังเป็นลูกรัง ส่วนหมู่บ้านชายฝั่งทะเล จะติดต่อกันโดยใช้เรือหางยาว และนอกนั้นยังมีเรือบริการนักท่องเที่ยวระหว่างเกาะลันตา - เกาะพีพี, เกาะลันตา - เกาะไหง, เกาะลันตา - เกาะรอก เป็นต้น ในเกาะลันตาไม่มีรถโดยสารประจำทางให้บริการ จะมีก็คือมอเตอร์ไซค์ให้เช่าสำหรับนักท่องเที่ยว และกักรับจ้างตัดแปลงซึ่งบริการในระยะทางสั้นๆ แต่ก็ต้องเสียค่าบริการค่อนข้างแพง

เกาะลันตามีสถานที่ท่องเที่ยวที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์มากมาย ส่วนใหญ่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางทะเลที่มีความสวยงามเป็นธรรมชาติ อาทิ บริเวณแหลมโตนด ซึ่งเป็นที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา ซึ่งมีทั้งหาดทรายและหาดหินอันงดงาม นอกจากนี้ยังมีแหลมคอกวาง ซึ่งเป็นหาดทรายด้านเหนือสุดของเกาะลันตาใหญ่ หาดทราย และโขดหิน บริเวณด้านหลังของเกาะลันตาใหญ่ หาดทุ่งทะเล และหาดชะอูดของตำบลเกาะกลาง หาดหลังสอดของเกาะลันตาน้อย และยังมีเกาะเล็กเกาะน้อยที่สวยงามอีกนับสิบเกาะ เช่น เกาะสนกลาง เกาะแดง เกาะตะละเม็ง เกาะกำนุ้ย เกาะกำใหญ่ เกาะบูดู เกาะไหง เกาะตุกนลิมา และเกาะรอก เป็นต้น สถานที่เหล่านี้ล้วนแต่เป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้มาเยือนเกาะลันตา และยังทำรายได้ให้กับเกาะลันตาอีกด้วย ซึ่งปัจจุบันจะเห็นรีสอร์ทเกิดขึ้นมากมายเพื่อบริการและรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน ทำให้เกาะลันตาซึมซับความเป็นเมืองท่องเที่ยวมากขึ้นทุกวัน

ต. เกาะลันตาใหญ่

ช่องแคบ
มะละกา

แผนที่ตั้งชบตำบลเกาะลันตาใหญ่
อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่.

3.2 การตั้งถิ่นฐานของชาวเลที่เกาะลันตา

อาภรณ์ อุกฤษณ์ (2532) ได้สืบประวัติการตั้งถิ่นฐานของชาวเลที่เกาะลันตาว่า เดิมทีเกาะลันตาเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเลมาก่อนชนกลุ่มอื่น แต่ลักษณะการตั้งถิ่นฐานไม่ถาวร ย่านที่ชาวเลตั้งถิ่นฐานมีอยู่ทั่วไปบางแห่งมีเพียงร่องรอยจากหลักฐานที่หลงเหลืออยู่ และคำบอกเล่าของผู้สูงอายุเท่านั้น แต่บางแห่งยังคงเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเลในปัจจุบัน

3.2.1 ประวัติการตั้งถิ่นฐานของชาวเล

สาเหตุที่ชาวเลที่อพยพย้ายถิ่นเนื่องจากในอดีตชาวเลตั้งถิ่นฐานเป็นการชั่วคราวตามชายฝั่งทะเลเฉพาะช่วงฤดูมรสุมและย้ายถิ่นหากินไปอาศัยชั่วคราวบริเวณหมู่เกาะต่างๆ ตามฤดูกาล แล้วหวนกลับมาถิ่นเดิมในฤดูกาลเดียวกันของทุกปี เพราะพวกเขาไม่ชอบอยู่ปะปนกับชนต่างกลุ่มต่างวัฒนธรรม บางครั้งก็อพยพเพราะถูกคนต่างกลุ่มรุกราน เช่น บ้านทุ่งหยีเพ็ง เดิมเป็นถิ่นที่อยู่ของชาวเล ต่อมา “โต๊ะหยีเพ็ง” โจรชาวมุสลิมซึ่งหลบหนีจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจจังหวัดนครศรีธรรมราช เข้ามาอาศัยอยู่แล้วก่อความเดือดร้อนให้ชาวบ้าน ชาวเลจึงอพยพหนีไปอยู่ที่อื่น บริเวณบ้านทุ่งसान ทุ่งโต๊ะเขียวและเจ๊ะหลี ก็เคยเป็นที่อยู่ของชาวเลก่อนที่ชาวมุสลิมซึ่งหนีการถูกเกณฑ์ทหารจากสตูล กลันตัน ปรีศ และ ไทรบุรี เข้ามาจับจอง บ้านบ่อแหนก็เป็นอีกแห่งหนึ่งที่เล่ากันว่าชาวเลเคยอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น เพราะนอกจากหลักฐานจากสุสานเก่าแก่ของชาวเลที่บ้านบ่อแหนและบริเวณข้างเคียง เช่น บ้านท่าทุ่งนาค คลองดาว และคลองทราย ซึ่งบริเวณที่ฝั่งศพดังกล่าวจะมีต้นมะพร้าวที่มีขนาดสูงแตกต่างกันตามระยะเวลาที่ฝังศพ แต่ละหลุมจะมีหินปักไว้ในตำแหน่งหัวและเท้าของศพแต่ละหลุม ที่บ้านบ่อแหนยังมีศาล “โต๊ะบาทลิว” ซึ่งเป็นศาลบรรพบุรุษประจำกลุ่มที่ชาวเลบ้านบ่อแหนและชาวเลที่อพยพไปทำมาหากินบริเวณบ้านในไร่ แหลมคอกวาง และคลองดาว เคารพสักการะ แต่ทุกๆ 6 เดือน ชาวเลในบริเวณใกล้เคียงจะเดินทางไปร่วมจัดพิธีลอยเรือร่วมกัน

ตลาดศรีราชาก็เป็นถิ่นที่ชาวเลเคยอยู่มาก่อน แล้วถอยร่นไปอยู่บริเวณบ้านหัวแหลมแค (บ้านหัวแหลมใกล้) เมื่อชาวมุสลิมเข้าไปพักพิงอาศัยด้วย และผลที่สุดเมื่อชาวจีนซึ่งอาศัยเรือเป็ดนำสินค้าจากประเทศจีนและปีนังเข้ามาแลกเปลี่ยนกับสินค้าพื้นเมืองของชาวเลและชาวมุสลิม แล้วสร้างที่พักและโกดังเก็บของบริเวณตลาดศรีราชา ชาวมุสลิมก็เคลื่อนย้ายไปอยู่บริเวณบ้านหัวแหลมแค อันเป็นเหตุผลักดันให้ชาวเลถอยร่นไปอยู่บริเวณหัวแหลมกลางซึ่งเป็นแหล่งใหญ่อีกแห่งหนึ่งในอดีตที่ชาวเลเคยอาศัยอยู่ร่วมกันประมาณ 40-50 ครัวเรือน จากสาเหตุแห่งการอพยพย้ายถิ่นของชาวเลนี้เอง ทำให้มีคำพูดติดปากชาวเกาะลันตาว่า “จีนไล่แขก แขกไล่ชาวเล”

หลังจากการตั้งถิ่นฐานก่อนข้างถาวรที่บ้านหัวแหลมกลางแล้วยังมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นสาเหตุของการอพยพย้ายถิ่น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและประชากรของชาวเลอีกหลายประการ เป็นต้นว่า ในปี 2452 (สมัยรัชกาลที่ 5) ด้วยเหตุผลทางการเมืองเป็นเหตุให้ไทยต้องยกเมืองกัณฑ์ ตรัง กานู ไทรบุรี และปรีสให้อังกฤษ จึงต้องปักปันเขตกันใหม่ เจ้าเมืองสตูลในสมัยนั้นจึงให้ “โต๊ะฆีหรี” ชาวมุสลิมที่ชาวเลให้ความเคารพนับถือเดินทางมาชักชวนชาวเลจากเกาะลันตาและเกาะสิเหร่ไปตั้งถิ่นฐานบริเวณหมู่เกาะอาดัง เพื่อผลประโยชน์ของไทย แต่ความกดดันบนเกาะทำให้พวกเขาต้องกลับมาตั้งถิ่นฐานเดิม

ต่อมาประมาณปี 2480 ก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาทางราชการมีนโยบายให้เด็กชาวเลเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา และได้มีเจ้าหน้าที่อำเภอบางคนเข้าไปขู่่ว่าใครไม่ให้ลูกเรียนหนังสือจะถูกจับ พวกชาวเลจึงพากันลงเรือหนีกระจัดกระจายไปตามหมู่เกาะต่างๆ เพราะกลัวถูกจับแต่ไม่นานก็กลับมาตั้งบ้านหัวแหลมอีก

การปฏิรูปทางวัฒนธรรมสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. 2485 เพื่อจุดประสงค์ในการสร้างชาติโดยผ่านระเบียบประเพณี และได้ออกกฎข้อบังคับต่างๆ เป็นต้นว่า บังคับให้ราษฎรสวมหมวก สวมเสื้อ และเลิกกินหมาก ก็ส่งผลให้ชาวเลอพยพหนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ไปอาศัยตามหมู่เกาะต่างๆ ด้วย และก่อนไปพวกเขาได้นับต้นมะพร้าวขายให้กับคนในท้องถิ่นเพียงต้นละ 1-2 บาท บางรายขายไป 100 บาทต่อเนื้อที่ 5 ไร่

การอพยพแต่ละครั้งไม่ได้ไปกันหมด บางรายย้อนกลับมาอาศัยอยู่กับญาติบ้าง สร้างเพิกพักบนที่ดินที่ขายให้กับคนท้องถิ่นแล้วบ้าง จนกระทั่งช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการอพยพครั้งยิ่งใหญ่เกิดขึ้นเพื่อหนีการคัดเลือกเข้ารับราชการทหารและตำรวจ ในครั้งนั้นบ้านหัวแหลมกลางเหลือครอบครัวชาวเลเพียง 3 ครอบครัว คือ ครอบครัวนายปูเต๊ะ ทะเลเล็ก นายกะเหม ทะเลเล็ก และครอบครัวของนายเหม็ง ทะเลเล็ก ปัจจุบันทั้ง 3 ครอบครัวเท่านั้นที่มีที่ดินเป็นของตนเอง ส่วนครอบครัวอื่นๆ ทนความอดอยากบนเกาะอาดังไม่ไหวจึงหวนกลับมาอาศัยบนที่ดินที่ขายให้คนท้องถิ่นไปแล้ว (อาภรณ์, 2532)

หลังจากปี พ.ศ. 2490 ซึ่งทางราชการได้สำรวจประชากรอำเภอเกาะลันตา ตามโครงการสำรวจสำมะโนประชากรทั่วประเทศ และชาวเลมีรายชื่อในทะเบียนสำมะโนประชากรแล้ว ได้เกิดไข้ทรพิษจากแผ่นดินใหญ่ และติดต่อลูกหลานมายังชาวมุสลิมและชาวเลบ้านหัวแหลม เป็นเหตุให้ชาวเลพิการและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก เนื่องจากรักษาด้วยวิธีการอาบน้ำมันตี่ซึ่งขัดกับโรค

ต่อมาในปี พ.ศ. 2499 ทางราชการได้ออกพระราชบัญญัติทะเบียนราษฎร ชาวเลมิสิทธิได้รับสำเนาทะเบียนบ้านในฐานะที่เป็นประชาชนชาวไทยซึ่งตามกฎหมายจะต้อง เข้ารับการคัดเลือกเป็นทหารเกณฑ์ด้วย ครอบครัวของพวกเขาพากันร้องขอต่อทางราชการซึ่งก็ไม่สามารถผ่อนผันให้ได้ แต่มีผู้แนะนำให้ไปอยู่ที่เกาะอื่น หลังจากนั้นชาวเลครอบครัวอื่นๆ ก็ทยอยกันอพยพตามไปด้วยจนแทบไม่มีชาวเลเหลืออยู่เลย แต่ต่อมาก็หวนกลับมาอีก แม้จะมีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยก็ตาม

ในสมัยที่นายอำเภอเฉลียว ณ สงขลา เป็นนายอำเภอประมาณปี พ.ศ. 2504-2506 นายอุทาร์ ทุ่งใหญ่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ซึ่งเป็นชาวจีนที่แต่งงานกับผู้หญิงชาวเลได้ทำหนังสือร้องเรียนไปทางอำเภอเพื่อขอให้คืนให้ชาวเลอยู่อาศัยและทำกิน แต่ทางอำเภอจัดสรรที่ดินในเขต บ้านพรุบอน ซึ่งเป็นรกร้างไกลทะเลจึงไม่มีครอบครัวใดย้ายไป จนกระทั่งปี พ.ศ. 2512 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชินีนาถ พร้อมทั้งจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กชาวเลโดยเฉพาะ ในปีถัดมาชาวเลบ้านหัวแหลมกลางจึงเริ่มจับจองที่ดินบริเวณอ่าวสังกาอู๋ เพื่อทำสวนมะพร้าว และทยอยกันไปอยู่บริเวณอ่าวสังกาอู๋ อ่าวมะละ และอ่าวคลองปอในที่สุด ขณะเดียวกันทางราชการได้ก่อตั้งโรงเรียนบ้านหัวแหลมหลังใหม่ขึ้น (ปัจจุบันชื่อโรงเรียนบ้านสังกาอู๋) บนเนินเขาระหว่างอ่าวสังกาอู๋กับอ่าวมะละ และยังคงดำเนินการสอนมาจนถึงปัจจุบัน

ครอบครัวแรกที่อพยพจากบ้านหัวแหลมกลางไปตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวรบริเวณอ่าวสังกาอู๋คือ ครอบครัวนายลีจา ทะเลติก เนื่องจากขัดแย้งกับเจ้าของที่ดิน หลังจากบุกเบิกป่าและสร้างบ้านเสร็จแล้ว ครอบครัวนายลู่ดิน ทะเลติก ก็อพยพครอบครัวมาอีก ส่วนครอบครัวนายสุเต็น ทะเลติก นายแกหลา ทะเลติก และนายห้าเต็ด ทะเลติก พากันมาตั้งบ้านเรือนบริเวณอ่าวมะละและเป็นกลุ่มแรก แล้วครอบครัวอื่นๆ ทยอยย้ายตามกันไปตั้งถิ่นฐานบริเวณดังกล่าวเกือบทั้งหมด

ในปี พ.ศ. 2516 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเยี่ยมราษฎรอำเภอเกาะลันตาและมีพระราชดำรัสให้พระราชทานกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ชาวเลอาศัยทำกินอยู่ และพระราชทานอนุญาตให้ชาวเลได้รับการยกเว้นในการเข้ารับการคัดเลือกเข้าเป็นทหารเกณฑ์ตามคำกราบบังคมทูลของนายลู่ดิน ทะเลติกและนายอุทาร์ ทุ่งใหญ่ ดังนั้นในปี พ.ศ. 2518 กระทรวงมหาดไทยจึงอนุมัติให้ทางอำเภอเกาะลันตาจัดสรรที่ดินให้ชาวเลตามกระแสพระราชดำรัสโดยคัดเลือกบริเวณอ่าวมะละและอ่าวคลองปอ อำเภอเกาะลันตา จำนวน 350 ไร่ เพื่อแบ่งให้ราษฎรชาวเลประมาณ 47 ครอบครัว ชาวเลจึงมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินประมาณครัวเรือนละ 5 ไร่ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แต่ที่ดินดังกล่าวในตอนนั้นก็ไม่ได้ใช้ประโยชน์มากนักนอกจากสร้างที่พักอาศัยมีบางครอบครัวเท่านั้นที่ปลูกมะพร้าวและพืชพื้นเมือง (อาภรณ์ อุทฤษณ์, 2532)

การถือครองที่ดิน ของชาวเลบ้านสังกาอู้นั้น จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่ได้ออกเป็นโฉนด แต่เป็นเอกสารใบจอง นส.2 และบางครอบครัวเป็นนส.3 เหตุที่บางครอบครัวยังเป็น นส.2 เพราะยังไม่ติดต่อกับทางราชการให้มาทำการรังวัด เพราะชาวเลในหมู่บ้านรับรู้การแบ่งเขตแดนในที่ดินของตนเอง ด้วยความไว้อีกกัน ตั้งแต่สมัยที่มีการจับจองกันตั้งแต่แรก แต่คนที่มียึดที่ดินเป็นนส.3 ได้ไปติดต่อกับทางราชการให้ออกเป็นนส.3 ให้ ซึ่งที่ดินที่เป็นนส.3ก็ไม่มีที่ครอบครั้ว ส่วนใหญ่ก็จะ เป็น นส.2 อยู่ เพราะชาวเลไม่รู้วิธีที่จะต้องดำเนินตามขั้นตอนและก็ไม่อยากเสียเงินในการดำเนินการดังกล่าว จะเห็นได้ว่าคนที่มีความรู้ทางการเงินดีและฉลาดกว่าคนอื่น จะไปให้ทางราชการออกเอกสารสิทธิ์ให้ก่อนเพื่อสิทธิประโยชน์ของตนเองในการที่จะมีกรรมสิทธิ์ในการครอบครองได้อย่างถูกต้อง

ที่ดินที่เคยได้ครอบครั้วละ 5 ไร่ ปัจจุบัน เมื่อแบ่งสันปันส่วนให้ลูกๆ หลานๆ ก็เหลือเป็นส่วนย่อยๆ สำหรับแต่ละครอบครัวได้เพียงพอที่สร้างบ้านเท่านั้น และจากการก่อตั้งอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา เมื่อปี 2533 ผู้ใหญ่บ้านบอกว่า ทางอุทยานได้ลื้ออาณาเขตที่ดินของชาวเลไปส่วนหนึ่ง โดยที่ชาวเลไม่รู้ เพราะการจับจองที่ดินของชาวเลสมัยก่อนไม่ได้มีการแบ่งกันอาณาเขตที่ชัดเจน และก็เป็นการตามความรับรู้ของชาวเลเองว่าที่ตรงไหนเป็นของใคร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ทางอุทยานอ้างว่า ไม่มีเขตหลักที่บอกว่าที่ดินของชาวเลนั้นอยู่ตรงไหน ทำให้ชาวเลจำต้องสูญเสียที่ดินในส่วนตรงนั้นไป เพราะไม่กล้าเรียกร้องกับพวกอุทยาน เพราะชาวเลก็ไม่รู้เรื่องกลัวจะมีปัญหากับเจ้าหน้าที่อุทยาน ซึ่งโดยปกติชาวเลก็ไม่อยากยุ่งกับเจ้าหน้าที่อยู่แล้ว

ที่ดินตอนนี้ในหมู่บ้านสังกาอู้อือถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่าและมีราคาสำหรับชาวเลมากในปัจจุบัน เพราะที่ดินบนเกาะลันตาจะมีราคาแพงเพราะว่าเกาะลันตาได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอันดับต้นๆของจังหวัดกระบี่ไปแล้ว ชาวเลในหมู่บ้านสังกาอู้อือรู้ว่าที่ดินของตนเองนั้นมีราคาดี เพราะมักจะมียายทุนมาขอซื้อที่ดินภายในหมู่บ้านบ่อยๆ และก็เริ่มจะมีการขายที่ดินในบางส่วนไปแล้วหลายราย เพราะต้องการเงินมาจับจ่ายใช้สอย ต้องการความสะดวกสบาย โดยไม่ได้คิดไปว่าต่อไปลูกหลานของตนในวันข้างหน้าจะไปอยู่ที่ไหนกัน ด้วยการที่ตามกระแสเศรษฐกิจสมัยใหม่ด้วยการรับวัฒนธรรมทางด้านวัตถุมาากจนเกินไป แต่ความคิดของชาวเลยังตามไม่ทันกระแสวัตถุเหล่านั้น จึงทำให้ชาวเลบางคนอาจไม่มีที่อยู่ในอนาคต

3.2.2 ชุมชนบ้านสังกาอู๋

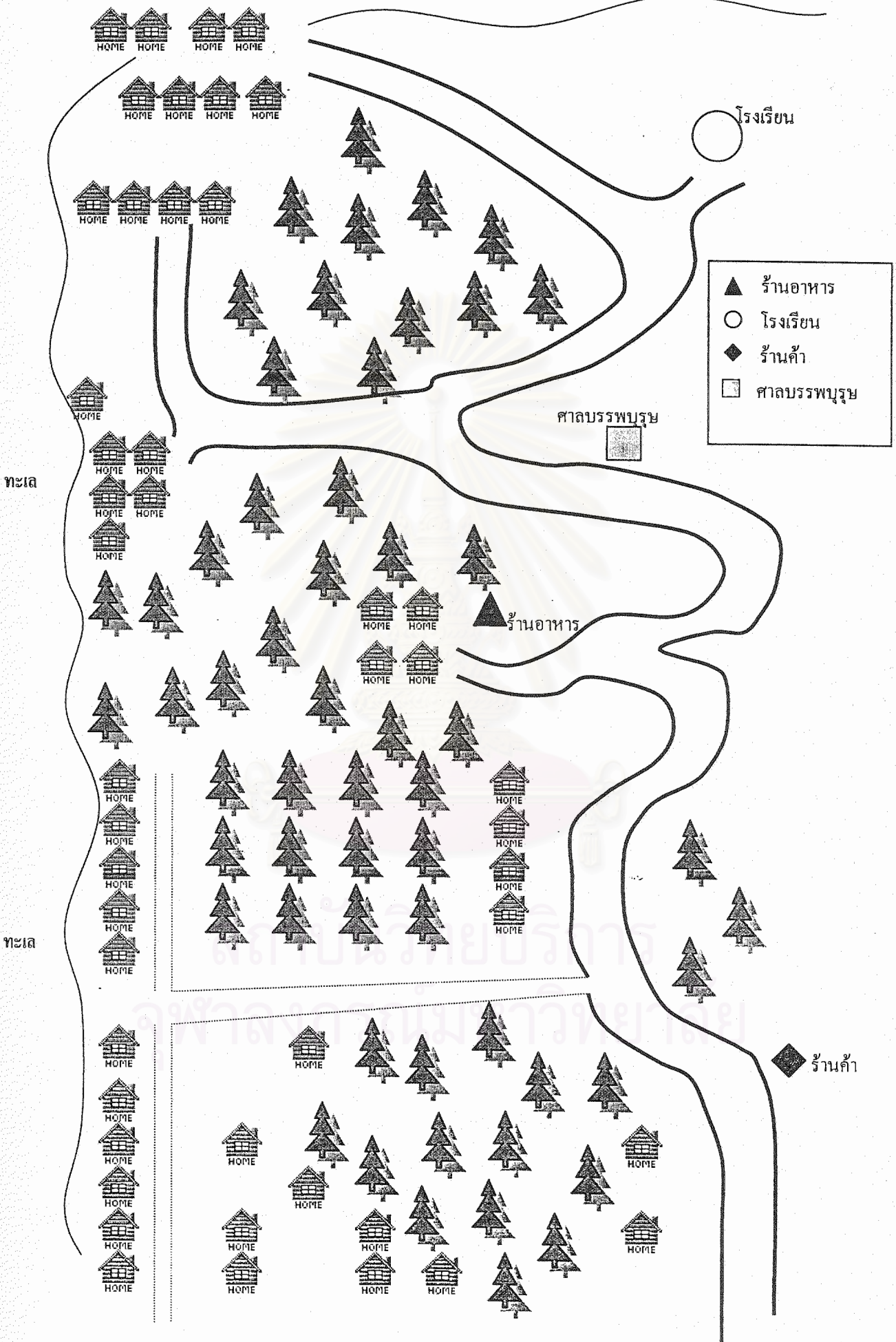
ชุมชนบ้านสังกาอู๋จึงเกิดขึ้นและได้แยกเป็นหมู่ 7 อย่างเป็นทางการในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา และทางราชการก็ได้แต่งตั้งให้นายประชา ทะเลเล็ก ซึ่งเป็นชาวเลด้วยกันเป็นผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ปกครองตนเอง และติดต่อประสานงานกับทางราชการจนถึงปัจจุบันนี้ หมู่บ้านสังกาอู๋เป็นหมู่บ้านชาวเลกลุ่มอูรักลาโว้ยตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 7 ตำบลเกาะลันตาใหญ่ อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ บริเวณหัวแหลมสุดด้านทิศตะวันตกของเกาะลันตา เกาะที่ชาวเลถือว่าเป็นบ้านแห่งแรกของพวกเขา หมู่บ้านมีเนื้อที่ประมาณ 1,500 ไร่(อาภรณ์ อุกกฤษณ์ ,2532)

ทางเข้าหมู่บ้านหมู่บ้านมีระยะทาง 6 กิโลเมตร จากที่ทำการเทศบาล (อำเภอเก่า) ถนนทางเข้าหมู่บ้านไปถึงโรงพยาบาลเกาะลันตาประมาณ 1 กิโลเมตร มีสภาพชำรุด เป็นดินลูกรังสีแดง ยิ่งในหน้าฝนต้องขับรถดูทางดีๆ เพราะไม่เช่นนั้นอาจตกหลุมได้ ถนนนี้มีลักษณะคดเคี้ยวไปตามไหล่เขาที่ค่อนข้างสูงชันมาก สองข้างทางด้านหนึ่งเป็นภูเขาป่ารกและสวนยางบางส่วน ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นหน้าผาซึ่งมองลงไปข้างล่างเป็นทะเล รถที่มีความเหมาะสม สำหรับใช้เดินทางมายังหมู่บ้านสังกาอู๋คือ รถจักรยานยนต์ เพราะมีความคล่องตัวมากที่สุด และควรเป็นรถจักรยานยนต์ที่ไม่เก่าจนเกินไปเพราะไม่เช่นนั้นจะไม่สามารถผ่านทางเส้นนี้ไปได้ เพราะทางช่วงที่เป็นเนินสูงก็จะสูงมาก แต่พอผ่านช่วงสูงก็จะเป็นทางลาดต่ำ สูงต่ำสลับกันไปเรื่อยๆ ต้องใช้กำลังรถที่ค่อนข้างแรงและเกียร์ต่ำ ผู้ขับขี่จำเป็นต้องสังเกตบริเวณที่เป็นทางเข้าหมู่บ้านให้ดีเพราะหมู่บ้านจะตั้งอยู่ติดชายทะเลซึ่งเป็นบริเวณที่อยู่ต่ำกว่าถนน หมู่บ้านสังกาอู๋ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มบ้าน คือ สังกาอู๋ อ่าวกลาง อ่าวมะพร้าวและอ่าวมะละซึ่งการแบ่งกลุ่มบ้านนี้เป็นการแบ่งตามการรับรู้ของชาวเลเองโดยใช้ลักษณะของภูมิประเทศเป็นเครื่องหมายแสดงอาณาเขต เมื่อเดินทางไปหมู่บ้านสังกาอู๋ กลุ่มบ้านกลุ่มแรกที่พบ คือ สังกาอู๋กลุ่มบ้านถัดไปคืออ่าวกลางระหว่างสังกาอู๋กับ อ่าวกลางจะมีคลองสังกาอู๋กั้นอยู่ คลองนี้สามารถเดินข้ามได้ ยกเว้นในฤดูฝน เพราะน้ำจะเต็มคลองและเมื่อเดินจากอ่าวกลางไปจะพบทางเดินที่ สูงชันเหมือนทางขึ้นเขา ต้องไต่ก้อนหินขึ้นไปประมาณ 5 เมตร เมื่อได้ขึ้นไปจนสุดทางนั่นคือ ได้ยืนอยู่ที่อ่าวมะพร้าวแล้ว และอ่าวมะละเป็นกลุ่มบ้านสุดท้ายที่อยู่ถัดไป ซึ่งมีทางเดินเล็ก ๆ ผ่านป่ารกจากอ่าวมะพร้าวไปยังอ่าวมะละ ชาวเลไม่นิยมใช้เส้นทางนี้เพราะรก และอาจได้รับอันตรายจากสัตว์เลื้อยคลานประเภทงูได้ ชาวเลจะเดินไปตามถนนลูกรังที่มุ่งไปสู่โรงเรียนบ้านสังกาอู๋เมื่อถึงหน้าโรงเรียนจะมีทางแยกเล็กๆ ที่ไปอ่าวมะละได้ซึ่งเป็นทางลาดชันต้องใช้ความระมัดระวังในการเดิน และการขับขี่มอเตอร์ไซด์เป็นอย่างมาก แต่ชาวเลในหมู่บ้านมักจะคุ้นเคยกับเส้นทางและขับรถได้อย่างคล่องแคล่วทุกคน

ในอดีตหมู่บ้านสังกาอู๊ยังไม่มีถนน มีทางเดินเล็กๆ ใช้ติดต่อกันภายในหมู่บ้าน สองข้างทางเป็นป่ารก ส่วนใหญ่ชาวเลในหมู่บ้านจะใช้เรือในการเดินทางเมื่อต้องออกไปเยี่ยมญาติ หรือประกอบพิธีลอยเรือที่บ้านหัวแหลมซึ่งเป็นที่อยู่เดิมของพวกเขามาก่อน และหากจะไปในตัวตลาด ชาวเลบางคนก็เดินเอาซึ่งเป็นระยะทางที่ค่อนข้างไกลแต่ชาวเลก็สามารถเดินได้ ถนนเริ่มพัฒนามาจากทางเดินที่เป็นป่ารกมีทางเดินแคบๆ เป็นดินโคลนเมื่อน้ำฝนจะแฉะและลื่นมาก ทางเดินเลียบชายฝั่งก็เป็นอีกทางหนึ่งที่ชาวเลนิยมใช้เดินทางถึงกันในอดีต ในปี 2536 ถนนพัฒนาเป็นทางลูกรัง การเดินทางก็ยังไม่สะดวกเท่าที่ควร พาหนะที่พอจะใช้เดินทางเข้าออกหมู่บ้าน ได้ตอนนั้นที่ดีที่สุดก็คือมอเตอร์ไซด์ เพราะทางถนนยังแคบมาก ปี 2537 ถนนที่มุ่งหน้าไปสู่หมู่บ้านสังกาอู๊เป็นถูกพัฒนาให้เป็นถนนลาดยาง สะดวกในการนำรถเข้าไปในหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นรถมอเตอร์ไซด์ หรือวอร์ลยนต์ แต่ถนนบางส่วนก็มีความชำรุดเสียหายบ้างเพราะเมื่อฝนตกหนักและรถวิ่งก็เกิดการชำรุด แต่ก็ดีกว่าในอดีตมาก

สังกาอู๊เป็นกลุ่มบ้านที่มีขนาดใหญ่ และถือเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านเมื่อมีประเพณีสำคัญ หรือมีการประชุมทางราชการหรือมีบริการต่าง ๆ จากโรงพยาบาลเกาะลันตา จะจัดขึ้นที่สังกาอู๊ และมีร้านค้าในหมู่บ้านทั้งหมด 6 ร้าน เจ้าของร้านค้าเป็นชาวเล มี 1 ร้านเป็นของคนจีน และมีร้านคาราโอเกะ 1 ร้าน ร้านอาหารทะเล 1 ร้าน

พื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นที่ราบชายฝั่งทะเลที่ไม่กว้างขวางนัก พื้นที่เป็นดินลูกรังทรายและหิน น้ำทะเลท่วมถึงเมื่อน้ำขึ้น เมื่อน้ำลงจะเห็นพื้นหาดเป็นดินเลนและหิน ชาวเลเล่าว่าที่ดินที่พวกเขาอาศัยอยู่นั้นเป็นที่ดิน ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พระราชทานให้ชาวเลอาศัยตั้งบ้านเรือนอยู่กัน ชาวเลที่สังกาอู๊เดิมที่อาศัยอยู่บริเวณที่เรียกว่า “หัวแหลม” ซึ่งไม่ใช่ที่ดินของตนเอง ต่อมาจึงอพยพมาอยู่บริเวณที่เป็นหมู่บ้านสังกาอู๊ในปัจจุบัน เมื่อประมาณ 40 กว่าปีที่ผ่านมามีปัจจุบัน ยังมีชาวเลอาศัยอยู่ที่บ้านหัวแหลม แต่เหลืออยู่ไม่กี่ครอบครัว

แผนที่หมู่บ้านชาวเล หมู่ 7 บ้านสังกะอู๋.

3.2.3 ลักษณะการตั้งบ้านเรือน

จากที่กล่าวมาแล้วว่าบ้านสังกาอู่มีประชากร 81 ครัวเรือน 93 ครอบครัว มีประชากรทั้งสิ้น 358 คน โดยประชากรทั้งหมดเป็นชาวเล และมีชาวจีน 1 คนที่แต่งงานกับชาวเลในหมู่บ้าน ภายในหมู่บ้านมีโรงเรียนบ้านสังกาอู่ 1 โรง ตั้งอยู่เกือบสุดหมู่บ้านบนเนินเขา และมีศาลบรรพบุรุษประจำหมู่บ้านสังกาอู่ 1 ศาล คือ ศาลโต๊ะจันทร ตั้งกลางหมู่บ้านอยู่ลึกเข้าไปจากริมถนน ประมาณ 100 เมตร ศาลแห่งนี้ชาวเลที่สังกาอู่ถือว่าเป็นศาลศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพบูชาของคนในหมู่บ้าน

ชาวเลเชื่อว่าศาลบรรพบุรุษแห่งนี้จะคอยให้การปกป้องคุ้มครองดูแลชาวเลในหมู่บ้านให้ปลอดภัย และนอกจากนั้นยังมีศาลาเอนกประสงค์ ซึ่งบริเวณนี้จะเป็นที่แจ้งเรื่องราวข่าวสารจากทางราชการ หรือเมื่อเวลาที่ทางราชการมาให้บริการต่างๆ แก่ชาวเลก็จะมาจัดที่ศาลาเอนกประสงค์นี้ เช่น การออกหน่วยเคลื่อนที่ของโรงพยาบาลเกาะลันตาในการมาตรวจสุขภาพหญิงชาวเลที่ตั้งครรภ์ และใช้ในการต่อเรือปาจ๊าก (ในปัจจุบันอาจมีการเพี้ยนของคำเรียกไปบ้างจาก “ปลาจ๊าก” เป็น “ปาจ๊าก”) เพื่อใช้ในพิธีลอยเรือ เป็นต้น แต่เมื่อเวลาไม่มีกิจกรรมใดๆ ต้นไม้ใบหญ้าก็จะขึ้นปกคลุมจนรกไปหมด เมื่อเวลาจะจัดกิจกรรมใดๆ ขึ้นมาสักทีพวกผู้ชายในหมู่บ้านก็จะต้องนำพร้ามาถางหญ้าที่รกๆ เหล่านั้นก่อนเสมอๆ

ชาวเลที่หมู่บ้านสังกาอู่ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวงศาตัญญาติกันประกอบกับมีพื้นที่น้อย การสร้างบ้านจึงปลูกสร้างติด ๆ กัน บางบ้านมีทางเดินเชื่อมต่อกันได้ และไม่มีรั้วกันแสดงอาณาเขตของแต่ละบ้าน ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชาวเลจะสร้างบ้านเรียงกันเป็นแถว ๆ ตามแนวของชายทะเลโดยหันหน้าบ้านเขาหาฝั่ง ส่วนหลังบ้านสร้างยื่นลงไปในทะเลเพื่อใช้สำหรับต่อเติมบ้าน ทั้งนี้เพราะหากต้องการที่จะขยายบ้านไปบริเวณด้านหน้าจะไม่สามารถทำได้ เพราะพื้นที่บริเวณชายฝั่งมีน้อยและบริเวณลึกเข้าไปในแผ่นดินเป็นพื้นเนินลาดชันไม่สามารถปลูกบ้านได้ ลักษณะของบ้านเป็นชั้นเดียว ฝาบ้านตีด้วยไม้หรือใช้ฝาไม้ไผ่ ชัด สาน เป็นลวดลาย หลังคาบ้านมุงด้วยสังกะสีหรือกระเบื้อง เสาบ้านใช้เสาไม้ ซึ่งบริเวณโคนเสาเป็นปูนต่อด้วยเสาไม้ เพื่อให้บ้านมีความมั่นคงเพราะเมื่อน้ำทะเลขึ้น เสาบ้านจะจมอยู่ในน้ำมากกว่าครึ่งเสา เสาหน้าบ้านจะสั้นกว่าเสาหลังบ้านซึ่งจะค่อยๆ ใช้เสาที่มีความยาวมากขึ้นตามลักษณะความลาดของพื้นที่ชายหาดขนาดของบ้านกว้างประมาณ 3x4 เมตร แต่จะมีความยาวมากเพราะชาวเลจะต่อเติมบ้านให้ยาวลงไปในทะเลเรื่อย ๆ เมื่อสมาชิกใน ครอบครัว เพิ่มมากขึ้น

ส่วนบ้านที่สร้างไม่ติดชายฝั่ง คือ ถัดจากฝั่งขึ้นมาบนเนิน จะสร้างบ้านหันหน้าเข้าหาทะเล และจะเป็นบ้านที่ยกพื้นสูงมักมีใต้ถุน แต่เป็นใต้ถุนที่ไม่สูงมากนักประมาณ 1 เมตร ใต้ถุนนี้บ้านไหนเลี้ยงเป็ด ไก่ พวกเป็ดไก่ก็มักจะเข้าไปอาศัยนอนตอนกลางคืนนั่นเอง จากการสังเกตบ้านของชาวเลเกือบทุกบ้านจะสร้างให้มีนอกชานยื่นออกมาหน้าบ้านเพื่อใช้เป็นที่นั่งเล่นพูดคุยกับเพื่อนบ้านหรือญาติมิตร เป็นสถานที่สำหรับเด็ก หรือประกอบกิจกรรมต่างๆ ยามว่าง เช่น นั่งซ่อมเครื่องมือในการทำประมง เช่น อวน เป็นต้น

พื้นที่ถัดเข้าไปจากนอกชานจะถูกยกให้สูงขึ้นกว่าชานเล็กน้อย แล้วก็เป็นห้องโล่งๆ บริเวณนี้เป็นพื้นที่สำหรับรับแขก ทานอาหาร นั่งดูโทรทัศน์ ลีกลงไปจะเป็นพื้นที่สำหรับสมาชิกในบ้านใช้นอนหลับพักผ่อน โดยห้องนอนจะจัดแบ่งง่ายๆ อาจใช้ผ้ามาฉีกกันเอาไว้ สำหรับบ้านที่มีตู้เสื้อผ้าก็ใช้ใช้ตู้เสื้อผ้าเป็นผนังกันแบ่งห้อง สำหรับลูกๆ ที่โตเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว เด็กผู้หญิงมักจะได้นอนในห้องที่ถูกกั้นขึ้นมาใหม่อย่างง่ายๆ เด็กผู้ชายมักจะนอนข้างนอกที่รับแขก หรือหน้าโทรทัศน์ที่ริมประตูบ้านนั่นเอง ภายในบ้านมักจะมีเฟอร์นิเจอร์ชิ้นหลัก ก็คือ ตู้ไม้สำหรับเก็บเสื้อผ้า (ในอดีตใช้ราวไม้ซึ่งทำขึ้นเองนำมาแขวนเสื้อผ้า ปัจจุบันก็ยังมิให้เห็นอยู่บ้างแต่ก็ไม่กี่หลังคาเรือน) บางบ้านก็จะมีตู้ไม้สำหรับตั้งโชว์ด้วยซาม เครื่องแก้ว รูปถ่าย หรือของอย่างอื่นที่เจ้าของบ้านปรารถนาจะตั้งโชว์ไว้สำหรับแขกไปใครมาจะได้พบเห็น และนับตั้งแต่มีการติดตั้งไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน ชาวบ้านก็เริ่มซื้อหาเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น โทรทัศน์ พัดลมวิทยุ หากบ้านใดมีฐานะทางเศรษฐกิจดีหน่อย ก็จะมีตู้เย็นไว้ประดับฐานะเจ้าของบ้านด้วย แต่ในตู้เย็นก็ไม่จะมีอะไรมากนอกจากน้ำเปล่าที่แช่เย็น ในหมู่บ้านมี 10 ครัวเรือนเท่านั้นที่มีตู้เย็นใช้

ห้องครัวโดยมากจะนิยมสร้างให้มีพื้นที่ต่ำกว่าห้องปกติเล็กน้อย จะเป็นห้องโล่งๆ ไม่มีเครื่องใช้อะไรมากนัก มีชั้นวางอุปกรณ์ที่ใช้ในการปรุงอาหารซึ่งส่วนใหญ่จะทำใช้เองในหมู่บ้าน โดยทำขึ้นอย่างง่ายๆ บ้านที่มีฐานะดีจะมีตู้กับข้าว เช่น บ้านเจ้าแก้วแดงจะมีตู้กับข้าวไว้เก็บอาหาร อุปกรณ์เครื่องใช้ในการประกอบอาหาร เช่น จาน ชาม หม้อ กะทะ ซ้อน เครื่องปรุงต่าง ๆ ถูกจัดวางอย่างเป็นระเบียบ เป็นหมวดหมู่ หม้อทุกใบถูกขัดล้างจนเป็นมันวาว แขวนกับตะปูเรียงรายอยู่ที่ฝาบ้าน หรือเสาบ้านในครัว กล่าวกันว่า บ้านไหนที่หม้อคำจะถูกตำหนิจากเพื่อนบ้านให้ได้อายเลย

ที่เดียว จากการสังเกตในตอนเย็นหลังจากทำอาหารเสร็จแล้วหญิงชาวเลบางคนจะมานั่งขัดทำ ความสะอาดหม้อ กะทะต่างๆ ด้วยขี้เถ้า ที่ชายฝั่งทะเล ทำให้เครื่องครัวมีสะอาดยิ่งขึ้น เตาแก๊สก็ เริ่มเข้ามามีบทบาทกับการปรุงอาหารของชาวเลมากขึ้น แต่ส่วนมากจากการสังเกตถึงชาวเลจะมี เตาแก๊สใช้แต่ก็ต้องมีเตาถ่านเอาไว้ใช้ในครัวควบคู่กันไปด้วยเสมอ เพราะเป็นการประหยัดถ้าหาก ไม่เร่งรีบจนเกินไป ชาวเลก็จะปรุงอาหารโดยใช้เตาถ่าน เพราะเป็นการประหยัดได้อีกทางหนึ่ง เช่น เวลาชาวเลทำขนมที่ต้องใช้เวลาในการเคี้ยวกินนานๆ ก็มักจะให้เตาถ่านเสมอ หรือเมื่อมีงาน ที่ต้องปรุงอาหารทีละหลายๆ ก็มักจะใช้เตาถ่าน ส่วนห้องส้วมมักจะสร้างแยกออกจากตัวบ้านต่าง หาก ชาวเลในหมู่บ้านสังกาอู่จำนวน 63 ครัวเรือนมีส้วมใช้แล้ว นอกจากนั้นก็อาศัยป่าละเมาะ ใกล้เคียงๆ หรือไม่ก็ริมทะเลตอนเช้าตรู่ ส่วนห้องน้ำก็มักจะอาบรวมกันไปเลยในห้องส้วม แต่จากการ สังเกตชาวเลมักจะไม่ค่อยอาบน้ำในห้องน้ำ แต่มักจะอาบน้ำกันตรงหน้าบ้าน ซึ่งจะมีก๊อคน้ำอยู่ หน้าเกือบจะทุกบ้าน โดยเฉพาะผู้ชาย ผู้หญิงที่มีลูกก็มักจะอาบน้ำให้ลูกพร้อมกับตัวเองก็อาบไป ด้วย แต่เด็กสาวๆ มักจะอาบในห้องน้ำจะมีบ้างบางคนที่อาบหน้าบ้านแต่ก็เป็นส่วนน้อย

บ้านของชาวเลในหมู่บ้านมัก “ออกปาก” (ขอช่วย) และจะช่วยกันสร้างเองไม่ต้องจ้างช่าง จากนอกหมู่บ้าน เจ้าของบ้านและญาติสนิทอีก 2-3 คน จะเป็นตัวหลักในการสร้างเพื่อนบ้านจะ ร่วมมือกันช่วยสร้างแบบง่ายๆ และเจ้าของบ้านก็จะทำอาหารเลี้ยงตอบแทนคนที่มาช่วยสร้างบ้าน ชาวเลมีทักษะในการจัดฟากไม้ไผ่ และผู้ชายที่เคยไปรับจ้างใช้แรงงานในงานก่อสร้างนอกหมู่บ้าน บ่อยๆ ก็จะจดจำวิธีการสร้างบ้านมาสร้างบ้านของตัวเองอย่างง่ายโดยไม่ซับซ้อนเกินไป บ้านที่ ฐานะยากจนกว่าคนอื่นหน่อยก็จะใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นหลังคามักจะมุงด้วยสังกะสี บ้านไหนมี ฐานะเศรษฐกิจดีก็จะซื้อสังกะสีมาทำฝาบ้านและมุงหลังคา ต่อมาในระยะหลังนี้ความนิยมในการ สร้างบ้านแบบคนในตลาดซึ่งนิยมก่อสร้างแบบก่ออิฐถือปูนกันมากขึ้น เพราะอยากให้บ้านที่อยู่ อาศัยคงทนถาวรกว่าในอดีต และอีกอย่างใครมีบ้านลักษณะนี้ก็เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึง ความเจริญและแสดงว่าเจ้าของบ้านค่อนข้างมีฐานะนั่นเอง

ลักษณะเด่นของบ้านชาวเลที่สังกาอู่นี้ คือ บ้านจะมีลักษณะเป็นบ้านชั้นเดียวหมดทั้งหมู่บ้าน มีบ้าน 2 ชั้นอยู่ 1 หลัง (แต่เป็นหลังไม่ใหญ่มากนัก) คือบ้านของบังหนั้นกับเจ้าแก้วแดงสอง คนสามีภรรยา บังหนั้นบอกว่าที่สร้าง 2 ชั้นก็เพราะชั้นล่างไว้เก็บของเพราะของเยอะไม่มีที่เก็บ

แล้วชั้นบนก็เป็นห้องนอนห้องเดียวไว้ให้ลูกชายนอนเวลาเพื่อนๆมานอนด้วย หรือว่าวันไหนเขาอยากนอนคนเดียวก็จะไปนอนที่นั่น นอกนั้นในหมู่บ้านก็เป็นบ้านชั้นเดียวหมด และก็ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งก็คือบ้านชาวเลที่สร้างตรงริมชายฝั่งก็ต้องมีบันไดข้างหลังบ้านทุกหลัง จากการสังเกตมักจะเห็นชาวเลใช้บันไดหลังบ้านเมื่อตอนสามีไปออกทะเลตอนเช้าก็จะออกทางประตูบันไดหลังบ้านลงไปเรือ และก็สะดวกกับการดูแลเรือของคนด้วยก็เป็นได้ หรือไม่ก็เมื่อชาวเลผู้หญิงไปหาหอยที่หอยเกาะใกล้เคียงหลังบ้านของตน ก็มักจะนำภาชนะและอุปกรณ์เดินทางบันไดหลังได้ทันที

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2.4 ประชากร

หมู่บ้านตั้งกาฐเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดไม่ใหญ่นัก ประกอบด้วยครัวเรือน 81 ครัวเรือน มี 93 ครอบครัว จำนวนประชากร 358 คน แยกออกเป็นชาย 158 คน และหญิง 200 คน โดยแยกตามช่วงอายุได้ดังนี้

ตาราง แสดงจำนวนประชากรแยกตามเพศ-วัย และช่วงอายุ

ช่วงอายุ (ปี)	จำนวนประชากร		
	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
แรกเกิด – 1 ปี	0	2	2
1 ปี – 4 ปี	12	17	29
5 ปี – 9 ปี	11	12	23
10 ปี – 12 ปี	9	10	19
13 ปี – 14 ปี	9	10	19
15 ปี – 19 ปี	16	19	35
20 ปี – 24 ปี	17	19	36
25 ปี – 29 ปี	15	20	35
30 ปี – 34 ปี	17	19	36
35 ปี – 39 ปี	11	13	24
40 ปี – 44 ปี	15	19	34
45 ปี – 49 ปี	7	11	18
50 ปี – 54 ปี	4	10	14
55 ปี – 59 ปี	3	4	7
60 ปี – 64 ปี	4	6	10
65 ปี – 69 ปี	3	3	6
70 ปี – 74 ปี	3	3	6
75 ปี ขึ้นไป	2	3	5
รวม	158	200	358

ที่มา : แบบสรุปรบ. 1ก 03 พฤษภาคม 2545

สาธารณสุขอำเภอเกาะลันตา

3.3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

3.3.1 วิถีชีวิตประจำวัน

- กิจกรรมในแต่ละวัน

จากการสังเกตชาวเลในหมู่บ้านสังกาอูมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายในแต่ละวันทั้งหญิงและชายชาวเลจะทำหน้าที่ของตนเองตั้งแต่ตื่นขึ้นมาในตอนเช้า ผู้ชายจะไปออกทะเล ผู้หญิงจะหุงหาอาหาร ซักผ้าประกอบกิจวัตรประจำวัน และนอนพักผ่อนหรือจับกลุ่มคุยกันรอเวลาที่สามีกลับมาจากออกทะเลเมื่อเรือที่ไปออกอวนกลับมาแล้ว คนในครอบครัวจะนำภาชนะ เช่น ถังพลาสติก กะบะ พลาสติก ตะกร้า มาช่วยกันปลดกุ้ง หอย หู ปลา ปลาหมึก ที่ติดมากับอวนแยกใส่ภาชนะต่าง ๆ กัน และเก็บเศษไม้ ปะการัง เปลือกหอย ปลาตัวเล็ก ๆ แมงกะพรุน ออกจากอวนทิ้งไป แล้วจัดเก็บอวนใส่ตาข่ายผูกให้เรียบร้อย นำไปใส่เรือเพื่อเตรียมไว้สำหรับการออกอวนในตอนบ่ายหรือในวันรุ่งขึ้น นำกุ้งและปลาหมึกตัวใหญ่ ๆ ไปขายที่แพปลาของเจ้าแก้ว ส่วนปลาที่ขายไม่ได้ เช่น ปลารัง ปลาแดง ปลาลิ้นควาย ปลาสาก ปลาม้า ปลาหมึกตัวเล็ก ๆ กุ้ง เก็บไว้ทำอาหารกินในครอบครัว ทำปลาเค็มหรือปลาข้างเก็บไว้กิน บางส่วนจะแบ่งปันให้เพื่อนบ้านบ้างเมื่อเสร็จจากงานแล้วจะกินอาหารกลางวัน หลังจากนั้นผู้หญิงชาวเล มักนอนหลับพักผ่อน หรือ จับกลุ่มพูดคุยกันตามบริเวณลาน ดินหน้าบ้าน หรือใต้ต้นไม้ใหญ่ ๆ หรือผูกอวนตาใหม่หรือผูกตะกั่วถ่วงดินอวนอยู่ในบ้านหรือหน้าบ้าน ผู้ชายชาวเลจะนำอุปกรณ์ที่ใช้ทำประมงชำรุดเสียหายมาซ่อมแซม หรือทำขึ้นใหม่ เช่น ซ่อมอวน ทำไซปลา ซ่อมเรือ ผูกอวน ทำขง เป็นต้น เด็ก ๆ จะเล่นอยู่ตามใต้ถุนบ้านหรือลานหน้าบ้านโดยมีแม่หรือยายคอยเฝ้าดูอยู่อย่างใกล้ชิด ส่วนหญิงสาววัยรุ่นมักจะรวมตัวกันอยู่ที่บ้านเพื่อน พูดคุยกัน หรือ นอนฟังเพลง จากวิทยุหรือเทป เศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป ทำให้เกิดมีการออกไปรับจ้างมากขึ้น บางครอบครัวมีการประกอบอาชีพมากกว่าสองอย่าง ทั้งนี้เพื่อต้องการให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นพอที่จะทำให้สมาชิกในครอบครัวอยู่กันได้อย่างปกติสุข และสะดวกสบายขึ้น ดังนั้นในเวลากลางวันเมื่อเวลาเข้าไปในหมู่บ้านก็จะพบสภาพที่ค่อนข้างเงียบ มักจะเจอแต่หญิงชาวเลและกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ที่นั่งจับกลุ่มคุยกันหรืออยู่กับลูกหลานเล็กๆ ที่ยังไม่ได้เข้าโรงเรียน และหมู่บ้านจะเริ่มคึกคักอีกครั้งในยามเย็น เพราะคนชาวบ้านมักจะมารวมกลุ่มคุยกันและผู้ชายก็กลับออกจากทะเลและนอนหลับพักผ่อนเพียงพอแล้ว และเด็กๆ ที่กลับจากโรงเรียนก็จะมาวิ่งเล่นกันในหมู่บ้านนั่นเอง

ในเวลาเย็นหญิงชาวเลจะกลับบ้านไปทำอาหารเย็น หลังจากทำอาหารเสร็จจะออกมาจับกลุ่มคุยกันอีกจนใกล้ค่ำจึงแยกย้ายกันกลับบ้าน และรับประทานอาหารพร้อมกันในบ้าน เสร็จแล้วจะปิดประตู หน้าต่างลงกลอน จนหมด ในปัจจุบันบ้านชาวเลในหมู่บ้านสังกาอู่เกือบทุกบ้านมีโทรทัศน์ดูกันมากขึ้น จาก 81 หลังคาเรือน มีโทรทัศน์ดูถึง 53 หลังคาเรือน (ข้อมูลจาก กชช.2ค 2544) และเพราะสภาพสังคม เศรษฐกิจเปลี่ยนไป ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้นกว่าแต่ก่อน จึงมีเงินที่พอจะซื้ออุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าที่อำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แล้ว

- อาหารหลักและนิสัยในการกิน

นอกจากอาหารทะเลแล้ว ข้าวได้กลายเป็นอาหารหลักของชาวเลมาช้านาน ดังจะเห็นได้ว่า ชาวเลบ้านสังกาอู่มักจะซื้อข้าวสารไว้หุงและใช้ภายในครัวเรือนที่ละมากๆ เพราะว่าให้เหตุผลว่าอย่างไรก็ต้องกินข้าวทุกมื้ออยู่แล้ว และข้าวที่นิยมกินกันก็ไม่ได้ระบุว่าต้องเป็นข้าวพันธุ์อะไร และชาวเลจะไม่นิยมกินข้าวหอมมะลิเพราะมีราคาแพงและไม่อึดท้อง และปัจจุบันชาวเลก็มักจะหุงข้าวด้วยเตาไฟฟ้าเพราะความสะดวกและรวดเร็ว เวลาสามีหรือลูกต้องการกินข้าวก็มักจะหุงข้าวให้กินได้ทันทีเมื่อเขาต้องการ กับข้าวส่วนใหญ่จะมีปลาเป็นอาหารหลัก จากการสังเกตที่ชาวเลทำให้ผู้วิจัยรับประทาน อาหารก็จะเหมือนๆ กับอาหารปักษ์ใต้ทั่วๆ ไปแต่อาจแตกต่างกันที่รสชาติและความเข้มข้นของเครื่องแกงชนิดน้อย อาหารที่ชาวเลนิยมทำกันก็คือ ปลาทอด แกงส้มปลา แล้วแต่ว่าจะมีปลาอะไรที่เหลือจากการออกทะเลของสามีในวันนั้นๆ ปลาเปรี้ยวหวาน และจะมีอาหารประเภทเนื้อหมู ไก่หรือเนื้อวัวบ้างเป็นบางมื้อ โดยนำมาทำผัดหมูหรือไก่กับผักชนิดต่างๆ หรือเป็นแกงเผ็ด ผัดเผ็ด และยังมีกรนำปลากะป๋องมาประยุกต์ทำเป็นผัดเผ็ดปลากะป๋องอีกด้วยแต่ส่วนใหญ่ชาวเลก็มักจะบริโภคอาหารทะเลอย่างง่ายๆ นั้นเอง เพราะสะดวกในการปรุง หากจะมีการทำอาหารหลายๆ อย่างบ้างก็ต่อเมื่อมีงานหรือจะประกอบพิธีในหมู่บ้าน ก็จะทำอาหารหลายชนิดกว่าปกติในแต่ละวัน

มะพร้าวเป็นพืชหลักที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในชีวิตประจำวันของชาวเล พวกเขาจะใช้มะพร้าวเป็นส่วนประกอบหลักในการปรุงอาหารคาวหวาน ตลอดจนใช้ประโยชน์สารพัดจากส่วนต่างๆ ของต้นมะพร้าว และมะพร้าวยังเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ สำหรับอาหารประเภทผัก ชาวเลจะเก็บยอดผักบางชนิดจากป่าแถบชายเกาะเป็นอาหาร ปัจจุบันร้านค้าในชุมชนนำเข้ามาขาย และสามารถไปหาซื้อได้ในวันที่มีตลาดนัดที่หน้าเทศบาล (อำเภอเก่า) ซึ่งจะมีในวันจันทร์ แต่คนในหมู่บ้านมักไม่นิยมกินผัก เมื่อเทียบกับอาหารทะเล ผักที่นิยมกันมากเป็นประเภทยอดผักที่ใช้จิ้มน้ำพริก เช่น ยอดอ่อนของต้นมะม่วงหิมพานต์ เป็นต้น ส่วนถ้าหากเป็นผล

ไม้ก็จะเป็นผลไม้ตามฤดูกาลที่มีขายตามหน้าร้านค้า หรือไม้ที่หาซื้อได้ในตลาดนัด ชาวเลก็จะออกมาจากหมู่บ้านมาซื้อ เช่น มะม่วง เงาะ เป็นต้น

เวลาในการรับประทานอาหารมักไม่ค่อยเป็นเวลาแน่นอน หากหิวเมื่อไหร่ก็จะกินทันที ชาวเลจะกินอาหารประมาณวัน 2-3 มื้อ คือ ในตอนเช้า กลางวัน และเย็น หรือบางครั้งก็อาจจะกินเฉพาะกลางวันกับเย็นก็ได้สำหรับผู้ใหญ่ แต่หากเป็นเด็กพ่อแม่ก็จะให้เด็กกินตั้งแต่ตอนเช้า เพราะเด็กๆ จะหิวข้าว ตั้งแต่เมื่อเช้าในเวลาที่ยังนอน และเด็กก็มักจะกิน 3 มื้อเพราะพ่อแม่กลัวว่าเด็กจะหิวและกินอาหารไม่อิ่ม อาหารสำเร็จรูปบางชนิดจึงเข้าไปมีบทบาทในการบริโภคของชาวเลมาก โดยเฉพาะอาหารประเภทบะหมี่สำเร็จรูปยี่ห้อต่าง ๆ และปลากระป๋อง เป็นต้น นอกจากนี้ขนมสำเร็จรูปสำหรับเด็ก ประเภทที่โฆษณาในโทรทัศน์ก็ได้รับความนิยมมากเช่นกัน

3.3.2 การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพในหมู่บ้าน มีหลากหลายรูปแบบในปัจจุบัน เพราะชาวเลต้องหาทางเลือกในการประกอบอาชีพให้มากขึ้น ด้วยความที่ต้องดิ้นรนทำมาหากินเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวเพราะว่าสภาพเศรษฐกิจไม่เหมือนในอดีตอีกต่อไปแล้ว รายได้เฉลี่ยของชาวบ้านประมาณ 36,600 บาทต่อปีต่อคน (กชช. 2ค ปี 2544) อย่างไรก็ตามลักษณะการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ในแต่ละครัวเรือนมักจะมีมากกว่า 1 อย่าง เช่น นอกจากทำประมงแล้ว ในวันที่ไม่ได้ออกทะเลก็มักจะไปรับจ้างแรงงาน หรือบางครั้งก็ทำการเกษตรกรรม

3.3.2.1 ประมง

อาชีพประมงเป็นอาชีพที่ชาวเลถนัดที่สุด ชาวเลในสังกัดส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงเพราะตั้งแต่เกิดชีวิตก็ผูกพันกับท้องทะเล ทำมาหากินกับทะเลมาตลอด การทำประมงในหมู่บ้านสังกัดเป็นประมงชายฝั่ง โดยใช้เรือหางยาวติดเครื่องยนต์ในการออกทะเล ชาวเลเกือบทุกคนในหมู่บ้านจะมีเรือเพื่อใช้ในการออกทะเล ไม่ว่าจะเป็นเรือของตนเองหรือเรือของเจ้าแก้วก็ตาม คนที่ทำอาชีพประมงอย่างเดียวในหมู่บ้านมี 57 การประมงมีลักษณะเป็นการประมงพื้นบ้าน หาปลาแบบง่ายๆ ตามชายฝั่งทะเลอันดามัน หรือตามเกาะบริเวณใกล้เคียง หรือหากจะไปเยี่ยมชมญาติที่เกาะอื่นก็มักจะพาเครื่องมือหาปลาไปด้วยเพื่อทำการหาปลาระหว่างการเดินทาง ไม่ทำให้สูญเสียเวลาไปเปล่าๆ ในการหาปลาสมัยก่อนนั้น ทำได้อย่างง่ายๆ ไม่ต้องใช้เครื่องมืออะไรมากก็สามารถหาปลาได้เพียงพอสำหรับการยังชีพในครัวเรือนในแต่ละวัน แรงงานที่ใช้สำหรับการทำประมงก็ได้จากภายในครอบครัวนั่นเอง ในอดีตอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการทำประมงจะไม่มีมากนักซึ่งสามารถหาได้ในท้องถิ่น แต่ในปัจจุบันการหาปลานั้นต้องทำแข่งกับเวลาและต้องหาปลาให้ได้มากที่สุด

เพื่อความอยู่รอดของตนเอง เพราะไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการประมงนั้น ชาวเลส่วนมาก ยังต้องพึ่งพาแล้วแก่ เพราะชาวเลไม่มีเงินทุนมากพอสำหรับที่จะซื้อเรือหรืออุปกรณ์ในการประกอบ อาชีพได้ภายในครั้งเดียว ต้องค่อยๆ ผ่อนชำระ จึงทำให้ชาวเลต้องขยันหาปลาและออกทะเลมากกว่าในอดีตหลายเท่าตัว

3.3.2.2 เกษตรกรรม

พื้นที่บริเวณเชิงเขา ชาวเลใช้ปลูกสวนมะพร้าว มะม่วงหิมพานต์และสะตอ การทำการ เกษตรกรรมนี้ ชาวเลเพียงไม่กี่ครอบครัวเท่านั้นที่ทำสวนเช่นนี้ เพราะไม่มีเวลามาดูแลเอาใจใส่เท่า ที่ควร เพราะส่วนใหญ่ออกทะเลเป็นหลัก แต่ไม่ว่าจะเป็นมะพร้าว มะม่วงหิมพานต์หรือสะตอ ต่างๆ ก็เป็นไม้ที่ไม่ต้องมาดูแลเอาใจใส่มากนักเมื่อโตแล้วก็มักจะเก็บผลผลิตเพื่อเอาไปขายได้เลย ชาวเลบอกว่าเมื่อก่อนมะพร้าวขายดีถึงจะราคาไม่แพงมากแต่ก็มีคนมารับซื้อถึงในหมู่บ้าน และก็มี การทำมะพร้าวแห้งขายด้วย แต่ปัจจุบันคนในเกาะลันตาก็หันมาปลูกมะพร้าวกันมากขึ้น เพราะ ปลูกไว้ก็จะโตเอง จึงทำให้ระยะหลังมาไม่มีใครต้องการมะพร้าว ทำให้ราคาถูกลงมาก ก็เลยปลูก แล้วไว้ใช้ทำกินเองในครัวเรือน แต่หากมีพ่อค้าแม่ค้า หรือใครมาขอซื้อก็จะขายให้ในราคาที่ไม่ แพง ส่วนมะม่วงหิมพานต์และสะตอขายได้ราคาดี และก็มีแม่ค้ามารับซื้อถึงในหมู่บ้าน เพราะมะม่วงหิมพานต์จะเอาไปทำให้สุกแล้วใส่ถุงขายอีกที่ในตลาด ราคาของสะตอบางช่วงราคา ดี แต่บางช่วงก็ราคาตกเพราะเวลาถึงฤดูก็จะออกพร้อมๆ กันทั้งเกาะ ที่ขายได้มากก็มักจะเป็นคน นอกเกาะมาขอซื้อ ส่วนที่เหลือก็มักจะนำมากินเองในครอบครัวและแบ่งเพื่อนบ้าน

3.3.2.3 รับจ้าง

อาชีพอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการประมงและเกษตรกรรม อาชีพที่เริ่มเข้ามาอีกอย่างคือ อาชีพรับจ้างแรง งานต่างๆ หรือในรีสอร์ท โดยเฉพาะหญิงชาวเลที่ไม่ได้ทำอะไรและต้องการหารายได้มาช่วยจุนจือครอบครัว เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีรายได้ประจำและแน่นอนในแต่ละวัน และไม่ต้องออกเสี่ยงภัยในทะเลทำให้อาชีพนี้ได้รับความนิยมนอกจากชาวเลมากขึ้น ส่วนอาชีพรับจ้างแรงงานก็ยังคงมีให้เห็นอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่แรงงานผู้ชายในหมู่บ้านก็จะทำงานรับจ้างไม่ว่าจะเป็นแบกหาม ตัดหญ้าที่เทศบาล หรือก่อสร้าง ซึ่งแรงงานประเภทนี้พบเห็นได้ตั้ง แต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน

3.3.3 การศึกษา

อักษรณ์ (2532) ได้ทำการศึกษาเรื่องระบบการศึกษาของชาวเลในอดีตไว้ว่า เด็กชาวเล ในระยะแรกเกิดจนถึง 3 ขวบ จะได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อ-แม่ หรือญาติผู้ใหญ่อย่างใกล้ชิด เมื่อ อายุประมาณ 3-4 ขวบ ก็เริ่มเรียนรู้ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมใกล้ ๆ ตัวและรู้จักเล่นกับเพื่อนวัยเดียวกัน โดยมีพ่อแม่ พี่สาว หรือญาติผู้ใหญ่คอยดูแลความปลอดภัยและอบรมเลี้ยงดูจนกระทั่งอายุ ประมาณ 5-6 ขวบ เด็กผู้ชายจะติดตามพ่อหรือพี่ชายออกทะเล ขณะที่เด็กผู้หญิงเริ่มช่วยแม่หุงข้าว

และเลี้ยงน้อง ในระยะแรกอาจจะเป็นเพียงเฝ้าดูหรือเป็นลูกมือ คอยช่วยเหลือและเรียนรู้วิธีการไปจนอายุประมาณ 7-9 ขวบ เด็กผู้ชายสามารถทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ได้ และเด็กผู้หญิงสามารถหุงข้าว ทำกับข้าวและเลี้ยงน้องได้ จนกระทั่งเมื่ออายุเข้าวัยรุ่นสามารถทำมาหาเลี้ยงครอบครัวและเลี้ยงคู่อุปการะได้จึงพร้อมที่จะเปลี่ยนสถานภาพเป็นพ่อเป็นแม่ และเป็นปู่ย่า ตายายในที่สุด การเรียนรู้ดังกล่าวเป็นการศึกษานอกระบบซึ่งต้องใช้เวลาคงตลอดชีวิต นอกจากการศึกษานอกระบบแล้ว ปัจจุบันเด็กชาวเล ยังเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล ซึ่งจัดเป็นการศึกษาอย่างเป็นทางการ หรือการศึกษาในระบบตามนโยบายของรัฐด้วย ทำให้การศึกษานอกระบบจากพ่อแม่ในครอบครัวลดบทบาทลง ไม่ค่อยมีเวลาได้อบรมขัดเกลา เด็กต้องไปโรงเรียน

ชาวเลเริ่มรู้จักระบบการศึกษาในโรงเรียนประมาณปี พ.ศ. 2480 เมื่อรัฐบาลมีนโยบายให้ชาวเลเรียนหนังสือโดยนำเด็กชาวเล 3 คน ไปทดลองเรียนในโรงเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนทั่วไปในตลาดเกาะลันตา แต่ต้องประสบความล้มเหลว เพราะสมัยนั้นชาวเลยังหากระดาษคนภายนอกอยู่มาก เกรงว่าลูกของตนจะไม่ปลอดภัย จึงต้องไปเฝ้าหุงข้าวตามฟุ่มไม้ใกล้โรงเรียนทุกวัน ผลที่สุดชาวเลในชุมชนบ้านสังกาอยู่ถึงกับอพยพไปอยู่ที่อื่น เพราะข้าราชการในอำเภอบางคนขู่ ว่า ใครไม่ให้ลูกเข้าโรงเรียนจะถูกจับ

หลังจากนั้นประมาณปี พ.ศ. 2481 ทางอำเภอจึงแก้ปัญหาโดยการสร้างอาคารชั่วคราวขึ้นในที่สวนของชาวบ้าน เพื่อเปิดสอนเฉพาะเด็กชาวเล โดยมีครูมุสลิมชื่อ ครูเมตตา ละงู ทำการสอนเพียงคนเดียว พวกเขาจึงยอมให้ลูกเข้าเรียนหนังสือในโรงเรียนนั้นได้ แต่การเรียนการสอนประสบปัญหาหลายด้าน เป็นต้นว่าครูจะต้องเข้าไปตามหาเด็กนักเรียนซึ่งหลบหนีไปซ่อนตัวในบ้านบ้าง ตามชายป่าบ้าง ทั้งการเรียนการสอนก็ต้องใช้ภาษาชาวเลประกอบ เช่น สอนอ่าน ก . ไก่ ก็ต้องอ่านว่า ก. อาย้ม (ไก่) ข.กะเลื่อ (ไข่) ค.กระเบา (ควาย) เป็นต้น จึงต้องใช้เวลาสอนมากกว่า 1 ปี ต่อ 1 ชั้น เรียน โรงเรียนชั่วคราวหลังนี้เปิดทำการสอนได้เพียงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีนักเรียนประมาณ 20-30 คน ต่อมามีปัญหาเรื่องห้องเรียนและที่ดินสร้างอาคารประมาณปี พ.ศ. 2483 จึงย้ายมาสร้างอาคารชั่วคราวใหม่ ในที่สาธารณะซึ่งเป็นสนามกีฬาประจำหมู่บ้านในปัจจุบัน และเปิดทำการสอนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังจากนั้นไม่นานเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองดังกล่าว มีผลให้ประชาชนทั่วไปรวมทั้งชาวเล อดอยากมาก โรงเรียนจึงต้องหยุดสอนไปโดยปริยาย และเมื่อสงครามสงบ อาคารดังกล่าวชำรุดมากจนใช้การไม่ได้ และทางอำเภอไม่มีงบประมาณในการก่อสร้างอาคารใหม่ จึงลงมติดกันว่าให้เด็กชาวเลไปเรียนในโรงเรียนบ้านเกาะลันตาพร้อมกับเด็กทั่วไปในตลาด การศึกษาใน

ระบบโรงเรียนของเด็กชาวเลจึงหยุดชะงักไปชั่วคราว เพราะเด็กชาวเลไม่ยอมออกจากหมู่บ้านไปเรียนร่วมกับเด็กในตลาด

ดังนั้น แม้ว่าการศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา ที่เริ่มบังคับใช้ระหว่างปี พ.ศ. 2464-2465 จะบังคับให้เด็กอายุระหว่าง 7-14 ปี ต้องเรียนหนังสือชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และปี 2503 รัฐบาลได้จัดแผนการศึกษาใหม่ขยายการศึกษาภาคบังคับให้ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 (และต่อมาปี พ.ศ. 2520 ได้เปลี่ยนแปลงการศึกษาชาติอีกครั้ง การศึกษาภาคบังคับจึงลดลงมาถึงชั้นประถมปีที่ 6) ก็ตาม แต่ทางราชการไม่ได้เข้มงวดกับชาวเลมากนัก โดยเฉพาะในระยะแรก ๆ เพราะเข้าใจถึงปัญหาและอุปสรรคที่เด็กชาวเลไม่สามารถเข้าไปเรียนหนังสือร่วมกับเด็กนักเรียนในตลาดเกาะลันตาได้

จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ. 2513 หลังจากที่สมเด็จพระบรมราชินีเสด็จไปเกาะลันตา พ.ศ. 2512 และมีพระราชดำรัสให้ทางอำเภอสร้างโรงเรียนสำหรับชาวเลโดยเฉพาะ นายจิต น้อยภักดี นายอำเภอเกาะลันตาได้รับความร่วมมือจากนายอุทาร์ ทุ่งใหญ่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ตำบลเกาะลันตา อำเภอเกาะลันตา และราษฎรหมู่ที่ 1 ช่วยกันสละวัสดุ แรงงาน และที่ดิน สร้างอาคารชั่วคราว หลังคามุงจากชั้น 1 หลัง ตั้งอยู่บนเนินเขาระหว่างอ่าวสังกาอู้อับอ่าวมาละ โดยมีครูเมตตา ละงู เป็นครูใหญ่ ต่อมาปี พ.ศ. 2514 ได้รับงบประมาณแผ่นดินทำการปลูกสร้างอาคารเรียนถาวร ขนาด 2 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง และในปี พ.ศ. 2521 ได้รับงบประมาณแผ่นดินปลูกสร้างอาคารเรียน 2 หลัง ห้องส้วมถาวร 1 ห้อง และได้รับการสนับสนุนจากโครงการส่งเสริมสมรรถภาพการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (RIT) ในปีการศึกษา 2529

ในปีการศึกษา 2530 ทางโรงเรียนได้ขยายชั้นเรียน ซึ่งเดิมมีเพียงชั้นประถมปีที่ 1-4 ชั้นละ 1 ห้อง โดยเพิ่มชั้นเด็กเล็กเพื่อเตรียมเด็กก่อนวัยเรียนอีก 1 ห้อง รวมเป็น 5 ห้อง มีครูสอน 3-4 คน รวมทั้งครูใหญ่ด้วย ปี 2540 ได้ขยายห้องเรียนเพิ่มชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ขึ้นมาอย่างละ 1 ห้อง และครูผู้สอนก็มีทั้งหมด 5 คน ปัจจุบันครูใหญ่ชื่อนายจำรูญ หนูโท เป็นคนจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้รับการบรรจุมาเป็นข้าราชการครูที่โรงเรียนบ้านสังกาอู้อับนี้ ได้ประมาณ 2 ปี มีบ้านพักอยู่ในตลาด ครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่เกาะลันตา และครู 1 คนชื่อสุชาดา ช่างน้ำเป็นครูซึ่งเป็นชาวเลอยู่ที่บ้านศาลาด่าน ครูสุชาดาหากไม่บอกว่าเป็นชาวเลก็จะดูไม่ออกเลย เพราะว่าการพูดจาคล่องแคล่วฉะฉาน ครูสุชาดาเป็นชาวเลที่แต่งงานกับคนไทยสามีเป็นคนพัทลุง และมีพ่อเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่ ต.ศาลาด่าน ซึ่งมีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชนพอสมควร เพราะได้พบปะผู้คนอยู่บ่อยๆ ตัวครูสุชาดาเองก็เช่นกัน ได้มีโอกาสได้ออกไปพบปะผู้คน

ในสังคมมากมาย ไม่เฉพาะที่เกาะลันตา ครูสุชาดาเคยไปฝึกอบรมที่จังหวัดสงขลาและในอีกหลายที่ทำให้คุ้นเคยกับการพบปะผู้คน

เมื่อมีปัญหาระหว่างครูและผู้ปกครองของนักเรียนชาวเลที่โรงเรียนบ้านสังกาอู้ ครูสุชาดามักจะเป็นผู้ที่ไกล่เกลี่ยและพูดคุยให้เสมอ ชาวเลที่สังกาอู้รู้จักครูสุชาดาเป็นอย่างดี และก็ชอบครูสุชาดามาก และมักจะฝากฝังเด็กๆ ให้ครูสุชาดาดูแลเสมอ จากการสอบถามครูสุชาดาบอกว่า ดีใจที่ได้มาสอนเด็กๆ ที่สังกาอู้ เพราะตัวเองเป็นคนชอบเด็กอยู่แล้ว รักและสงสารเด็กที่นี่ และพ่อแม่ของเด็กก็พอใจที่มาสอนลูกของเขาเพราะว่าเห็นว่าพูดภาษาอุรักลาไวยได้ เป็นชาวเลเหมือนกัน ก็เลยรู้สึกไว้ใจ และอีกอย่างชาวเลที่ศาลาด่านก็มีครูสุชาดาคนเดียวที่เป็นครู จึงทำให้รู้สึกภาคภูมิใจว่าชาวเลก็สามารถเป็นครูสอนเด็กได้ ชาวเลก็มีความสามารถทัดเทียมกับคนอื่นหากได้รับการศึกษาที่ดี

จำนวนนักเรียนในโรงเรียนบ้านสังกาอู้แบ่งออกเป็นชั้นอนุบาล 1 มี 7 คน, อนุบาล 2 มี 7 คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มี 30 คน แบ่งเป็น ชั้นประถม 1 จำนวน 4 คน, ประถม 2 จำนวน 7 คน, ประถม 3 จำนวน 6 คน, ประถม 4 จำนวน 5 คน, ประถม 5 จำนวน 4 คน, ประถม 6 จำนวน 3 คน นักเรียนทั้งหมดในโรงเรียนเป็นเด็กในหมู่บ้านสังกาอู้และเป็นชาวเลทั้งหมด

ตาราง แสดงจำนวนนักเรียนภายในโรงเรียนบ้านสังกาอู้ตามลำดับชั้น

ระดับชั้น	จำนวน (คน)
อนุบาล 1	7
อนุบาล 2	7
ประถมศึกษาปีที่ 1	4
ประถมศึกษาปีที่ 2	7
ประถมศึกษาปีที่ 3	6
ประถมศึกษาปีที่ 4	5
ประถมศึกษาปีที่ 5	4
ประถมศึกษาปีที่ 6	3
รวมนักเรียนทั้งหมด	43

ที่มา : จากการสำรวจเมื่อเดือน พฤศจิกายน 2544

จากการที่ทางราชการได้เข้มงวดกวดขัน เกี่ยวกับการเข้าเรียนหนังสือตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับในระยะต่อ ๆ มา เป็นผลให้ชาวเลเข้ารับการศึกษากันทุกคนเมื่อถึงอายุถึงเกณฑ์ที่กำหนด

หลักสูตรที่ใช้สอนในโรงเรียนบ้านสังกาอู่ เป็นหลักสูตรของ ส.ป.ช. ซึ่งใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาทั่วไป มีการสอดแทรกความรู้ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สอนให้เด็กอ่านฉลากยา สอนให้อ่านตาชั่งเป็น และมีการอบรมจริยธรรม และสอนให้รู้จักวัฒนธรรมไทยด้วย ดังจะเห็นว่าชาวเลปัจจุบันรู้จักกล่าวคำ “ขอโทษ” “ขอบคุณ” รู้จักก้มตัวเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ รู้จักการไหว้และกล่าวคำ “สวัสดี” และรู้จักพูดให้มีหางเสียง “ค่ะ” “ครับ” ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเล แต่เด็กๆชาวเลก็สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี ขณะที่ผู้วิจัยเดินอยู่ริมถนนทางเดินไปโรงเรียนบ้านสังกาอู่ มีเด็กๆ พักเที่ยงกลับไปทานข้าวที่บ้าน เดินสวนกับผู้วิจัยเด็กๆ เหล่านั้น ยืนตรงยกมือไหว้และกล่าวคำว่าสวัสดีกับผู้วิจัยด้วย การเรียนรู้จากโรงเรียนทำให้ชาวเลได้รับวัฒนธรรมแบบไทยๆ มากขึ้น

ในอดีตความแตกต่างทางด้านภาษาก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งในการเรียนการสอนเนื่องจากในชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู่ ยังคงใช้ภาษาอูรักลาโว้ยเป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน แต่ในปัจจุบันจะพบว่าพ่อแม่ของเด็กเริ่มจะสอนให้ลูกพูดภาษาไทยมากขึ้นควบคู่ไปกับการสอนภาษาอูรักลาโว้ย เพราะกลัวลูกจะมีปัญหาในการเข้าเรียนที่โรงเรียน กลัวจะพูดภาษาไทยไม่ได้ เลยสอนเด็กตั้งแต่ก่อนเข้าโรงเรียน แต่ต่อมาหลังจากโทรทัศน์เข้าไปในหมู่บ้าน เด็กมีโอกาสดูทีวีได้ฟังภาษาไทยมากขึ้นจากการดูโทรทัศน์ทุกวันทำให้เด็กเรียนรู้จากโทรทัศน์มากขึ้นอีกทางหนึ่ง และในปีการศึกษา 2530 ทางโรงเรียนได้เปิดรับเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกใช้ภาษาไทยก่อนเริ่มเรียน ปัญหาทางด้านภาษาจึงลดน้อยลงมากทำให้ชาวเลพูดภาษาไทยได้ชัดเจนและนำมาใช้พูดกับคนภายนอกได้อย่างไม่ขัดเขิน

จากการที่มีครูซึ่งเป็นชาวเลจากบ้านศาลาด่านเป็นครูลูกจ้างของกรมประชาสงเคราะห์ มาสอนในโรงเรียนบ้านสังกาอู่ด้วย เพราะครูสามารถพูดภาษาชาวเลได้ทำให้พ่อแม่ของเด็กๆ ไว้วางใจในตัวครู คิดว่าถ้าหากเป็นชาวเลด้วยกันก็จะไม่ตีเด็กนักเรียนดูแลนักเรียนดีกว่าครูคนไทย และอยากให้ลูกมาเรียนหนังสือที่โรงเรียนมากขึ้น เพราะชาวเลมักจะบ่นว่าครูคนไทยไม่ค่อยใส่ใจนักเรียนเท่าที่ควร

ปัญหาทางการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลไปยังการศึกษาต่อของเด็กชาวเลด้วย ดังเช่น ที่ผ่านมามีปรากฏว่ามีเด็กชาวเลศึกษาต่อและจบชั้นมัธยมตอนต้นแค่ 4 คน และจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแค่ 2 คนเท่านั้น ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า พื้นฐานความรู้ด้อยกว่าเด็กที่อื่น เมื่อลองแข่งขันโดยใช้ข้อสอบรวมแล้วผลการเรียนไม่ดี จึงเกิดความเบื่อหน่ายและไม่มั่นใจว่าเมื่อไปเรียนร่วมกับเพื่อนต่างกลุ่มจะปรับตัวได้หรือไม่ นอกจากนี้ก็เป็นปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย และเด็กชาวเลไม่เคยจากครอบครัวไปอยู่นอกชุมชน จึงไม่อยากเรียนต่อ ยิ่งไปกว่านั้นปัญหาที่สำคัญอีกประการคือ ปัญหาเรื่องเงินทุน เพราะอาชีพการประมงไม่แน่นอน นอกจากขึ้นอยู่กับความสามารถแล้ว ยังขึ้นอยู่กับฤดูกาลด้วย อีกทั้งไม่มีนิสัยในการเก็บสะสม จึงเกรงว่าไม่มีเงินส่งให้ลูกเรียนตลอดทั้งปี และอีกประการหนึ่งคือ ความต้องการแรงงานภายในครอบครัว ซึ่งหากเด็กศึกษาต่อชั้นมัธยมแต่ละครอบครัวจะขาดแรงงานผู้หญิงสำหรับช่วยพ่อแม่เลี้ยงน้อง ทำงานบ้าน และขาดเด็กผู้ชายสำหรับออกทะเลเพื่อทำมาหากินเลี้ยงครอบครัว ดังนั้นการศึกษาอย่างเป็นทางการของชาวเลบ้านสังกาอู้จึงไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานการศึกษาในประเทศไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนเพิ่งเปิดสอนไม่กี่ปีที่ผ่านมา ฉะนั้นผู้ใหญ่ในหมู่บ้านส่วนหนึ่งที่ได้เรียนหนังสือจึงจบการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษา 4 เท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับชาวเลที่ตำบลศาลาด่านซึ่งอยู่อีกฝากหนึ่งของเกาะ มีโอกาสทางการศึกษามากกว่าชาวเลในหมู่บ้านสังกาอู้ เพราะมีโรงเรียนมัธยมบ้านศาลาด่านที่ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตั้งอยู่บริเวณติดกับหมู่บ้าน และเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่ดีกว่าจึงทำให้สามารถส่งเสียบุตรหลานให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าบ้านสังกาอู้ แต่การที่เด็กชาวเลที่ศาลาด่านเรียนร่วมกับเพื่อนนักเรียนไทยทำให้เด็กไม่ยอมพูดภาษาอุรักลาไวยเพราะอายเพื่อน หากพูดแล้วเพื่อนจะล้อว่าพูดไม่รู้เรื่อง และชาวเลตำบลศาลาด่านนั้นก็มิมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าชาวเลในหมู่บ้านสังกาอู้มาก ชาวเลส่วนใหญ่ที่บ้านศาลาด่านหันมาประกอบอาชีพรับจ้างทำงานในรีสอร์ทกันเสียเป็นส่วนใหญ่ทั้งอาชีพออกทะเลหาปลาเพราะเห็นว่ากรรับจ้างทำงานได้เงินแบบแน่นอนกว่า และก็ไม่ต้องลำบากที่จะต้องออกทะเลไปไกล ไม่เหน็ดเหนื่อยและตรากตรำ แต่ก็ยังมีบางครอบครัวที่ยังประกอบอาชีพประมงอยู่บ้างเหมือนกัน ถ้าหากว่าฐานะทางเศรษฐกิจชาวเลสังกาอู้ดีกว่านี้ค่านิยมทางการศึกษาที่อยากให้ลูกเรียนต่อในระดับที่สูงคงจะมีเพิ่มมากขึ้นอย่างแน่นอน

อย่างไรก็ดีจะสังเกตได้ว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีในชุมชนหรือมีบทบาทได้พบปะผู้คนมากกว่าคนอื่นจะเห็นความสำคัญของการศึกษาอยากให้ลูกของตนนั้นได้รับการศึกษาที่สูงกว่าประถม 6 เพียงแค่ในหมู่บ้าน เช่น อบต.สมจิตร บอกกับผู้วิจัยว่าอยากให้ลูกสาวของตนนั้น

เรียนให้ได้สูงที่สุด เขาก็จะพยายามหาเงินส่งให้ลูกเรียนให้ได้ อยากให้เขามีความรู้มากกว่าตนเอง เพราะคิดว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อต่อไปเขาจะได้มีงานทำที่ดีถึงแม้ว่าจะไม่ได้ทำงานในท้องถิ่นก็ตาม แต่ก็อยากให้ลูกได้เรียนสูงๆ และอาจจะใช้ความรู้ที่นั่นมาพัฒนาหมู่บ้าน ชาวเลหมู่บ้านสังกาอู้นี้ก็มักจะให้ลูกเรียนแค่การศึกษาภาคบังคับเท่านั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนมากแล้วเมื่อจบ ป.6 แล้วก็มักจะให้ลูกไปเป็นแรงงานในครอบครัวต่อไป ไม่ได้เรียนต่อในระดับที่สูงกว่านั้น ค่านิยมที่ไม่อยากออกไปไหนไกลๆ นอกหมู่บ้านก็เป็นอีกสาเหตุที่ทำให้ชาวเลไม่ยอมออกไปเรียนที่อื่นที่ห่างไกลจากชุมชนของตนเอง

ตาราง แสดงจำนวนการศึกษาของประชากรในหมู่บ้าน

ระดับการศึกษา	จำนวนคน
ไม่ได้รับการศึกษา	47
จบ ป.4-ป.6	305
จบมัธยมศึกษาตอนต้น	4
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า	2
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	-
รวม	358

ที่มา : กชช. 2ค ปี 2544

จากตารางจะเห็นว่าผู้จบการศึกษาระดับ ป.4-ป.6 มากที่สุด ชาวเลในหมู่บ้านสามารถอ่านและพูดภาษาไทยสื่อสารในชีวิตประจำวันได้ ถึงแม้ไม่มากนักก็ตาม ทำให้ชาวเลกล้าที่จะพูดคุยและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากกว่าในอดีต และสามารถรับรู้รับฟังข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น เพราะฟังและอ่านภาษาไทยได้

3.4 การสาธารณสุข

ก่อนที่การรักษาแผนปัจจุบันจะเข้ามาถึงหมู่บ้านดังกล่าว ในอดีตชาวเลมีความเชื่อว่าการเจ็บป่วยไม่สบายนั้นเกิดจาก “ผีกิน” จึงเป็นหน้าที่ของโตะหมอประจำหมู่บ้านที่ต้องรักษาด้วยการขับไล่ หรือเชิญผีให้ออกไป วิธีบำบัดส่วนมากใช้วิธีร้ายเวทมนต์ เป่าคาถาอาคม หรือดูเทียนเพื่อดูอาการของโรคต่างๆ นานา บางครั้งก็เชื่อว่าการที่เจ็บป่วยนั้นอาจเป็นเพราะไปทำให้ผีบรรพบุรุษไม่พอใจ จึงต้องให้โตะหมอรักษาอาการของโรคเพราะโตะหมอจะสามารถติดต่อกับบรรพบุรุษได้ และรู้ว่าทำไมเขาถึงไม่พอใจ และก็จะดำเนินการอย่างไรถึงจะให้หายจากโรคนั้นๆ ได้ หากไม่สบายธรรมดาโตะหมอก็จะมีตัวยาที่จะรักษาโดยเฉพาะ หรือไม่ก็นำน้ำมันตมาปิดเป่าโรค

หลังจากรัฐบาลได้ขยายการรักษาแผนปัจจุบันไปทั่วประเทศ โดยมีการสร้างโรงพยาบาลประจำจังหวัด โรงพยาบาลประจำอำเภอ และสถานอนามัยประจำตำบลขึ้น หมู่บ้านดังกล่าวก็เช่นเดียวกัน โรงพยาบาลเกาะลันตามีขึ้นเมื่อ ปี 2531 ก่อนมีโรงพยาบาลก็มีสถานอนามัย แต่ชาวเลในสมัยนั้นไม่ค่อยได้ไปใช้บริการไป ไปใช้บริการบ้างแต่น้อยคนมาก ส่วนใหญ่จะรักษาด้วยโตะหมอในชุมชน และผู้หญิงก็ทำคลอดกับ “โตะบิตัด” (หมอดำแย) แต่หลังจากมีโรงพยาบาลและหมอดำแยตายลงและไม่มีการติดต่อ และโรงพยาบาลก็เกิดขึ้นพอดี ทำให้ชาวเลได้ใช้บริการกับโรงพยาบาลมากขึ้นโดยเฉพาะในการคลอดบุตรของชาวเล และการคุมกำเนิด ในหมู่บ้านจะมีชาวบ้านที่ได้รับการอบรมทางด้านสาธารณสุข ทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งจะเป็นเด็กๆ วัยรุ่นเสียส่วนใหญ่ และจะทำหน้าที่คอยสอดส่องดูแลให้คำแนะนำแก่ชาวบ้านคนอื่นๆ ในด้านการรักษาโรคเบื้องต้น และยังทำหน้าที่คอยเก็บข้อมูลให้สาธารณสุขอำเภอในเรื่องสุขภาพของคนในหมู่บ้านอีกด้วย เช่น สํารวจคนตั้งครรภ์ในหมู่บ้าน สํารวจคนป่วยไม่สบาย เมื่อได้ข้อมูลต่างๆ ทางสาธารณสุขก็จะประสานงานกับโรงพยาบาลและออกหน่วยเคลื่อนที่เข้าไปให้บริการในการรับฝากครรภ์ของผู้หญิงชาวเลที่ตั้งครรภ์เพื่อความสะดวกของชาวบ้าน เพราะหากให้ชาวเลออกมาโรงพยาบาลเองนั้น จะรองนกว่าจะคลอดแล้วถึงจะมาที่โรงพยาบาล

ส่วนการรักษาโรคเจ็บป่วยนั้น ก็จะต้องแล้วแต่โรคหรืออาการ เพราะว่าบางโรคที่ชาวเลรู้สึกไม่แน่ใจว่าเป็นเพราะอะไร ก็จะให้โตะหมอดูอาการให้ก่อน เช่น ในกรณีของผู้ใหญ่บ้านเคยบอกผู้วิจัยว่า จู่ๆเท้าก็บวมขึ้นมาเฉยๆ โดยที่ไม่ได้ไปทำอะไรหรือโดนอะไรมา จึงให้โตะหมอดูเทียนให้ว่าเป็นอะไร และโตะหมอก็บอกว่า ไปเดินเตาะเอาผีบรรพบุรุษมา จึงทำให้เท้าบวม และโตะหมอก็รักษาให้โดยการเป่ามนต์ท่องคาถาอาคม แล้วผู้ใหญ่บ้านก็หายจากอาการเท้าบวมในวันรุ่งขึ้น (ประชา ทะเลลึก, 2 ธันวาคม 2544)

ถึงแม้ปัจจุบันชาวเลจะรู้จักและยอมรับการไปรักษาอาการเจ็บไข้ไม่สบายที่โรงพยาบาลแล้ว แต่จากการสังเกตก็จะเห็นได้ว่า ชาวเลก็ยังคงมีความเชื่อในเรื่องการรักษาโรคหรืออาการต่างๆ กับโตะหมออยู่ด้วยเหมือนกันไม่ได้ละทิ้งไปยังคงรักษาควบคู่ไปกับการรักษาแผนปัจจุบัน ชาวเลจะรักษาตามอาการของโรคที่ปรากฏให้เห็น โดยบางครั้งก็ซื้อยาจากร้านค้ามากินเอง หากไม่หายก็จะพาไปโรงพยาบาล หรือไปหาโตะหมอ

โตะหมอ คือผู้ที่เป็นคนกลางที่จะติดต่อระหว่างคนในหมู่บ้านกับวิญญาณ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ตามที่ชาวเลเคารพนับถือ เพื่อการประกอบพิธีการต่างๆ เช่น การหาสาเหตุของการเกิดโรคภัยไข้เจ็บ การเกิดภัยพิบัติ การแก้บน การรักษาพยาบาล และในพิธีกรรมต่างๆ โตะหมอเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจากโตะหมอคนก่อนแล้วว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจดจำคาถาที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตลอดจนสมุนไพรที่ใช้รักษาโรค และได้รับการถ่ายทอดหรือเรียนรู้จากโตะหมอคนก่อน

การรักษาโรคภัยไข้เจ็บของโตะหมอ เรียกว่า “ทำยา” สามารถรักษาโรคได้ทุกโรค ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ จากการสังเกตพบว่า เด็กชายบ่าวไม่สบาย มีอาการตัวร้อนมากและมีอาการไอร่วมด้วย ผู้เป็นแม่ซื้อยาแก้ไข้จากร้านค้ามาให้กินแล้วอาการก็ยังไม่ดีขึ้น เป็นเวลาหลายวัน แม่ของเด็กก็เลยไปหาโตะหมอที่บ้านและบอกให้โตะหมอมารักษาเด็กชายนุ้ยที่บ้าน และเมื่อบอกกล่าวโตะหมอแล้วว่าที่บ้านมีคนป่วยขอให้ช่วยมารักษาด้วย โตะหมอก็จะพยักหน้า แสดงอาการรับรู้ และจะบอกเวลาให้รู้ว่าจะทำยาได้ในเวลาใด แม่ของเด็กจึงกลับมาเตรียมหมากพลู 3 คำ มวนยาเส้น 1 มวน ไม้จืดไฟ 1 กล่อ่ง เหล้าขาว 1 ขวด เงินค่าตอบแทนแก่โตะหมอ แล้วแต่จะให้เท่าใด โตะหมอจะไม่เรียกร้องค่ารักษาถือว่าเป็นหน้าที่ของตนอยู่แล้วแต่เจ้าของบ้านจะให้เพื่อเป็นสินน้ำใจ ของทั้งหมดจะจัดใส่จาน 1 ใบ วางไว้ที่พื้นหน้าห้องบูชาบรรพบุรุษ พ่อ แม่ ญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว และจัดสถานที่โดยการปิดกวดบริเวณหน้าห้องบูชาให้สะอาด นำเสื่อมาปู และเตรียมหมอน 1 ใบ วางไว้สำหรับให้เด็กที่ป่วยนอนเพื่อทำการรักษา ส่วนโตะหมอเมื่อใกล้ถึงเวลาที่บอกกล่าวแก่แม่ของเด็กที่ป่วยไว้ว่าจะไปรักษา ก็จะกลับบ้านของตน เมื่อถึงเวลาโตะหมอก็จะลงจากบ้าน นั่งที่บันไดหน้าบ้านและบอกกล่าวแก่ผีปู่ตายายว่า ขณะนี้มีลูกหลานเจ็บป่วยขอให้ช่วยปกปักรักษา ขอให้เด็กหายจากการเจ็บป่วยนั้น และลงบันไดเดินมายังบ้านของเด็ก ระหว่างเดินมานั้นก็จะบอกกล่าวแก่ผีเจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าทะเล ให้เด็กหายเจ็บป่วย หากต้องการสิ่งใดตอบแทนก็ขอให้บอกมาจะจัดเตรียมไปให้ เมื่อเดินมาถึงบ้านที่มีเด็กป่วย โตะหมอจะขึ้นไปบนบ้านและบอกกล่าวแก่ผีบ้านผีเรือนอีกครั้งหนึ่ง นั่งลงที่หน้าห้องบูชาที่เจ้าของบ้านจัดเตรียมของไว้ ส่วนแม่ของเด็กจะให้เด็กที่

ป่วยนอกหงายเหยียดขาในทันทีที่เตรียมไว้ และจะถอยไปนั่งร่วมกับสามีและญาติคนอื่นๆ ให้โตะหมอบทำพิธีอย่างเงียบๆ

เมื่อโตะหมอบนั่งพับเพียบที่หน้าหิ้งบูชาแล้ว ยกจานเครื่องเช่นไหว้ขึ้นด้วยมือทั้งสองข้าง บอกแก่ผีปู่ย่าตายายของเด็กที่อยู่ ณ ที่นั้น ให้มารับเครื่องเช่นไหว้และไม่ให้มารับกวนลูกหลานอีก ยกจานเครื่องเช่นไหว้จรดหน้าผากแล้ววางลง จากนั้นเขยิบมานั่งใกล้ๆ กับเด็กชายบ่าวที่นอนอยู่ ยกมือขวาแล้วกำมือ อ้าปากเอานิ้วหัวแม่มือเข้าไปแตะเพดานปากด้านบนแล้วเอาออกมา แบนมือแตะที่หน้าผากของเด็ก แล้วเลื่อนมือจากหน้าผากไปจนถึงปลายเท้าของเด็ก ยกมือขึ้นแล้วเป่าตั้งแต่ศีรษะของเด็กไปจนถึงปลายเท้า ทำเช่นนี้ 3 ครั้ง เป็นการเป่าให้ผีที่มาทำให้เด็กไม่สบายออกไปจากตัวเด็ก แล้วโตะหมอบหยิบหมากพลู 1 กำ ให้แม่ของเด็กชายบ่าวเคี้ยวพอแหลกแล้วคายใส่มือไว้ นำมาลูบที่ตัวเด็กตั้งแต่หัวจรดเท้าทางด้านหน้า หลัง ซ้าย ขวา แล้วเอาหมากพลูโยนทิ้งออกไปนอกบ้าน เป็นการนำสิ่งไม่ดี โรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ออกจากตัวเด็ก เป็นอันเสร็จพิธี และเด็กก็จะหายจากการเจ็บป่วยนั้น ส่วนหมากพลูที่เหลือเก็บเอาไว้ หากคนในบ้านเจ็บป่วยก็สามารถนำมากินเพื่อรักษาการเจ็บป่วยนั้นได้ เพราะโตะหมอบได้ทำเป็นยาไว้แล้ว และนอกจากโตะหมอบแล้วยังมีผู้ที่สามารถทำยารักษาคนป่วยได้อีก 4-5 คน เป็นผู้ชายทั้งสิ้น โดยได้ร่ำเรียนมาจากคนแก่คนแก่หรือจากโตะหมอบคนก่อนที่เสียชีวิตไปแล้วและมีความรู้เรื่องสมุนไพรต่างๆ เช่นเดียวกับโตะหมอบ แต่ไม่มีความสามารถในเรื่องพิธีการในประเพณีสำคัญ ๆ ของหมู่บ้านอย่างโตะหมอบได้

อย่างไรก็ตามชาวเลสังกัดกาอู่จะใช้วิธีการรักษาแบบดั้งเดิมกับโตะหมอบนี้และรักษาจากโรงพยาบาลควบคู่กันไป ขึ้นอยู่กับความล้มเหลวของวิธีการรักษาชนิดใด หรือการรักษาด้วยวิธีใดที่ให้ผลช่วยบรรเทาความเจ็บป่วยช่วยให้ผู้ป่วยรู้สึกสุขสบายได้โดยมีปัจจัยในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจและความเชื่อของแต่ละครอบครัวที่มีผลต่อการเลือกใช้วิธีการรักษาแบบใดด้วย ส่วนโรงพยาบาลที่ชาวเลไปใช้บริการก็คือ โรงพยาบาลเกาะลันตา ซึ่งเป็นโรงพยาบาลประจำอำเภอเกาะลันตา เป็นโรงพยาบาลขนาดเล็ก ตั้งอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 5 กิโลเมตร อยู่ติดริมถนนที่มุ่งสู่ทางเข้าหมู่บ้านพอดิ จะเห็นได้อย่างเด่นชัด ซึ่งก็ไม่ไกลและค่อนข้างสะดวกต่อการเดินทางในปัจจุบัน และตอนนี้บัตรทอง 30 บาทรักษาทุกโรค ตามนโยบายรัฐก็ได้ขยายเข้ามาให้บริการถึงหมู่บ้านชาวเลแล้ว ชาวเลทุกคนมีบัตรทอง ทำให้เป็นแรงจูงใจให้ชาวเลไปใช้บริการในโรงพยาบาลมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเลในหมู่บ้านสังกัดกาอู่เริ่มมีการติดต่อกับผู้คนภายนอกมากขึ้น เข้าไปเกี่ยวข้องกับและรับเอาระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่เข้ามามากขึ้น แม้ว่าในสภาพปัจจุบันจะยังมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเดิมอยู่บ้าง แต่การที่มีการติดต่อและต้องพึ่งพาปัจจัยหลายอย่างจากสังคมภายนอก จึงทำให้ชาวเลเริ่มซึมซับและยอมรับเศรษฐกิจแบบใหม่ ที่มีตลาดเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนได้โดยง่ายดาย จนบางครั้งสิ่งของบางอย่างที่ไม่จำเป็นต่อสังคมหมู่บ้าน

ก็กลายเป็นสิ่งที่ต้องหาต้องมี เหมือนบ้านอื่นๆ โดยมีความคิดว่าเป็นการมีหน้ามีตา และเท่าเทียมคนอื่น รายจ่ายในแต่ละวันก็เพิ่มสูงขึ้น แม้จะต้องเร่งและเพิ่มผลผลิต และต้องทำมาหากินมากขึ้น แต่รายจ่ายก็มักจะยังไม่ค่อยเพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่เป็นอยู่ในสภาพสังคม

3.3.5 โครงสร้างและความสัมพันธ์ทางสังคม

สังคมและวัฒนธรรม ถือเป็นส่วนสำคัญของความเป็นมนุษย์ เป็นสองสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ สังคมชาวเลมีเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นของตนเองซึ่งแตกต่างจากสังคมไทยส่วนใหญ่ ความแตกต่างดังกล่าวถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางชาติพันธุ์ของชาวเล

3.3.5.1 ครอบครัวและเครือญาติ

ครอบครัวในหมู่บ้านสงกาอันนี้เป็นลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์จึงทำให้จึงมีความผูกพันกันในลักษณะกลุ่มที่เรียกว่าเป็นพวกเดียวกันอยู่มาก คุ้ได้จากความสัมพันธ์ของแต่ละคน ในแต่ละครอบครัวที่มีความเกี่ยวพันเป็นเครือญาติกันเกือบทั้งหมู่บ้าน จึงรู้จักกันแทบทุกครัวเรือน เมื่อมีพิธีกรรมต่างๆ ของครัวเรือนใด ก็จะช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี ลักษณะของครอบครัวของชาวเลในหมู่บ้านสงกาอันมีทั้งที่เป็น ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) และ ครอบครัวขยาย (Extened family) แต่ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยวเพราะหลังจากแต่งงานถึงแม้ว่าฝ่ายชายจะมาอยู่บ้านฝ่ายหญิงแต่ก็ไม่นานก็จะออกไปสร้างครอบครัวของตนเอง และจากการสำรวจพบว่า จาก 81 หลังคาเรือน เป็นครอบครัวเดี่ยว 69 ครอบครัว และครอบครัวขยาย 12 ครอบครัว ในครอบครัวเดี่ยวประกอบไปด้วย พ่อ แม่และลูก ครอบครัวขยายประกอบด้วย พ่อ แม่ลูก และปู่ ย่า หรือตา ยาย ครอบครัวที่เป็นครอบครัวขยายมักเป็นครอบครัวของลูกคนสุดท้ายคือ พี่ ๆ จะแต่งงานและแยกบ้านออกไปอยู่ต่างหากกันก่อนแล้ว ลูกคนสุดท้ายจะอยู่ร่วมกันพ่อแม่เป็นคนสุดท้าย เมื่อแต่งงานแล้วจึงต้องรับภาระเลี้ยงดูพ่อแม่ด้วย

จากการสังเกตพบว่าคู่แต่งงานมักจะนิยมไปตั้งบ้านเรือนใหม่เป็นของตัวเอง และมักจะตั้งอยู่ใกล้ๆ บ้านของพ่อแม่ของฝ่ายหญิง เพราะว่าจะได้รับความดูแลและช่วยเหลือในด้านอาหารการกิน และยายก็จะมีบาทรงจากแม่ของเด็กชาวเลในการช่วยดูแลเลี้ยงหลาน เพราะเมื่อพ่อหรือแม่ของเด็กไม่อยู่ไปออกทะเลกับสามี ก็จะฝากเด็กไว้ให้ยายดูแล การที่ให้เด็กอยู่กับยายก็ทำให้เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอนความในสิ่งต่างๆ ไปในตัว เช่น ตากับยายมักจะพูดภาษาชาวเลกับเด็ก

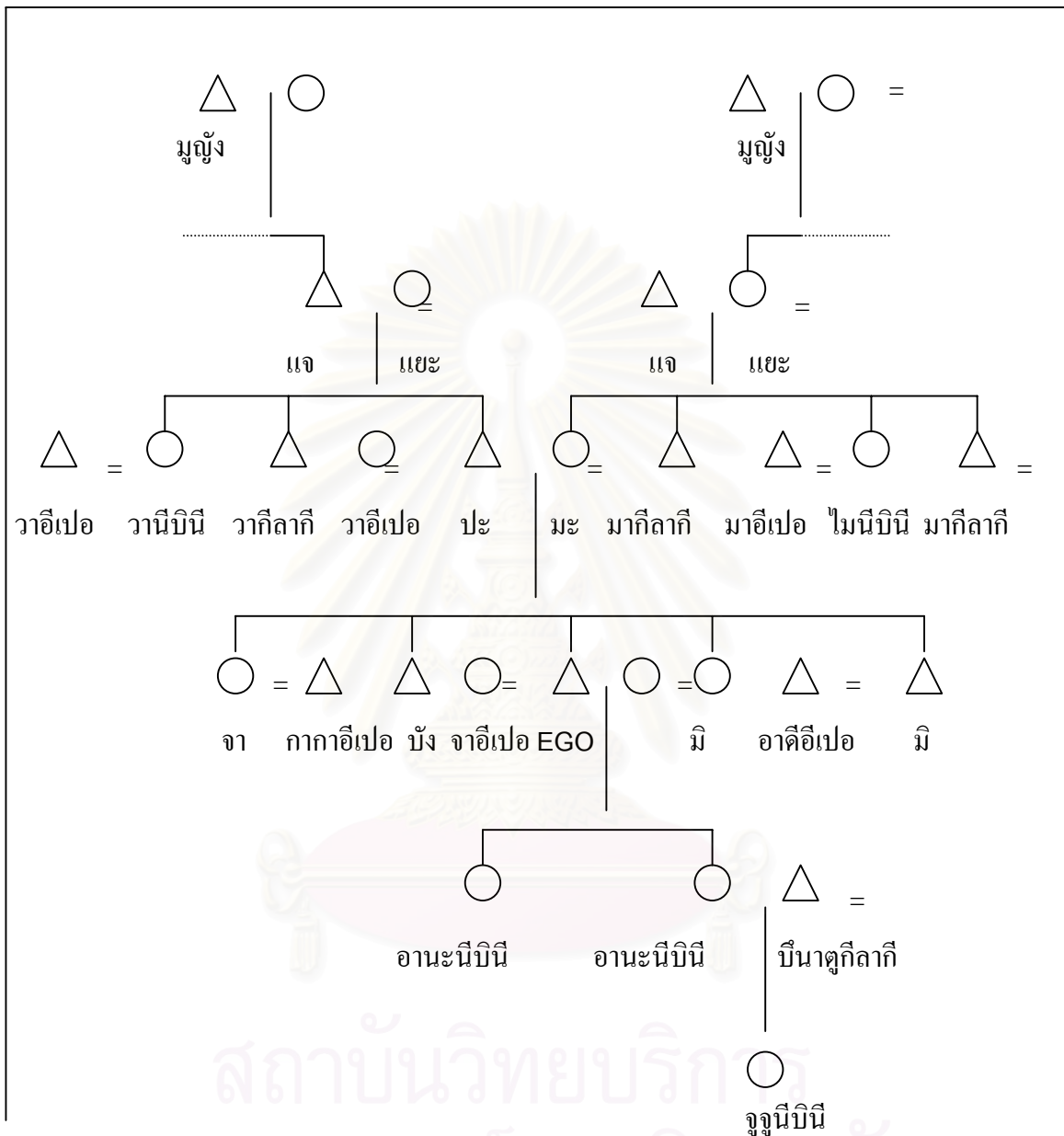
ทำให้เด็กเรียนรู้ภาษาชาวเลได้อย่างรวดเร็ว เพราะเด็กชาวเลบางคนเมื่อโตขึ้นพ่อแม่ก็มักจะสอนให้ลูกพูดไทย เพราะกลัวลูกจะพูดภาษาไทยไม่ได้เมื่อเข้าโรงเรียน และอีกอย่างก็ผู้วิจัยพบเห็นได้บ่อยๆ คือ บ้านตายาย จะทำกับข้าวเป็นหลัก ส่วนลูกๆ ถึงแม้ออกเรือนไปแล้วแต่ยังมาอาศัยกับข้าวบ้านพ่อแม่ของตนเองอยู่ แสดงให้เห็นถึงการเกื้อกูลกันระหว่างบ้านลูกๆ ในบริเวณอาณาเขตของบ้านพ่อแม่

ชาวเลมักแต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย ผู้ชายจะแต่งงานเมื่ออายุประมาณ 20-23 ปี ส่วน ผู้หญิงเมื่ออายุ 16-17 ปี ก็เริ่มแต่งงานกันแล้ว เด็กผู้หญิงเมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว จะโตเป็นสาวเร็วกว่าเด็กผู้ชาย การแต่งงานนั้นชาวเลจะแต่งงานกันเองระหว่างคนในหมู่บ้านสังกัดอยู่เป็นส่วนใหญ่ อาจเป็นเพราะชาวเลไม่ค่อยได้ออกไปพบปะหรือติดต่อกับผู้คนภายนอกมากนัก จึงไม่ค่อยได้รู้จักกับใครนอกจากพวกเดียวกันในหมู่บ้าน หรือญาติๆ ชาวเลด้วยกันเองที่อยู่ทีเกาะอื่น และชาวเลมีลักษณะนิสัย ชอบอยู่กับพวกของตนเองเพราะคิดว่า คนในพวกเดียวกันน่าจะพูดจากันเข้าใจมากกว่าคนภายนอก แต่ไม่ใช่ว่าชาวเลจะชอบคนภายนอกหมู่บ้านเลย ชาวเลสามารถแต่งงานกับคนอื่นนอกเหนือจากชาวเลด้วยกันได้ ไม่ได้มีข้อห้ามอะไรภายในกลุ่ม และในหมู่บ้านก็ยังพบชาวเลผู้หญิงแต่งงานกับชาวจีน และมีหญิงสาวอีกคนชื่อ กานดา เป็นคนในหมู่บ้านสังกัดแต่ไปทำงานที่รีสอร์ทบ้านศาลาด่านทำให้รู้จักกับคนที่ทำงานอยู่รีสอร์ทเหมือนกันเป็นคนกรุงเทพฯ ทั้งคู่ชอบพอกันและแต่งงานกันที่สุดในที่สุด ปัจจุบันกานดาได้ย้ายไปอยู่กรุงเทพฯ กับสามีแล้วโดยประกอบอาชีพขายเสื้อผ้า (สัมภาษณ์ อี ทะเลลึก, 15 ตุลาคม 2545) และชาวเลที่ศาลาด่านก็เช่นเดียวกันจากที่ในอดีตเคยแต่งงานเฉพาะในกลุ่มชาวเลด้วยกัน แต่เมื่อได้พบปะหรือต้องทำงานร่วมกับคนภายนอกมากขึ้นเพราะมีความจำเป็นที่ต้องประกอบอาชีพเพื่อหาเงินมาใช้ในการดำรงชีวิต ก็ทำให้เรียนรู้และรับวัฒนธรรมของคนภายนอกบางอย่างเข้ามา และก็ได้รู้จักที่จะพบปะกับคนนอกหมู่บ้าน หรือบุคคลที่ไม่ใช่ชาติพันธุ์เดียวกับตนเอง ชาวเลบ้านศาลาด่านเกิดการผสมกลมกลืนกับคนภายนอกมากกว่าชาวเลบ้านสังกัดเพราะมีโอกาสได้พบปะผู้คนภายนอกมากกว่าชาวเล ต่อไปหากชาวเลบ้านสังกัดต้องทำมาหากินภายนอกชุมชนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ก็คงจะทำให้ชาวเลได้ผสมกลมกลืนและแต่งงานกับคนภายนอกมากขึ้น

หน้าที่ต่าง ๆ ภายในครอบครัว ฝ่ายชายจะเป็นหัวหน้าครอบครัว ทำหน้าที่หารายได้ มาเลี้ยงดูครอบครัวโดยการทำประมง ได้แก่ การออกทะเลหาปลา การทำอวนกุ้ง ทำไซปลา ตกเบ็ด ส่วนฝ่ายหญิงมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบงานบ้านต่าง ๆ เช่น เลี้ยงดูลูก หุงหาอาหาร ทำความสะอาดบ้านเรือน และ สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ จัดหาเครื่องนุ่งห่มให้คนในครอบครัว และจะเป็น ผู้เก็บเงินไว้ใช้จ่ายภายในครอบครัว การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายในครอบครัวจะขึ้นอยู่กับฝ่ายหญิง หากว่าครอบครัวใดยังไม่มีลูก หรือลูกยังเล็กอยู่ จะฝากยาย หรือญาติ ดูแล ให้ในสมัยก่อนฝ่ายหญิงจะไม่ออกทะเลเลยเป็นหน้าที่รับผิดชอบของผู้ชายที่จะต้องทำ แต่ในปัจจุบันก็มีบ้างที่ผู้หญิงออกไปช่วยผู้ชายออกทะเลและทำมาหากิน ต้องช่วยกันหาเงินเข้าบ้านมาเลี้ยงครอบครัวและลูก เพราะในปัจจุบันชาวเลต้องมีภาระเพิ่มขึ้นในการรับผิดชอบมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นข้าวของต่างๆ ที่ปัจจุบันก็ต้องซื้อหาด้วยกันทั้งสิ้น และต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในเรื่องอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพอีกด้วย เด็กชาวเลที่โตพอที่จะออกทะเลได้แล้ว ชาวเลจะให้ลูกออกทะเลกับพ่อซึ่งส่วนใหญ่ จะเป็นลูกชาย แต่ถ้าไม่มีลูกชายเลยลูกผู้หญิงคนใด คนหนึ่ง จะต้องมีหน้าที่ไปออกทะเลกับพ่อ ส่วนลูกผู้หญิงคนอื่น ๆ จะมีหน้าที่รับผิดชอบงานบ้านแทนแม่ต่อไป ดังจะพบเห็นได้อยู่ทั่วไปในหลายครอบครัวที่ลูกๆ ออกทะเล

แม้ว่าชาวเลจะยึดถือระบบการตั้งถิ่นฐานแบบ Matrilocal หรือฝ่ายชายเข้าไปอยู่บ้านพ่อแม่ของฝ่ายหญิงภายหลังการแต่งงาน และมีการสืบทอดอำนาจทางฝ่ายแม่ แต่จะมีการนับญาติทั้งสองฝ่าย (Bilateral kinship) คือแต่ละคนจะมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติฝ่ายพ่อเท่าเทียมกับแม่ อาจเป็นเพราะชุมชนชาวเลเป็นชุมชนเล็กๆ แม้จะแต่งงานแยกครอบครัวไปแล้ว ยังไปมาหาสู่กันได้สะดวก จึงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้สังเกตจากคำเรียกญาติทั้งสองฝ่ายที่อยู่ในสถานภาพเดียวกัน ด้วยคำเรียกญาติคำเดียวกัน เช่น ทวด เรียก “มูญัง” เหมือนกันหมด แสดงว่าผู้เรียกจะแสดงพฤติกรรมหรือให้ความสำคัญต่อญาติในช่วงชั้นนี้เท่าเทียมกันไม่ว่าเพศใด ส่วนปู่-ตา เรียก “แฉ” ย่า-ยาย เรียก “แย” พ่อตา-พ่อสามี เรียก “ปะบิตูฮา” แม่ยาย-แม่สามีเรียก “มะบิตูฮา” อา-น้า เรียก “ไมนิมินิ” (ผู้หญิง) มากิลากิ (ผู้ชาย) แสดงว่าผู้เรียกจะแสดงพฤติกรรมหรือให้ความสำคัญต่อญาติในช่วงชั้นนี้โดยแบ่งตามเพศ (อาภรณ์, 2532)

แผนผังแสดงการนับเครือญาติ

ที่มา : สมนึก ทะเลลึก

ในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของชาวเล พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างชาวเลบ้านสังกาอู้อุ้ด้วยกันเองนั้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติกัน เพราะทั้งหมู่บ้านเป็นญาติกัน ไม่ว่าจะเป็นญาติทางสายโลหิตหรือว่าญาติโดยการแต่งงาน เพราะส่วนใหญ่ชาวเลก็นิยมแต่งงานในกลุ่มเดียวกันเอง ความสัมพันธ์จึงมีความสนิทสนมกันระหว่างเครือญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในกลุ่ม ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านจะเป็นที่เคารพของเด็กๆ ในหมู่บ้านเพราะผู้ใหญ่จะใจดีมาก ไม่ค่อยดุค่าและมักจะตามใจมากโดยเฉพาะเด็กเล็กๆ พ่อแม่จะตามใจและเอาใจใส่เป็นอย่างดี ไม่ว่าเด็กต้องการของเล่นอะไร พ่อแม่ก็มักจะมาให้ และแม้กระทั่งเด็กวัยรุ่นในหมู่บ้านมักจะชอบเทปเสียงดังมากๆ แต่ก็จะไม่มีการดูหรือคำวัยรุ่นเหล่านั้น ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา นั้นแม้ว่าหัวหน้าครอบครัวจะถูกระบุว่าเป็นผู้ชาย แต่ในสังคมชาวเลจากการที่สังเกต ผู้หญิงจะมีสิทธิ์ในการตัดสินใจมากกว่าผู้ชาย และจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าผู้ชายจะเชื่อฟังภรรยา และภรรยามีอำนาจในการตัดสินใจสูง

ในสังคมชาวเลแม้พวกเขาจะพูดจาเสียงดังเอะอะโวยวายแต่นั้นก็เป็นบุคลิกลักษณะของพวกเขาเท่านั้นเอง ไม่ได้โกรธหรือทะเลาะกันแต่อย่างใด และหากได้สัมผัสอย่างใกล้ชิดนั้น จะรู้ว่าสิ่งที่ชาวเลพูดคุยกันเสียงดังนั้นมักจะเป็นเรื่องตลก ขำขัน และสนุกสนานเสียดด้วยซ้ำ เรื่องถกเถียงเล็กๆ น้อยๆ ก็พอจะมีบ้างในกลุ่มเป็นเรื่องธรรมดา แต่พวกเขาก็มักจะพูดจาประนีประนอมกันเสมอ เพราะสำนักอยู่เสมอเป็นญาติพี่น้องและพวกเดียวกันทั้งนั้นไม่รู้จะทะเลาะกันไปทำไม ชาวเลผู้หนึ่งบอกกับผู้วิจัยว่า “รบกัน(ทะเลาะกัน)ไปโกรธกันก็ไม่รู้จะหันหน้าไปพูดกับใคร เพราะโหมเรา (พวกเรา) ก็มักกันอยู่แค่นี้ก็ต้องรักกันไว้ แลหน้า (มองหน้า) กันไม่ติดก็อยู่กันไม่มีความสุข เพราะโหมเรา (พวกเรา) เห็นหน้ากันอยู่ทุกวัน เห็นหน้ากันก็ต้องคุยกัน ” การทะเลาะหรือผิดใจกันในกลุ่มสังคมเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นได้ไม่ว่าสังคมไหนก็ตาม เพียงแต่ว่าปัญหาจะมีความรุนแรงมากน้อยแค่ไหน

ความเป็นไปภายในหมู่บ้านชาวเลที่สังกาอู้อุ้ด้วยความที่เป็นชุมชนเครือญาติและเป็นสังคมเล็กๆ มีความสัมพันธ์ทางสังคมสูง ทุกคนในหมู่บ้านจะรู้ข่าวสารและติดต่อถึงกันหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไรเกิดขึ้น เพราะเมื่อมีคนรู้เรื่องหนึ่งคน ก็จะบอกต่อกันไปเป็นทอดๆ ข่าวก็จะกระจายไปอย่างรวดเร็ว อย่างเช่น ที่ผู้วิจัยเข้าไปทำวิจัยในหมู่บ้าน ตอนแรกผู้วิจัยติดต่อกับผู้ใหญ่บ้านและอบต. ของหมู่บ้าน เพราะเห็นว่าเป็นผู้ที่พอจะพูดคุยกับผู้วิจัยได้มากที่สุด และกลัวว่าจะพบปะกับผู้คนภายนอกชุมชนได้มากกว่าชาวเลคนอื่นหมู่บ้าน ตอนที่ผู้วิจัยเข้าไปในหมู่บ้านแรกๆ ชาวเลไม่ได้แถมองหน้าผู้วิจัย แต่ไม่มีใครคุยด้วยเลย แม้ผู้วิจัยจะคุยด้วยอย่างไรก็ตาม หรือแม้ถ้าคุยด้วยก็จะเป็นแบบถามคำตอบคำเท่านั้นเหมือนไม่เต็มใจจะพูดคุยด้วย จนทำให้ผู้วิจัยรู้สึกท้อแท้เป็นที่สุด

และก็จะมีการถามผู้ใหญ่บ้านกับอบต.ว่าผู้วิจัยเป็นใครมาจากไหน (ถามเป็นภาษาชาวเลผู้วิจัยฟังไม่รู้เรื่อง แต่อบต.แปลให้ฟัง เพราะผู้วิจัยมักจะถามเสมอเมื่อได้ยินชาวเลพูดคุยภาษาชาวเลกัน บอกว่าช่วยแปลให้ฟังด้วยว่าคนอื่นเขาพูดว่าอย่างไร) เมื่อพวกเขาเห็นว่าผู้วิจัยเป็นใครก็จะบอกกล่าวเพื่อนบ้านต่อๆ กันไป ระยะเวลาหลังผู้วิจัยรู้สึกประทับใจมาก เมื่อผู้วิจัยเดินทางไปไหนก็จะมีชาวเลเรียกชื่อผู้วิจัยได้ถูกต้อง ทั้งๆ ที่ผู้วิจัยไม่เคยคุยกับชาวเลคนนั้นเลย เมื่อผู้วิจัยรู้ว่าพวกเขารู้จักผู้วิจัยแล้วก็พยายามที่จะใช้ความใจกล้าอย่างมาก ที่จะต้องทำให้พวกเขาเลในหมู่บ้านพูดคุยกับผู้วิจัยให้ได้ ด้วยความสำนึกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน และเป็นญาติกันทำให้พวกเขาเลนั้นรักพวกพ้องมาก และมีความสามัคคีกันค่อนข้างเหนียวแน่น ไปไหนก็ไปด้วยกัน เมื่อมีงานมีกิจกรรมประเพณีภายในหมู่บ้านก็จะรวมตัวกันเป็นอย่างดีทีเดียว และก็จะร่วมแรงร่วมใจช่วยงานต่างๆ กันคนละไม้คนละมือเสมอ

3.3.5.2 การสืบทอดมรดกทางทรัพย์สิน

อาภรณ์ (2532) กล่าวว่า ในอดีตชาวเลอุรักลาไว้มียี่เพียงเรือลำเล็ก ๆ และเครื่องมือหากินประเภทเบ็ด ฆมวก และสามง่ามเท่านั้น ไม่มีการสะสมทรัพย์สินส่วนเกิน แม้เมื่อขึ้นไปตั้งถิ่นฐานบนฝั่งเป็นการถาวรในยุคแรกเริ่ม ก็สร้างเพียงพักชั่วคราวง่าย ๆ ดังนั้นในอดีตชาวเลแทบจะไม่มี การสืบทอดมรดกทางทรัพย์สินเลย ต่อมาเมื่อชาวเลมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากขึ้น และเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการปลูกสร้างบ้านเรือน ที่ค่อนข้างถาวรเรือนพักอาศัยจึงเป็นมรดกทางทรัพย์สินเพียงอย่างเดียวในยุคนี้ ที่จะสืบทอดไปสู่ลูกหลานได้ แม้ในปัจจุบันเครื่องมือประกอบอาชีพจะทันสมัยขึ้นมีเรือหางยาว แห อวน ฯลฯ แต่สิ่งเหล่านี้เป็นของนายทุน ซึ่งนายทุนมีสิทธิจะยึดคืนได้ เมื่อไม่สามารถจะหาเงินไปใช้หนี้ตามสัญญา

หลังจาก พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา เมื่อชาวเลสังกัดกาฐได้รับพระราชทานที่ดินและมีหลักฐานแสดงกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินอย่างเป็นทางการ(นส.3) ที่ดินจึงเป็นมรดกทางทรัพย์สินอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญ นอกจากเรือนพักอาศัย ตามอุดมคติของชาวบ้านสังกัดกาฐ เรือนพักอาศัยมักจะให้กับลูกผู้หญิงที่เลี้ยงดูพ่อแม่ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลูกผู้หญิงคนสุดท้าย แต่ในกรณีที่ไม่มีลูกผู้หญิงหรือลูกผู้หญิงไปแต่งงานอยู่กินกับผู้ชายต่างกลุ่ม ลูกผู้ชายจะเป็นผู้รับเลี้ยงดูพ่อแม่ และมีกรรมสิทธิ์ในเรือนพักอาศัย แต่มีข้อแม้ว่าลูกสะใภ้จะต้องเป็นคนดี และดูแลพ่อแม่ของสามีได้

ต่อมาเมื่อที่ดินเป็นมรดกทางทรัพย์สินอีกอย่างหนึ่ง จึงมีกฎเกณฑ์ว่า ที่ดินให้ลูกชายคนสุดท้าย แต่บางครั้งรอบครัวให้ลูกคนที่เลี้ยงดูพ่อแม่ ทั้งที่ดินและเรือนพักอาศัย สำหรับที่ดินนี้แม้จะระบุว่าต่อไปเป็นกรรมสิทธิ์ของใคร แต่ในช่วงที่ยังไม่ได้โอนกรรมสิทธิ์ ลูกคนอื่นๆ รวมทั้งลูกเขยหรือลูกสะใภ้ จะได้รับอนุญาตให้เข้าไปใช้ที่ดินดังกล่าวทำประโยชน์ได้ แต่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น ๆ ในกรณีที่มียุคคนเดียว พ่อแม่จะมอบทรัพย์สินทั้งหมดให้ลูกคนนั้น และหากครอบครัว

ใดไม่มีลูก มักจะขอลูกคนอื่นมาเลี้ยง แล้วยกทรัพย์สินให้กับลูกบุญธรรมทั้งหมด เมื่อตนเองเสียชีวิตหรือไม่สามารถหาเลี้ยงตัวเองได้แล้ว สำหรับลูกผู้ชายจะไปรับมรดกทรัพย์สินจากครอบครัวของภรรยา ยกเว้นลูกผู้ชายที่ต้องนำสะใภ้เข้าบ้านเพื่อเลี้ยงพ่อแม่ ส่วนลูกผู้หญิงที่แยกครัวเรือนออกไปสร้างเรือนพักอาศัยเป็นครอบครัวเดี่ยว อยู่ในบริเวณกลุ่มครัวเรือนของพ่อแม่ จะได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือจากพ่อแม่และกลุ่มเครือญาติในการสร้างเรือนพักอาศัย หลังจากนั้นครัวเรือนใหม่ก็กลายเป็นสมาชิกของกลุ่มเครือญาติ ที่มีส่วนในการช่วยและร่วมมือซึ่งกันและกัน แม้จะไม่ได้รับมรดกทรัพย์สินแต่จะเป็นกลุ่มพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

แต่ในปัจจุบันการแบ่งทรัพย์สินต่างๆ ของชาวเลนั้น ไม่มีความเข้มงวดเหมือนเช่นในอดีต มักจะได้รับการแบ่งสรรปันส่วนจากพ่อแม่เท่าๆ กันไม่ว่าลูกผู้หญิงหรือลูกผู้ชาย พ่อแม่ก็จะแบ่งให้ตามที่เห็นเหมาะสม โดยจะตกลงกันภายในครอบครัวว่าใครควรจะได้อะไร และเท่าไร เพราะระหว่างพี่น้องชาวเลด้วยกันพ่อแม่มักจะถามความคิดเห็นของลูกๆ และมักจะตกลงกันได้โดยการประนีประนอมของคนในครอบครัวนั่นเอง

3.3.5.3 ความสัมพันธ์กับคนภายนอกชุมชน

ส่วนความสัมพันธ์ของชาวเลกับเพื่อนบ้านภายนอกชุมชนในอดีตนั้นชาวเลไม่มีโอกาสได้พบเจอกับคนภายนอกหมู่บ้านเลย เพราะด้วยหนทางที่ไม่เอื้ออำนวยในการที่คนภายนอกจะเข้าไปถึง ไม่มีถนนที่สามารถจะเข้าไปถึงหมู่บ้านได้ เพราะด้วยสภาพภูมิประเทศที่เป็นเกาะ ทางเดียวที่จะเข้าไปถึงหมู่บ้านของชาวเลได้เมื่อก่อนนี้ก็คือ ทางเรือเท่านั้น และด้วยลักษณะนิสัยของชาวเลเองก็ไม่กล้าที่จะพบปะผู้คนภายนอกที่ไม่ใช่กลุ่มของตนเองอยู่แล้ว เพราะหวาดกลัวคน รู้สึกว่าไม่ใช่พวกเดียวกัน เพราะเมื่อก่อนไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ผู้วิจัยเคยถามชาวเลหลายคนในหมู่บ้านว่าทำไมถึงกลัวคนแปลกหน้า หรือกลัวคนไทย คำตอบว่า “ กลัวคนจะมาทำร้าย เดียวนี้ดีกว่าเมื่อก่อนเยอะแล้ว ไม่ได้หนีเหมือนแต่ก่อน ยังมานั่งคุยกันได้ ถึงแม้ว่าบางคนไม่ค่อยพูดแต่ก็ไม่หนีเข้าบ้านแล้ว เมื่อก่อนถ้าเห็นคนแปลกหน้าเข้ามาในหมู่บ้านจะวิ่งหนีเข้าบ้านเลย แล้วก็แอบดูทางประตู หรือตามช่อง” และเล่าให้ฟังต่อไปอีกว่า “หนีเข้าบ้านเพราะว่าไม่กล้าพูดด้วย เพราะเราพูดภาษาไทยไม่ได้เลย คุยกันไม่รู้เรื่องไม่กล้าคุย ไม่รู้ว่าพวกคนไทยข้างนอกจะมาเอาอะไร บางทีก็กลัวคนจะมาทำร้าย เลยหนีเข้าบ้านกันหมด” (สัมภาษณ์ ปราณิ ทะเลเล็ก 20 ตุลาคม 2545)

เมื่อเริ่มมีถนน ทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น ถนนก็เป็นเสมือนประตูเปิดเข้าถึงสิ่งต่างๆ หลั่งไหลเข้ามาในชุมชน คนภายนอกชุมชนก็เริ่มเข้ามาในชุมชนของชาวเลมากขึ้น บ้างก็เข้ามาค้าขายสินค้า เช่น เสื้อผ้า , หรือข้าวของเครื่องใช้ นาฬิกา เสื้อน้ำมัน บางคนก็มาขายของกินในหมู่บ้าน มีทั้งคนไทยและก็ชาวไทยมุสลิม พวกพ่อค้าและแม่ค้าที่เข้ามาค้าขายในหมู่บ้านชาวเลนั้น ผู้วิจัยได้

เคยคุยกับแม่ค้าซึ่งเป็นชาวมุสลิมมาขายผลไม้ทุกวันในหมู่บ้าน โดยจับมอเตอร์ไซด์ทำเป็นรถสามล้อฟางข้าง แม่ค้าบอกว่าเข้ามาขายทุกวัน ทำให้ชาวเลในหมู่บ้านรู้จักและคุ้นเคย และมาซื้อผลไม้เป็นประจำโดยเฉพาะเด็กๆ ในหมู่บ้าน การเข้ามาขายผลไม้ในหมู่บ้านบ่อยๆ ทำให้แม่ค้าคนนี้พอที่จะรับรู้และเข้าใจวิถีชีวิตชาวเลได้ระดับหนึ่งทีเดียว สามารถรู้ว่าชาวเลมีประเพณีพิธีกรรมเมื่อไรอย่างไร แม่ค้าขายผลไม้สามารถบอกผู้วิจัยได้เป็นฉากๆ ทีเดียวน และอีกครั้งหนึ่งที่ผู้วิจัยได้คุยกับพ่อค้าชาวอินเดียคนหนึ่งก็เช่นเดียวกัน พ่อค้าชาวอินเดียคนนี้เข้ามาขายผ้า และนาฬิกา พ่อค้าชาวอินเดียคนนี้พอเข้ามาถึงในหมู่บ้าน ชาวเลเกือบทุกคนทักทายกับพ่อค้าชาวอินเดียอย่างเป็นกันเอง และสนิทสนม ผู้วิจัยแปลกใจมาก เพราะโดยปกติ ชาวเลจะไม่ให้ความสนิทสนมกับคนแปลกหน้าได้ง่ายๆ ผู้วิจัยก็เลยนั่งคุยกับพ่อค้าชาวอินเดียอยู่พักใหญ่ ก็เลยได้ทราบว่าพ่อค้าชาวอินเดียคนนี้เข้ามาค้าขายในหมู่บ้านอยู่บ่อยครั้ง และหลายสิบปีมาแล้วจึงทำให้ชาวเลรู้จักและคุ้นเคยกับพ่อค้าชาวอินเดียคนนี้ และพ่อค้าชาวอินเดียยังบอกอีกด้วยว่า “พวกชาวเลมีนิสัยการจ่ายเงินที่ฟุ่มเฟือย เวลาคนเอาผ้าหรือของอะไรมาขาย ชาวเลก็จะซื้อเป็นจำนวนเยอะๆ เอาอะไรมาเสนอขายก็ซื้อหมด ไม่เสียดายเงิน สวยไม่สวยก็เอาหมด ตอนแรกๆ ที่เข้ามาในหมู่บ้านชาวเลไม่คุยด้วยเลย ต้องอาศัยความใจกล้าที่เข้าไปพูดคุยเพื่อที่จะเสนอขายสินค้าให้ได้ และหลังๆ ก็ได้ผลเมื่อรู้จักทำความสนิทสนมกับชาวเลได้แล้ว ชาวเลจะมีอหังการน้อยมาก เมื่อชาวเลเกิดความไว้วางใจ จะพูดคุยแบบเป็นกันเอง และให้ความสนิทสนมอย่างมากและก็ใจดีด้วย” ด้วยเหตุที่มีพ่อค้าและคนภายนอกเข้ามาขายของต่างๆ ทำให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและชาวเลก็รับวัฒนธรรมเหล่านั้นมาโดยไม่รู้ตัว และพ่อค้าที่นำของมาก็มักจะมึกลยุทธ์ในการขายของโฆษณาชวนเชื่อให้ชาวเลสนใจที่จะซื้อสินค้าต่างๆ เหล่านั้น ซึ่งจริงๆ แล้วสิ่งของเหล่านี้ในอดีตไม่เคยมีความสำคัญกับชาวเลและชาวเลไม่ต้องใช้ เช่น นาฬิกา หรือเสื้อผ้าตามสมัยนิยม เลื่อน้ำมัน เป็นต้น แต่ปัจจุบันชาวเลได้เห็นบ้านของคนภายนอกหมู่บ้าน หรือเพื่อนบ้านของตนมี ทำให้รู้สึกที่ตัวเองก็ต้องมีบ้างจึงได้รับอิทธิพลและค่านิยมเหล่านั้นมาได้โดยง่าย

ความสัมพันธ์ของชาวเลกับเพื่อนบ้านภายนอกไม่ใช่ว่าจะไปไหนทางลบ แต่กลับเป็นไปในทางบวก เพราะว่าชาวเลไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มใดในเกาะลันตา ไม่เคยมีความขัดแย้งไม่ว่าจะกับคนไทย, ชาวไทยมุสลิม หรือว่าชาวจีนก็ตาม ตรงกันข้าม คนภายนอกชุมชน คนในตลาดกลับชมพวกชาวเลเสียด้วยซ้ำว่าเป็นคนที่ขยันทำมาหากินเอาการเอางานและหากให้ไว้วางใจหรือว่าจ้างอะไรแล้วก็ตามชาวเลจะทำให้สำเร็จให้ได้ ซื่อสัตย์ และไม่เคยสร้างหรือมีปัญหาและความขัดแย้งใดๆ เลย จากการสังเกตพบว่าชาวมุสลิมในบ้านหัวแหลมถิ่นที่อยู่เดิมก่อนที่ชาวเลจะย้ายมาตั้งกาอยู่ ผู้วิจัยได้เข้าไปสำรวจถ่ายรูปลั้ะครามาตั้งตั้งอยู่ใกล้ชุมชนมุสลิม มีชาวมุสลิมคนหนึ่งถามผู้วิจัยว่า “มาทำรายงานเรื่องชาวเลใช่หรือเปล่า ถ้ามีปัญหาอะไรก็ถามพี่ได้นะ ชาวเลที่ตั้งกาอยู่

เป็นเพื่อนๆ กับพี่ทั้งนั้น” จะเห็นได้ว่าชาวมุสลิมก็มีความสัมพันธ์อันดีกับชาวเลเพราะความที่รู้จักนิสัยใจคอกันเป็นอย่างดีที่ยังอยู่ร่วมกันในบ้านหัวแหลม

เมื่อมีถนนวัฒนธรรมหรืออิทธิพลต่างๆ จากภายนอกก็เริ่มหลังไหลเข้าสู่หมู่บ้านในทันที ชาวเลก็เริ่มที่จะซื้อรถยนต์มาใช้ ทำให้ชาวเลมีการติดต่อกับคนภายนอกมากขึ้น เพราะมีมอเตอร์ไซด์สะดวกในการเดินทาง ชาวเลก็เริ่มออกนอกหมู่บ้านมากขึ้น ไปตลาดทุกวันจันทร์ เพราะมีตลาดนัดที่หน้าเทศบาล บางคนก็เอาหอยหรือปลาตัวเล็กตัวน้อยที่เหลือจากการคัดให้เข้าไปขายที่ตลาด ในระยะเวลาไม่กี่นาทีคนก็จะมาซื้อปลาของชาวเลหมดในพริบตา เพราะว่าตลาดนัดนี้จากการสังเกตจะไม่ปลาสดขายเลย หรือบางนัดมีแต่น้อยมาก ไม่มีให้เลือกเลย ฉะนั้นเมื่อเวลาชาวเลนำปลาไปขาย ถึงจะเป็นปลาเล็กปลาน้อยแต่ก็มีคนคอยซื้อจะซื้อเต็มไปหมดเพราะสด ไม่เหมือนกับหน้าร้านค้าที่แช่น้ำแข็งไว้ในถังพลาสติกจนปลาไม่มีชีวิตและไม่สด ผู้ขายชาวเลบางคนก็พาครอบครัวมาเดินเที่ยวที่ตลาดมาซื้อเสื้อผ้า ผักสด เนื้อสัตว์เพื่อไปปรุงอาหาร ของใช้จำเป็น หรือไม่กี่ซื้อของเล่นให้ลูกๆ

คนภายนอกก็เริ่มเข้าไปในหมู่บ้านมากขึ้นเช่นกัน เช่นไปเที่ยวหรือเป็นแม่ค้าพ่อค้านำของไปขาย โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นเพราะพวกเขาจะเข้าไปเที่ยวหรือซื้อของที่ตลาด ตอนนี้อยู่ในหมู่บ้าน มีชาวเล 32 ครอบครัว ที่มีมอเตอร์ไซด์ใช้หมู่บ้าน (จากการสำรวจข้อมูลในชุมชน เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2544) และชาวเลที่ผู้วิจัยคุ้นเคยคนหนึ่งบอกกับผู้วิจัยว่า “อยากได้รถเครื่อง (มอเตอร์ไซด์) อยู่เหมือนกัน อยากได้เพราะเวลาไปไหนจะได้สะดวกดี ไม่ต้องไปยืมคนอื่น แต่ตอนนี้ยังมีเงินไม่พอ กำลังเก็บเงินอยู่ ฟังจากวิทยุเค้าว่าดาวนประมาณ 5,000 บาท” ทำให้เห็นว่ารถยนต์เข้ามามีบทบาทและความสำคัญกับชีวิตของชาวเลขึ้นมาทันทีเมื่อมีถนนให้รถสามารถวิ่งได้ ไม่ว่าจะไปไหนใกล้ๆ ในหมู่บ้าน ชาวเลก็มักจะเอามอเตอร์ไซด์ไปตลอด ไม่ค่อยเดินเหมือนแต่ก่อน เพราะให้เหตุผลว่าเร็วดี

ในอดีตไฟฟ้า จะใช้จากเครื่องปั่นไฟหรือแบตเตอรี่ก็จะมีร้านค้าที่มีเครื่องปั่นไฟ และก็ปั่นไฟแจกจ่ายสำหรับแต่ละบ้าน และก็เก็บเงิน แต่โทรทัศน์ตอนนั้น ยังมีกันไม่กี่บ้าน จึงทำให้คนอื่นที่ไม่มี มาดูที่ร้านค้าและเจ้าของร้านก็เรียกเก็บเงินจากคนที่มาดู ทำให้เป็นธุรกิจไปอีกแบบหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านชาวเล แต่หากจะมองอีกแง่ ในอดีตที่ชาวเลไปนั่งล้อมวงกันดูโทรทัศน์ซึ่งเป็นของร้านค้า ทำให้ชาวเลแต่ละครอบครัวได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กันอย่างสม่ำเสมอ เพราะไปดูโทรทัศน์เกือบทุกวัน ทำให้สมาชิกมีความผูกพันและและได้พูดคุยกันได้บ้าง ในปี 2538 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเข้ามาติดตั้งไฟฟ้าในหมู่บ้าน จึงทำให้ชาวเลมีไฟฟ้าใช้กันทุกครัวเรือน ภายในหมู่

บ้าน ไม่มีโทรศัพท์หรือตู้โทรศัพท์สาธารณะใช้เพราะเสาโทรศัพท์ยังเข้าไปไม่ถึงหมู่บ้านจึงไม่สามารถติดตั้งโทรศัพท์ได้ แต่มีโทรศัพท์ใช้อยู่เครื่องหนึ่งที่ร้านค้า ซึ่งอบต.สมจิตรบอกว่า ทางองค์การโทรศัพท์มาติดตั้งงานควมเทียมใช้เป็นสัญญาณในการใช้โทรศัพท์เครื่องนี้โดยเฉพาะ เพื่อให้ไว้ให้เจ้าหน้าที่จากภายนอกหมู่บ้านได้ใช้ติดต่อกับคนในหมู่บ้านได้ สะดวกยิ่งขึ้น แต่โดยปกติในชีวิตประจำวันของชาวเลในหมู่บ้านก็ไม่ได้โทรศัพท์ติดต่อกับใครอยู่แล้ว เพราะส่วนใหญ่ญาติพี่น้องก็อยู่ในหมู่บ้านทั้งสิ้น จะมีก็แต่เพียง อบต.สมจิตร อบต.นิรัตน์ ผู้ใหญ่บ้านประจำ และกำนันแก้วแดงเท่านั้นที่มีโทรศัพท์มือถือใช้ภายในหมู่บ้าน เพราะสามคนแรกติดต่อกับทางราชการอยู่บ่อยๆ และกำนันแก้วแดงก็ใช้ในการติดต่อซื้อขายสินค้าของตนเอง

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างชาวเลบ้านสังกาอู่กับทางราชการนั้น แม้ในอำเภอเกาะลันตาจะมีสถานที่ราชการและหน่วยงานของรัฐไว้คอยบริการแก่ประชาชนหลายแห่ง แต่ในชีวิตประจำวันของชาวเลแทบจะไม่ต้องใช้บริการเลย เช่น ที่ว่าการไปรษณีย์ สถานีตำรวจ ที่ว่าการอำเภอ เพราะชาวเลไม่จำเป็นต้องติดต่อสื่อสารทางไปรษณีย์ และไม่เคยมีปัญหาอาชญากรรมหรือคดีร้ายแรงเกิดขึ้นในชุมชนเลย หากมีกรณีวิวาทเล็กน้อยผู้ใหญ่บ้านและโต๊ะหม้อหรือผู้อาวุโสในกลุ่มแก้ปัญหาตัวเอง และหากเกิดกรณีร้ายหรือมีความจำเป็นต้องติดต่อกับทางอำเภอเกี่ยวกับการแจ้งเกิด การแจ้งตาย ฯลฯ หรือมีประกาศทางราชการซึ่งต้องรับทราบ ผู้ใหญ่บ้านจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการประสานงานที่จำเป็นต้องติดตามเองในบางครั้ง เช่น การทำบัตรประชาชน หรือการเข้ารับการรักษาพยาบาลที่สถานีอนามัยตำบล หรือโรงพยาบาลอำเภอในกรณีไม่สามารถจะรักษาตนเองได้แล้ว โรงเรียนจึงเป็นสถานที่ราชการที่ชาวเลใช้บริการมากที่สุด เพราะปัจจุบันเด็กชาวเลแทบทุกคนจะต้องผ่านการศึกษาภาคบังคับ นายอำเภอและข้าราชการประจำอำเภอ ประจำตำบล และหม้อจะเข้าไปในชุมชนบ้างไม่บ่อยนัก นอกจากพัฒนาการที่ได้รับมอบหมายให้ไปปฏิบัติงานตามโครงการต่าง ๆ ซึ่งจะใช้เวลาเข้าไปคลุกคลีอยู่ในชุมชนเฉพาะส่วนของโครงการเท่านั้น

ปัจจุบันการทำบัตรประชาชน ก็จะมีการออกหน่วยเคลื่อนที่มารับบริการให้ถึงในหมู่บ้านสังกาอู่ และแม้กระทั่งการฉีดวัคซีนหรือมีบริการจากโรงพยาบาลก็จะเข้าไปในหมู่บ้าน เพื่อความสะดวกของชาวเล การติดต่อระหว่างชาวบ้านสังกาอู่และทางราชการมักจะหยุดลงที่ระดับอำเภอ ชาวเลแทบจะไม่รู้จักผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่เลยก็ว่าได้ เพราะมีผู้ว่าราชการจังหวัดน้อยคนนักที่จะให้ความสนใจและเข้าไปในชุมชน สำหรับบุคคลระดับจังหวัดแล้ว จะมีแต่นักการเมืองบางคนที่ลงไปหาเสียงก่อนหน้าที่จะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ที่พวกเขาพอจะรู้จัก และคุ้นหน้าคุ้นตา

3.3.5.4 ลักษณะทางการเมืองการปกครอง

หมู่บ้านสังกาอู่เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ปัจจุบันมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองหมู่บ้านและดูแลความสงบเรียบร้อยของลูกบ้าน ผู้ใหญ่บ้านคนนี้มาจากการแต่งตั้งของทางราชการซึ่งก็เป็นชาวเลในหมู่บ้านด้วยกัน ไม่ใช่มาจากการเลือกตั้ง ชื่อประชา ทะเลเล็ก และก็ได้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมาเป็นปีที่ 16 และก็จะหมดวาระก็ต่อเมื่อเกษียณอายุ มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง 2 คน คือ สุทิน ทะเลเล็ก และ ตึก ทะเลเล็ก ผู้ช่วยรักษาความสงบเรียบร้อย คือ กลาย ช้างน้ำ และวาสนา ทะเลเล็ก มีอบต. 2 คน คือ นิรัตน์ หาญทะเล และสมจิตร ทะเลเล็ก อบต.ได้รับการเลือกตั้งจากคนภายในหมู่บ้านเมื่อ ประมาณ 2-3 ปีที่ผ่านมาเอง บทบาทของผู้ใหญ่บ้านและอบต.นั้นมีความสำคัญพอๆกัน สำหรับชาวเลสังกาอู่ เพราะชาวบ้านสามารถพึ่งพาและขอความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ที่ต้องติดต่อกับทางราชการ ผู้ใหญ่บ้านมักจะช่วยเหลือชาวบ้านในเรื่องที่ต้องติดต่อกับทางราชการหรืออำเภอโดยตรง เช่น การแจ้งเกิด หรือการแจ้งตาย เป็นต้น และอบต.ก็มักจะติดต่อกับทางราชการในเรื่องการกิจกรรมของหมู่บ้านในรูปแบบต่างๆ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน กิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติด กิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลเยาวชนระหว่างหมู่บ้าน และเมื่อมีการต้องการตัวแทนเพื่อเข้าร่วมฝึกอบรมต่าง ๆ มักจะเป็นหน้าที่ของ อบต.เสมอ เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับในหมู่บ้าน เช่น ท่อประปาแตก น้ำไม่ไหล ชาวบ้านก็มักจะไปแจ้งอบต. อาจเป็นเพราะอบต.ทั้งสองคนอยู่ในวัยหนุ่ม และกระตือรือร้นในการทำงาน และปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ดี จึงทำให้ชาวบ้านไว้วางใจ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาหมู่บ้าน เองงานเอาการ แต่ในขณะเดียวกัน ก็พยายามจะรักษาจะรณรงค์ให้ประชาชนไม่ลืมประเพณีวัฒนธรรมของตนเองอยู่เสมอ

ส่วนในทางการเมืองนั้น จากการสอบถามเจ้าหน้าที่หรือผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านบางคนพบว่า ชาวบ้านไม่มีความสนใจหรือตื่นตัวทางการเมืองเท่าที่ควร จะมีการพูดถึงบ้างก็ในเวลาที่มีการรณรงค์หาเสียงต่างๆเข้ามาในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ชาวเลจะปรึกษาหารือกันเรื่องทำมาหากิน เลี้ยงปากเลี้ยงท้องมากกว่า ตลอดจนเรื่องราวต่างๆ ความเป็นไปของบุคคลต่างๆ ในชุมชน ชาวบ้านจะมีค่านิยมทางการเมืองมีแนวโน้มยึดถือตัวบุคคลเป็นหลัก ถ้าเป็นการเลือกภายในหมู่บ้านเช่น อบต. ชาวบ้านจะดูคนที่มึลักษณะดีเอางานเอาการเพราะคนในหมู่บ้านสังกาอู่รู้จักกันหมดจึงเป็นเรื่องไม่ยากที่จะพิจารณา แต่หากเป็นการเลือกผู้แทนชาวเลไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งกันเกือบทั้งหมู่บ้าน แต่การเลือกนั้นจะเป็นการเลือกตามผู้นำในหมู่บ้านนั่นเอง เพราะชาวเลไม่รู้จักผู้แทนเหล่านั้น บางคนอาจเคยเห็นในโทรทัศน์แต่ก็ไม่ได้ใส่ใจ

3.3.6 ลักษณะทางวัฒนธรรม

3.3.6.1 ภาษา

ชาวเลบ้านสังกาอู้นั้นมีภาษาพูดเป็นของตนเอง คือ ภาษาอูร์กลาไว้อยู่ และผู้ใหญ่ในหมู่บ้านทุกคนมักจะพูดภาษาอูร์กลาไว้อยู่ ทั้งพูดกันเองและก็สอนให้เด็กๆ ชาวเลพูดด้วย พวกผู้ใหญ่ที่อายุประมาณรุ่นตา ยาย ปู่ ย่า มักจะพูดและสอนเด็กให้พูดภาษาอูร์กลาไว้อยู่ที่บ้าน ส่วนพ่อแม่ก็แล้วแต่บางคน บางครอบครัวก็พูดภาษาไทยกับเด็กๆ เพราะให้เหตุผลว่าเด็กจะได้พูดกับคนไทยรู้เรื่องได้ง่ายๆ เพราะตอนนี้ชาวเลก็ติดต่อกับคนภายนอกมากขึ้นมากกว่าอดีต และอีกอย่างเด็กเข้าโรงเรียนก็ต้องพูดภาษาไทยในการเรียนหนังสือ แต่ก็มีบางครอบครัวที่ยังสอนให้เด็กพูดภาษาอูร์กลาไว้อยู่ จากการที่สอบถามชาวเลหลายครอบครัวที่มีลูกอยู่ในวัยเด็ก ประมาณ 2-3 ขวบ พ่อแม่ก็มักจะพูดภาษาอูร์กลาไว้อยู่กับเด็ก แต่บางครั้งก็พูดไทยปนไปด้วย เหมือนกับเป็นการสอนทั้งสองอย่าง เพราะคนรุ่นพ่อแม่ปัจจุบันส่วนใหญ่ได้เรียนหนังสือภาษาไทยจากโรงเรียน ก็สามารถพูดภาษาไทยได้คล่องแคล่ว ก็เลยสามารถพูดและสอนลูกให้พูดภาษาไทยได้ แต่จากการสังเกตก็มีหลายครอบครัวที่เริ่มสอนให้เด็กพูดไทยตั้งแต่วัยเด็ก เพราะไม่อยากให้ลูกมีปัญหาเมื่อเวลาเข้าเรียนในโรงเรียน แต่ถึงอย่างไรก็ตามชาวเลที่สังกาอู้นี้เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนชาวเลอื่นในเกาะลันตา ชาวเลสังกาอู้นั้นเป็นชุมชนที่ยังใช้ภาษาอูร์กลาไว้อยู่กันอย่างเหนียวแน่นอยู่มาก เด็กและผู้ใหญ่ยังใช้ภาษาอูร์กลาไว้อยู่ในชีวิตประจำวันให้ได้ยินมากกว่าที่อื่น เพราะพวกเขาอยู่รวมกันในชุมชนการใช้ภาษาอูร์กลาไว้อยู่สื่อสารกันทำให้มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน

หากเป็นรุ่นปู่ ยาย ตา ยาย ก็มักจะพูดภาษาไทยไม่ค่อยชัด พูดได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ก็เลยไม่อยากพูด บางครั้งกับผู้วิจัยเขาก็ไม่กล้าพูด เพราะพูดผิดๆ ถูกๆ แต่ผู้วิจัยก็บอกไม่เป็นไรให้พูดมาเลยไม่ต้องอาย และผู้วิจัยก็มักให้ชาวเลช่วยสอนภาษาอูร์กลาไว้อยู่ให้เสมอ ทำให้พวกเขาารู้สึกว่าภาษาของพวกเขาไม่ต่ำ และมีผู้ที่สนใจอยากเรียนรู้ ขนาดตัวผู้วิจัยเองเป็นคนนอกหมู่บ้านยังอยากจะทำภาษาอูร์กลาไว้อยู่ให้ได้เลย และชาวเลที่สังกาอู้นี้ก็พยายามที่จะสอน เมื่อผู้วิจัยบอกอยากพูดได้ทุกคนก็จะทักและพูดคุยกับผู้วิจัยเป็นภาษาอูร์กลาไว้อยู่ตลอดเวลา เมื่อผู้วิจัยทำหน้าที่ไม่เข้าใจก็จะแปลให้ฟัง แล้วพูดให้ฟังซ้ำอีกแบบไม่เคยเบื่อหน่ายเลย และเมื่อเวลาหยิบจับอะไรก็จะบอกเป็นภาษาอูร์กลาไว้อยู่ให้ฟังด้วยเสมอ แม้แต่เด็ก ๆ ก็ช่วยบอกให้เมื่อผู้วิจัยถามว่าอันนี้เรียกว่าอะไร เด็กๆ ก็จะนึกสนุกและก็จะช่วยบอกให้ผู้วิจัยได้ทราบ

ภาษาถิ่นได้เป็นอีกภาษาหนึ่งที่ชาวเลพูด และผู้วิจัยก็ใช้ภาษาถิ่นได้นี้เป็นภาษาหลักในการสื่อสารกับชาวเล ชาวเลที่หมู่บ้านสังกาอู้นี้พูดภาษาถิ่นได้ได้เพราะคนที่เกาะลันตาพูดภาษาได้ เมื่อต้องติดต่อกันมากๆ ก็ทำให้เกิดการเรียนรู้และสามารถพูดได้ ผู้วิจัยเคยคุยกับชาวเลหลายคนในงานพิธีลอยเรือ และก็พยายามถามถึงพิธีว่าเป็นอย่างไร ถามโดยที่ไม่ได้เจาะจงบุคคลที่เป็น Key informant คือผู้วิจัยอยากคุยกับชาวเลหลายๆ คน ชาวเลที่ผู้วิจัยไปนั่งคุยด้วยพูดภาษาไทยไม่ค่อยได้ แต่เขาพยายามมากที่จะพูดให้ผู้วิจัยฟัง พยายามให้ผู้วิจัยเข้าใจ เขาฟังภาษาไทยรู้เรื่องมากกว่าที่จะพูดได้ สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวเลไม่ค่อยพูดกับคนแปลกหน้าที่ไม่ใช่พวกตน ภาษาเป็นเหตุหนึ่งเพราะพวกเขาพูดไทยไม่ได้ หรืออาจพูดได้ไม่มาก ทำให้ไม่กล้าที่จะพูดหรือสื่อสารออกมา เพราะกลัวพูดผิดแล้วจะอายนั่นเอง ชาวเลผู้นี้เจ้าหน้าที่ผู้วิจัยได้ เห็นหน้ากันทุกวันจนคุ้น แต่ไม่เคยคุยกัน เมื่อผู้วิจัยคุยด้วยก็เลยคุยและพยายามสื่อสารให้ได้มากที่สุด ภาษากลางชาวเลสามารถพูดได้เช่นกัน คนที่ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนทุกคนจะสามารถพูดได้ทุกคน อาจจะไม่ค่อยคล่องนัก เพราะชาวเลไม่มีโอกาสได้พูดภาษากลางกับใคร ส่วนใหญ่ก็พูดแต่ภาษาอุรักลาโว้ยกับภาษาใต้เท่านั้น สำเนียงจึงอาจจะแปร่งๆ บ้าง ส่วนใหญ่จะใช้คำศัพท์ภาษาใต้แต่พูดกลาง ไทรทัศน์เป็นส่วนสำคัญในการพูดภาษาไทยได้ของชาวเลแน่นอน

3.3.6.2 การแต่งกาย

ส่วนการแต่งกายนั้นชาวเลไม่มีชุดแต่งกายประจำกลุ่มและไม่นิยมสวมเสื้อ ผู้หญิงส่วนใหญ่มักนุ่งผ้าปาเต๊ะกระโจมอกเพียงผืนเดียว ส่วนผู้ชายนุ่งผ้าเตี่ยวโดยใช้ผ้าปาเต๊ะหรือผ้าขาวม้า ผืนเดียวเช่นกัน ความนิยมเช่นนี้สืบเนื่องมาจากสภาพภูมิอากาศในแถบชายฝั่งทะเล อันดามันซึ่งมีลักษณะร้อนชื้น ประกอบกับวิถีการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย และต้องทำมาหากินกับทะเล ซึ่งพร้อมที่จะต้องสัมผัสกับทะเลตลอดเวลา จึงไม่จำเป็นต้องสวมเสื้อและด้วยเหตุที่ชาวเลทอผ้าไม่เป็นที่นิยมในอดีตเสื้อจึงเป็นสิ่งที่หายาก ในอดีตชาวเลต้องนำอาหารทะเลอันเป็นผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ไปแลกเสื้อผ้าเก่า ๆ จากบุคคลภายนอก ดังนั้น การแต่งกายของชาวเลในอดีตจึงมุ่งที่จะปกปิดร่างกายเท่าที่จำเป็น มากกว่าต้องการความสวยงาม

ปัจจุบันวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวเลเปลี่ยนไปมาก หญิงสาวชาวเลมักจะสวมเสื้อปกปิดร่างกายอย่างมิดชิดและเป็นเสื้อผ้าที่มักจะซื้อหามาจากตลาด แต่ยังเป็นการนุ่งผ้าถุงเหมือนเดิมหากอยู่ในหมู่บ้าน การนุ่งกระโจมอกจะพบในผู้ใหญ่ชาวเลที่อายุมากแล้ว แต่เมื่อจำเป็นต้องเดินทางไปติดต่อสัมพันธ์กับสังคมภายนอกก็จะแต่งกายเหมือนชาวบ้านทั่วไป โดยเฉพาะในพิธีลอยเรือของชาวเล ปัจจุบันจะพบเห็นสมาชิกชาวเลที่ไปร่วมงานแต่งกายด้วยผ้าที่ทันสมัย และผลัด

เปลี่ยนกันวันละหลาย ๆ ชุด หนุ่มสาววัยรุ่นนิยมนุ่งกางเกงยีนส์ สวมเสื้อเชิ้ต เสื้อฮาวาย หรือ เสื้อผ้าตามสมัยนิยม ซึ่งมักจะไปซื้อในตลาด เด็กวัยรุ่นได้รับอิทธิพลจากโทรทัศน์และสื่อจากหนังสือมาก ทำให้การแต่งกายเปลี่ยนแปลงไปอย่างโดดเด่น กว่ากลุ่มอื่น

3.3.6.3 ศาสนา ความเชื่อ ประเพณี

บ้านสังกาอู่ประกอบไปด้วยกลุ่มคนซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล มีประเพณีความเชื่อที่เป็นของตนเองในกลุ่ม ที่เป็นเอกลักษณ์แสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ได้อย่างชัดเจน และปัจจุบันก็ยังคงมีประเพณีบางอย่างก็ได้สืบทอดต่อมาจากรบรรพบุรุษจนปัจจุบันแต่อาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไปบ้างตามยุคตามสมัยเป็นเพราะการได้ติดต่อกับคนภายนอกและได้รับเอาวัฒนธรรมบางอย่างของคนภายนอกเข้ามาปฏิบัติ ทำให้รายละเอียดที่ปรากฏในพิธีกรรมเหล่านั้นปรับตัวไปตามบริบทสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละช่วงเวลา

ชาวเลเป็นกลุ่มชนที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและสิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งเหล่านี้ทำให้คนในสังคมนั้นๆ รู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกันทำให้เกิดความรักและความสามัคคีแน่นแฟ้นภายในกลุ่ม เพราะการประกอบพิธีหรือประเพณีบางอย่างร่วมกันทำให้ได้มีโอกาสกระชับความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มได้

ชาวเลบ้านสังกาอู่ตามสำเนาทะเบียนบ้านทุกคนนับถือศาสนาพุทธ เพราะในอดีตเมื่อมีการสำมะโนประชากรเพื่อจะออกทะเบียนบ้านให้ชาวเล ได้มีการสอบถามชาวเลว่านับถือศาสนาอะไร ชาวเลบอกว่านับถือผีบรรพบุรุษ ทางราชการก็เลยลงศาสนาให้ชาวเลเป็นศาสนาพุทธตามอย่างคนไทยส่วนใหญ่ ตามเอกสารต่างๆ ชาวเลก็จะนับถือพุทธ แต่ในทางปฏิบัติของชาวเลก็นับถือผีบรรพบุรุษของตนเองด้วย การนับถือพุทธของชาวเลไม่ได้เข้าวัดทำบุญ และผู้ชายก็ต้องมีการบวชในพุทธศาสนา แต่มีชาวเลในหมู่บ้าน 2 คนที่ได้รับการบวชทางพุทธศาสนา ก็คือ ผู้ใหญ่บ้าน ได้รับการชวนให้บวชสมัยยังเป็นหนุ่มๆ จากทางราชการในโครงการการบวชฤดูร้อนของบ้านศาลาด่าน และอีกคนก็คือ ลูกบุญธรรมของเจ้าแก้วแดง บวชที่อ.สิเกา จ.ตรัง เพื่อสะเดาะเคราะห์เพื่อให้ร่างกายไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ชาวเลบางคนรับเอาธรรมเนียมปฏิบัติบางอย่างของชาวพุทธไปปฏิบัติ เช่น ชาวเลบางคนห้อยพระพุทธรูปที่คอ บอกว่าคุ้มครองให้ปลอดภัย ได้พระมาจากคนในตลาดศรีราชา ไปทำงานรับจ้างแล้วเขาก็ให้มา และบางบ้านก็มีหิ้งพระพุทธรูปตั้งอยู่ มีการเคารพบูชาพระพุทธรูปเหล่านั้นด้วย เช่น บ้านผู้ใหญ่บ้าน

ทุกคนในหมู่บ้านนับถือผีบรรพบุรุษ และมีศาลบรรพบุรุษประจำหมู่บ้านสังกาอู่ ชื่อว่า ศาลโต๊ะจันทร์ และจะมีการทำพิธีบูชาศาลเพื่อบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษคุ้มครองดูแลคนในหมู่

บ้านและลูกหลานให้ปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง และก็ยังมีศาลโตะGRAMA ที่บ้านหัวแหลม ก็เป็นที่เคารพของชาวเลที่บ้านหัวแหลมและบ้านสังกาอู้อีกด้วย เพราะเมื่อจัดพิธีลอยเรือก็จะต้องไปประกอบพิธีที่บ้านหัวแหลมและต้องบอกกล่าวโตะGRAMA ที่จะประกอบพิธี และก็เรียกบรรดาผีบรรพบุรุษมาร่วมพิธีที่นี้ ชาวเลในหมู่บ้านทั้งบ้านหัวแหลมและบ้านสังกาอู้อีกย้ายศาลโตะGRAMAไปที่หมู่บ้านสังกาอู้อีกแต่ทำไม่ได้ โตะGRAMAบอกว่า โตะGRAMAไม่ยอมไป เพราะว่าไม่ถูกกับโตะGRAMAที่บ้านสังกาอู้อีก เลยขออยู่ที่บ้านหัวแหลมดีแล้ว ไม่ต้องเคลื่อนย้ายไปไหน

- พิธีบูชาศาลบรรพบุรุษ

ศาลบรรพบุรุษของชาวเลหมู่บ้านสังกาอู้อีก มีชื่อว่า ศาลโตะGRAMA พิธีบูชาศาลบรรพบุรุษนี้จะจัดขึ้นทุกปีในวัน ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 7 จุดมุ่งหมายเพื่อ บอกกล่าวให้บรรพบุรุษช่วยคุ้มครองให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ขึ้นตอนไม่สลับซับซ้อน พิธีจะเริ่มประมาณตอนเช้าเวลาประมาณ 8 โมง ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมงพิธีก็เสร็จสิ้น ชาวบ้านจะเตรียมกับข้าวขนมหวานต่างๆ ใส่ภาชนะมาเข้าร่วมพิธี โตะGRAMAทำพิธีบอกกล่าวบรรพบุรุษ ขอให้ช่วยให้ชาวบ้านอยู่ร่มเย็น ช่วยคุ้มครองดูแล ด้วยการนำของมาเช่น ไห้ว ไม่ว่าจะเป็นเหล้าขาว ข้าวปลาอาหาร ข้าวเหนียว ข้าวดอก และดอกไม้รูปเทียน เมื่อโตะGRAMAทำพิธีเสร็จ วงรำมะนา ก็จะตั้งวงเริ่มบรรเลงเพลงเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง ในวงรำมะนามีนักดนตรีประมาณ 10 คน และมีนักร้องนำอยู่ 1 คน แต่ทุกคนสามารถร้องเพลงได้หมด (แต่ที่น่าสังเกตคือ คนที่อยู่ในวงรำมะนาล้วนแต่เป็นคนสูงอายุในหมู่บ้านทั้งสิ้น ไม่มีหนุ่มๆ รุ่นใหม่เลย จากการสัมภาษณ์บังหวัด ทะเลเล็ก บอกว่าไม่มีหนุ่มๆ คนไหนสนใจที่เรียนแล้ว หันไปสนใจดนตรีสมัยใหม่อย่างในโทรทัศน์วิทยุกันหมด)

หลังจากวงรำมะนาเริ่มบรรเลงชาวเลที่มาร่วมงานทุกคนเข้าไปรำล้อมวงเป็นวงกลม รำไปทีละเพลง บางคนเหนื่อยก็หยุดพัก คนที่ไม่ได้รำในเพลงแรกก็จะมาเข้าร่วมรำในเพลงต่อไปก็ได้ทุกคนที่รำจะถือว่าได้บุญ รำลองให้บรรพบุรุษเพื่อให้บรรพบุรุษพอใจและจะได้คลันดาลให้ชาวเลในหมู่บ้านอยู่กันอย่างสงบสุข วงรำมะนา ร้องรำประมาณ 6-7 เพลง แต่ละเพลงกินเวลาประมาณเพลงละ 4-5 นาที หลังจากชาวเลร้องรำทำเพลงเสร็จแล้ว ก็นำอาหารที่บรรดาผู้หญิงนำมาจากบ้านนั้นมาวางรวมกันและร่วมวงกันรับประทานอาหารและพูดคุยกันอย่างสนุกสนาน ใครมีอาหารอะไรก็มาแบ่งกันรับประทาน ทั้งอาหารคาวหวานและผลไม้ อาหารที่ทำมาร่วมงานนั้นก็ไม่ได้เฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นอะไร จากการสังเกตจะเห็นว่าเป็นอาหารที่ทำกินกันอยู่ภายในครอบครัวนั่นเอง เช่น แกงคั่วไก่ใส่กะทิ แกงส้ม ผัดชะงู และขนมหวานก็จะมีลอดช่องน้ำกะทิ กับรวมมิตร ซึ่งบางบ้านก็ทำมาเหมือนกัน ก็จะมารวมใส่ภาชนะเดียวกันเลย และก็ร่วมกันกินอย่างมีความสุข

- พิธีบูชาแม่ย่านางเรือ

เป็นพิธีกรรมหนึ่งเกี่ยวข้องกับการทำมาหากินในชีวิตที่ชาวเลในหมู่บ้านสังกาอู่ ครอบครัวดิที่มีเรือใช้ในการออกทะเลถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ต้องทำกัน เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อการทำมาหากิน ก็คือ การออกทะเลหาปลานั้นเอง ชาวเลเชื่อกันว่าการทำพิธีบูชาแม่ย่านางเรือนี้ จะเป็นการบอกกล่าวให้แม่ย่านางประจำเรือแต่ละลำรับรู้เพื่อจะได้คุ้มครองเวลาออกทะเล ไม่เกิดอุบัติเหตุทางทะเล และได้จับปลาหรือสัตว์ทะเลต่างๆ ได้มาก

ในการเลือกวันเพื่อประกอบพิธีนั้นไม่กำหนดว่าต้องเป็นวันไหน หากมีความพร้อมที่จะทำพิธีเมื่อไหร่ก็ให้ไปบอกโตะหมอให้ทราบล่วงหน้า เพื่อจะได้เตรียมตัวในการทำพิธี แต่เวลาที่จะทำพิธีต้องเป็นเวลาในช่วงที่น้ำขึ้น เพราะถือว่าจะได้โชคดีหรือดวงดีเหมือนน้ำขึ้น

ตอนที่ผู้วิจัยเข้าไปรอดูการทำพิธีนั้น เป็นเวลาประมาณตั้งแต่บ่าย สามโมงกว่าๆ ตอนนั้นมี 3 ครอบครัวที่จะทำพิธี ผู้หญิงที่เป็นภรรยาของหัวหน้าครอบครัวเจ้าของเรือก็เริ่มทำกับข้าวหุงหาอาหารเพื่อไปใช้ในการประกอบพิธี ทำทั้งของคาวและของหวาน ของคาวก็จะมีแกงคั่วหมู ผัดหมี่ แกงส้ม ปลาช่อน ปลาทอด ส่วนของหวานก็เป็นขนมหวาน ที่มีในวันนั้น คือ รummitt และก็มี ขนมบัวลอยใส่น้ำกะทิ ไม่ได้จำกัดว่าอาหารต้องเป็นอะไรแต่ให้มีครบทั้งอาหารคาวและอาหารหวานก็พอ แต่ละครอบครัวก็จะเตรียมกันมาแยกกัน และสิ่งที่ต้องเตรียมอีกก็คือ เหล้า เบียร์ น้ำอัดลมต่างๆ ข้าวเหนียว ข้าวสวย ข้าวตอก มะนาว ใบมะกรูด น้ำเปล่า น้ำตาล หมาก-พลู บุหรี่ และก็มีเงินจำนวนหนึ่ง (เท่าไรก็ได้แล้วแต่จะใส่ไป) นำอาหารต่างๆ เหล่านี้มาวางไว้บนเรือของตัวเอง พอเวลาประมาณ สี่โมงกว่าๆ ก็เริ่มพิธี

ขั้นตอนในการประกอบพิธี

1. โตะหมอเริ่มจุดธูปธูปกลางกายาน และที่วามนต์คาถา แล้วให้เจ้าของเรื่อนำธูปธูปกลางกายานนั้นเดินวนรอบเรือ 3 รอบ เพื่อเป็นการบอกกล่าวว่าจะเริ่มทำพิธี
2. โตะหมอจุดเทียน (เทียนนี้โตะหมอจะนำมาเอง ซึ่งโตะหมอบอกว่าเป็นเทียนที่ลงคาถาอาคม) และก็โรยข้าวตอกลงไปบนเรือเพื่อให้ข้าวตอกนั้นเอาสิ่งไม่ดีออกไป
3. นำใบพลูมาห่อหมากและก็บุหรี่ แล้วจุดไฟ แล้วตั้งบูชาที่หัวเรือ
4. นำน้ำมะนาวและใบมะกรูดมาประพรมที่หัวเรือและที่ท้ายเรือ เพื่อเป็นการไล่สิ่งอัปมงคล
5. นำผ้าแดงมาผูกที่หัวเรือเพื่อความเป็นสิริมงคล
6. โตะหมอเอาธูปธูปกลางกายานให้เจ้าของเรือและเจ้าของเรือก็นำธูปธูปกลางกายานนั้นไปวนรอบเรือเป็นจำนวน 3 รอบ นำน้ำอบขวดเล็กๆ มาประพรมจนหัวเรือและท้ายเรือ

7. เสร็จพิธีก็ร่วมกันรับประทานอาหารในเรือลำนั้นๆ ของแต่ละครอบครัว และเพื่อนบ้านที่มานั่งรอคูพิธีอยู่ก็เข้ามาร่วมรับประทานอาหารได้

ประเพณีบูชาเรือนี้ทำกันมานานแล้ว เพียงแต่ในหลายเคียดบางอย่างเปลี่ยนไปบ้างเช่น ของที่ใช้ในการเส้นไหว้เมื่อก่อนจะไม่มีน้ำอ้อคลม เบียร์ และไม่มีเงินที่วางอยู่ในพิธี แต่ระยะหลังของเช่นในพิธีก็มักจะเปลี่ยนไปตามของที่มีอยู่และหาได้ในยุคนั้นๆ ซึ่งถือเป็นการปรับเปลี่ยนที่ไม่ขัดต่อการทำพิธี แต่เป็นการเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมกับยุคสมัย

- พิธีลอยเรือ (จากการสังเกตในสนามวิจัย เมื่อ 19-20-21 ต.ค. 2545)

พิธีลอยเรือ เป็นพิธีที่ถือว่าสำคัญสำหรับชาวเลบ้านสังกาอู่มากที่สุด และเป็นพิธีที่ยังคงสืบทอดมาได้จนถึงปัจจุบัน จัดขึ้นทุกปี ปีละ 2 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 2 วัน คือ ในวันขึ้น 14 ค่ำ วันขึ้น 15 ค่ำ ของเดือน 6 และเดือน 11 (ประมาณเดือนพฤษภาคมและเดือนตุลาคม) วัตถุประสงค์ในการลอยเรือ เรือที่นำไปลอยเรียกว่า “เรือปาจ๊ก” คือ 1. เพื่อเป็นการสะเดาะห์เคราะห์ให้ศิริมงคล ความเจ็บไข้ทั้งหลายทั้งปวงหายไปจากชุมชน 2. เพื่อส่งวิญญาณบรรพบุรุษไปสู่แดนสถิตคือ “ฉุนงูฉิมรี่” ตามความเชื่อ 3. เพื่อส่งวิญญาณสัตว์ที่เคี้ยวเป็นอาหารคินให้เจ้าของเดิม

ขั้นตอนในพิธีเริ่มจาก (วันที่ 19 ต.ค.2545) ตอนเช้าเวลาประมาณ 9 โมงผู้ชายจะขึ้นไปตัดไม้ระกำที่ในป่าบนภูเขา ผู้ชายที่จะไปด้วยความสมัครใจ ไปกันทั้งหมดประมาณ 4-5 คน ในแต่ละครั้งคนรุ่นเก่าๆ ก็จะพยายามให้เด็กหนุ่มรุ่นใหม่ๆ ขึ้นไปตัดด้วยเพื่อจะได้เป็นการเรียนรู้ไปในตัวตัดไม้แล้ววางไว้บนภูเขาก่อน พวกผู้ชายที่ไปตัดก็ลงมา เหตุที่ไม่เอาลงมาเพราะว่า หากเอามาตั้งไว้เล็กๆ จะมาเล่นวนเวียนข้ามไปข้ามมาจะไม่เหมาะและไม่เป็นสิริมงคล ถ้าไปเอาลงมาก็จะนำไปมาต่อเลย หลังจากนั้นเวลาประมาณ 3 โมงเย็น ชาวเลจะพากันมาทำพิธีบอกกล่าวศาลไต่ะกรามาตที่บ้านหัวแหลม เพื่อให้บรรพบุรุษรับรู้และเชื่อเชิญให้มาร่วมในการประกอบพิธี โดยที่ลุงมะสีเอาใบตองมาวางไว้รอบศาลเพื่อปูไว้เพื่อความสะดวกในการตั้งของเช่นไหว้ ของเช่นไหว้จากการที่สังเกตก็มี ข้าวเหนียวหลายสี สีชมพู สีเหลือง สีดำ ขนมเทียน ขนมไข่เต่า ข้าวตอก ไก่ย่าง แล้วแต่ว่าใครจะทำขนมอะไรมา ไก่ตายทั้งตัวไม่ถอนขน และเปลือกหอยเพื่อนำมาใส่ น้ำ (ที่นำเปลือกหอยมาใส่ น้ำเพราะว่าต้องวางน้ำหลายจุด ใช้เปลือกหอยจะสะดวกและมีขนาดพอเหมาะ หาได้ที่ชายทะเล) จัดเอาขนมแต่ละอย่างมารวมเป็นกองๆ อย่างละนิดอย่างละหน่อย ตั้งให้ครบทั้งสี่มุมของศาล และตั้งทั้งข้างในและข้างนอกศาลด้วย จุดเทียนด้วยเปลือกมะพร้าวแล้วไต่ะหมอกก็เริ่ม

ท้องคาถาและบอกกล่าวบรรพบุรุษ โຕ้ะหมอสั่งกำยานให้ผู้ช่วย เวียนรอบศาล 4 รอบ นำกลับมาให้ โຕ้ะหมอแล้วเวียนต่ออีก 2 รอบ โຕ้ะหมอจุดเทียนขี้ผึ้ง 3 เล่ม ท้องคาถาแล้วเอาเทียนปักไว้บนศาล แล้วชาวเลที่อยู่ในบริเวณพิธีก็จุดเทียนร่วมด้วยและก็นำมาไว้บนศาล จากนั้นเป็นหน้าที่ของโຕ้ะหมอต้องดูเทียนว่าตายายมากินข้าวของที่เช่นให้สนุกและพอใจหรือไม่ แล้วโยนข้าวตอกเข้าไปที่ เปลวเทียน ซึ่งโຕ้ะหมอบอกว่าตายายรับข้าวตอก และก็พอใจและรับรู้แล้วว่าจะมีพิธีลอยเรือเกิดขึ้นแล้ว หลังจากเสร็จพิธีคนในบริเวณนั้นก็นำข้าวของที่ตั้งที่ศาลออกมากินเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง

เวลาประมาณ 17.00 ในตอนเย็น ผู้ชายที่ตัดไม้ขึ้นไปเอาไม้บนภูเขา กลับมาตอน หก โมงเย็น พร้อมมีเสียงเพลงดังมาแต่ไกล ตอนที่ขึ้นไปเอาไม้ก็เอาเครื่องดนตรีไปด้วย เพื่อร้องรำทำ เพลงให้รู้ว่าจะมีงานรื่นเริงและเป็นสิริมงคล พอมาถึงศาลาเอนกประสงค์ก็เริ่มต่อเรือทันที แต่การ ต่อเรือจะต่อแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่รีบเร่ง ชาวบ้านคนอื่นๆ ก็มาล้อมวงกันดูการต่อเรืออย่างไม่ ขาดสาย การต่อเรือจะมีการร้องรำทำเพลงไปด้วยเพื่อความครึกครื้น จะเห็นได้ว่าคนที่ต่อเรือก็จะ เป็นผู้ใหญ่ที่ค่อนข้างมีอายุ แต่ก็มียุวกว๊วช่วยทำด้วย เพราะผู้ใหญ่บอกว่าจะได้ให้เด็กรุ่นใหม่ ต่อเรือให้เป็นต่อไปจะได้สืบทอดในการต่อเรือได้ คนต่อเรือมีทั้งหมดประมาณ 5 คน และก็มีเด็กๆ วัยรุ่นอีก 3 คนคอยช่วยเหลือและเป็นลูกมือ รูปฟากที่ประดิษฐ์ใส่ในเรือสมัยนี้จะเป็นรูปฟากที่ทำ ขึ้นเป็นไปตามยุค เช่น ในเรือปาจ๊ากันนี้ที่ผู้วิจัยเห็น นอกจากจะมีรูปสัตว์ทะเลและรูปคนและผีพาย อย่างในอดีตแล้ว ก็ยังมีแกะเป็นรูปผู้ชายขี่รถมอเตอร์ไซค์ชอปเปอร์ และ ผู้ชายถือจรวดอีกด้วย เด็กวัยรุ่นที่แกะรูปนี้บอกกับผู้วิจัยว่า ที่ประดิษฐ์รูปฟากเป็นรูปมอเตอร์ไซค์และจรวดก็เพราะว่าเรือ จะได้ไปข้างหน้าเร็วๆ โดยไม่ต้องใช้ใบเรือเหมือนเมื่อก่อน ผู้วิจัยถามเขาแบบมาจากไหน เด็กวัย รุ่นคนนี้บอกว่ามาจากในโทรทัศน์ อิทธิพลของโทรทัศน์นั้นมีผลต่อความคิดในการประดิษฐ์รูป ฟากในการต่อเรือปาจ๊าก

ตกเย็นของวันที่ 20 ต.ค. 2545. ชาวเลจะมาซื้อของกับทางร้านค้าที่ขายเหล้าและเครื่อง ดืมชูกำลังอย่างไม่ขาดสาย จนของที่ซื้อมาขายไม่พอกับความต้องการ ต้องไปหาซื้อมาเพิ่มอีก ทั้ง เหล้าขาว เครื่องดืมชูกำลัง ขายดีมาก ไม่ว่าจะเป็นคนแก่หรือวัยรุ่นต่างก็มาซื้อกันไปดืมกิน ชาวเล มักจะนำเอาเหล้าขาวมาผสมกับเครื่องดืมชูกำลัง แล้วก็แบ่งใส่ขวด เพื่อการกินที่สะดวก (เงินที่นำ มาซื้อเหล้าต่างๆ ได้มาจากการเรียไรจากชาวบ้านในชุมชนกันเอง ที่ช่วยกันสมทบคนละ 5 บาท 10 บาท ก็แล้วแต่

เวลาประมาณ 15.30 น โตะหอมมาเป็นผู้นำในการแห่เรือ วงระฆังและดนตรีจาก ลำโพงเริ่มดังขึ้น เริ่มตีกลองร้องเพลงเพื่อแห่เรือไปตามถนนเพื่อนำไปที่บริเวณที่จะประกอบพิธีที่บ้านหัวแหลม ในการแห่เรือนี้ ชาวเลในหมู่บ้านจะมาร่วมเดินขบวนอย่างสนุกสนานเพราะมีการกินเหล้า และร้องรำทำเพลงตามแบบสมัยใหม่และรวมไปถึง รำมะนาด้วย ชาวเลทั้งชายหญิงจะกินเหล้าและเดินรำอย่างสนุกสนาน ส่วนเด็กๆ ก็จะกินเครื่องดื่มอย่างอื่นแทน เช่นน้ำอัดลม หรือไม่กินไม่กิน ชาวเลจะเดินไปตามถนนอย่างไม่เหน็ดเหนื่อยจนถึงบริเวณบ้านหัวแหลม เป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร แล้วนำเรือไปวนรอบศาลโตะครามมา 3 รอบเพื่อบอกกล่าว และก็นำเรือไปตั้งในบริเวณที่ประกอบพิธี ในวันนี้ชาวเลทั้งหมู่บ้านก็ขนของที่จำเป็น เช่น เสื้อผ้า หรือข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ถังน้ำ ตะเกียงที่ต้องนำมาใช้ในเพิงพักชั่วคราวในงาน (ก่อนหน้านี้ชาวเลจะมาสำรวจและซ่อมแซมเรือนพักของตนไว้ก่อนคืนที่จมานอนพักที่นี่) มาไว้ที่เพิงพักชั่วคราวในบริเวณบ้านหัวแหลม เพราะจะต้องมานอนที่นี่ 2 คืนในพิธีลอยเรือ หลังจากที่ชาวเลแต่ละครอบครัวทยอยมาที่เพิงพักชั่วคราว ก็จะนำข้าวสาร ขนมต่างๆ น้ำตาล ผักไปให้บรรพบุรุษ เล็บและผม ผักไปเพื่อลอยเคราะห์ร้ายต่างๆ ไปกับเรือปาจ๊าก เด็กๆ และผู้ใหญ่เริ่มรำรอบเรือ พร้อมๆ กันกับเสียงนักร้องจากวงรำมะนาดังขึ้น เสียงกลองก็ดังขึ้น และอีกไม่นานด้านเวทีราวก็เปิดเพลงร่วมสมัยดังขึ้นมาอีกทางหนึ่ง ชาวเลบางส่วนก็จะขึ้นไปเดินบนเวทีส่วนใหญ่บนเวทีจะมีวัยรุ่นอยู่เป็นมากกว่าผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่มักจะเดินรำอยู่ข้างล่างรอบๆ เรือมากกว่า การที่ได้เดินรำรอบๆ เรือว่าเป็นสิ่งที่ดีและเป็น ศิริมงคลเพราะจะให้บรรพบุรุษพอใจ เหมือนเป็นการรำรำให้บรรพบุรุษดู และการที่ทุกคนมาร่วมอยู่บนพิธีลอยเรือก็ถือว่าเป็นสิริมงคลกับชีวิตและจะมีแต่ความโชคดี ชาวเลจะรำและเดินกันไปเรื่อยๆ จนกว่าจะถึงเวลาลอยเรือปาจ๊ากในตอนเช้าตรู่ของวันรุ่งขึ้น ชาวเลเดินกันจนถึงประมาณตี 2 ก็มีไปนอนหลับพักผ่อนกันบ้าง และก็จะมีคนอื่นหมุนเวียนมาเดินกันต่อ ส่วนบนเวทีราวก็เช่นเดียวกัน หากใครเหนื่อยก็พักและไปนอนที่เพิงพักของครอบครัวตนเอง บางคนที่ไม่ใช่เพิงพักก็จะอาศัยอยู่กับชาวเลที่ยังอาศัยอยู่ที่บ้านหัวแหลม เพราะต่างก็เป็นญาติๆ กันทั้งนั้น

พอรุ่งเช้าประมาณ ตี 5.30 ดวงอาทิตย์ใกล้ๆ จะสาดแสง โตะหอมก็จะมาทำพิธีเพื่อที่เตรียมนำเรือไปลอย ชาวเลทั้งหมดก็จะนำข้าวตอก มากนละขัน ให้โตะหอมทำพิธีปลุกเสก และก็นำข้าวตอกมาลูบตามตัวตั้งแต่หัวจรดเท้า เพื่อให้สิ่งไม่ดีเคราะห์ร้ายต่างๆ ออกไปจากตัว พร้อมทั้งทำเช่นนี้ให้พวกเขาด้วย จากนั้นก็โยนข้าวตอกลงไปในเรือปาจ๊ากเพื่อฝากเคราะห์ให้ลอยไปกับเรือ และโตะหอมก็กล่าวส่งบรรพบุรุษพร้อมกับชาวเลก็จะโห่ร้องส่งบรรพบุรุษด้วยเช่นกัน แล้วผู้ชาย 2 คนซึ่งทำหน้าที่ยกเรือไปลอยก็จะนำเรือลงสู่ทะเลไปลอยให้ไกลจากฝั่งและให้แน่ใจว่าเรือจะไม่จมและจะลอยกลับเข้ามาหาฝั่ง มีการบรรเลงเพลงรำมะนาอีกครั้งเพื่อส่งเรือ และคนบนฝั่งก็จะดูเรือจนกว่าเรือจะลับตา แล้วจึงแยกย้ายกันกลับเรือนพักของตน

ตอนเย็นวันที่ 21 ต.ค. 2545 ประมาณ 17.00 น. ผู้ชายก็ไปตัดไม้ พังแหล ซึ่งมืออยู่ในหมู่บ้านสังกาอูตามป่ารกๆ ข้างทาง ตัดมา 7 ต้น เพื่อนำไปทำไม้กันผี ชาวเลเรียกกว่า “กาชุกคัก” แล้วทำการแห่ไปตามถนนไปยังบ้านหัวแหลม ในการแห่ไม้นี้มีเพียงชาวเลผู้ชาย ประมาณ 10 คนเท่านั้น ที่ร่วมไปในขบวน รวมทั้งตีกลองและร้องรำระนาดด้วย ชาวเลคนแก่ๆ คุณลุงมะสีบอกว่าเมื่อก่อนการแห่ไม้ก็มีคนเยอะพอๆ กับการแห่เรือ แต่เดี๋ยวนี้พอคนไปที่เรือนพักที่หัวแหลมแล้วก็ซีเกียดกลับไปกลับมาหลายรอบ ก็เลยตกลงให้ผู้ชายแห่กันเฉพาะผู้ที่ไปตัดไม้และรำระนาดอีก 2-3 ก็พอแล้ว หลังจากนั้นก็พาไม้มาเวียนรอบศาลโตะกรามาต 3 รอบเพื่อเป็นการบอกกล่าวอีกเช่นกัน หลังจากนั้นก็นำมาประกอบกับใบกระพ้อ นำใบกระพ้อเสียบตรงหัวและข้างๆ ทำเป็นริ้วๆ เหมือนไม้กางเขน ทำให้ครบทั้ง 7 ต้น แล้วนำมาปักลงบนพื้นดินให้เรียงกันเป็นแถวตรงที่เคยตั้งเรือปาจ๊าก และหลังจากนั้นก็มีการร้องรำทำเพลงเหมือนกับวันที่ฉลองเรือ มีการเดินรอบไม้กันผี การเดินรำบนเวทีก็ยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่มีที่ท่าว่าชาวเลจะเหน็ดเหนื่อย เดินกันทั้งวันทั้งคืน พอน้ำลงในตอนดึก ชาวบ้านแต่ละครัวเรือนก็จะนำโองไบเล็กๆ มาตั้งขนานใกล้ๆ ไม้กันผีเพื่อให้โตะหมอใช้ในการทำพิธีทำน้ำมนต์ในวันรุ่งขึ้น

พอรุ่งเช้า ประมาณ 6.00 โตะหมอประกอบพิธีทำน้ำมนต์ โดยการจุดเทียนแล้วหยดลงในโองไบละใบๆ แล้วก็ปักเทียนไว้ข้างโองไบนั้นๆ แล้วใช้ใบไม้แกว่งน้ำในโองไบนิดหน่อย แล้วก็ทำอย่างนี้ไปจนครบทุกโองไบ หลังจากนั้นสมาชิกก็จะนำน้ำมนต์ในโองไบล้างหน้าและอาบให้เด็กเพื่อความเป็นสิริมงคล ส่วนข้าวเหลืองที่ใช้ประกอบพิธีกรรมสมาชิกก็จะแบ่งกันนำไปสาตขับไล่ผีที่บ้านของตน เพราะเชื่อว่าได้ผ่านการลงคาถาจากโตะหมอแล้ว หลังจากนั้นพิธีลอยเรือก็เสร็จสิ้น ชาวเลทุกคนรอบครัวก็จะขนของกลับบ้านของตนที่หมู่บ้านสังกาอู

จะเห็นได้ว่าประเพณีเหล่านี้สามารถทำให้กลุ่มชนชาวเล มีการกระทำสังคัมร่วมกันมีโอกาสได้มาพบปะสังสรรค์กันบ่อยๆ ทำให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวทางสังคัมได้ ได้ทำกิจกรรมระลึกถึงบรรพบุรุษซึ่งมีร่วมกันของคนในกลุ่มเกิดความสามัคคี ทำให้การเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่หลังไหลเข้ามาในชุมชนนั้นไม่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วเกินไป การรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาปฏิบัติแต่ก็ยังไม่ละทิ้งประเพณีดั้งเดิมของชุมชนไปเสียทีเดียว ถึงแม้ว่ารายละเอียดของประเพณีหรือพิธีนั้นๆ จะไม่คงรูปแบบเดิมไว้ทั้งหมดก็ตาม แต่ก็เป็นเรื่องธรรมดาที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ไม่ว่าสิ่งใดก็ตามจะนั้นวัฒนธรรมประเพณีก็เช่นเดียวกันย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงได้บ้างเช่นเดียวกัน

สรุป

จากบทนี้จะเห็นได้ถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเลในหมู่บ้านสังกัดอำเภอสังขละบุรี ชาวเลตั้งถิ่นฐานที่เกาะลันตามานานเป็นเวลาร่วม 100 ปีแล้ว ประชากรชาวเลมีไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับคนในท้องถิ่น ชาวเลมีวิถีชีวิตประจำวันที่ยืดหยุ่นไม่ยุ่งยาก อาชีพประมงคือ อาชีพที่ชาวเลถนัดที่สุด และใช้เป็นอาชีพหลักในการทำมาหากิน และนอกเหนือจากนั้นก็ยังมีอาชีพอื่นๆ อีกเช่น ปลูกสวนมะม่วงหิมพานต์ มะพร้าว หรือว่าสะตอ และก็มีชาวเลบางส่วนในหมู่บ้าน ประกอบอาชีพรับจ้างไม่ว่าจะเป็นรับจ้างแรงงาน หรือ รับจ้างทำงานในรีสอร์ท การศึกษาและการสาธารณสุขเข้าถึงหมู่บ้านชาวเลแล้ว ไม่ว่าจะเป็น ไฟฟ้า หรือ ถนน ทำให้ชาวเลมีการติดต่อกับผู้คนภายนอกมากขึ้น ส่วนด้านการปกครองก็อบต.และผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลความเรียบร้อย และยังมิได้ระดมเป็นผู้อาวุโสและผู้นำด้านประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในชุมชนอีกด้วย ในด้านลักษณะทางวัฒนธรรม ในด้านการแต่งกายชาวเลไม่มีชุดประจำกลุ่ม แต่ชาวเลจะแต่งกายง่ายๆ สบายๆ ให้เหมาะกับสภาพภูมิประเทศที่อาศัย ผู้ชายมักจะนุ่งกางเกงเล ไม่สวมเสื้อ ส่วนผู้หญิงถ้าเป็นไม่ใช่เด็กวัยรุ่นก็มักจะนุ่งผ้าถุงกระโจมอก อาจจะสวมเสื้อหรือไม่สวมเสื้อแล้วแต่โอกาส และความสะดวก แต่ถ้าหากว่าต้องออกไปนอกหมู่บ้านหรือมีงานประเพณีสำคัญๆ ก็สวมเสื้อผ้าสวยๆ เหมือนบุคคลภายนอกหมู่บ้านเช่นเดียวกัน ชาวเลมีภาษาพูดเป็นของตนเอง เรียกว่า ภาษาอุรักลาไวย และยังมีประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ในกลุ่มแสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น พิธีไหว้ศาลบรรพบุรุษ พิธีบูชาแม่ย่านางเรือ และประเพณีที่สำคัญของชาวเลคือ พิธีลอยเรือ ซึ่งก็ยังมีกรสืบทอดและปฏิบัติมาจนถึงทุกวันนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเลที่บ้านสงกาอันนี้ จำเป็นต้องศึกษาถึงลักษณะทางเศรษฐกิจภายในหมู่บ้านด้วย ระบบเศรษฐกิจนั้นเป็นสาเหตุที่สำคัญและปัจจัยในการส่งผลกระทบต่อทำให้หมู่บ้านมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้น เพราะเมื่อวิถีการผลิตเปลี่ยนไปจากแบบดั้งเดิม ไปสู่การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในหมู่บ้าน ทำให้ระบบเศรษฐกิจภายในหมู่บ้านเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบกลไกตลาดมากยิ่งขึ้น ทำให้วิถีชีวิตของชาวเลเปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิม

4.1 ด้านเศรษฐกิจ

ชาวเลมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับทะเลตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้นในด้านการทำมาหากินของชาวเลจึงเกี่ยวพันกับท้องทะเลอย่างมาก ในอดีตชาวเลร่อนใช้ชีวิตในทะเลจับปลาล่าสัตว์น้ำ ยามฤดูมรสุมก็จะหลบพักตามเกาะแก่งขึ้นบกเพื่อหาของป่า แม้ในปัจจุบันระบบการทำมาหากินและวิถีชีวิตจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ชาวเลก็ยังคงวิถีการทำมาหากินที่ผูกพันกับทะเลอยู่นั่นเอง

4.1.1 เทคนิคและความชำนาญ

ในอดีตที่ผ่านมาการประมงของชาวเลในชุมชนสงกาอันนอกจากเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ จะมีความจำเป็นแล้วก็จริง แต่ในการหาปลาของชาวประมงก็ยังคงอาศัยความชำนาญและประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้สะสมมาเป็นเวลานาน ตลอดจนเทคนิควิธีการหาและจับปลา ชาวเลยังต้องจดจำแหล่งที่อยู่ของปลา การเคลื่อนย้ายของฝูงปลา การไหลเวียนของกระแสน้ำในทะเล ภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละฤดูกาล การพัดของกระแสน้ำขึ้นน้ำลง พายุและลมมรสุมที่พัดผ่านในแต่ละปี สิ่งเหล่านี้เป็นประสบการณ์ที่ชาวเลในชุมชนเรียนรู้และจดจำสะสมเป็นประสบการณ์และถ่ายทอดให้ลูกหลานต่อๆ กันไป

เด็กชาวเลที่สงกาอันมักจะคุ้นเคยกับทะเลมาตั้งแต่เกิดเพราะสภาพภูมิศาสตร์โอบล้อมไปด้วยทะเล และชีวิตในวัยเด็กก็มักจะเล่นอยู่แถวริมหาดนั่นเอง กิจกรรมของเด็กๆ ก็คือ การเล่นน้ำทะเล โดยที่จะมีพ่อแม่และผู้ปกครองของเด็กนั้นดูแลอยู่อย่างใกล้ชิดไม่ห่าง พ่อแม่ก็จะพาเด็กๆ ไปเล่นน้ำทะเลและสอนให้ลูกหัดว่ายน้ำตั้งแต่ยังเด็ก ไม่ว่าจะลูกจะเป็นเด็กผู้หญิงหรือเด็กผู้ชายก็ตาม ฉะนั้นเด็กชาวเลเกือบทุกคนจะว่ายน้ำ ดำน้ำ ได้คล่องแคล่วมาก ตั้งแต่ตัวยังเล็กๆ และเมื่อเด็กเริ่มมีอายุประมาณ 11-12 ปี พ่อแม่ก็จะให้ลูกไปออกทะเลด้วยเพื่อให้ลูกคุ้นเคยกับการออกทะเล และ

สอนให้จดจำสภาพภูมิอากาศต่างๆ ว่าเป็นอย่างไร สอนให้รู้จักเครื่องมือต่างๆ เช่น แห อวน เบ็ด และก็จะค่อยๆ สอนให้ลูกถือท้ายเรือ หรือขับเรือ ตั้งแต่วัยเป็นเด็กๆ เพราะว่าการที่ครอบครัวต้องใช้แรงงานจากสมาชิกในครอบครัวในการประกอบอาชีพนั่นเอง

ผู้ใหญ่ หรือหัวหน้าครอบครัวจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ที่ได้สะสมมาเป็นเวลานานในการออกหาปลา ก็จะเป็นผู้นำในการออกไปหาปลาในแต่ละครั้ง หรือเป็นหัวหน้าในการออกหาปลาของเรือลำหนึ่งๆ ดังนั้นบรรดาลูกหลานที่ได้ร่วมออกไปหาปลาด้วยจะเคารพเชื่อฟัง และจดจำประสบการณ์ต่างๆ เหล่านี้ในการออกหาปลาของเขาในแต่ละครั้ง

อุปกรณ์ในการทำประมงในอดีตประกอบด้วย

เรือ การทำประมงในอดีตของชาวเลนั้นจะใช้เรือที่มีขนาดเล็ก ไม่มีเครื่องยนต์ ชาวเลเรียกเรือชนิดนี้ว่า “ปราฮูบราไว” (เรือกรรเชียง) เป็นเรือที่สร้างขึ้นอย่างง่ายๆ บางลำชาวเลทำขึ้นเองภายในหมู่บ้าน โดยใช้ไม้หอนไก่ซึ่งไปตัดมาจากในป่าลึก หรือบางครั้งก็ซื้อจากพวกมุสลิม เพราะมุสลิมมีฝีมือในการต่อเรือ และก็ต่อเรือขายด้วย ราคาของเรือประมาณ 200-300 บาทในอดีต เป็นเรือกรรเชียงขนาดเล็กกว่าเรือหางยาวที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ต้องใช้แรงงานคนในการออกแรงเพื่อบังคับเรือและทิศทางของเรือ แต่ปัจจุบันไม่มีชาวเลคนไหนใช้เรือกรรเชียงแล้วเพราะหันมาใช้เรือติดเครื่องยนต์กันหมด

ในสมัยที่ยังไม่มีเครื่องยนต์ หรือเครื่องจักรกลเข้ามาในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะกรรเชียงเรือกันไป ชาวเลผู้หนึ่งเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “เมื่อก่อนเชียงเรือ (กรรเชียง) ไปหาปลาในทะเลมีปลาเยอะแยะมากมายให้จับหลายชนิด โดยที่เราไม่ต้องออกจากฝั่งไปไกล ก็มีปลาให้จับได้เยอะแยะที่ชายฝั่ง และหากต้องออกหาปลาออกไปไกลฝั่งหรือไปที่เกาะต่างๆ ในบริเวณนั้นก็มักจะติดใบเรือไว้กับตัวเรือด้วย (ชาวเลบอกว่าใบเรือทำด้วยผ้าฝืนพอประมาณเพื่อให้เรือแล่นไปได้ตามทิศทางและมีสมดุล จะกางใบเรือเมื่อมีลมแรงๆ) และก็อาศัยแรงลมจากธรรมชาติเป็นตัวช่วยให้เรือสามารถแล่นไปในน้ำได้เร็วยิ่งขึ้น” เมื่อเวลามีลมพัดจะไม่ต้องออกแรงกรรเชียง เรือก็จะแล่นไปตามทิศทางของลมที่พัดนั่นเอง ดังนั้นเวลาในการออกหาปลาของชาวเลจะต้องสอดคล้องกับการขึ้นลงของน้ำในทะเล ตลอดจนการพัดผ่านของกระแสลมด้วย ซึ่งชาวเลจะรู้จักเป็นอย่างดี

เนื่องจากในปัจจุบันวิทยาการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้เครื่องจักรกลต่างๆ ได้ถูกนำไปเป็นเครื่องผ่อนแรงในวงการต่างๆ มาก สำหรับในการทำประมงที่หมู่บ้านสังกัดก็เช่นเดียวกันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็ได้หลั่งไหลเข้ามา ก็ได้มีเรือหาง

ยาวใช้แทนแรงคนและของกระแสดมในอดีต เครื่องยนต์จึงถูกนำมาใช้กับเรือหางยาวเพื่อความ สะดวกรวดเร็ว และหาผลผลิตให้ได้มากขึ้นกว่าเดิม เพราะเมื่อหมู่บ้านเริ่มเข้าไปเกี่ยวข้องกับ ระบบตลาดมากขึ้น ทำให้ชาวเลก็ต้องพยายามหาผลผลิตเพื่อป้อนตลาดมากขึ้นเช่นกัน

อุปกรณ์ที่ใช้ในการหาปลาเป็นแบบง่ายๆ เช่น ฉมวก เบ็ด แห เป็นต้น สามารถหาปลา ได้ในบริเวณชายฝั่ง นอกจากการใช้อุปกรณ์ที่ทำขึ้นอย่างง่ายๆ แล้ว ชาวเลยังมีเทคนิคในการจับ สัตว์น้ำคือ การจับหรือการดำกุ่มังกร เป็นวิธีการจับกุ่มังกรวิธีหนึ่งของชาวเล การดำกุ่มังกรแต่ละ ครั้งเจ้าของเรือจะต้องหาสมาชิกร่วมเดินทางไปด้วยประมาณ 5-6 คน โดยเจ้าของเรือเป็นหัวหน้า และจะต้องเตรียมข้าวสาร และเครื่องครัวสำหรับการค้างแรมประมาณ 2-3 คืน เนื่องจากบริเวณที่มี กุ่มังกรจะต้องเป็นแนวเกาะที่มีปะการังซึ่งมักจะอยู่ไกลออกไปจากหมู่บ้าน เช่น เกาะรอก เกาะ ไหง และเกาะกระดาน เป็นต้น

วิธีการดำกุ่มังกร จะดำเฉพาะกลางวัน โดยจะดำลงไปตามแนวปะการัง ซึ่งกุ่มังกรอาศัย เป็นที่หลบซ่อนตัว เมื่อเจอกุ่มังกรจึงใช้เบ็ดที่นำติดตัวไปด้วยเกี่ยวตัวกุ่มังไว้ แล้วกระตุกให้คนบน เรือสาวเบ็ดขึ้นไป ก็จะได้กุ่มังที่ต้องการ

อุปกรณ์หาปลาที่ใช้กันมากในอดีตนั้น ได้แก่ อวน แห เบ็ด อุปกรณ์เหล่านี้ชาวเลก็จะใช้ หาปลาตามชายฝั่งทะเลหรือแม้แต่ตามเกาะต่างๆ ใกล้เคียงถิ่นที่อยู่อาศัย

แห อุปกรณ์อีกชนิดหนึ่งที่ชาวเลใช้ก็คือ แห แหนั้นเกิดจากการนำเอาด้ายมาถักเป็นตา ข่ายให้เป็นวงกลม จุดศูนย์กลางของปากจะถูกรวบขึ้นด้วยเชือกที่ใช้สำหรับให้จับยึดไว้ เมื่อแหถูก เหวี่ยงให้กางออกไปในน้ำในขณะที่มีปลาไหลเข้ามา ในยามว่างบางครั้งอวนคราก็จะทำใช้เอง

เบ็ด เป็นเครื่องมือประมงที่ชาวเลทำขึ้นสำหรับตกปลา ซึ่งเป็นการประมงแบบดั้งเดิมและเป็น เศรษฐกิจแบบยังชีพ นอกจากนั้นยังนำเศษเหล็กมาทำสามง่าม ฉมวก สำหรับแทงปลา และ ตะขอเหล็กสำหรับชะหอยนางรม ก่อนที่ร้านค้าจะนำแห อวน และเครื่องมือสำเร็จรูปมาขาย เพราะในอดีตเครื่องมือทันสมัยยังไม่เข้ามาในหมู่บ้าน อุปกรณ์ในการหาปลาของชาวเลจึงเป็นสิ่งที่ พอจะมีอยู่ในชุมชนและพอที่จะตัดแปลงให้เกิดประโยชน์ได้

อวน อวนเป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับการหาปลาของชาวชาวเลในหมู่บ้านสังกาอู้อวนที่ชาวเลในชุมชนใช้หาปลานั้น พวกเขาจะทำขึ้นมาเองจากแรงงานภายในครอบครัว

ครัว เมื่อยามว่างจากการออกทะเลชาวเลก็มักจะนั่งถักอวนหรือผูกตะกั่วอยู่หน้าบ้านบางครั้งก็นำอวนที่ซำรุคออกมาซ่อมแซม อวนหาปลาของชาวเลจะมีขนาดไม่ใหญ่นัก เมื่อจะหาปลา ก็จะกางอวนให้แผ่ออกไปในน้ำปลาที่ว่ายเข้ามา ก็จะติดอยู่กับอวนที่ได้กางไว้ ดังนั้นเวลาหาปลาโดยใช้อวนนั้นจะต้องเป็นเวลาที่ระดับน้ำในทะเลขึ้นสูง

อวนเขียว เป็นเครื่องมือประมงที่ชาวเลเข้าซื้อจากนายทุนและใช้สำหรับการประมงน้ำลึก วิธีวางอวนเขียวจะต้องวางตอนกลางคืนและวางได้ตลอดทั้งเดือน แต่จะต้องวางทิ้งไว้ในช่วงที่กระแสน้ำเริ่มขึ้น หรือเริ่มลง แล้วใช้ตะเกียงรั้วจุดไว้บนท่อนเป็นระยะๆ เพื่อเป็นสัญญาณ สำหรับอวนที่ยาวพันวา (สองพันเมตร) จะใช้ตะเกียงประมาณ 5 ดวง แต่ปกติจะใช้เพียง 2-3 ดวง ท่อนอวนด้านบนทำหน้าที่ให้อวนลอยขึ้น ส่วนตะกั่วตรงเชิงด้านล่าง (ตีนอวน) จะถ่วงให้อวนกางออกและจมลงไปในระดับกลาง ๆ น้ำในลักษณะตัดขวางกระแสน้ำที่ไหลขึ้นลงและพัดพาปลามาติดอวนด้วย เมื่อวางอวนปล่อยทิ้งไว้ตามกระแสน้ำแล้ว เจ้าของจะเฝ้าอยู่บนเรือประมาณ 5-6 ชั่วโมง จึงสาวอวนขึ้นมาครั้งหนึ่ง คืนหนึ่งจึงวางได้เพียง 2 ครั้ง อวนเขียวนี้ส่วนใหญ่จะใช้ดักปลาตะหลัง (สีเสียด) ซึ่งนิยมทำปลาเค็ม

อวน 3 ชั้น เมื่อนายทุนนำอวน 3 ชั้น มาเผยแพร่อวนเขียวก็หมดความนิยมไปเพราะอวน 3 ชั้น ใช้จับกุ้งทะเลจะทำได้สูงกว่าการใช้อวนเขียวจับปลา สำหรับชุมชนบ้านสังก้าทุกวันนี้อย่ามีครอบครัวใดเลยในหมู่บ้านที่ใช้อวนเขียวอีกแล้ว

อวน 3 ชั้น หรืออวนกึ่ง จะวางเฉพาะหน้ามรสุม ปีหนึ่งประมาณ 6 เดือน คือ เดือน 6-11 แต่หลังเดือน 9 ไปแล้วกุ้งจะน้อยลง ระยะเวลาที่วางอวนเดือนหนึ่ง ๆ จะวางได้ 2 น้ำ น้ำละ 7 วัน คือวางเฉพาะในช่วงที่น้ำขึ้นลงปกติ และหยุดในช่วงที่น้ำตายหรือน้ำทรง และจะวางได้เฉพาะตอนกลางวัน วันละ 2 ครั้ง คือในช่วงที่น้ำทะเลขึ้นสูงสุดแล้วเริ่มไปลงครึ่งหนึ่ง และอีกครั้งหนึ่งเมื่อน้ำลงเต็มที่แล้วไหลขึ้น ครั้งละประมาณ ½-1 ชั่วโมง แหล่งที่วางต้องห่างจากฝั่งประมาณ 2,000-4,000 เมตร เริ่มวางเป็นชุด ๆ ต่อกันเป็นหย่อม ๆ หย่อมละ 10 ชุด เรือลำหนึ่งจะวางประมาณ 3 หย่อม (30 ชุด) ใกล้เคียง ๆ กัน เจ้าของอวนจะจำอวนของตนได้โดยมีธงปักไว้เป็นเครื่องหมาย ชุดละ 2 อันหัวท้าย สำหรับระดับน้ำจะลึกแค่ไหนก็วางได้ เพราะใช้เชือกหย่อนลงไปจนตีนอวนซึ่งมีตะกั่วผูกติดอยู่จมลงไปถึงผิวดิน ส่วนเชิงด้านบนของอวนอาศัยทุ่นลอย ดึงให้อวนกางออกในลักษณะที่ตั้งฉากกับผิวดิน และตัดขวางกระแสน้ำขึ้น และลงจะพัดพากุ้งเข้าไปติดอวนตาถี่ด้านหน้า แล้วกระแสน้ำประกอบกับแรงคืนของตัวกุ้ง อวนตาห่างจึงทำหน้าที่เป็นปากถุงเล็ก ๆ ที่ปิดกั้นไม่ให้กุ้งหลุดออกจากอวน จนกว่าเจ้าของจะมาสาวอวนขึ้นบนเรือ

การลงทุนทำอวน 3 ชั้น จะต้องใช้เงินลงทุนในการซื้อเครื่องมือสูงมาก ชาวเลจึงต้องพึ่งพานายทุนท้องถิ่นโดยเช่าซื้อเรือและอวนจากนายทุนแล้วนำกุ้งที่ได้ไปขายในราคาที่นายทุนกำหนด เพื่อหักลบหนี้สิน

ไซ ไซดักปลาเป็นเครื่องมือประมงชนิดหนึ่ง ที่ชาวเลทำขึ้นจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น หวาย และเถาวัลย์ เป็นต้น แล้วใช้ตะปู และลวดสำหรับดักยึด และทำตาข่าย การวางไซหรือ “จมไซ” เพื่อดักปลาจะเลือกช่วงเวลาที่คลื่นลมสงบ และบริเวณที่น้ำลึกประมาณ 20 วา ส่วนใหญ่จะออกไปวางที่เกาะรอก และเกาะกระดาน เกาะไหง ซึ่งเป็นแหล่งปลาชุกชุม การจมไซแต่ละครั้งทิ้งไว้ประมาณ 7 วัน จึงยกขึ้นครั้งหนึ่ง เรียกว่า “ชักไซ” การชักไซแต่ละครั้งจะได้ปลาประมาณ 50-80 กิโลกรัม ต่อไซหนึ่งลูก ในอดีตเป็นการประมงแบบยังชีพ เมื่อชาวเลได้ปลามากมายก็จะจัดสรรปันส่วนให้แก่สมาชิกในหมู่บ้าน แบ่งปันกัน และที่เหลือก็จะนำเอาไปใช้แลกเปลี่ยนกับคนพื้นเมือง ของที่นำไปแลกเปลี่ยนก็คือ เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มต่างๆ หรือบ้างก็จะเป็นข้าวสารอาหารแห้ง ซึ่งชาวเลไม่สามารถหาผลิตเองได้ภายในชุมชนนั่นเอง

ชาวเลก็ยังทำไซใช้เองในหมู่บ้าน จากการสังเกตในแต่ละบ้านจะเห็นชาวเลหลายครอบครัวเมื่อยามว่างก็จะนั่งทำไซเหล่านี้อยู่เป็นประจำ และแต่ละบ้าน ก็มักจะมีไซวางไว้อยู่หน้าบ้าน หรือไม่ก็หลังบ้านในทะเลเวลาน้ำลง ชาวเลก็จะมานั่งทำไซในทะเลซึ่งเมื่อน้ำลงจะเป็นพื้นหินกรวดทราย ซึ่งมีพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง มีทั้งไซปลา และไซจับปลาหมึก ถ้าไซดักปลาจะมีลักษณะใหญ่ขนาดที่คนเข้าไปอยู่ข้างในได้เลยทีเดียว แต่ถ้าเป็นไซดักปลาหมึกก็จะเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าสูงๆ และก็มีขนาดเล็กแตกต่างจากไซดักปลาอย่างเห็นได้ชัด

ในอดีตหว่ายที่ใช้ทำไซนั้นต้องขึ้นไปหาในป่าบนภูเขาซึ่งอยู่ที่บริเวณในเกาะนั่นเอง และเป็นเขตที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา ทำให้ชาวเลถูกเจ้าหน้าที่อุทยานห้ามไม่ให้ไปตัวหว่ายในเขตนั่นอีก เพราะหากว่าไปตัดในเขตอุทยานก็จะโดนจับ ชาวเลก็บ่นให้ผู้วิจัยฟังว่าเมื่อก่อนทำไมไปตัดได้ถึงไม่ว่าอะไร ตอนนี้ไม่ให้ตัดแล้วพวกเขาจะเอาอะไรมาทำไซเพื่อดักปลาได้เมื่อเป็นเช่นนี้ ชาวเลจึงบอกว่าบางครั้งแอบไปตัดเหมือนกัน แต่ก็ไม่ได้ไปตัดบ่อยเหมือนแต่ก่อน และบางครั้งเมื่อไปที่เกาะอื่นก็จะไปตัดหว่ายที่เกาะนั้น เช่น ที่เกาะรอก เกาะกระดาน เป็นต้น

- ระยะเวลาในการออกหาปลา

ในอดีตนั้นสัตว์น้ำในบริเวณชายฝั่งทะเลชุกชุมมาก ชาวเลจึงไม่จำเป็นต้องเสี่ยงภัยออกเรือไปไกลจากฝั่งมากนัก การทำประมงของชาวเลนั้นจะอาศัยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเป็น

ตัวช่วยในการทำประมง ปრაกฏการณ์ทางธรรมชาตินี้ได้แก่ การขึ้นลงของน้ำทะเล และทิศทาง การพัดของกระแสลมบก ลมทะเลโดยชาวเลจะนำเรือออกหาปลาในขณะที่น้ำทะเลขึ้น และมีกระแสลมบกพัดพาเอาเรือซึ่งจะติดใบแล่นออกไปตามชายฝั่งทะเล และเมื่อหาปลาได้แล้วเขาจะนำเรือ กลับเข้าสู่ฝั่งโดยอาศัยลมทะเลเป็นตัวช่วยพัดพาให้เรือสามารถกลับสู่บ้านได้ ดังนั้นเวลาที่ชาวเล ออกหาปลาจะต้องสอดคล้องกับการขึ้นลงของน้ำทะเลและการพัดพาของกระแสลมบกและลมทะเล

การออกเรือของชาวเลในปัจจุบันจะออกเรือทุกวันหรือเกือบทุกวัน ยกเว้นถ้าสภาพ อากาศไม่ดี ก็จะไม้ออกไปไกลเพราะเรือในอดีตนั้นมีขนาดเล็กและบริเวณใกล้ชายฝั่งก็มีสัตว์น้ำ มากพอที่จะให้จับกินหรือบริโภคอยู่แล้ว หรือหากว่ามีประเพณีสำคัญๆ ในหมู่บ้านก็จะไม่ออก ทะเลตามคำบอกกล่าวของโต๊ะหมอ เช่น ในพิธีลอยเรือ โต๊ะหมอจะสั่งห้ามไม่ให้ชาวเลคนใดออก เรือเป็นอันขาด ให้ถือว่าช่วงทำพิธีลอยเรื่อนั้นจะต้องให้ความเคารพกับบรรพบุรุษ เพราะการทำ พิธีลอยเรือเป็นบอกกล่าวบรรพบุรุษเพื่อการสะเดาะเคราะห์ให้ทำมากินได้คล่องและปลอดภัยใน การออกเรือทำมาหากิน จึงจะไม่มีการออกทะเลในช่วงนี้เป็นอันขาด หากใครออกทะเลในช่วงนี้ถือ ว่าไม่ให้การเคารพต่อบรรพบุรุษ และอาจเกิดผลร้ายหรือประสบเหตุการณ์ไม่ดีต่อชีวิตได้ ชาวเล ในอดีตก็เคารพและเชื่อฟังอย่างเคร่งครัด และจะไม่ออกทะเลในช่วงทำพิธีลอยเรือเป็นอันขาด

- การแบ่งแรงงานระหว่างหญิงและชาย

สังคมชาวเลบ้านตังกาฮู้ เกาะลันตา ก็เช่นเดียวกับสังคมชนเผ่าและสังคมชาวไร่ ชาวนาทั่วไป คือมักจะแบ่งแรงงานตามเพศและวัย มากกว่าแบ่งตามความชำนาญเฉพาะด้าน อย่าง สังคมเมือง หรือสังคมอุตสาหกรรม ทั้งนี้หากย้อนกลับไปถึงชีวิตดั้งเดิมของชาวเลพบว่าผู้ชายมักจะ ทำงานหนัก ๆ ที่ต้องใช้กำลัง เช่น กรรเชียงเรือ ตกเบ็ด ฯลฯ ส่วนผู้หญิงจะทำงานเบา ๆ แต่ อาศัยความละเอียดมากกว่า เช่น ดูแลลูก นึ่งหัวเรือคอยบอกทิศทาง แต่ผู้ชายจะเป็นผู้ตัดสินใจอีก ครั้งว่าควรจะไปทางไหน และหากขึ้นฝั่ง ผู้ชายจะเป็นฝ่ายเฝ้าเรือให้ผู้หญิงนำของทะเลไปติดต่อ แลกเปลี่ยนสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นกับบุคคลภายนอก

และหลังจากขึ้นมาอาศัยอยู่บนฝั่งอย่างถาวรแล้วสถานภาพและบทบาทหน้าที่ของผู้ หญิงและผู้ชายในช่วงนี้ก็ยังไม่เข้มงวดนัก แม้จะมีการปรับเปลี่ยนในรายละเอียดไป บ้าง ดังเช่น ผู้หญิงจะเป็นผู้จัดการเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ภายในครัวเรือน ซึ่งเป็นงานที่ไม่ต้องใช้แรง งานมากนัก เป็นต้นว่า ตื่นเช้าขึ้นมาจะหุงหาอาหาร ดูแลอาบน้ำให้ลูก เวลาว่างในแต่ละวันหลัง จากเสร็จงานบ้าน ซึ่งมักจะเป็นช่วงสาย ๆ เป็นต้นไปจนถึงบ่าย จะจับกลุ่มคุยกับเพื่อนบ้าน หรือนอนพักผ่อนจนถึงเย็น จึงตื่นขึ้นหุงข้าวอาบน้ำให้ลูก ส่วนผู้ชายในช่วงที่ออกทะเลได้ จะออกไป วางอวนหรือซักไซ้ ในช่วงเวลาที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับภาวะทางธรรมชาติ แล้วผู้หญิงจะเป็นฝ่าย

ช่วยปลดกั๋งหรือปลาที่ผู้ชายนำติดอวนกลับมาบ้านและคัดเลือกปลาตัวใหญ่ๆ ไว้สำหรับบริโภคเองหรือแบ่งให้ญาติๆ ที่เหลือก็จะนำไปขาย ในอดีตปลาภิโกลกรัมละประมาณ 4-5 บาท จะขายได้ประมาณ 30-40 บาท ซึ่งรายได้จากการขายปลาในช่วงนี้ก็เพียงพอสำหรับครอบครัวชาวเลในสมัยนั้น หลังจากนั้นผู้หญิงก็จะจัดอวนใหม่ให้อยู่ในสถานที่พร้อมจะนำไปใช้ได้อีก แล้วนำกั๋งปลาเหล่านี้ไปขายให้กับนายทุน แต่หากซักไซ้ผู้ชายจะนำปลาที่ได้ไปส่งนายทุนก่อนจึงจะกลับมาพักผ่อน ในช่วงที่น้ำทรง หรือมีมรสุมออกทะเลไม่ได้ ผู้ชายจะพักผ่อน ซ่อมแซมเรือ ซ่อมอวน และไซ หรือตัดไม้สร้างบ้าน โดยผู้หญิงช่วยสานฝาบ้าน

- การแบ่งแรงงานและความสัมพันธ์ของลูกเรือ

ในการหาปลาโดยใช้เรือกรรเชียงในอดีตนั้นมักจะไปออกทะเลกันประมาณ 2-3 คนต่อลำ แต่หากจะให้พอเหมาะก็ควรจะมี 2 คน เพราะให้นั่งหัวเรือคนท้ายเรือคนคนหนึ่งเชียงเรือ อีกคนหนึ่งนั่งคุมใบเรือ ด้วยข้อจำกัดของเรือที่มีขนาดเล็กไม่ใหญ่ ในการออกเรือเจ้าของเรือมักไม่ออกเรือเพียงลำพังคนเดียว ลูกเรือกับเจ้าของเรือก็จะมีหน้าที่แตกต่างกัน คนที่มีความสำคัญมากก็เจ้าของเรือซึ่งต้องเป็นคนที่มีความรู้ในเรื่องลมฟ้าอากาศเป็นอย่างดี รวมทั้งต้องรู้แหล่งปลาและกั๋งด้วย ในการออกเรือ เจ้าของเรือจะหาลูกน้องเรือซึ่งเจ้าของเรือจะเลือกเอง โดยดูจากความเหมาะสม เช่น สุขภาพร่างกายต้องแข็งแรงเหมาะที่จะออกทะเลได้ ขยันเอาการเอางาน ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนในหมู่บ้านด้วยกันเอง หรือไม่ก็จะเป็นลูกชายที่โตพอจะออกทะเลได้แล้ว แต่ถ้าลูกชายยังเล็กเกินไปก็จะให้ญาติๆ หรือพี่น้องไป เหตุที่ชาวเลนิยมให้คนในครอบครัวหรือพี่น้อง เป็นลูกน้องมากกว่าจะให้คนอื่นเป็นนั้น เนื่องจากคนในครอบครัวและญาติๆ พูดยากกว่า การแบ่งกำไรเล็กน้อยอาจไม่ต้องแบ่งเป็นเงินให้ เพียงแต่ให้ปลากลับไปกินที่บ้านแทน เพราะคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ก็จะเป็นญาติๆ กันทั้งนั้น นอกจากนี้การออกเรือกับญาติๆ จะทำให้รู้สึกเป็นกันเอง และอบอุ่นอีกด้วย

โดยทั่วไปแล้วความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของเรือกับลูกน้องค่อนข้างจะแน่นแฟ้น ด้วยความเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันและเป็นญาติกัน และก็ในการออกทะเลก็ต้องช่วยกันทำงานหนักกลางทะเล ต่อสู้ฟันฝ่าคลื่นลมกลางทะเลด้วยกัน เจ้าของเรือและลูกเรือต้องช่วยกันลากอวนขึ้นจากน้ำ ปลดสัตว์น้ำที่ติดมากับอวน วันที่ปลาเยอะทั้งเจ้าของเรือและลูกน้องก็จะมีความสุขร่วมกัน วันไหนได้ปลาน้อยก็ต้องลำบากด้วยกัน จึงมีความเห็นอกเห็นใจกัน รวมไปถึงความสัมพันธ์ของภรรยาทั้งสองฝ่ายด้วย เพราะสามีได้ลงเรือลำเดียวกัน ระหว่างที่สามีออกเรือฝ่ายภรรยาก็รอการกลับมาของสามีก็อาจจะจับกลุ่มสนทนากันขณะรอสามีกลับจากทะเล หากว่าเรือกลับช้าผิดปกติภรรยาที่

รออยู่ที่กระวนกระวายใจ ผู้ที่เข้าใจหัวอกเดียวกันมากที่สุดก็คือ ภรรยาเจ้าของเรือและภรรยาลูกน้องเรือนั่นเอง เนื่องจากสามีได้มีชะตาชีวิตร่วมกันบนเรือ

- การประมงเชิงพาณิชย์และบทบาทของเจ้าแก้ว

จากอดีตที่ผ่านมาการทำประมงของชาวเลในหมู่บ้านสังกาอู่จะนำปลาที่หามาได้ไว้สำหรับเพียงพอเพื่อการบริโภคภายในชุมชนเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีได้มีการตัดถนนเข้ามาในหมู่บ้าน การติดต่อของคนภายนอกกับชาวเลในหมู่บ้านก็สะดวกยิ่งขึ้น การคมนาคมเอื้ออำนวยต่อการติดต่อค้าขายกับคนภายนอกหมู่บ้าน ทำให้คนภายนอกเข้ามาติดต่อซื้อปลาจากชาวเลมากยิ่งขึ้น เพราะรู้ว่าชาวเลมีอาชีพประมงและปลาที่ได้มักจะเป็นปลาที่สดจากทะเลทำให้นำไปขายได้ราคาดี การติดต่อซื้อสินค้าจากท้องทะเลในหมู่บ้านกับพ่อค้าแม่ค้าที่เข้ามาติดต่อมีเพิ่มมากขึ้น นายทุนต่างๆก็เข้ามามีบทบาทกับระบบการค้าภายในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การขยายตัวทางเศรษฐกิจของชุมชนสังกาอู่ก็ขยายตัวขึ้นเป็นลำดับ ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาที่มาก็จะมาหาซื้อปลาจากชาวเลในหมู่บ้านเสมอๆ เพราะอยากได้อาหารทะเลที่สดๆ และมีปลาหลากหลายชนิดให้เลือก

เมื่อการค้าภายในชุมชนสังกาอู่เริ่มเพิ่มมากขึ้น ความต้องการผลิต ไม่ว่าจะเป็นปลา กุ้ง ปลาหมึก หอย มีเพิ่มขึ้น สิ่งเหล่านี้จึงเป็นตัวเร่งให้มีการทำประมงในชุมชนเพิ่มเป็นเงาตามตัว จึงเป็นผลให้เกิดความต้องการที่จะปรับปรุงกรรมวิธีการในการทำประมงตลอดจนนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการหาปลาของชาวเลในชุมชนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และจะทำให้ได้ปริมาณปลาเพิ่มมากขึ้น เรือติดเครื่องยนต์ลำแรกเข้ามาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2520 โดยนายทุนคือโกน้ำที่ชาวเลเรียกว่า “เจ้าแก้ว” เข้ามาติดต่อกับชาวเลในหมู่บ้านว่าจะรับซื้อปลาจากที่ชาวเลหามาได้ และให้ขายปลาเหล่านั้นให้ตน และตนจะออกทุนให้ก็คือเรือติดเครื่องยนต์ซึ่งมีประสิทธิภาพในการหาปลาได้ดีกว่าเรือกรรเชียง และชาวเลก็ตกลงรับเงื่อนไขของเจ้าแก้ว ตอนนั้นมีชาวเลเพียง 3-4 รายเท่านั้นที่รับเงื่อนไขของเจ้าแก้ว ราคาของเรือตกอยู่ประมาณ 4-5 พันบาท และค่าเครื่องยนต์อีก 1-2 พันบาท ชาวเลที่มีเรือติดเครื่องยนต์สามารถออกทะเลได้ไกลกว่าเรือกรรเชียงที่มีข้อจำกัดในเรื่องเงื่อนไขของธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการที่ต้องอาศัยการขึ้นลงของน้ำทะเล และกระแสลมที่เป็นตัวช่วยในการออกทะเล ข้อจำกัดธรรมชาติเหล่านี้ ทำให้เวลาหาปลามีน้อยเพราะรับนำเรือกลับเข้าฝั่งให้ทันต่อการพัดของลมทะเล เมื่อใช้เรือติดเครื่องยนต์ ถึงแม้ว่าจะลดลงก็ยังสามารถนำเรือออกไปหาปลาในทะเลได้ อีกทั้งยังสามารถหาปลาได้จำนวนมาก เมื่อเอาปลามาขายเจ้าแก้วทำให้ได้เงินมาก แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ทรัพยากรทางทะเลเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา ถึงแม้ว่าเรือติดเครื่องยนต์จะมีปัญหาในการดูแลเครื่องยนต์บ้าง เมื่อเกิดเครื่องยนต์เสียหรือขัดข้องทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ แต่ชาวเลก็ยังมีแหล่งเงินทุนนั้นก็คือเจ้าแก้วอีกนั่นเอง และหลังจากนั้นชาวเล

ในหมู่บ้านก็เริ่มเปลี่ยนหันมาใช้เรือติดเครื่องยนต์ซึ่งเป็นเรือหางยาวกันมากขึ้นทีละครอบครัว เรือในหมู่บ้านก็เริ่มกลายเป็นเรือหางยาวติดเครื่องยนต์ ใช้ลูกเรือเพียง 1-2 คนก็สามารถปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเลิกใช้เรือกรรเชียง และหันมาใช้เรือติดเครื่องยนต์ มีความสัมพันธ์กับการใช้เครื่องมือทางการประมงอื่นๆ เมื่อเริ่มเปลี่ยนแปลงอุปกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่งก็นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอุปกรณ์อื่นๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกัน เครื่องมือจับปลาในชุมชนสังก้าอูมีความหลากหลายมากขึ้นในการจับปลา กุ้ง ปู และปลาหมึก จะใช้อวนคนละแบบกัน อวนที่ใช้จับปลาจะเป็นอวนเอ็นตาห่าง 5 เซนติเมตร อวนที่ใช้จับปูจะเป็นชนิดเดียวกับอวนที่ใช้จับปลา แต่ตาอาจจะห่างกว่า ส่วนอวนกุ้งจะเป็นอวน 3 ชั้น ส่วนปลาหมึกมักจะใช้ไซที่สร้างขึ้นเฉพาะสำหรับดักปลาหมึก ไซดักปลาชนิดต่างๆ เครื่องมือแต่ละชนิดจะมีต้นทุนและประสิทธิภาพในการจับสัตว์น้ำได้แตกต่างกัน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนอกจากสะท้อนให้เห็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อจะได้เก็บเกี่ยวผลผลิตที่จะส่งให้ตลาดได้มากที่สุด แต่เทคโนโลยีดังกล่าวบางอย่าง เป็นสิ่งที่ต้องหาซื้อจากตลาดภายนอกอีกเช่นกัน ไม่สามารถจะสร้างขึ้นมาจากวัสดุอุปกรณ์ภายในท้องถิ่น เหมือนวิถีชีวิตดั้งเดิมได้ และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อทางสังคมอย่างมีอาจจะหลีกเลี่ยงได้

การใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทำให้จับสัตว์น้ำได้ในปริมาณที่มากขึ้น ทั้งยังออกหาปลาได้ไกลจากฝั่งมากขึ้น สิ่งจำเป็นอีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้สภาพความสดของปลาคงอยู่นานวันนั้นก็คือน้ำแข็ง ในเรือประมงแต่ละลำที่ออกไปหาปลาในทะเลจะบรรทุกน้ำแข็งไปด้วย เมื่อหาปลาได้แล้วชาวเลก็จะเอาปลา凍ไว้กับน้ำแข็งที่นำมาด้วย แล้วเก็บไว้ในถังพลาสติกขนาดพอประมาณ ปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการที่จะทำให้เครื่องยนต์สามารถแล่นออกไปหาปลาได้คือน้ำมันเชื้อเพลิง ทั้งในเรื่องน้ำแข็งและน้ำมันเชื้อเพลิง ชาวเลจะซื้อจากการให้บริการของเจ้าแก้ว โดยอาจจะซื้อด้วยเงินสด หรือ จะค้างชำระไว้ก่อน ต่อเมื่อเรือประมงออกไปหาปลาได้แล้วและขายได้เงิน เขาก็จะหักบัญชีกัน ซึ่งเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันของชาวเลกับเจ้าแก้ว

การเกิดอาชีพเจ้าแก้วภายในหมู่บ้าน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเกือบ 20 ปี ชาวเลในหมู่บ้านรู้จักนำผลผลิตจากทะเลมาขายให้กับพ่อค้าคนกลาง ซึ่งชาวเลมักเรียกว่า “เจ้าแก้ว” ซึ่งก็หมายความว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีราวๆ และเป็นผู้ที่ออกทุนในเรื่องเรือและอุปกรณ์ในการทำอาชีพประมงให้แก่ชาวเลนั่นเอง เพราะว่าชาวเลเองไม่มีเงินทุนเพียงพอที่จะไปซื้อเรือ เครื่องยนต์ หรือ อุปกรณ์ในการทำประมงเองได้ จึงต้องอาศัยเจ้าแก้วที่พอจะฟังพาในเรื่องนี้ได้ เจ้าแก้วคนแรกเป็น

คนจีน ชื่อ โกน้ำ ซึ่งลูกชายแต่งงานกับชาวเลภายในหมู่บ้านสังกาอู ลูกชายก็เปิดร้านค้าในหมู่บ้าน ลูกชายของโกน้ำก่อนข้างมีฐานะดีกว่าชาวเลคนอื่นภายในหมู่บ้าน โดยที่ร้านค้านี้เป็นร้านเดียวที่มี โทรทัศน์และเครื่องปั่นไฟและทำให้ชาวเลมาดูโทรทัศน์ที่นี่ทุกวันไม่ว่าจะเป็นลูกเด็กเล็กแดงเป็นที่ ดึงดูดความสนใจของชาวเลเป็นอย่างมาก ในปี พ.ศ. 2521 โกน้ำเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านสังกาอู กับลูกชาย และรับซื้อปลาจากชาวเลไปขายอีกทอดหนึ่งในตลาด จากเดิมที่เคยอาศัยอยู่นอกหมู่บ้านในตำบลตลาด ตลอดระยะเวลาหลายปีชาวเลรู้จักโกน้ำเป็นคนแรกที่เป็นเจ้าแก่รับซื้อปลา และ ออกทุนให้กับชาวเลในหมู่บ้านโดยปลาที่ได้ชาวเลก็นำมาขายให้กับโกน้ำเพราะมีพันธะข้อผูกพัน กันอยู่ว่าชาวเลที่ได้รับความช่วยเหลือในเรื่องทุน ก็คือเรือ ก็จะต้องนำปลามาขายให้กับเจ้าแก่คน นั้นๆ เท่านั้น ไม่ได้ไปขายคนอื่นเป็นอันขาด

ต่อมาเจ้าแก่คนที่สองชื่อ โกจ่ายซึ่งมีกิจการร้านค้าอยู่ในตลาดเห็นโกน้ำทำกิจการรับซื้อปลา จากชาวเลได้ประสบผลสำเร็จดี ทำให้ได้เงินเห็นเป็นรูปเป็นร่างจึงทำให้ตนเองได้เข้ามาติดต่อกับ ชาวเลบ้างว่ามีใครสนใจอยากเป็นลูกน้องของตนบ้าง โดยที่เข้ามาทำการเจรจาข้อเสนอให้ชาว เล และเริ่มต้นการเป็นคนกลางในปี 2522 โดยเริ่มจากลงทุนการเป็นคนกลางซื้อเรือให้ชาวเลในหมู่บ้าน ถึงแม้โกน้ำจะไม่มีญาติภายในหมู่บ้านแต่เขาก็อาศัยความเชื่อใจ ลงทุนให้ชาวประมงก่อนอีก เช่นกัน โกจ่ายลงทุนให้ชาวเล 5 คน โดยออกเงินซื้อเรือให้ 4000-5000 บาท บางคนที่มีเรืออยู่แล้ว ก็สามารถของเงินไปซื้อเครื่องยนต์ บางลำซื้อมาเฉพาะอุปกรณ์ต่างๆ บนเรือ ในการให้เงินลงทุน ของเจ้าแก่ไม่มีการทำหนังสือสัญญาเงินกู้ จะมีเพียงแต่รายชื่อลูกหนี้ หรือที่เรียกว่าลูกน้อง กับ จำนวนเงินที่กู้ไปเท่านั้น และมีข้อผูกพันว่า ลูกน้องที่ยืมเงินไปนี้จะต้องนำสัตว์น้ำที่จับได้มาขาย ให้กับเจ้าแก่ ซึ่งเจ้าแก่จะรับซื้อในราคาที่สูงกว่าท้องตลาด และสูงกว่าการรับซื้อจากชาวประมงที่ ไม่ได้เป็นลูกน้องด้วย เจ้าแก่ไม่เพียงแต่รับซื้อสัตว์น้ำที่จับมาเท่านั้น แต่ยังขายของจำเป็นอื่นๆ ที่ ใช้ในการประมงด้วย โดยคนที่เป็นลูกน้องสามารถเอาของไปได้ก่อน เวลาขายสัตว์น้ำค่อยหัก บัญชีกัน ส่วนชาวประมงอื่นที่ไม่ได้เป็นลูกน้องต้องซื้อด้วยเงินสด ของที่เจ้าแก่ขายคือ น้ำมัน น้ำ แข็ง ทั้ง 2 สิ่งนี้เป็นปัจจัยจำเป็นสำคัญที่ใช้ในการออกเรือ

ต่อมามีเรือที่เป็นลูกน้องโกจ่าย 10 ลำ จากจำนวนเรือทั้งหมดในตอนนั้น 20 ลำ เรือที่เป็น ลูกน้องของเจ้าแก่จะมีเครื่องมือจับปลาที่ใหม่และทันสมัยกว่าพวกที่ไม่ขึ้นอยู่กับเจ้าแก่ ชาวเลจึง หันมาของเป็นลูกน้องของโกจ่าย และโกน้ำมากขึ้น

ต่อมาก็มีเจ้าแก่ซึ่งเป็นผู้หญิงชาวจีนอยู่ในตลาดอีกเช่นกันเข้ามาตั้งแผงปลาในหมู่บ้าน โดย แรกๆ ก็รับซื้อเฉพาะสัตว์น้ำของชาวเลเพียงอย่างเดียว ยังไม่ได้ลงทุนในการซื้อเรือให้ชาวเล แต่ก็มีชาวเลไม่กี่คนที่นำสัตว์น้ำมาขายให้เพราะชาวเลจะขึ้นอยู่กับโกจ่ายและโกน้ำอยู่แล้ว ชาวเลที่นำ สัตว์น้ำมาขายให้เจ้าแก่เพ็ญก็จะเป็นชาวเลที่มีเรือเป็นของตนเองซึ่งมีอยู่ 2 คนในตอนนั้น ด้วย ความที่เป็นผู้หญิงและเป็นคนที่มิบุคลิกและอัธยาศัยดี ชอบพูดจากับชาวบ้าน และเจ้าแก่เพ็ญก็มา

ตั้งแฟร็บซื้อปลาอยู่ในหมู่บ้าน โดยขอเช่าหน้าบ้านของชาวเลผู้หนึ่งในการประกอบกิจการและจ้างลูกน้องซึ่งเป็นชาวเลในหมู่บ้านนั่นเองเป็นคนช่วยดูแลฝ่าแหวเวลาตนเองไม่อยู่หรือต้องออกไปทำธุระที่อื่น จากการที่ได้พยายามเดินไปพบปะพูดคุยกับชาวเลภายในหมู่บ้านเป็นประจำทำให้เค้าแก่เพ็ญเป็นที่รู้จักของชาวเลเป็นอย่างดี และด้วยความที่มีฐานะค่อนข้างรวยทำให้มีเงินในการลงทุนให้ชาวเลสูง สามารถที่จะออกทุนให้ชาวเลที่ยังไม่มีเรือเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพได้เท่ากับคนอื่น จึงทำให้ชาวเลมีทางเลือกมากขึ้น พวกเขาสามารถเลือกเค้าแก่ที่คิดว่าใจดีและมีความเป็นกันเองและไม่กดราคา โอกาสในการเลือกเค้าแก่ของชาวเลส่งผลให้เค้าแก่จำเป็นต้องยึดหยุ่นให้กับชาวเลพอสมควร

ชาวเลแต่ละคนจะร้องขอการอุปถัมภ์จากเค้าแก่แตกต่างกัน บางคนทั้งเรือและอุปกรณ์เป็นของเค้าแก่หมด บางคนเรือเป็นของเค้าแก่อุปกรณ์เป็นของตัวเอง บางคนก็ตรงกันข้ามเรือเป็นของตัวเองแต่อุปกรณ์เป็นของเค้าแก่ สิ่งตอบแทนสำหรับเค้าแก่คือชาวประมงผู้รับอุปถัมภ์จะต้องนำสัตว์น้ำที่จับมาได้ขายให้กับเค้าแก่ของตน พวกเขามั่นใจว่าได้สัตว์น้ำทั้งหมดที่ชาวเลหามาได้ เค้าแก่จะนำปลาที่ซื้อไปขายที่แปปลา ใน จ.กระบี่ ไม่ได้เอามาขายในหมู่บ้านหรือในเกาะลันตา ถ้าชาวเลคนใดที่ไม่ได้ออกเรือและต้องการปลาไปกินมาขอซื้อหรือแบ่งปลาไปกิน เค้าแก่ก็จะไม่ว่าอะไรถือเป็นเรื่องธรรมดา แต่ถ้าหากมีคนนอกมาขอซื้อจากชาวเลโดยตรงจะไม่ได้โดยเด็ดขาด ต้องซื้อจากเค้าแก่ในราคาที่เค้าแก่กำหนดไว้เท่านั้น เพราะถ้าหากชาวเลขายปลาให้คนนอกชุมชนที่มาขอซื้อจะทำให้เค้าแก่สูญเสียรายได้ขาดกำไรตรงนี้ไป ซึ่งก็มักจะราคาสูงกว่าราคาที่รับซื้อมาจากชาวเล

ข้อตกลงระหว่างเค้าแก่และลูกน้องผู้รับอุปถัมภ์จะต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัดตราบใดที่ยังปฏิบัติตามข้อตกลง เค้าแก่ก็จะไม่ทวงเงิน และลูกน้องสามารถกำหนดได้ว่าจะคืนเงินที่ค้างครั้งละเท่าใด แต่หากลูกน้องเอาผลผลิตไปขายให้กับคนอื่น เค้าแก่จะไม่พอใจอย่างมาก และเริ่มทวงบุญคุณและหนี้สินต่างๆ ขึ้นมาทันที เพราะเค้าแก่มักจะรู้ข่าวสารเร็วมากหากว่าลูกน้องเอาปลาไปขายให้กับคนอื่น เพราะบางครั้งเนื่องมาจากการกดราคาของเค้าแก่ ดังเช่นตัวอย่างที่พบในสนามวิจัยชาวเลชื่อปราณี เล่าให้ฟังว่า สามิตตนเองเป็นลูกน้องของเค้าแก่ ต้องนำปลาไปขายให้กับเค้าแก่ทุกครั้งที่ได้ ตนเองรู้สึกที่เค้าแก่กดราคามากเกินไป ราคาที่ให้น้อยกว่าเทียบกับราคาในท้องตลาดมาก ถ้าเอาไปขายในตลาดเองจะได้ราคาแพงกว่านี้ แต่เป็นเพราะเขาเป็นเจ้าของเรือที่เราใช้ทำมาหากินอยู่เราเลยไม่มีทางเลือก แต่ก็มิที่บางครั้งแอบขายให้คนข้างนอก ไม่ได้หมายความว่าขายให้เค้าแก่คนอื่น แต่ขายให้คนนอกหมู่บ้านที่มามีติดต่อซื้อ ซึ่งเป็นคนมุสลิมที่เป็นแม่ค้าขายของอยู่ในตลาดนัดเช้าขอซื้ออยู่บ่อยๆ ตนเองก็มีแอบขายให้บ้างในบางครั้ง แต่ก็กลัวเค้าแก่จะรู้เหมือนกัน และบางครั้งถ้าได้ปลามากน้อยๆ ก็จะขายให้คนนอกไปเลย และก็จะบอกเค้าแก่ว่าได้ปลาน้อยและจะเก็บไว้กินเอง อย่างไรก็ตามลูกน้องจะเป็นอิสระไม่ได้ถ้าหากไม่ได้ปลดหนี้จากเค้าแก่เสียก่อน

เจ้าแก่ในหมู่บ้านในระแวกเวลานี้ก็มีอยู่ 3 คน และชาวเลก็กระจายตัวเป็นลูกน้องของเจ้าแก่ ทั้ง 3 คนนี้ โดยเจ้าแก่ที่มีชาวเลสังกัดด้วยมากที่สุดตอนนี้คือ เจ้าแก่เพ็ญ มีประมาณ 25 ลำ โกจ่าย มี 8 ลำ และโกน้ำ มี 20 ลำ เพราะเจ้าแก่แดงเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ ยึดหยุ่นและอะลุ่มอล่วยต่อชาวเลในเรื่องหนี้สิน และรับซื้อของทะเลจากชาวเลโดยที่ไม่กดราคาราจนเกินไป ชาวเลที่สังกัดเจ้าแก่เพ็ญ จึงขยันขันแข็งในการออกเรือและหาปลา ทำให้ชาวเลบางคนหาปลาและสามารถปลดหนี้ได้บ้างแล้ว แต่ก็ยังคงนำปลามาขายให้เจ้าแก่เพ็ญอยู่เพราะความที่เคยช่วยเหลือและอุปถัมภ์กันมา

เจ้าแก่ชาวเล ในปี พ.ศ. 2541 ได้มีชาวเลชื่อแดงตั้งตัวเป็นเจ้าแก่ออกเรือและทุนให้ชาวเล เมื่อก่อนเจ้าแก่แดงเปิดร้านค้าขายของอยู่ในหมู่บ้าน และก็มีเรือเป็นของตนเอง ตั้งตัวได้จากการไปรับซื้อผลไม้จากตลาดบ่อม่วง ไปซื้อโดยทางเรือ นำกลับมาขายในหมู่บ้าน และขายดีมาก เพราะในหมู่บ้านไม่มีร้านค้าที่ขายของประเภทผักและผลไม้เลย และเนื้อสัตว์ก็มีขายที่ร้านค้านี้ร้านเดียว เมื่อมีสิ่งเหล่านี้ในร้านค้าก็ทำให้ชาวเลแห่กันไปซื้อของที่ร้านเจ้าแก่แดงนี้กันมากจนทำให้เจ้าแก่แดงเป็นคนที่มีความฐานะดีคนหนึ่งภายในหมู่บ้านสังกาอู และอีกประการที่ทำให้เจ้าแก่แดงและสามีร่ำรวยก็คือการขายที่ดินของสามีบริเวณอ่าวคลองป่อซึ่งอยู่ท้ายเกาะ ขายไปจำนวน 3 ไร่ ได้เงินมาจำนวนประมาณ 400,000 บาท เมื่อได้เงินมาก็นำไปขยับขยายร้านค้า เป็น 2 ร้าน ซึ่งร้านแรกนั้นอยู่ตรงบริเวณบ้านที่อาศัยอยู่ ซึ่งอยู่ด้านล่างติดริมทะเล และร้านที่สอง อยู่ริมถนน ทางเข้าหมู่บ้าน ร้านที่สองเปิดแล้วให้หลานคอยช่วยขายให้ เจ้าแก่แดงและบังหนั้นสามีเป็นชาวเลคนเดียวที่มีมรดกสะสมในหมู่บ้านสังกาอู ชาวเลคนอื่นไม่มีใครมียกเว้นชาวจีนที่แต่งงานกับชาวเลซึ่งเป็นลูกของโกน้ำเจ้าของแพปลา ทำให้ชาวเลในหมู่บ้านรู้ว่าเจ้าแก่แดงเป็นคนที่มีความฐานะดีที่สุดในบรรดาชาวเลด้วยกัน เพราะมีกิจการร้านค้าเป็นของตัวเอง และมีมรดกสะสม มีข้าวของเครื่องใช้ไฟฟ้าครบครัน ภายในบ้าน และบ้านก็สร้างด้วยปูนซีเมนต์ ถึงบ้านจะไม่ใหญ่มากนักแต่ลักษณะภายในบ้านและข้าวของเครื่องใช้ที่มีก็ให้รู้ว่าเป็นคนมีฐานะทางการเงินดีกว่าคนอื่น ชาวเลในหมู่บ้านจะรับรู้ว่าเจ้าแก่เป็นคนรวยเพราะว่าเขามีทรัพย์สินทางวัตถุต่างๆ มากกว่าคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน และมีเงินให้ชาวเลคนอื่นหยิบยืมเวลาต้องการเงินไปใช้ในยามจำเป็นเสมอๆ มีเรือในสังกัด ถึง 12 ลำ ในปัจจุบัน ภายในเวลาแค่ 6 ปี เจ้าแก่แดงออกเรือให้กับชาวเล 12 ลำ นับว่าประสบความสำเร็จมากสำหรับชาวเลด้วยกันในหมู่บ้าน และฐานะของเจ้าแก่แดงก็ดีกว่าชาวเลในหมู่บ้านทุกคนยกเว้น ชาวจีนลูกของโกน้ำที่มาแต่งงานกับชาวเล เจ้าแก่แดงบ้านตั้งอยู่ใกล้แพปลาของเจ้าแก่เพ็ญ เจ้าแก่แดงเล่าว่า “เห็นเขามีแพปลา ก็อยากมีบ้าง ไม่คิดว่ามันเป็นเรื่องยากถ้าเรามีเงินทุนที่จะลงทุนให้เขาทำ เพราะเมื่อก่อนตัวเองก็เคยหาปลาส่งปลาให้แพปลาเหมือนกัน แต่นำไปส่งที่แพปลาบ่อม่วง เพราะตัวเองมีเรือเป็นของตนเองนานแล้ว แต่เมื่อก่อนก็เคยขึ้นอยู่กับโกน้ำพักหนึ่ง การเก็บเงินจากการค้าขายทำให้ได้เงินเป็นกอบเป็นกำ พอเรามีเงินก็ไปซื้อเรือมาให้คนที่เป็ญญาติพี่น้องใกล้ตัว เพื่อให้เขามีเรือออกทะเลและก็ให้หาปลาขายมาให้เรา เราก็จะนำปลาไปส่งที่แพปลา

จังหวัดกระบี่ให้ต่อไป” ทุกคนที่รับความช่วยเหลือของเจ้าแค้นแดงก็มักจะเป็นคนที่รู้จักคุ้นเคยกันดี และเป็นญาติๆ กัน เท่าที่ผู้วิจัยสังเกต ก็มีหลานๆ ซึ่งเป็นหนุ่มๆ ที่กำลังอยู่ในวัยฉกรรจ์ ขยันขันแข็งในการออกทะเล เพราะคนที่เป็นลูกน้องของเจ้าแค้นแดงอื่นอยู่บางคนก็อยากหันมาจับกับเจ้าแค้นแดง แต่ก็ยังทำเช่นนั้นไม่ได้เพราะยังมีภาระผูกพันกับเจ้าแค้นแดงของตนอยู่ ไม่อยากผิตใจกัน ที่ชาวเลคนอื่นอยากมาจับกับเจ้าแค้นแดงเป็นเพราะว่าเจ้าแค้นแดงอ่ลุ่ม่อล่วยต่อการผัดผ่อนชำระหนี้เสมอ และที่สำคัญก็คือ เป็นแหล่งเงินทุนชั้นดีที่ชาวเลสามารถหยิบยืมได้ ถึงแม้ว่าไม่ได้เป็นลูกน้อง ก็สามารถขอความช่วยเหลือได้เนื่องจากความเป็นเครือญาติและมีความผูกพันทางสังคมกันอยู่นั่นเอง

จะเห็นได้ว่าเจ้าแค้นแดงเมื่อก่อนก็เป็นชาวเลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเท่าเทียมกับคนอื่น แต่ด้วยความที่ได้ไปพบปะผู้คนภายนอกมากกว่าชาวเลคนอื่น ๆ ตั้งแต่สมัยไปซื้อผลไม้มาขายที่ตลาดบ่อม่วง และนำปลาไปขายด้วย จึงทำให้มองเห็นช่องทางในการทำมาหากินของตนเอง เห็นคนอื่นทำได้คิดว่าตัวเองก็ทำได้ แม้กระทั่งการที่สามารถมีแพปลาเป็นของตนเองได้ก็เห็นจากการที่เจ้าแค้นแดงเงินที่ซื้อเพ็ญมาตั้งแพปลาอยู่ใกล้ๆ ก็เกิดความคิดที่จะมีแพปลาเป็นของตนเองบ้าง และในที่สุดก็มีได้ เจ้าแค้นแดงเล่าให้ฟังว่า “ถึงเราจะจบแค่ป. 4 แต่เราก็อ่ยามานั่งทำตัวโง่ ตอนนี่คนโง่ไม่มีอีกแล้ว ถ้าไม่ทันเพื่อนก็อยู่ไม่ได้ อดตายกันพอดี เราต้องคุนคนข้างนอกว่าทำไมเขาถึงมีเงิน เขาทำกันอย่างไร และต้องมานั่งคิดหาช่องทางที่พอจะปรับและทำมาหากินให้ได้ เหมือนอย่างที่เราเห็นเจ้าแค้นแดงมีเรือหลายลำให้ลูกน้อง ทำไมเขาถึงทำได้ เพราะเขามีเงินทุนก่อน จึงสามารถซื้อเรือให้ชาวเลคนอื่นทำมาหากินได้ เราก็ต้องรู้จักเก็บเงินเวลาที่ทำมาหากินได้มาถ้าอยากรวย แล้วก็ค่อยๆ ขยับขยายไปเรื่อยๆ จากแรกๆ เรามีเรือแค่ ลำเดียว ต่อมาเราขายปลาได้กำไรมาก ก็เก็บไว้ซื้อเรือลำต่อไปอีกมันก็เพิ่มขึ้นมาทีละลำ”

4.1.2 การเกิดขึ้นใหม่ของอาชีพ

- อาชีพแรงงานรับจ้าง

ชาวเลจำนวนหนึ่งจะรับจ้างใช้แรงงานทั่วไปในตลาด และเทศบาล งานส่วนใหญ่เหล่านี้จะเป็นงานของผู้ชาย แล้วแต่ใครจะว่าจ้างให้ทำอะไร เช่น แยกหาม ทำสวน คายหญ้า หรืองานก่อสร้างที่ต้องใช้แรงงานของคนในตลาดก็มักจะว่าจ้างชาวเลให้ไปช่วย เพราะชาวเลผู้ชายจะไม่เกียจงานหนัก และก็จะทำงานอย่างเต็มที่อีกด้วย มีชาวเล 5 คนที่ทำงานรับจ้างประเภทนี้ ซึ่งเป็นผู้ชายทั้งหมด และงานประเภทรับจ้างก่อสร้างหรืองานแยกหามนี้ ก็จะมีผู้ชายชาวเลคนอื่นอีกเหมือนกันซึ่งบางครั้งถ้าว่างจากการออกทะเลแล้วก็จะมารับงานรับจ้างนี้ งานรับจ้างจากคนในตลาดส่วนใหญ่มักจะรู้จักและคุ้นเคยกับชาวเลคนที่จะว่าจ้างกันมาก่อน เพราะว่าจ้างกันอยู่บ่อยๆ และก็มักจะเป็นคนเดิมๆ ที่ออกมารับงานรับจ้างเหล่านี้ ผลตอบแทนที่จะได้รับก็คือเงินแล้วแต่จะ

ตกลงกับผู้จ้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะได้ประมาณวันละ 150-200 บาท และผู้ว่าจ้างก็มักจะมีภาระเลี้ยงเหล้าขาวเป็นการตอบแทนเสมอ เพราะรู้ว่าชาวเลชอบกินเหล้ามาก

- อาชีพทำงานในรีสอร์ท

ในชุมชนบ้านสังกาอูมีผู้ประกอบการอาชีพรับจ้าง โดยมากจะเป็นการปรับตัวจากอาชีพเดิมที่เคยทำ คือ อาชีพประมง แต่พอระยะหลังการทำมาหากินลำบากขึ้น บางวันได้ปลาน้อยเพียง 2-3 กิโลกรัมหรือบางวันก็ไม่ได้ปลาเลยก็มี จากในยุคก่อนเคยได้ เป็น 100-200 กิโลกรัม ต่อวัน และสัตว์น้ำที่จับได้ไม่ว่าจะเป็น ปลา กุ้ง หอยปู มีแต่ตัวเล็กๆ ขายได้ราคาต่ำลง ดังนั้นชาวเลในหมู่บ้านหลายคนจึงเริ่มออกไปทำงานรับจ้างกันมากขึ้น งานรับจ้างส่วนใหญ่ของชาวเลจะเป็นการรับจ้างแรงงานภายในเกาะลันตา เพราะชาวเลที่สังกาอูนี้ไม่ชอบออกไปทำงานสถานที่ไกลๆ จากหมู่บ้านของตนเอง ตอนนี้มีชาวเลในหมู่บ้านไปทำงานรับจ้างที่รีสอร์ท 15 คน (ข้อมูลจากการสำรวจเมื่อเดือนมกราคม 2545) ชาวเลที่เข้าไปทำงานที่รีสอร์ทได้รับการติดต่อจากผู้ใหญ่บ้านมาอีกที่ซึ่งรีสอร์ทอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านนัก ไปทำงานตั้งแต่เช้า ประมาณ 09.00 น. กลับมาอีกทีก็ประมาณ 18.30 น. ในตอนพลบค่ำ จะมีรถกระบะของทางรีสอร์ทมารับ-ส่ง ทุกคนที่ไปทำงานที่รีสอร์ทจะต้องมีปิ่นโตใส่อาหารของตัวเองไปด้วย เนื่องจากที่รีสอร์ทไม่มีอาหารให้บริการ ชาวเลจึงต้องนำข้าวและกับข้าวไปรับประทานกันเองเพื่อความประหยัดและสะดวก

ผู้ใหญ่บ้านรู้จักกับผู้จัดการทั่วไปของรีสอร์ทลันตาพาเลซ เขาจึงชักชวนไปทำงานที่นั่น ผู้ใหญ่ก็ทำงานอยู่ที่นั่นด้วย และก็มาชวนลูกบ้านว่าใครสนใจก็ให้ไปทำงานที่นั่นได้ และมีชาวเลสนใจไปทำ เพราะไม่อยากอยู่บ้านเฉยๆ แม็ค เด็กสาวชาวเลอายุ 19 ปี ที่ทำงานที่รีสอร์ทบอกกับผู้วิจัยว่า “อยากช่วยพ่อแม่หาเงิน ดีกว่าอยู่บ้านเปล่าๆ เพราะตัวเองก็ไม่ได้ทำอะไร ปกติก็ทำงานบ้านช่วยแม่เลี้ยงน้อง หุงข้าว ซักผ้า ถ้าไปทำงาน งานบ้านแม่ก็จะทำเอง” ชาวเลที่ไปรับจ้างที่รีสอร์ทจะได้ค่าจ้างวันละประมาณ วันละ 120 บาท งานที่ทำส่วนใหญ่ก็จะเป็นเสิร์ฟอาหาร ล้างจาน แต่ก็มีรีสอร์ทส่วนที่ยังสร้างไม่เสร็จก็จะให้ชาวเลไปช่วยแบกหาม หรือใช้แรงงานต่างๆ แล้วแต่ผู้จ้างจะให้ทำอะไร การเข้ามาของธุรกิจการท่องเที่ยว นั้นพบว่าในอดีตเกาะลันตาแทบจะไม่มีใครอยากมา เพราะได้ชื่อว่าเป็นที่ที่กัณดารมาก ห่างไกลความเจริญ และการคมนาคมก็ไม่สะดวก แต่เมื่อ 4-5 ปีที่ผ่านมาเกาะลันตาเริ่มเป็นที่รู้จักมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยว เป็นเพราะได้มีการตั้งให้เกาะลันตาเป็นอุทยานแห่งชาติ จึงทำให้ผู้คนได้รู้จักเกาะลันตามากขึ้นจากการสื่อโฆษณาการท่องเที่ยวต่างๆ และด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเองของชาวเลยังถูกนำมาใช้เป็นตัวดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจเกาะลันตาแห่งนี้มากขึ้นอีกด้วย

ทุกวันนี้ เกาะลันตาเริ่มมีการพัฒนาทางการท่องเที่ยวมากขึ้น เพราะด้วยสภาพภูมิประเทศที่เป็นเกาะน้อยใหญ่ และมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยว คือ ทะเลและชายหาด ทำให้เกาะลันตาเริ่มเป็นที่สนใจของคนที่รักและชอบที่จะท่องเที่ยวธรรมชาติหรือทะเล เมื่อมีนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากขึ้นก็ทำให้เกิดที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยวหรือที่เรียกว่ารีสอร์ทเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว การขยายตัวของธุรกิจรีสอร์ททำให้เกิดการจ้างงานขึ้นภายในเกาะลันตา ซึ่งดูเหมือนจะเป็นการดีที่ทำให้คนภายในเกาะลันตามีงานทำ แต่อีกด้านหนึ่งก็ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ (way of life) ของกลุ่มคนบางกลุ่มนั่นก็คือ กลุ่มชาวเล ซึ่งในอดีตมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับท้องทะเลมีแบบแผนทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ชีวิตพึ่งพาธรรมชาติและระบบนิเวศน์ ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมาก

เมื่อธุรกิจท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาท ที่ดินบนเกาะลันตาก็มีความสำคัญขึ้นมาอย่างเห็นได้ชัด ที่ดินบนเกาะมักจะเป็นที่ต้องการของนายทุนที่จะเข้ามาสร้างรีสอร์ท โดยเฉพาะที่ดินที่ติดกับชายฝั่งทะเลหรือริมหาด จึงมีการหาซื้อที่ดินบริเวณดังกล่าวกันเป็นจำนวนมาก และที่ดินบริเวณนี้ก็เป็นที่อยู่อาศัยของชาวเลทั้งสิ้น การต้องการที่ดินของนายทุนที่จะไปทำรีสอร์ท ทำให้นายทุนกว้านซื้อที่ดินของชาวเลเป็นจำนวนมาก โดยมักจะให้นายหน้าในท้องถิ่นไปพูดคุยเจรจากับชาวเลให้ขายที่ดิน ทำให้ชาวเลต้องถอยร่นไปอยู่ที่ใหม่ซึ่งไม่ใช่พื้นที่ที่ติดทะเลที่ตัวเองคุ้นเคยอยู่ในอดีต ผลกระทบจากการขายที่ดินนี้จะขอยกตัวอย่างถึงชาวเลที่ ต.ศาลาด่าน ที่ในอดีตเคยตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งชายทะเลตอนนี้ได้ขายที่ชายทะเลเหล่านั้นให้กับนายทุนหมด ทำให้ตัวชาวเลเหล่านั้นต้องมาถอยร่นออกมาจากที่อยู่อาศัยเดิมที่ติดทะเล และการทำอาชีพประมงก็ลดน้อยถอยลงตามลำดับเพราะว่าเมื่อต้องมาตั้งถิ่นฐานไกลจากฝั่งก็ทำให้ไม่มีที่จอดเรือบ้างก็จอดฝากคนอื่นไว้แล้วเรือก็หายไป ตอนหลังมีปัญหาเกี่ยวกับที่จอดเรือมากขึ้น เพราะเมื่อชาวเลไม่มีที่จอดเรืออย่างในอดีตก็ทำให้ไปจอดเรือทับเส้นทางจราจรของเจ้าของเรือท่องเที่ยวรายอื่นที่ได้เช่าที่ในการจอดเรือไว้แล้วถึงขั้นจะทะเลาะวิวาทกัน ชาวเลก็เลยตัดปัญหาโดยการขายเรือ จึงทำให้ชาวเลที่ ต.ศาลาด่าน บางครอบครัวต้องขายเรือและไม่ได้ยึดอาชีพประมงอีก บางครอบครัวสมาชิกบางคนก็ยังว่างงาน ทำให้ขาดรายได้ บางครอบครัวก็ไปหางานทำที่รีสอร์ท แต่ที่รีสอร์ทก็สามารถทำงานได้เฉพาะหน้าทัวร์เท่านั้น ซึ่งมีระยะเวลาประมาณ 6 เดือน หลังจากนั้นชาวเลก็จะว่างงานและไม่มีรายได้

ลุงโกวิท ช้างน้ำ เล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนลุงอยู่ที่บริเวณแหลมคอกวางซึ่งอยู่ติดริมทะเลบ้านเรือนของชาวเลที่ตั้งอยู่บริเวณนี้จำนวนหนึ่ง ตอนหลังเมื่อธุรกิจท่องเที่ยวเริ่มเข้ามา นายทุนก็ต้องการที่ดินที่ติดชายหาดไปทำรีสอร์ทสำหรับนักท่องเที่ยว จึงมีนายทุนมาติดต่อขอซื้อที่ของลุงโกวิทบริเวณนี้ ทำให้ลุงและครอบครัวต้องถอยร่นมาอยู่ที่บ้านในไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ห่างจากชายฝั่งทะเลแต่อยู่ใกล้ถนนใหญ่มากกว่า เมื่อขายที่ได้ก็นำเงินมาสร้างบ้านใหม่ในบริเวณที่ดังกล่าวซึ่งเป็น

ที่ดินของลุงโกวิทย์เองซึ่งตกทอดมาจากบรรพบุรุษ และก็สร้างบ้านให้ลูกๆ ด้วย เงินที่เหลือลุงก็นำมาลงทุนซื้อของและเปิดเป็นร้านขายของชำที่บ้าน โดยมีภรรยาและลูกสาวของลุงเป็นคนขาย ส่วนลุงนั้นเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และมีลูกสาวอีกคนเป็นครูสอนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนบ้านสังกาอู่ เมื่อก่อนนี้ลุงทำอาชีพประมงและออกทะเลหาปลา ตอนหลังเมื่อย้ายมาอยู่ห่างจากฝั่งมากๆ ก็เลยขายเรือไปและไม่ได้ออกทะเลอีกแล้ว เพราะตอนนี้ไม่มีที่จอดเรือด้วย ไม่อยากจอดไว้ไกลหูไกลตา เพราะมีพวกโจรจะมาขโมย ก็เลยตัดสินใจขายเรือ ส่วนชาวเลและแวนั้น ก็จะทำงานในรีสอร์ทกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง หรือเด็กวัยรุ่น ก็จะไปรับจ้างล้างจาน ซักผ้า หรือไม่ก็เป็นแม่บ้าน ช่วยดูแลความสะอาดแต่จะทำได้เฉพาะหน้าทัวร์ ซึ่งมีระยะเวลา 6 เดือนเท่านั้น หลังจากหมดหน้าทัวร์ก็จะว่างงาน

ลุงมะหวิ และสมนึก บอกว่า พอหน้าท่องเที่ยว ถ้าหากมีคนมาขอให้พาไปที่เกาะก็จะนำเอาหลังคามารอบไว้กับเรือ ซึ่งหลังคานี้ก็ทำขึ้นเอง โดยหาเหล็ก หรือไม้ มาจึงกับพลาสติก หรือถ้ามีทุนน้อยก็จะซื้อผ้าใบมาทำ หลังคานี้สามารถถอดเข้าถอดออกได้ จะใส่เฉพาะเวลาที่พานักท่องเที่ยวไปเที่ยวเท่านั้น กลับมาก็เอาออก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะมาเป็นหมู่คณะ ประมาณ 5 คนขึ้นไป เขาก็จะมาติดต่อทางผู้ใหญ่บ้านหรือ อบต. และหากใครว่างและอยากจะไปก็จะเอาเรือออก โดยจะตกลงค่าจ้างกันก่อน ถ้ามากันหลายคนก็จะคิดค่าจ้างแบบเหมาลำ ไปกลับก็แล้วแต่ความไกลไกลของเกาะ แต่ส่วนใหญ่ก็จะคิดประมาณเที่ยวละ 800-1,000 บาท (ไปกลับ) ต้องรอรับกลับด้วย ไปส่งแล้วก็ต้องนั่งรอพวกเขา ก่อน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะให้พาไป 2-3 ที่อยู่ติดกัน คือพาไปให้พวกเขาลงเดิน หรือเล่นน้ำชมเกาะสักพัก ก็เปลี่ยนไปที่เกาะอื่นอีก และก็พากลับเข้าฝั่ง ส่วนใหญ่จะไปเช้าและก็กลับเย็นๆ

เด็กๆ ชาวเลที่เรียนร่วมกับนักเรียนไทยที่โรงเรียนบ้านศาลาด่านก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงที่รีสอร์ทอยู่เสมอๆ เพราะว่าทางรีสอร์ทจะติดต่อกับทางโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนมาทำการแสดง และก็ได้ให้ค่าตอบแทน เด็กชาวเลที่บ้านศาลาด่านนี้มักไม่พูดภาษาอุรักลาไวยกันแล้ว จะพูดไทยกันหมด แม้ว่าพ่อแม่พยายามจะสอนให้พูดก็ไม่ยอมพูด เด็กบางคนฟังออกแต่เมื่อพ่อแม่ถามหรือสนทนาเป็นภาษาอุรักลาไวยก็จะไม่ยอมพูดด้วยแต่จะตอบเป็นภาษาไทยแทน เด็กให้เหตุผลว่าอายเพื่อน และอยู่ในหมู่คนที่พูดไทยตนเองก็ไม่รู้จะพูดภาษาอุรักลาไวยไปทำไม ก็เลยพูดไทยดีกว่า (บุญเดิน คนครบ, สัมภาษณ์ 20 พ.ย. 44)

- อาชีพเกษตรกรรมเชิงพานิชย์

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เป็นเนินเขา และติดชายฝั่งทะเล ไม่มีพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกมากนัก จึงทำให้ชาวเลเป็นจำนวนไม่มากที่ทำอาชีพเพาะปลูก พืชที่ชาวเลปลูกก็คือ สวน

มะม่วงหิมพานต์ ซึ่งเป็นพืชที่ปลูกง่ายและไม่ต้องอาศัยการดูแลมาก ซึ่งผลผลิตที่ได้ก็จะมีแม่ค้าจากภายนอกชุมชนมารับซื้อถึงในหมู่บ้านและก็เป็นแม่ค้าเจ้าประจำที่มารับซื้ออยู่บ่อยๆ ซึ่งอยู่ในตลาด ชาวเลที่ทำสวนมะม่วงหิมพานต์มีจำนวน 10 ครอบครัว เพราะมีที่ดินที่สามารถปลูกได้รายได้จากการขายแม่ค้ามะม่วงหิมพานต์เป็นรายได้ที่ค่อนข้างดีทีเดียว เวลาแม่ค้ามารับซื้อถ้าได้ผลผลิตมากก็ได้เงินเป็นพันบาท ทำสวนมะพร้าวจำนวน 10 ครอบครัว แต่มะพร้าวขายไม่ค่อยได้ราคาเท่าไร ต้องเอาไปขายในตลาด ขายราคาถูก ลูกละ 2-3 บาท เพราะในเกาะลันตาก็มีมะพร้าวเยอะอยู่แล้วแต่ชาวบ้านก็มักจะปลูกมะพร้าว ถึงแม้ไม่ได้ปลูกเยอะแต่ก็มีไว้สำหรับพอกินราคามะพร้าวเลยไม่ค่อยดี มะพร้าวที่เหลือจากการขายก็มักจะนำมาบริโภคภายในครัวเรือน ส่วนการทำสวนสะตอมี 10 ครอบครัวเช่นเดียวกัน คนในเกาะลันตานิยมปลูกสะตอกันมากเพราะเป็นพืชที่ทำรายได้ดี รวมทั้งในหมู่บ้านสังกาก็เช่นเดียวกัน ในอดีตจะปลูกไว้บริโภคมากกว่า แต่เนื่องจากสะตอเป็นพืชที่ไม่ต้องดูแลรักษา ปล่อยให้เจริญเติบโตเองตามธรรมชาติก็สามารถให้ผลผลิตได้มากมายต่อต้น ชาวเลจึงมีรายได้จากการปลูกสะตอนี้รายได้เสริมอีกทางหนึ่ง แต่เวลาสะตอออกพร้อมๆ กันทำให้สะตอมีมาก ราคาก็ถูกลงมาก ชาวเลบอกว่า คนในตลาดมักจะมาขอซื้อสะตอจากชาวเล และบางครั้งก็มีคนจากบนเกาะลันตานิยมมาขอซื้อสะตอไปขาย ถ้าสะตอมีเยอะมากก็จะขายในราคาฝักละ 1-2 บาทเท่านั้น แต่บางช่วงถ้าราคาดีก็จะขายได้ฝักละ 5 บาท

- อาชีพค้าขาย

ร้านค้าในหมู่บ้านตอนนี้มีทั้งร้านขายอาหารและขายของชำ ร้านค้าขายของชำมีทั้งหมด 6 ร้าน สินค้าที่มีจำหน่ายในร้านมีของที่ชาวบ้านต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน สบู่ แชมพู อาหารแห้ง ประเภทต่างๆ ข้าวสาร เกลือ น้ำตาล ไข่ จะมีอยู่ 3 ร้านใหญ่ที่ขายเครื่องคั้นประเภทเหล้าเบียร์ และมีร้านเดียวที่ขายของประเภทผัก หรือ เนื้อหมู เนื้อไก่ หากใครอยากได้อาหารประเภทเนื้อหรือผักสดไปปรุงอาหารก็ต้องไปซื้อที่ร้านค้าของเจ้าแแก่แดง เพราะเขาจะไปตลาดในตัวเมืองกระบี่หรือไม่กี่ตลาดที่คลองพนประมาณอาทิตย์ละ 3 ครั้ง ก็จะซื้อเหล่านี้มาขายที่ร้านด้วยด้วย ในหมู่บ้านร้านค้าของเจ้าแแก่แดงจะมีของเยอะที่สุด ส่วนใหญ่หากคนในชุมชนต้องการซื้ออะไรแล้วไม่มี เขาก็จะจดไว้และเมื่อไปตลาดก็จะซื้อมาส่งนั้นมาขาย คนส่วนใหญ่อยู่ใกล้ร้านค้าร้านไหนก็จะไปซื้อร้านนั้น แต่หากว่าร้านไหนไม่มีของที่ตนเองต้องการก็จะไปซื้อร้านที่มีของที่ตัวเองต้องการ

ร้านค้าในหมู่บ้านก็จะมีคนเดินเข้าเดินออกซื้อของกันทั้งวัน ส่วนใหญ่คนที่มาซื้อของก็จะเดินไปหยิบสินค้าเอง เพราะรู้ว่าสิ่งที่จะมาซื้อนั้นอยู่ตรงไหนเพราะมาซื้ออยู่บ่อยๆ และก็นำเงินไปให้เจ้าของร้าน หากเจ้าของร้านไม่อยู่หรือไม่ได้เฝ้าอยู่ ลูกค้ำก็จะนำเงินไปใส่กระป๋องใส่เงินของเจ้า

ของร้านเอง และหากต้องทอนก็จะหยิบเงินทอนเองในกระป๋อง โดยที่เจ้าของร้านก็ไว้ใจลูกค้าที่มาซื้อของทุกคน และเขาก็ทำอย่างนี้มาตั้งแต่ไหนแต่ไร เป็นระบบการไว้เนื้อเชื่อใจกัน เมย์เจ้าของร้านขายของบอกว่า “ทำแบบนี้มาตั้งนานแล้วหากเราอยู่ในบ้านหรือไม่ว่าง คนที่มาซื้อของก็จะหยิบของไป แต่ตั้งเงินไว้ให้เท่ากับราคาของ เพราะรู้ว่าราคาเท่าไรหรืออยู่แล้ว และก็ไม่เคยมีการโกงกันเลย ของก็ไม่เคยหาย และเงินก็ไม่เคยขาด” (เมย์ 18 ตุลาคม 2545) ร้านค้าประเภทนี้จะเปิดตั้งแต่เจ้าของร้านตื่น ก็ประมาณ 6 โมง เช้า และก็ปิดประมาณเวลา 19.00 น. พอเริ่มมีดชาวเลก็จะเริ่มเข้าบ้านไปคูโทรทัศนกับครอบครัวร้านค้าปิดไปด้วย เพราะไม่มีคนมาซื้อของแล้วในตอนมีดค้า

ส่วนร้านขายอาหารมี 1 ร้านเป็นร้านของ อปต.นิรัตน์ ที่เปิดไว้รองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในหน้าทัวร์ ชื่อร้าน เจริญชีฟูส เพิ่งเปิดเมื่อประมาณ 2 ปีที่ผ่านมา เพราะเห็นว่ามีคนเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านเยอะขึ้น ร้านอาหารนี้จะขายอาหารทะเลตามสั่ง หรือกับข้าวตามสั่ง ส่วนใหญ่คนที่มารับประทานไม่ใช่ชาวเลในหมู่บ้านแน่นอน เพราะชาวเลในหมู่บ้านไม่มีความจำเป็นที่ต้องไปกินอาหารทะเลที่ร้านอาหาร เพราะชาวเลส่วนใหญ่ก็ออกทะเลและมีอาหารทะเลเพียงพอต่อการรับประทานอยู่แล้ว และวัตถุดิบจากทะเลที่นำมาขายที่ร้านก็เป็นฝีมือการหาปลาของชาวเลนั่นเอง คนส่วนใหญ่ที่มารับประทานอาหารที่นี่จึงเป็นนักท่องเที่ยวที่ขับรถผ่านเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้าน แต่จากการสังเกตบรรยากาศที่ร้านยังไม่คึกคักเท่าที่ควร

ส่วนอีกร้านหนึ่งเพิ่งเปิดได้ไม่ถึงปีเองเป็นร้านขายเหล้า ขายเบียร์ และมีคาราโอเกะไว้บริการให้ร้องเพลงกันอีกด้วย เป็นตู้เพลงคาราโอเกะหยอดเหรียญ ใครจะร้องเพลงก็ต้องหยอดเหรียญ 10 บาทต่อ 1 เพลง ซึ่งร้านนี้มีผู้หญิงสาวชาวเล 2 คน คอยเสิร์ฟเหล้าและเบียร์ด้วย หญิงสาวสองคนนี้ก็เป็นที่รู้จักของคนในหมู่บ้านเป็นอย่างดี เวลาคนมานั่งกินเหล้าและร้องเพลงก็จะหยอดล้อกับสาว ๆ สองคนนี่เสมอๆ ร้านค้าร้านนี้มีคนเข้ามานั่งทั้งวันไม่ขาดสายเลย เพราะชาวเลเป็นคนที่ชอบร้องรำทำเพลง ชอบความสนุกสนานเฮฮา และที่สำคัญก็คือ ชอบกินเหล้าเป็นชีวิตจิตใจ ร้านค้านี้จึงได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ทั้งๆ ที่เป็นร้านที่ไม่ใหญ่โต มีที่นั่งสำหรับแขกประมาณ 4 โต๊ะเท่านั้น นั่งได้โต๊ะละ 4 คน ผู้วิจัยเดินผ่านไปผ่านมาร้านนี้ไม่เคยเจียบเลยได้ยินเสียงชาวเลที่ไปใช้บริการกินเหล้าและก็ร้องเพลงเสียงดังทุกวัน

- อาชีพนายหน้า

จากการที่มีถนนตัดผ่านเข้ามาในชุมชนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนอย่างมาก ที่ดินของชาวเลเป็นที่สนใจจากคนภายนอกในการมองเป็นทำเลในการทำรีสอร์ทเพื่อการท่องเที่ยว เพราะที่ดินของชาวเลที่หมู่บ้านดังกล่าวเป็นเนินเขาสูงชันเป็นช่วงๆ สลับกันไปมา สามารถมองเห็นทัศนียภาพของทะเลสวยงามมากไปสุดลูกหูลูกตาทีเดียว หมู่บ้านดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นทำเล

ที่พวกนายทุนที่ต้องการทำธุรกิจเกี่ยวกับรีสอร์ทต้องการเป็นอย่างมากทีเดียว และในขณะที่ผู้วิจัยเข้าไปทำการศึกษานั้น ก็ได้มีชาวเลขายที่ของตนเองไปบ้างแล้ว โดยผ่านทางนายหน้าในหมู่บ้านนั่นเอง เพราะฉะนั้นอาชีพใหม่อีกอาชีพหนึ่งที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านก็คือ อาชีพการเป็นนายหน้า ซึ่งจากการสอบถามชาวเลในหมู่บ้านทราบว่านายหน้าในหมู่บ้าน คือ ชาวจีนที่มาแต่งงานกับชาวเลนั่นเอง เป็นนายหน้าคนสำคัญในหมู่บ้านที่คอยติดต่อกับชาวเลในหมู่บ้านในการซื้อขาย เพราะชาวจีนคนนี้นั้นสนิทกับคนในหมู่บ้านเป็นอย่างดี เพราะอยู่ที่นั่นมาหลายสิบปีแล้ว และที่ดินบางแปลงตนเองก็ซื้อเก็บไว้เองเพื่อขายเก็งกำไรต่อไปในอนาคต ที่ดินบนเกาะลันตาตอนนี้ทุกตารางนิ้วมีราคาสูงมาก เพราะเริ่มเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้น นายทุนทั้งหลายก็เล็งที่จะทำธุรกิจการท่องเที่ยวที่นี้กันมาก ทั้งๆ ที่ในอดีตเกาะลันตาไม่มีใครอยากมาเพราะเป็นเกาะ ซึ่งติดต่อกับโลกภายนอกได้ยาก การเดินทางก็ไม่สะดวก กันดาร ปัจจุบันเมื่อการคมนาคมสะดวกขึ้นก็ทำให้ผู้คนหลั่งไหลเข้ามาที่เกาะลันตาก็มากมาย (การคมนาคม ปัจจุบัน มีแพขนานยนต์ทำให้สามารถนำรถยนต์ต่างๆ เข้ามาในเกาะได้ แต่แพขนานยนต์ก็มีกำหนดเวลาการวิ่งแพด้วยเหมือนกัน และก็มีทางเรือสำหรับการท่องเที่ยว โดยจะมีท่าเรืออยู่หน้าเกาะ แต่การคมนาคมในเกาะลันตาก็ยังไม่ได้มีรถโดยสารบริการ ส่วนใหญ่ชาวบ้านก็จะมารถใช้กันเอง ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวก็ต้องเช่ารถขับเอง ตอนที่ผู้วิจัยไปทำวิจัย ผู้วิจัยก็นำรถมอเตอร์ไซค์ไปเองจากบ้าน ที่จังหวัดสงขลา)

ชาวเลบางคนก็ทำหน้าที่เป็นนายหน้าเช่นกัน ผู้วิจัยเคยได้คุยกับชาวเลคนหนึ่งซึ่งพยายามทำตัวเป็นนายหน้า เพราะเขารู้จักคนภายนอกหมู่บ้านเยอะและยังมีตำแหน่งทางการปกครองในหมู่บ้านอีกด้วย ก็เลยทำให้นายทุนนอกหมู่บ้านมาติดต่อกับชาวเลคนนี้ (ขอไม่เปิดเผยชื่อ) เมื่อมีนายทุนเข้ามาติดต่อยกได้ที่ดินตรงนั้นตรงนี้ ชาวเลผู้นี้ก็ไปคว่ำที่ดินตรงนี้เป็นของใคร หลังจากนั้นทำการตกลงและพูดคุยกับชาวเลเจ้าของที่ดินว่าจะขายให้นายทุนที่มาติดต่อ และตัวเองต้องได้ค่านายหน้า จากการขายที่ดินนี้ ก็พูดคุยและพานายทุนผู้ต้องการที่ดินมาทำความรู้จักกับเจ้าของที่ดิน หลังจากนั้นเวลาผ่านไป เจ้าของที่ดินก็ได้ทำการขายที่ดินให้กับนายทุนผู้นั้นไปแล้ว โดยที่ขายและก็รับเงินมาเรียบร้อยแล้วด้วยตนเอง แต่ตนยังไม่ได้รับแบ่งเงินค่านายหน้าจากการขายที่ดิน จึงทำให้ชาวเลทั้งคู่ผิดใจกันอย่างมาก เพราะเรื่องนี้

ส่วนชาวจีนที่เป็นนายหน้าจะมีความฉลาด หัวการค้า มีธุรกิจหลายอย่างในหมู่บ้าน กว้านซื้อที่ดินของชาวเลไว้มากมายเพื่อไว้เก็งกำไร เพราะตนเองเป็นที่รู้จักของชาวเลในหมู่บ้านเป็นอย่างดีและชาวเลก็ไว้ใจ เพราะเมื่อมีงานต่างๆ ชาวจีนผู้นี้ก็คอยให้ความช่วยเหลือชาวเลในหลายๆ ด้านทีเดียว และก็เป็น อดต. หมู่บ้านด้วย จึงมีบทบาทและอำนาจมากกว่าชาวเลคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน ที่สำคัญเขาไม่ใช่ชาวเลแต่รู้จักชาวเลเป็นอย่างดี

ฐานะทางเศรษฐกิจของเขาคือที่สุดในหมู่บ้านก็ว่าได้ มีร้านอาหารในหมู่บ้าน เป็นทั้งร้านอาหารและร้านคาราโอเกะ และพ่อของเขายังเป็นเจ้าของซื้อปลาของชาวเลในหมู่บ้านอีกด้วย เป็นคนแรกที่มีรถกระบะใช้ในหมู่บ้าน และฐานะทางเศรษฐกิจของเขาคิดขึ้นเรื่อยๆ หลังจากเป็นนายหน้า ค้าที่ดิน

4.1.3 การขยายตัวของอำนาจทุน

ส่วนบ้านสงกาอู่ก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีถนนตัดผ่านเข้ามาถึงในหมู่บ้านแล้วก็ทำให้นักท่องเที่ยวแวะเวียนเข้ามาอยู่เป็นประจำ ทำให้นายทุนหัวใสก็เริ่มที่จะหันมาสนใจพื้นที่ที่หมู่บ้านสงกาอู่มากขึ้น เพราะด้วยลักษณะภูมิประเทศที่เนินเขาสูงและก็ติดทะเล หากยืนบนเนินสูงๆ ภายในหมู่บ้านก็จะเห็นทิวทัศน์ของทะเลกว้างไกลสุดลูกหูลูกตาทีเดียว จึงทำให้ที่ดินภายในหมู่บ้านสงกาอู่เริ่มเป็นที่ต้องการของนายทุนที่คิดจะเข้ามาทำธุรกิจการท่องเที่ยวอีกเช่นกัน

เป้าหมายของนายทุนทั้งหลายตอนนี้คือต้องการเข้ามาซื้อที่ดินภายในเกาะลันตากันมากขึ้น ที่ดินที่หมู่บ้านสงกาอู่ก็เช่นเดียวกันเป็นสิ่งที่นายทุนต้องการเพราะว่าติดทะเล และอยู่ปลายสุดของเกาะนักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามามากขึ้น เริ่มมีการกวาดซื้อที่ดินของชาวเล โดยมาติดต่อกับคนในหมู่บ้าน คนที่มีที่ดินของชาวเลมากที่สุดคือนิรัตน์ซึ่งเป็นอบต.หมู่บ้าน จะทำการซื้อที่ดินของชาวเลในหมู่บ้านไว้เองแล้วจะนำไปขายนายทุนเพื่อเก็งกำไรต่อไป นิรัตน์จะถามชาวเลว่าใครต้องการจะขายที่ดินบ้าง แล้วก็พูดถึงเรื่องเงินว่าให้ราคาดี และก็จะเกลี้ยกล่อมให้ชาวเลขายในส่วนที่ชาวเลไม่ได้ใช้ประโยชน์แม้จะเป็นที่ดินแม้จะไม่มาก แต่นิรัตน์ก็จะซื้อเก็บไว้ ส่วนใหญ่ชาวเลอยากได้เงินโดยไม่ได้คิดคำนึงถึงลูกหลานว่าต่อไปอาจไม่มีที่อยู่ในอนาคต และด้วยความที่นิรัตน์เป็นคนในหมู่บ้านที่รู้จักคุ้นเคยกันมานานทำให้ไว้วางใจที่จะขายที่ดินของตนเองให้ ทำให้ตอนนี้ที่ดินในหมู่บ้านของชาวเลเป็นที่ต้องการของบุคคลภายนอกเป็นอย่างมาก จะเห็นได้ว่าการที่ระบบเงินตราเข้ามามีบทบาทในชีวิตของชาวเลนั้นทำให้ชาวเลยอมขายที่ดินเพื่อที่ต้องการเงิน และเงินในสังคมของชาวเลก็เป็นสิ่งที่บ่งบอกฐานะทางเศรษฐกิจว่าใครมีเงินมากก็จะถือว่ามีหน้ามีตาและรวย จึงทำให้ชาวเลอยากมีปัจจัยสำคัญอันนี้บ้าง

ทั้งระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่และการเข้ามาของการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล ทำให้ความเข้มข้นของประเพณีน้อยลง และระบบความสัมพันธ์ที่เคยเหนียวแน่นในกลุ่มเจือจางลง แต่อย่างไรก็ดีก็ชาวเลก็ยังมีประเพณีและวัฒนธรรมที่ให้อภัยให้เห็นกันอยู่ เพราะด้วยความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีสำนึกว่ามีบรรพบุรุษร่วมกันและในสังคมหมู่บ้านก็ยังคงเป็นเครือญาติกันนั่นเอง

4.1.4 แบบแผนการใช้จ่ายและการบริโภค

บ้านไหนที่มีเครื่องใช้ไฟฟ้า ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์หรือว่าเครื่องเสียงก็มักจะใช้เงินสดซื้อมาเลยมากกว่า เพราะการขายปลา ในแต่ละครั้งของชาวเลเมื่อเวลาได้ปลามาจำนวนมากๆ นั้นเมื่อนำไปขายให้เค้าก็ได้เงินมา เป็นกอบเป็นกำชาวเลก็จะนำไปซื้อสิ่งของเครื่องใช้ที่ต้องการในครั้งเดียวเงินก็หมดไปเลยตอนนั้น เพราะชาวเลส่วนใหญ่ไม่รู้จักการเก็บเงินหรือออมเงินไว้ใช้ในโอกาสต่อไป เมื่อมีโทรทัศน์กันเกือบทุกบ้าน เป็นความสะดวกของครอบครัวที่ไม่ต้องไปนั่งดูโทรทัศน์ตามร้านค้าอย่างในอดีตด้วย แต่การะอีกอย่างที่ต้องตามมานั้นก็คือ ชาวเลต้องเสียเงินค่าไฟเพิ่มในแต่ละเดือนแน่นอน แต่ชาวเลก็ยอมที่จะเสียค่าไฟเพราะอยากมีโทรทัศน์เหมือนกันกับบ้านอื่นๆ เป็นค่านิยมทางวัตถุที่เริ่มจะเกิดขึ้นภายในหมู่บ้านชาวเลที่ละเล็กละน้อย และโทรทัศน์ก็ได้นำข่าวสารต่างๆ มาให้ชาวเลได้ซึมซับและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ

จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านบอกผู้วิจัยว่า ตอนไปประชุมในจังหวัดก็จะได้เบี้ยเลี้ยง ไปหลายวันก็ได้หลายบาท และยังมีที่ไปประชุมต่างจังหวัดด้วย เช่น ที่สุราษฎร์ธานี เกาะสมุย หลังจกกลับประชุมก็ได้เงินมาหลายพันบาท แต่พอกลับมาที่หมู่บ้าน เมียก็ถามว่าเงินหละเหลือกี่บาท ผู้ใหญ่บ้านหัวเราะแล้วบอกเมียว่าเหลือเป็นโทรทัศน์กลับมา ผู้ใหญ่บ้านนำเงิน ไปซื้อโทรทัศน์สีจอแบนขนาด 21 นิ้ว กลับมาด้วย เงินก็เลยไม่เหลือ ตอนแรกเมียทำท่าไม่พอใจแต่ก็ไม่ได้ว่าอะไรมากเพราะตัวเองก็ชอบดูละครโทรทัศน์ เพราะเมื่อตอนไม่มีโทรทัศน์ก็ไปนั่งดูที่บ้านน้องสาวซึ่งอยู่ติดกัน ผู้ใหญ่บอกต่อไปว่า “เมื่อมีไฟฟ้าแล้ว เพื่อนๆ เค้ามีโทรทัศน์ดูกันเราก็ต้องอยากมีขึ้นมาบ้างก็เลยตัดสินใจเอาเงินเบี้ยเลี้ยงที่ได้จากการไปประชมนั้นไปซื้อมา”

ในอดีตชาวเลมักจะมีฐานะไม่แตกต่างกันมาก เพราะทุครอบครัวจะประกอบอาชีพคล้ายๆ กันและก็มีกรรมแบ่งปันกันในหมู่บ้านสูง แต่เมื่อวัฒนธรรมจากภายนอกแพร่กระจายเข้ามามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของชาวเลมากขึ้น ทำให้ชาวเลต้องดิ้นรนในการทำมาหากินมากขึ้น เพื่อให้ได้ซึ่งเงินตรา เพราะระบบเงินตราเข้ามามีความหมายต่อการดำรงชีวิต การจะหยิบจับอะไรก็เป็นเงินเป็นทองไปหมด จึงหาทางเลือกให้ตัวเองต่างๆ นานาเพื่อที่จะให้ได้เงินมาใช้ซื้อหรือจับจ่ายในสิ่งที่ตัวเองต้องการ

จะเห็นว่าชาวเลได้ยอมรับเอาค่านิยมทางวัตถุเข้ามามีบทบาทในชีวิตมาก ไม่ว่าจะต้องเสียเงินเพื่อให้ได้สิ่งเหล่านี้มาก็ตาม เพราะสิ่งเหล่านี้โดยนัยก็เป็นการแสดงออกถึงความเป็นคนทันสมัยและมีฐานะดีในหมู่บ้าน และแสดงให้เห็นถึงความมีหน้ามีตามีฐานะทางเงินที่ค่อนข้างดีกว่าคนอื่นด้วยนั่นเอง

4.2 ด้านสังคม

4.2.1 ความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน

เมื่อชาวบ้านต้องออกไปทำงานรับจ้างมากขึ้นและต้องรีบเร่งที่จะไปออกทะเลเพื่อให้ได้ผลผลิต ก็ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวของชาวเลนั้นห่างเหินลงไป เพราะแม้แต่ผู้หญิงก็ต้องออกไปเป็นแรงงานทำงานรับจ้างกันมากขึ้น จากเมื่อก่อนเคยนั่งพูดคุยกันทั้งวัน มีความใกล้ชิดกันในหมู่ญาติพี่น้อง แต่ปัจจุบันออกไปทำงานแต่เช้ากลับมาอีกทีก็ใกล้ค่ำ และการออกไปทำงานรับจ้างภายนอกหมู่บ้านยังเป็นผลให้ชาวเลรับเอาวัฒนธรรมจากคนภายนอกเข้ามาเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย ทำให้เจอบุคคลภายนอก ค่านิยมในการแต่งงานกับคนภายนอกหมู่บ้านอาจจะมีมากขึ้น ดังเช่น กานดาที่ออกไปรับจ้างทำงานในรีสอร์ทที่ศาลาค่าน แล้วได้รู้จักกับคนกรุงเทพฯ ที่ทำงานที่เดียวกัน และก็ทำให้กานดาย้ายออกจากหมู่บ้านไปอยู่กับสามีที่กรุงเทพฯ ในปัจจุบัน

ครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้นเพราะต่างต้องแยกครอบครัวออกไปหากินไปเป็นของตนเอง ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านเป็นไปโดยมีเงินเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น เช่น การสร้างบ้านของชาวเลเมื่อก่อนจะออกปากช่วยกันสร้างใช้แรงงานในครอบครัวและเพื่อนบ้านก็จะมาช่วยกันคนไม้คนละมือ โดยที่ไม่มีเงินตอบแทนแต่เป็นการหุงหาอาหารมาเลี้ยงคนที่มาช่วยแทน แต่ในปัจจุบันเมื่อชีวิตชาวเลเข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่เงินก็เข้ามามีบทบาทในชีวิตมาก เวลาของชาวเลทุกคนที่นั่นมีค่าเป็นเงินเป็นทอง การที่จะมาช่วยลงแรงในการสร้างบ้านให้เพื่อนบ้านเช่นในอดีตนั้นต้องได้รับค่าตอบแทนแรงงานเป็นตัวแทนความมีน้ำใจ ไม่ใช่การเลี้ยงอาหารเหมือนแต่ก่อน ผู้ใหญ่บ้านเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า ผู้ใหญ่สร้างบ้านตอนแรกสร้างคนเดียวทำแบบค่อยเป็นค่อยไปแต่ก็ไม่ได้มีใครมาช่วยทำเลย จะมีก็แต่น้องเขยของตนมาช่วยเพื่อนบ้านไม่มีเวลาว่าง เพราะผู้ชายก็ต้องไปออกทะเลกันหมดหาปลา เพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ไม่มีใครว่าง ผู้หญิงก็ทำงานสร้างบ้านไม่ได้ ผู้ใหญ่จึงต้องจ้างให้เพื่อนบ้าน มาช่วยสร้างบ้านให้ตน และเพื่อนบ้านก็ต้องหยุดการออกทะเลในตอนบ่ายไปหลายวัน ก็ทำให้เขาเสียรายได้ไปมาก เขาก็เลยต้องให้เงินค่าจ้างเป็นค่าตอบแทนและค่าเสียเวลาเขาด้วยถ้าเขามาช่วยเราทำงาน ผู้ใหญ่บ้านบอกต่อว่าแต่ก็ยังดีที่เพื่อนบ้านก็คิดราคาค่าจ้างไม่แพงมาก ไม่ได้คิดค่าเสียเวลาเท่ากับรายได้นั้นจะได้จากการออกทะเลไม่เงินคงจะไม่มีเงินจ่าย ก็จ่ายเงินให้เขาวันละ 150 บาท และก็เลี้ยงข้าวปลาอาหารแล้วก็เหล้าอีกนิดหน่อย

ชาวเลบ้านสังกาอู่เข้าไปทำงานรับจ้างในรีสอร์ทกันจำนวนหนึ่ง ต้องไปทำงานตั้งแต่ตอนเช้า และกลับมาอีกทีตอนค่ำ ทำให้ความสัมพันธ์ของชาวเลในครอบครัวห่างเหินกันไม่ได้มานั่งคุยหรือสนทนากันเหมือนเมื่อก่อน เพราะต่างคนก็ต่างต้องทำมาหากินเพื่อความอยู่รอดของตนเอง โดยปกติชาวเลในหมู่บ้านมักจะรวมตัวกันนั่งจับกลุ่มคุยกันตามประสาเพื่อนบ้านและญาติพี่น้องเป็นประจำทำให้สนิทสนมกันมากภายในกลุ่ม และเด็กผู้หญิงก็มักจะช่วยงานบ้านและดูแลน้องๆ แต่เมื่อแรงงานของหญิงสาวต้องออกไปรับจ้างทำงานในรีสอร์ทก็ทำให้แม่ต้องรับหน้าที่ภายในบ้านเพียงคนเดียว

การทำงานรับจ้างในรีสอร์ทนี้ ทำให้ชาวเลมีทางเลือกในการประกอบอาชีพขึ้นมาอีกหนึ่งอย่าง และได้ทำงานพบปะกับคนภายนอกหมู่บ้านของตนมากขึ้น แต่ทำให้ความแน่นแฟ้นในครอบครัวอาจลดน้อยลง และจากที่ในอดีตไม่เคยต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้านเลย ก็ทำให้ชาวเลต้องออกไปพบปะผู้คนอาจได้รับวัฒนธรรมจากภายนอกเพิ่มขึ้นอีก

โครงสร้างด้านครอบครัวนั้นแต่ละครอบครัวมีขนาดเล็กลง และมักจะเป็นครอบครัวเดี่ยว เมื่อหลังแต่งงานก็มักจะแยกครอบครัวออกไปเป็นส่วนตัวได้รวดเร็วกว่าแต่ก่อน ประชากรของชาวเลในแต่ละปีเพิ่มจำนวนไม่มากจนเกินไป เพราะชาวเลรู้จักการคุมกำเนิดมาหลายสิบปีแล้ว และมักจะมีการย้ายไปมาระหว่างเกาะที่มีบรรดาญาติพี่น้องอาศัยอยู่เป็นประจำ บ้างก็ย้ายไปเพราะแต่งงานกับชาวเลเกาะอื่น บ้างก็ย้ายไปหางานทำ ส่วนสถานะและบทบาทของคนในครอบครัวนั้น ผู้หญิงยังคงมีอำนาจตัดสินใจมากกว่าผู้ชายอยู่ การจับจ่ายใช้สอยเงินผู้หญิงยังคงควบคุม สามียังคงต้องขอความคิดเห็นจากภรรยาอยู่เช่นเคยถึงแม้จะเป็นหัวหน้าครอบครัวก็ตาม แต่แนวโน้มคนรุ่นใหม่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้อีก เพราะว่าในปัจจุบันนี้แม้แต่การเลือกคู่ครอง เด็กวัยรุ่นสมัยนี้ก็จะรักใคร่ชอบพอกันเองโดยสามารถตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง ในขณะที่อดีตนั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ใหญ่เป็นสำคัญทีเดียว และผู้ใหญ่มักจะแนะนำหรือหาให้มากกว่า

4.2.2 การขยายตัวของอำนาจรัฐ

ในช่วงเวลา พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ระบบการค้าและตลาดเริ่มเข้ามามีบทบาทครอบงำกิจการทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิตในหมู่บ้านสังกาอู่ ในขณะที่การขยายตัวของอำนาจรัฐก็เริ่มมีมากขึ้น ชุมชนระดับหมู่บ้านของชาวเลนี้ถูกจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของตำบลเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วชาวเลจะติดต่อกับอำเภอน้อยมาก ทั้งนี้ผู้ชายชาวเลในบ้านสังกาอู่ไม่ต้องได้รับเลือกในการเกณฑ์ทหาร เพราะได้รับการยกเว้นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2516 จากการทูลขอของนายอุทาร์ ทุ่งใหญ่ ต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากการสัมภาษณ์พี่จิม เจ้าหน้าที่ทะเบียนราษฎรอำเภอเกาะลันตา

บอกว่า การที่ชาวเลได้รับการยกเว้นมีคำสั่งออกมาอย่างเป็นทางการโดยออกเป็นกฎกระทรวง มีใบรับรองว่าชาวเลในหมู่บ้านสังกัดอำเภอไม่ต้องได้รับการเกณฑ์ทหาร สาเหตุที่ได้รับการยกเว้นเพราะว่าเมื่อพาชาวเลไปเกณฑ์ทหารชาวเลก็ร้องไห้ร้องไห้จะกลับบ้านไม่ยอมหยุด จะพาไปไหนก็ไม่ได้ พวกชาวเลจึงคิดหนีการเกณฑ์ทหารเมื่อถึงเวลา ซึ่งการกระทำเช่นนี้เป็นถือว่าผิดกฎหมาย หากเป็นเช่นนี้ก็จะถูกตำรวจจับ พวกชาวเลกลัวกันมากคิดจะหนีไปอยู่เกาะอื่นอีก ต่อมาเมื่อมีกฎออกมาว่าไม่ให้ชาวเลต้องเกณฑ์ทหารเป็นกรณีพิเศษ เพราะชาวเลไม่เคยออกไปไหนนอกหมู่บ้าน และไม่เคยอยู่ห่างพวกพ้องและสังคมของตัวเอง เอาไปเป็นทหารก็คงจะเป็นไม่ได้ต้องมีปัญหาแน่นอน จึงทำให้ได้รับการยกเว้น

จนถึงปัจจุบันชาวเลก็ยังได้รับการยกเว้นอยู่ แต่จากการสัมภาษณ์ อบต.สมจิตร์ กล่าวว่า “ตอนนี้ยังได้รับการยกเว้นอยู่แต่ในอนาคตต่อไปนี้คงไม่แน่ คิดว่าถ้าหากชาวเลมีการศึกษาที่ดีขึ้นสูงขึ้น ทางราชการก็คงจะนำตัวไปเกณฑ์ทหารอย่างแน่นอน” ส่วนชาวเลที่บ้านศาลาด่านต้องเกณฑ์ทหารเพราะเด็กส่วนมากได้รับการศึกษาอย่างต่ำเด็กจะจบ ม. 3-6 และกล้าพบปะ ผู้คนภายนอก และสามารถอยู่ร่วมกันกับคนภายนอกได้คิดว่าชาวเลที่สังกัดอำเภอ และเท่าที่ทำการศึกษามากก็ทราบที่ชาวเลที่อื่นไม่มีการได้รับการยกเว้น เมื่อถึงกำหนดก็ต้องเข้ารับการคัดเลือกการเกณฑ์ทหาร

ตัวแทนและสัญลักษณ์ของอำนาจรัฐคือ ผู้ใหญ่บ้านชาวเลรู้สึกว่ารัฐมาบีบบังคับให้พวกตนเองทำในสิ่งที่พวกเขาไม่อยากทำและเห็นว่ามันไม่เป็น ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งเกิด การแจ้งตาย การเสียภาษี สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องยุ่งยากและไม่มีความจำเป็นสำหรับชาวเล มีแต่จะทำให้เสียเวลาเสียเงิน และด้วยความที่ไม่ค่อยได้ติดต่อกับคนภายนอกหมู่บ้านเลย ก็ทำให้พวกเขาไม่คุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และทำตามขั้นตอนของทางราชการไม่ถูกต้อง ชาวเลจึงกลัวการต้องติดต่อกับทางเจ้าหน้าที่และทางราชการมากที่สุด ในการติดต่อกับทางอำเภอชาวบ้านมักแก้ปัญหาโดยการขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำของชาวเลคนอื่นๆ ในชุมชน ให้ช่วยชี้แนะและประสานงานให้

หลังจากที่รัฐได้จัดให้หมู่บ้านสังกัดอำเภอแยกเป็นหมู่ 7 เมื่อปี 2530 ทางราชการได้มีการแต่งตั้งให้ชาวเล คือ นายประชา ทะเลลึก ทำให้ชาวเลมีบทบาททางการปกครอง จากที่ชาวเลไม่เคยทำหน้าที่ด้านการเมืองการปกครองเลย ทำให้ชาวเลซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องติดต่อกับชุมชนภายนอกมากขึ้นกว่าในอดีตต้องรับผิดชอบดูแลลูกบ้านของตนเอง ในการที่ต้องติดต่อกับทางราชการ และก็มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในฝ่ายต่างๆ ก็ต้องคอยทำหน้าที่ช่วยเหลืองานของผู้ใหญ่บ้าน

โครงการต่างๆ ที่เริ่มเข้ามาในหมู่บ้านเพื่อพยายามที่พัฒนาให้เหมือนกับที่รัฐได้มีนโยบายพัฒนาหมู่บ้านอื่นๆทั่วประเทศเช่นกัน ซึ่งโครงการบางอย่างที่รัฐนำเข้ามาสู่ชุมชน เช่น การมีกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละหนึ่งล้านบาท ประการแรกทำให้ชาวเลต้องตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อที่จะบริหารเงินกองทุนนี้ โดยตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 15 คน คอยบริหารโครงการ จากการสังเกตคณะกรรมการที่เป็นประธาน รองประธาน และเหรัญญิก ก็จะเป็น คนที่มีตำแหน่งอื่นๆ อยู่ในหมู่บ้านอยู่แล้วด้วย หน้าที่ต่างๆ เหล่านี้ก็จะวนเวียนอยู่กับบุคคลไม่กี่คนที่ทำหน้าที่เป็นหลักเหล่านี้ และจากการสังเกตก็มักจะเป็นคนที่ต้องติดต่อกับคนภายนอกอยู่บ่อยๆ ก็เลยต้องกลายเป็นตัวแทนของชาวเลคนอื่นในหมู่บ้านในเรื่องอื่นๆ ตามไปด้วยเสมอ เช่น นายนิรัตน์ หาญทะเล ก็เป็น อบต.หมู่บ้านอยู่ และก็ควบตำแหน่งประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และนายบุญทิน ช้างน้ำ ก็เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และก็เป็นรองประธานกรรมกองทุนหมู่บ้าน และนายสมจิตร ทะเลเล็ก ก็เป็นอบต.หมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นเหรัญญิก กองทุนหมู่บ้าน ตำแหน่ง ภายในหมู่บ้านเหล่านี้จะวนเวียนอยู่กับบุคคลไม่กี่คนเหล่านี้ที่มีหน้าที่และบทบาททางการปกครอง

การเข้ามามีส่วนร่วมทางการปกครองของชาวเลที่เป็นผู้นำนั้นก็ทำให้ชาวเลมีความภาคภูมิใจที่ตัวเองได้รับความไว้วางใจจากคนในหมู่บ้าน และก็ได้ทำหน้าที่ติดต่อกับทางรัฐหรือทางราชการเพราะนั่นแสดงให้เห็นว่า พวกเขาได้มีส่วนร่วมที่จะทำกิจกรรมต่างๆ กับทางราชการและมีความสามารถเพียงพอที่จะบริหารหมู่บ้านของตนเอง คนภายนอกก็จะได้รู้สึกที่ชาวเลมีบทบาทในสังคมส่วนใหญ่ได้ด้วยเช่นเดียวกัน ทำให้พวกเขากล้าที่จะคิดและตัดสินใจในการแก้ปัญหาภายในหมู่บ้าน รู้จักติดต่อกับผู้คนภายนอกมากขึ้น และไม่ได้มองว่าพวกเขาเหล่านั้นกล้าหลังเหมือนอย่างในอดีต

แต่ส่วนเสียที่รัฐเข้ามาให้มีกองทุนหมู่บ้านหรือโครงการต่างๆ เช่น เงินกู้มีयाซาว่า หรือโครงการแก้ปัญหาคความยากจน โครงการเหล่านี้มักจะสนับสนุนทางการเงินเพื่อให้ชาวเลเอาเงินไปประกอบอาชีพ หรือ ว่ากู้เงินไปใช้เมื่อยามขาดสน และชาวเลก็นิยมมากู้เงินจากโครงการเหล่านี้ มันทำให้ชาวเลเป็นหนี้สินเพิ่มมากขึ้น เพราะจากที่เป็นหนี้สินนายทุนอยู่แล้วในเรื่องการเครื่องมือประกอบอาชีพ ยังต้องมาเป็นหนี้ทางการเงินของราชการอีกทอดหนึ่ง แต่ชาวเลบางคนก็มากู้เงินส่วนกองทุนต่างๆ นี้ไปใช้หนี้ให้เก่าแก่ก่อน และค่อยมาผ่อนชำระกับกองทุนที่หลัง

การเลือกผู้ใหญ่บ้านของชาวเลตั้งแต่ นายประชา ทะเลเล็กเป็น มานับรวมเวลา 16 ปีแล้ว ยังไม่มีการเปลี่ยนผู้ใหญ่บ้านเป็นคนอื่น เพราะไม่ได้เลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านใหม่ จากการสอบถามผู้ใหญ่บ้านบอกผู้วิจัยว่า “ไม่มีการเลือกตั้งใหม่จนกว่าตัวเองจะเกษียณอายุ เพราะกฎหมายที่ออกมาทำให้ผู้

ใหญ่บ้านอยู่ในตำแหน่งได้ 4 ปี จึงต้องเลือกใหม่นั้น เพิ่งออกมาตอนหลัง หลังจากที่ตนเองได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่แล้วทางราชการจึงให้ตนเองนั้นเป็นผู้ใหญ่ไปจนกว่าจะเกษียณอายุ แล้วถึงจะเลือกใหม่” ส่วนการการปกครองแบบองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่งเข้ามาเมื่อประมาณ 2 ปีนี้เอง และทำให้มีการเลือกตั้ง อบต. เกิดขึ้น อบต.เกาะตันตาใหญ่ครอบคลุม 10 หมู่บ้าน หมู่บ้านสังกาอู๊ก็เป็นหนึ่งในหมู่บ้านนั้น และได้มีการเลือกตั้ง ตัวแทน อบต. ขึ้นในหมู่บ้าน โดยให้ชาวเลในหมู่บ้านสมัครและก็ทำการเลือกตั้ง อบต.สมจิตร อายุ 32 เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า คนที่สมัครแต่ละคนก็เป็นที่ชาวบ้านขอร้องคะยั้นคะยอให้สมัครและให้ช่วยเป็นเพราะคิดว่าคงทำหน้าที่ได้ดี เพราะทุกคนเห็นว่าเป็นคนเอางานเอាកารในหมู่บ้านและคอยช่วยเหลือชาวบ้านเสมอเมื่อเวลาชาวบ้านเดือดร้อน ผู้สมัครก็มีอยู่แค่สามคนเท่านั้น เป็นคนในหมู่บ้านสองคน และคนนอกหมู่บ้านหนึ่งคน การลงคะแนนของชาวเลก็ต้องเลือกคนในหมู่บ้านของตัวเองด้วยความที่สนิทและคุ้นเคยกันมาก่อน คนที่เป็นคนข้างนอกหมู่บ้านเป็นภรรยาของนายกเทศมนตรีและเข้ามาสร้างบ้านอยู่ในหมู่บ้านเพื่อจะขอบ้านเลขที่ให้ตนเองมีรายชื่ออยู่ในหมู่บ้านสังกาอู๊เพื่อต้องการจะสมัครและลงรับเลือกตั้ง อบต. ได้แต่ตัวจริงๆ ก็ไม่เคยได้เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเลย และไม่เคยรู้จักและคุ้นเคยกับชาวบ้าน และถึงชื่อสมัครในฐานะตัวแทนของบ้านสังกาอู๊ แต่ก็ไม่รับการเลือกให้เป็นอบต.ในที่สุด” ชาวเลไม่มีใครเลือกภรรยาของนายกเทศมนตรีเลยเพราะชาวเลไม่แน่ใจว่าเขาจะเข้ามาดูแลชุมชนอย่างจริงจังจริงจังหรือไม่ ชาวเลก็ลงคะแนนให้ คนในหมู่บ้านของตนเองก่อนเพราะว่ารู้จักกันส่วนตัวกันดีอยู่แล้ว และอีกคนที่ได้รับเลือกก็คือ นิรัตน์ ชาวจีน ซึ่งแต่งงานกับหญิงชาวเลและอยู่ในชุมชนมานานพร้อมๆ กันชาวเลเช่นกัน ซึ่งชาวเลก็บอกว่าเป็นคนดีคนหนึ่งหมู่บ้าน อบต.คนนี้ก็สนิทสนมกับชาวเลเป็นอย่างดีเพราะตนเองก็อยู่ในหมู่บ้านนี้มานาน เมื่อเวลามีงานไม่ว่าจะเป็นงานประเพณีใดๆ ก็ตามในหมู่บ้าน อบต.นิรัตน์ก็จะช่วยเหลือเป็นอย่างดีเสมอ

นอกจากการมีกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนต่างๆ ที่รัฐจัดสรรมาให้ชาวเลแล้ว การขยายตัวของอำนาจรัฐในหมู่บ้านผ่านสาธารณูปโภค กิจกรรมทางการศึกษา การสาธารณสุข ก็ทำมีผลทำให้คนในหมู่บ้านสังกาอู๊มีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ในหลายๆ ด้าน การค้าที่ต้องเกี่ยวข้องกับตลาดมากขึ้นทำให้ชาวเลในหมู่บ้านต้องเร่งทำมาหากินมากขึ้น โดยที่ความเข้มข้นของความสัมพันธ์ในชุมชนลดลง เช่น ในการร่วมพิธีลอยเรือที่จัดขึ้นทุกปีนั้นในอดีตชาวเลจะเข้าร่วมกันทุกคนเพราะโต๊ะหม้อจะสั่งห้ามไม่ให้ใครออกทะเล เพราะจะถือว่าบ้านนั้นไม่เคารพบรรพบุรุษแล้วอาจมีภัยอันตรายจากการออกทะเลได้ และเมื่อถึงเวลาลอยเรือชาวบ้านก็ไปร่วมในงานแต่ก็มีบางกลุ่มที่ไม่ยอมไปร่วมงานเพราะว่าห่วงแต่ที่จะไปออกทะเลหาปลาให้ได้เพราะต้องการหาเงินมากกว่า ทำให้ระบบความเชื่อในประเพณีดั้งเดิมลดความเข้มข้นลง เมื่อเขาไปหาปลาในทะเลและไม่ฟังในสิ่งที่โต๊ะหม้อได้บอกกล่าว ก็ทำให้ประสบอุบัติเหตุเรือโดนพายุในทะเลแต่เขาก็กลับมาได้ แต่ก็มีคน

ในหมู่บ้านคนอื่นต้องตายลง เพราะโตะหมอบอกว่าผีบรรพบุรุษมาเอาไป เพราะไม่เชื่อฟังที่บอกให้ไปร่วมงานและไม่ให้ออกทะเล แต่ก็ฝันกำบอดกล่าวตักเตือนของโตะหมอบ แต่ถึงแม้ว่าจะเกิดกรณีเช่นนี้ ในปีต่อๆ มาก็ยังมิชาวบ้านบางคนที่ยังไม่ไปอีกเช่นเคย เพราะถือว่าอย่างไรถ้าไม่ไปออกหาปลาที่จะไม่มีมืออะไรกินอยู่ดี ถึงแม้ว่าผีบรรพบุรุษจะลงโทษก็ไม่เป็นไร แต่ตอนนี้ตัวเองต้องทำมาหากินก่อนเพื่อเอาชีวิตให้อยู่รอด (ซีเก้น ทะเลลึก 20 ต.ค.2545)

4.3 ด้านวัฒนธรรมประเพณี

4.3.1 ค่านิยมที่เปลี่ยนไป

ประเพณีที่เปลี่ยนไปอันเนื่องมาจากการเข้ามาของระบบเศรษฐกิจ ทำให้ชาวเลนั้นมีค่านิยมทางวัตถุมากขึ้น ก็คือ ทำให้ค่านิยมในประเพณีลดน้อยลงไป เช่น ในอดีต ประเพณีลอยเรือของชาวเลนั้น ชาวเลทุกคนครอบครัวจะไม่มีใครอยู่บ้านเลยในระยะเวลาที่ประกอบพิธีลอยเรือ เป็นเวลา 3 วัน เพราะถือว่าถ้าหากว่าใครที่ได้เข้าร่วมในพิธีลอยเรือตลอดจนกระทั่งพิธีเสร็จสิ้นนั้นจะทำให้บรรพบุรุษพอใจ และก็จะได้รับบุญเป็นอย่างมาก เลยทำให้ในอดีตนั้นไม่มีชาวเลคนใดที่จะอยู่บ้านของตนเองเลย แต่จะไปอยู่ที่เพิงพักชั่วคราวในบริเวณที่จัดพิธีลอยเรือกันหมดหลับนอนอยู่ที่นั่นในบริเวณที่ทำพิธี และจะไม่กลับมาบ้านจนกว่าพิธีจะเสร็จสิ้น แต่ในปัจจุบันเนื่องจากชาวเลมีข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้านมากกว่าในอดีตและเป็นสิ่งของที่มีค่าและมีราคา หลายอย่าง เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ที่สำคัญเรือหางยาวและเครื่องยนต์เรือที่มีราคาหลายหมื่นบาท ทำให้ชาวเลนั้นกังวลเกี่ยวกับข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้านและเรือมากขึ้น กลัวว่าจะมีขโมยมาลักสิ่งของมีค่าเหล่านี้ไป จากการสังเกตจะเห็นว่าชาวเลเป็นกังวลกับเรือและเครื่องยนต์มากที่สุดเพราะมีราคาแพง เมื่อถึงเวลาคืนก่อนมีพิธีลอยเรือจะเห็นผู้ชายชาวเลช่วยกันเอาตัวเครื่องยนต์ถอดออกจากตัวเรือและยกออกมาตั้งบนฝั่ง บริเวณหน้าบ้านของชาวเลแต่ละหลังก็จะเห็นเครื่องยนต์วางเรียงรายอยู่เต็มไปหมด และใช้โซ่เส้นใหญ่ๆ คล้องล่ามเครื่องยนต์เหล่านั้นไว้กับต้นไม้หรือ แคร่ที่วางอยู่บริเวณนั้น เพราะเครื่องมือเหล่านี้ต้องใช้ในการทำมาหากิน และที่สำคัญสิ่งเหล่านี้เป็นอุปกรณ์ที่ถ้าแก่อกเงินให้ก่อน ส่วนมากชาวเลในแต่ละครอบครัวก็ยังผ่อนชำระไม่หมด จึงกลัวเครื่องยนต์ถูกขโมยไป

ชาวเลบอกว่าผู้วิจัยว่าที่กลัวขโมยไม่ได้กลัวคนในหมู่บ้านเพราะคนในหมู่บ้าน แต่กลัวว่าคนข้างนอกจะเข้ามาขโมยไป ไม่ว่าจะเป็นของในบ้านหรือว่า เครื่องยนต์ก็ตาม เพราะตอนนี้การคมนาคมก็สะดวกถนนก็มี ทำให้คนข้างนอกก็สามารถเข้ามาขโมยของได้สบาย เพราะคนข้างนอกก็มักจะรู้ว่าเมื่อมีพิธีลอยเรือจะไม่มีใครอยู่บ้านเลย ทำให้เป็นโอกาสของพวกมิฉาชีพที่จะเข้ามาทำการโจรกรรมสิ่งของมีค่าได้ ซึ่งพวกเราที่ต้องระวังไว้ก่อน เรือและเครื่องยนต์ก็เช่นเดียวกันจะมีพวกขโมยจึงจะมาขโมยอยู่ เพราะว่าคนในหมู่บ้านเคยถูกขโมยเรือไปแล้วครั้งหนึ่ง บังหนั้นเล่า

ให้ฟังว่า “เมื่องานลอยเรือ 3 ปีก่อน เรือเคยถูกขโมยไป เพราะตอนนั้นคนในหมู่บ้านจอดเรือไว้ หลังบ้านและเครื่องยนต์ก็อยู่บนเรือไม่ได้คิดว่าเรือจะหาย ก็เลยไม่ได้เอาเครื่องยนต์ออก เพราะไม่ได้คิดว่าจะมีใครมาขโมยไป แต่ก็กลับโดนขโมย กลับมาจากงานลอยเรือ เรือหายไป หลังจากนั้น ก็เลยเอาเครื่องเรือออกตั้งแต่นั้นมา

สรุป

การเข้ามาของนโยบายรัฐไม่ว่าจะเป็นระบบการศึกษา การสาธารณสุขและสาธาณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า หรือแม้แต่การกระจายอำนาจการปกครองสู่หมู่บ้าน สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในหมู่บ้านทั้งสิ้น แต่เนื่องจากหมู่บ้านสงก้าอู่มีได้ตั้งอยู่ในลักษณะที่โดดเดี่ยว ในเกาะลันตา แม้จะอยู่ห่างไกลชุมชนอื่นก็ตาม แต่นโยบายรัฐต่างๆ ก็เข้าไปถึงหมู่บ้าน หมู่บ้านสงก้าอู่ก็ได้รับนโยบายต่างๆ เหล่านี้ด้วย เช่น การมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรก ที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2501 – 2504 นั้นถือเป็นจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงของชุมชนหมู่บ้านระดับต่างๆ ทั่วประเทศ อันมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวเล ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยแต่ก็ถือได้ว่าเป็นพลเมืองของประเทศไทยส่วนหนึ่งที่แม้จะอยู่ห่างไกลความเจริญ และมีการคมนาคมที่ยากลำบาก ก็มีอาจหลีกเลี่ยงกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้พ้น จึงมีสภาพที่ถูกดึงเข้าสู่กระแสของนโยบายการพัฒนาของรัฐเช่นเดียวกับชุมชนอื่นๆ

ในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ความทันสมัยของสังคมอุตสาหกรรมแผ่ขยายเข้าไปในชุมชนไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจแบบเงินตราหรือการค้าเชิงพาณิชย์ก็ตาม ทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมคือ การผลิตแบบยังชีพกลายเป็นระบบเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ ชาวเลต้องผูกพันกับระบบตลาดมากขึ้น เครื่องมือและเทคโนโลยีก็ได้เปลี่ยนจากอุปกรณ์ง่ายๆ ไปเป็นเครื่องมือที่มีเทคโนโลยีสูงขึ้น บทบาทของเจ้าแก้วเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะว่าชาวเลต้องพึ่งพาเจ้าแก้วในเรื่องทุน ทำให้ชาวเลต้องขยันทำมาหากินมากขึ้น และต้องมีอาชีพเพิ่มมากกว่า 1 อาชีพ และจากการเข้ามาของการท่องเที่ยวก็ทำให้เกิดรีสอร์ทขึ้นมากมายในเกาะลันตา ที่ดินมีราคาแพง ทำให้นายทุนเข้ามาซื้อที่ดินของชาวเล เกิดอาชีพนายหน้า เกิดการจ้างงาน ชาวเลก็เข้าไปรับจ้างทำงานในรีสอร์ทมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวลดน้อยลงบ้าง ความเข้มข้นในประเพณีบางอย่างลดน้อยลง การขยายตัวของอำนาจรัฐและสาธาณูปโภค ทำให้ชาวเลต้องติดต่อกับคนภายนอกมากขึ้น อิทธิพล และวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกได้แผ่ขยายเข้ามาถึงชุมชนต่างๆ อย่างทั่วถึงค่านิยมทางด้านวัตถุก็เริ่มเข้ามาในหมู่บ้าน การมีเครื่องใช้ไฟฟ้าหรือข้าวของต่างๆ ภายในครอบครัวกลายเป็นการแสดงถึงการมีฐานะทางด้านเศรษฐกิจที่ดีกว่าคนอื่น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านทั้งสิ้น

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ที่หมู่บ้านสังกาอู้อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ ได้เสนอให้เห็นวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง มีประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติพันธุ์ชาวเล กลุ่มอูร์กลาไว้ย มีอาณาเขตทางชาติพันธุ์ซึ่ง สามารถพิจารณาได้จากลักษณะทางวัฒนธรรมที่เห็นได้เด่นชัดคือ เช่น ภาษา และประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งชาวเลกลุ่มอูร์กลาไว้ยมีภาษาพูดเป็นของตัวเอง คือ ภาษาอูร์กลาไว้ยนั่นเอง และยังมีประเพณีเป็นของตัวเองอีกด้วย เช่น ประเพณีลอยเรือที่เป็นสัญลักษณ์ที่เป็นสัญลักษณ์แสดงให้บุคคลทั้งหลายทั้งภายในและภายนอกกลุ่มได้เห็นถึงความ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้

จากการศึกษาทำให้เห็นสภาพวิถีชีวิตของชาวเลบ้านสังกาอู้อพองสังเขป ทำให้เห็นว่าหมู่บ้านชาวเลมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยภายในและภายนอกหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยภายนอกซึ่งมีอิทธิพลเหนือกว่าปัจจัยภายในหมู่บ้าน เช่น กระแสโลกาภิวัตน์ และความทันสมัยจากการขยายตัวของอุตสาหกรรม การแพร่กระจายจากวัฒนธรรมภายนอกเข้าสู่หมู่บ้าน ชาวเลได้รับวัฒนธรรมเหล่านั้นเข้ามาปฏิบัติเป็นเพราะต้องปรับตัวไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นในลักษณะที่ว่า ถ้าหากโครงสร้างสังคมส่วนใดเปลี่ยนไป ส่วนอื่นก็มักจะเปลี่ยนตาม เพราะแต่ละส่วนก็มีหน้าที่ที่สอดคล้องและสัมพันธ์กันอยู่

จากการศึกษาครั้งนี้ปรากฏผลว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมในหมู่บ้านชาวเลสังกาอู้อมีหลายประการ ซึ่ง Steward ได้กล่าวไว้ว่า ความทันสมัยจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมนั้น และสิ่งเหล่านี้มักจะเป็นการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกหมู่บ้าน เช่น ระบบเศรษฐกิจแบบเงินตรา ระบบการศึกษา และอื่นๆ ทั้งที่เป็นการเข้ามาของรัฐ และธุรกิจเอกชน ซึ่งจะขอแยกสรุปปัจจัยต่างๆเป็นข้อๆ ดังนี้

5.1 การขยายตัวของเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์

การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชาวเลเกิดขึ้นมาเมื่อประมาณ 20 กว่าปีมาแล้ว เป็นการเริ่มต้นของการถอยห่างจากระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองไปสู่ระบบเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ โดยมุ่งเน้นการผลิตเพื่อขายเป็นหลัก เพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินตราเพื่อนำไปซื้อสินค้า เพื่อการยังชีพอย่างอื่น

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง คือ การคมนาคมที่สะดวกมากขึ้นกว่าในอดีตเมื่อก่อนที่ต้องเดินทางโดยทางเรือเพียงอย่างเดียว ก็กลับมีถนนตัดเข้ามาในหมู่บ้านถนนก็เหมือนประตูที่เปิดรับวัฒนธรรมจากภายนอก ที่หลังไหลมานั่นเอง จากถนนลูกรังก็กลายเป็นถนนลาดยางในปัจจุบัน ทำให้ชุมชนได้มีโอกาสสัมพันธ์กับโลกภายนอกได้มากขึ้น ได้รับอิทธิพลการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม โดยสื่อประเภทต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ การเลียนแบบวัฒนธรรมจากสื่อก็เป็นสิ่งสำคัญ การแต่งกายของวัยรุ่นชาวเลได้เปลี่ยนแปลงไปมากเพราะได้รับอิทธิพลจากโทรทัศน์และหนังสือการรับแนวความคิดที่ทันสมัย รูปแบบเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ในชุมชน การคิดเครื่องยนต์ท้ายเรือและการใช้เครื่องมือในการทำประมงที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการทำประมงเพื่อการค้า สัตว์น้ำที่หามาได้ถูกป้อนเข้าสู่ตลาด แทนที่จะเป็นการบริโภคภายในชุมชนเท่านั้น

ผลของการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจภายในชุมชนทำให้เกิดอาชีพที่หลากหลายขึ้นต้องดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราเพื่อนำไปแลกกับปัจจัยยังชีพที่ตนไม่สามารถผลิตเองได้ ชาวบ้านมีเวลาว่างน้อยลง แต่ละครอบครัวต้องมีอาชีพรองอาชีพเสริม เช่น ทำงานรับจ้าง และแบ่งแรงงานของครอบครัวจากที่ผู้หญิงไม่เคยต้องออกทะเลในปัจจุบันก็ต้องช่วยสามีซึ่งเป็นผู้ชายออกทะเลด้วย โดยมีเหตุผลจากสภาวะเศรษฐกิจบีบบังคับ

5.1.1 การเกิดเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์

ผลจากการศึกษาชุมชนชาวเลบ้านสังกาอู่ทำให้ทราบว่าชุมชนชาวเลมีการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ (Dual Economy) ระหว่างการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชุมชน 2 ลักษณะ ที่ยังผสมกลมกลืนกันคือ

ลักษณะประการแรกเป็นการจัดระเบียบแบบยังชีพ ซึ่งเน้นการผลิตเพื่อการบริโภคภายในครอบครัว ความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (Reciprocity) บนพื้นฐานความสัมพันธ์ทางเครือญาติไม่ว่าจะเป็นในด้านใดก็ตาม แม้ว่าในชุมชนจะมีการรับเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามามากขึ้นก็ตาม การจัดระบบดังกล่าวยังสามารถพบเห็นได้ทั่วไปในสังคมที่สังกาอู่เพราะความเป็นสังคมเล็กที่ค่อนข้างปิดไม่รับคนนอกหมู่บ้านที่ไม่ใช่ชาวเลเข้าไปตั้งถิ่นฐาน แม้ปัจจุบันนี้จะพบว่ามีคนจีน ได้แต่งงานและเข้าไปอยู่อาศัยในหมู่บ้านและกลืนเข้าเป็นชาวเลแล้วก็ตามที เช่น เจ้าแก้วใน

หมู่บ้านที่ทุกวันนี้มีสถานภาพเป็นนายทุนของชาวเลในด้านการจับสัตว์น้ำนั้นเป็นสามีของผู้หญิงชาวเลคนหนึ่ง จึงได้รับการยอมรับให้กลายเป็น “คนใน” ของชาวเล

การทำมาหาเลี้ยงชีพยังคงผูกพันกับการจับสัตว์ทะเล ทั้งในด้านการจับเพื่อบริโภคและเพื่อขาย ชาวเลส่วนมากมีความสามารถในการจับสัตว์น้ำทุกคร้วเรือน โดยมากตั้งแต่อดีตแล้วจะเป็นการออกเรือเพื่อยังชีพไม่มีการค้าขาย แต่มีการแลกเปลี่ยนในรูปของสิ่งของคล้ายระบบ barter system แต่ทั้งนี้กันไปเพื่อการดำรงชีพเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันนี้ก็ยังคงพบว่าชาวเลส่วนใหญ่จับสัตว์น้ำเพื่อใช้บริโภคภายในครอบครัว แม้ว่าจะมีการจับเพื่อการค้าเพิ่มขึ้นมากบ้างก็ตามที

ในด้านของความสัมพันธ์กับการผลิตแล้วพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนในหมู่บ้านมีความเกี่ยวเนื่องเป็นเครือข่าย ที่สามารถโยกย้ายกันไปแทบจะทั้งหมู่บ้าน หรือทั้งนี้พบว่าการใช้ลักษณะคำเรียกชื่อของชาวสังกาคูที่มีการเรียกค่าน้ำขึ้นชื่อตามลำดับความอาวุโส รวมทั้งมีการให้ความเคารพยำเกรงตามศักดิ์ที่ปรากฏนำหน้าชื่อด้วย ดังนั้นความสัมพันธ์ในลักษณะนี้จึงกลายเป็นสายความสัมพันธ์ในระบบการผลิตด้วย เพราะการออกทะเลในแต่ละครั้งปรากฏมีการออกทะเลเป็นกลุ่มบ้านใกล้เคียงหรือในกลุ่มญาติเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันประการหนึ่ง

ลักษณะประการที่สองคือ การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ ที่เน้นการประกอบอาชีพ เพื่อการค้าซึ่งมีความผูกพันกับระบบตลาดภายนอกชุมชนมากขึ้น แสดงให้เห็นว่ามีการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบเงินตรา (Money Economic) เป็นระบบ เศรษฐกิจสมัยใหม่ที่หวังผลกำไร คิดถึงเหตุและผลในเชิงเศรษฐศาสตร์ มีมูลค่าทดแทนสินค้าทำให้ วิถีชีวิต ต้อง ผูกพันกับระบบกลไกของตลาดมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมหลายประการ เช่น การระบบการทำงานการใช้แรงงานนอกจากการทำประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักก็เกิดขึ้นมาภายในหมู่บ้าน ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในการทำงานมากขึ้นจากแต่ก่อนผู้หญิงไม่เคยต้องทำอะไรนอกจากทำหน้าที่ภรรยา ปัจจุบันต้องออกทะเลกับสามีเพื่อช่วยกันทำมาหากิน มีการติดต่อกับบุคคลภายนอกชุมชนมากขึ้นกว่าในอดีต การจับปลาได้กลายเป็นการค้า เพื่อหาเงินเข้าครอบครัวแทนแทนการจับเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนแต่เพียงอย่างเดียวเช่นในอดีต ทั้งนี้เพราะการติดต่อกับโลกภายนอกรวมทั้งกระแสโลกที่ไหลบ่าเข้ามาทำให้วัฒนธรรมใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การดำรงชีวิตและ

อาหารการกินที่เปลี่ยนไป เงินเข้ามามีบทบาทในสังคมสูงมากกว่าในอดีตเพราะการแลกเปลี่ยนจำเป็นต้องหาสื่อกลางรวมทั้งการติดต่อกับภายนอกนั้นสื่อกลางที่เรียกว่าเงินมีความจำเป็นอย่างยิ่งขาด เพราะค่านิยมที่ใช้เงินเป็นตัวกลางในการเทียบค่าของสินค้าถือว่าเป็นสากล ดังนั้นชาวเลจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อสามารถดำรงอยู่ในสังคมใหญ่ได้

5.1.2 การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน์

ปัจจัยทางทรัพยากรเป็นตัวกำหนดในเรื่องการปรับตัวของชาวเลในชุมชนได้พอสมควร จะเห็นได้ว่าการเพิ่มประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่ใช้ในการประมง โดยการใช้เรือติดเครื่องยนต์ เปลี่ยนเป็นการทำประมงพาณิชย์ สัตว์น้ำที่จับมาได้ถูกขายสู่ตลาดแทนการบริโภคภายในชุมชน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระบบนิเวศน์วิทยา และเกิดความถดถอยของทรัพยากรทางทะเลในระยะต่อมา ชาวเลต้องขยันออกเรือกันมากขึ้น และออกไปไกลขึ้นจากฝั่ง และอุปกรณ์การออกทะเลที่ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นเรือติดเครื่องยนต์ หรือ อวนชนิดต่างๆ ที่เล่าแก่เอามาแนะนำเสนอและออกเงินให้ก่อน ชาวเลก็ต้องยอมรับเครื่องมือหรืออุปกรณ์ใหม่ๆ พวกนี้ เพราะอย่างไรการประกอบอาชีพหลักของชาวเลก็ยังเป็นการประมง แสดงให้เห็นถึงความพยายามของชาวเลในการรักษาระดับการยังชีพของตนไว้ นอกจากนี้ชาวเลยังมีการปรับตัวด้วยการหันไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปกันบ้างแล้ว แต่ก็ยังไม่ที่คร่ำเรื้อนเท่านั้น เพื่อให้มีทางเลือกในชีวิตมากขึ้น ชาวเลในชุมชนก็มักจะอยากทำงานอยู่ภายในชุมชนของตนมากกว่าเพราะเป็นพื้นที่ที่คุ้นเคย และด้วยนิสัยที่รักพวกพ้องของตนเอง และการมีถิ่นที่เป็นเหมือนประตูที่เปิดสู่โลกภายนอกได้มาก ที่เปิดรับวัฒนธรรมที่หลังไหลและแพร่กระจายเข้าสู่ชุมชน

จนถึงวันนี้ระบบการพึ่งตนเองของชาวเลในชุมชนเริ่มลดบทบาทลงและถูกแทรกแซงโดยการพึ่งพาปัจจัยภายนอกโดยเฉพาะระบบตลาดมากยิ่งขึ้น การแสวงหาเงินตราจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวัน การผลิตเพื่อการค้ากลายเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การรับเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นหมายถึงโอกาสที่จะได้รับเงินตราจากการขายผลผลิตย่อมเพิ่มตามไปด้วย สำหรับครอบครัวที่ไม่มีปัจจัยทางการผลิตโดยเฉพาะการไม่มีเรือนั้นเป็นความยากลำบากในการทำมาหากิน จึงต้องพึ่งพาการขายแรงงานของคนอื่นหรือคนที่มีความชำนาญทางการเงินสูงกว่า

ผลจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม-เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของชาวเลดังกล่าว นั้น พบว่า การดำเนินชีวิตในชุมชนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปทั้งโครงสร้าง โดยมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจเป็นแกนแล้วส่งผลกระทบต่อโครงสร้างอื่นของชุมชน โครงสร้างทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนไปตั้งแต่จุดประสงค์ในการผลิต ปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีในการผลิต และการแบ่งปันผลผลิต และเปลี่ยนจากการประกอบอาชีพเดียวเป็นหลายอาชีพ ปัจจัยดำเนินชีวิตในชุมชนไม่เพียงพอ ต้องพึ่งพาดูดและสังคมภายนอกมากขึ้น ระบบอุปถัมภ์ระหว่างเจ้าแก้วและชาวประมงที่คงอยู่ในปัจจุบันยังมีบทบาทอยู่มากเนื่องจากชาวบ้านยากจนต้องพึ่งเจ้าแก้วอยู่ทั้งสิ้น เจ้าแก้วจึงยังมีผลประโยชน์อยู่การการทำมาหากินของชาวเลมาก แต่ชาวเลก็ไม่มีทางเลือก

5.2 การขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยว

ชาวเลบางคนเมื่อถึงฤดูที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว จะมีนักท่องเที่ยวบางคนว่าจ้างให้ออกเรือเพื่อพานักท่องเที่ยวไปตามเกาะต่างๆ เพราะชาวเลมีความสามารถในการขับเรือ และค่อนข้างชำนาญเส้นทางเป็นพิเศษกว่าคนอื่นๆ เช่น ลุงมะหิวและอีที่เมื่อถึงฤดูกาลท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจากภายนอกจะเข้ามาในหมู่บ้าน และก็จะถามหาเรือเช่า ซึ่งหากชาวเลคนใดว่างก็จะแบ่งหน้าที่กันไป

สิ่งสำคัญอีกอย่างที่ Steward 1997 มองก็คือ การที่ระบบเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์เข้ามาในหมู่บ้าน ราคาที่ดินของชาวบ้านก็เริ่มมีราคามากขึ้น และทำให้ผู้มีอิทธิพลเหนือกว่าจากภายนอกหวังที่จะได้ในที่ดินตรงส่วนนั้นมาเป็นของตน เพราะนายทุนหรือผู้ที่กว้านซื้อได้เล็งเห็นถึงที่ดินตรงนั้นจะสามารถทำประโยชน์มหาศาลให้กับตนเอง โดยที่ชาวเลเองมักจะไม่นับมองถึงจุดนี้ได้มองข้ามและละเลยไปเพราะความไม่รู้เท่าทันคนภายนอก โดยเฉพาะการเข้ามาของธุรกิจท่องเที่ยวภายในเกาะลันตา ทำให้คนกลายกลุ่มเข้ามาในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวหรือว่านายทุนผู้หวังผลประโยชน์ การท่องเที่ยวมีผลต่อราคาที่ดินเป็นอย่างมาก และก็เป็นผลให้เกิดการจ้างแรงงานด้วย และนอกจากนั้นคนที่หั้งไหลเข้ามาก็นำเอาวัฒนธรรมต่างๆ ที่แปลกใหม่มาสู่ชุมชนอีกเช่นกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.3 การขยายตัวของอำนาจรัฐ

5.3.1 นโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา ได้มีความพยายามที่จะเสนอความเป็นไทย และผสมผสานเข้าในระบบสังคมไทย อย่างที่เรียกกันว่า นโยบายรวมไทยหนึ่งเดียว (One - Thai policy) ทำให้ชาวเลต้องรับนโยบายของรัฐในด้านต่างๆ มาโดยปริยาย เพราะว่าชุมชนชาวเลอยู่ในประเทศไทยก็ย่อมต้องอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐ รัฐพยายามผนวกให้ชนกลุ่มน้อยต่างๆ หันมาอยู่ภายใต้การปกครองที่เป็นแบบแผนเดียวกันทั่วประเทศ พยายามให้ชาวเลมีความเป็นไทยมากที่สุด โดยบางครั้งอาจลืมไปว่าพวกเขาเหล่านั้นมีวิถีชีวิตที่เป็นแบบแผนของตัวเองผูกพันกับชุมชนของตน

การศึกษา การที่ชาวเลเป็นประชาชนคนไทย ต้องได้รับการศึกษาภาคบังคับ อย่างน้อยต้องให้อ่านออกเขียนได้ปัจจุบันต้องให้จบ ป.6 และการที่ชาวเลต้องไปโรงเรียนเพื่อเรียนหนังสือ ทำให้พวกเขาได้รับเอาวัฒนธรรมต่างๆ เข้ามา เช่น ภาษาไทย การที่ใช้ภาษาไทยในการสอนที่โรงเรียนก็เป็นการทำให้ชาวเลรับเอาภาษาไทยไปใช้ในชีวิตประจำวัน และไปโรงเรียนครูก็มักห้ามไม่ให้เด็กนักเรียนพูดภาษาอูรักลาโว้ย เพราะกลัวเด็กจะพูดไทยไม่ได้และเรียนไม่รู้เรื่อง แต่การทำเช่นนั้นอาจกลายเป็นว่าทำให้เด็กชาวเลบางคน พูดภาษาไทยมากขึ้นกว่าภาษาของตน และไม่ยอมพูดเพราะคิดว่าถ้าไปโรงเรียนก็ต้องพูดภาษาไทยอีกกลัวจะพูดไม่ได้ และอีกอย่างก็คือพ่อแม่ของเด็กชาวเลบางคนก็จะสอนให้ลูกพูดภาษาไทยด้วยเพราะกลัวลูกไปโรงเรียนจะพูดไม่ได้ บทบาททางด้านอบรมขัดเกลาเด็กชาวเลในครอบครัวลดลง โดยเฉพาะคนแก่หรือผู้อาวุโสที่มักจะคอยสอนให้เด็กๆ ชาวเลรู้จักเกี่ยวกับเรื่องเล่าต่างๆ ในชาติพันธุ์ของตนเอง อาจจะเป็นปรัมปรา นิยาย หรือว่าสอนเด็กให้รู้จักประเพณีของตนเอง แต่เมื่อต้องไปโรงเรียนผู้ใหญ่ก็อาจถูกลดบทบาทในสถานภาพและหน้าที่ตรงนี้ไป แต่จะเป็นหน้าที่ของครูที่โรงเรียนแทน

นโยบายรัฐอีกอย่างที่สำคัญ อีกอย่างคั้งที่ นฤมล อรุโณทัย (2545) ได้กล่าวไว้ คือ การให้เรียกชาวเลที่ตั้งถิ่นฐานถาวรแล้ว และมีบัตรประชาชน เรียนในโรงเรียน นั้นเปลี่ยนเป็นชื่อ “ไทยใหม่” ในระยะต่อมา เมื่อชาวเลตั้งบ้านเรือนและหลักแหล่งที่ถาวรขึ้น มีการศึกษาในระบบโรงเรียน มีทะเบียนบ้านและได้รับสัญชาติไทย จึงเกิดกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ (invented identity) โดยรัฐไทยที่ใช้มุมมองของความการุณในฐานะที่เป็นผู้มีอำนาจเหนือกว่า (Authoritativens/Paternity) ต่อกลุ่มที่ด้อยกว่า หรือกลุ่มที่อยู่ใต้การปกครอง ทำให้มีการเรียกขาน

“ชาวเล” ว่า “ไทยใหม่” เสมือนว่าชาวเลเป็นผู้ไม่มีอดีต หรือไม่ต้องไปสนใจว่าเดิมจะเป็นอะไร เพราะปัจจุบันได้รับการยกระดับให้เป็นคนไทยแล้ว

ตราชาติพันธุ์ใหม่ทำให้ “ชาวเล” เกิดความภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชนส่วนใหญ่ของประเทศนี้มากขึ้น ดังนั้น ชาวเลส่วนใหญ่จึงหันมาใช้ชื่อ “ไทยใหม่” และการพลเมืองของรัฐนั้นก็ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของรัฐ ก็คือต้องได้รับการศึกษาตามที่รัฐกำหนด ชาวเลต้องเข้ารับการศึกษาย้ายมาพูดภาษาไทยมากขึ้น

5.3.2 นโยบายการปกครอง

การปกครอง มีการแต่งตั้งอบต. ชาวเลมีส่วนร่วมมากขึ้นในงานที่รับมอบหมายให้พัฒนาหมู่บ้าน ทำให้ได้พบปะกับคนภายนอกมากยิ่งขึ้น ทำให้ชาวเลต้องมีผู้นำที่มาจากทางการจากในอดีตการปกครองเป็นไปตามแบบแผนประเพณี ที่ไม่ซับซ้อน การสาธารณสุขที่ทันสมัยเป็นแบบแผนปัจจุบัน ทำให้ชาวเลให้ความสำคัญกับการรักษาพยาบาลแบบโบราณในชุมชน ซึ่งเรียกว่า “ทำยา” ลดลง เพราะได้เห็นการรักษาจากโรงพยาบาลแล้วทำให้สมาชิกที่เจ็บไข้ได้ป่วยหายเร็วขึ้น โด๊ปหมอกก็ลดบทบาทลง การคลอดบุตรเองแบบในอดีตหายไปกลับกลายเป็นวิทยาการสมัยใหม่ของโรงพยาบาลเข้ามาแทนที่ การคุมกำเนิดเกิดขึ้นในหญิงสาวชาวเล ทำให้ชาวเลไม่มีลูกมากเกินไป รู้จักการวางแผนครอบครัว สิ่งต่างๆ เหล่านี้ชาวเลรับมาปฏิบัติโดยไม่ขัดข้อง เพราะเมื่อนำมาปฏิบัติแล้วก็เพราะชาวเลถือว่าเป็นผลดีต่อชาวเลนั่นเอง การมีไฟฟ้าทำให้ชาวเลมีความต้องการทางด้านวัตถุเพิ่มมากขึ้น เช่น โทรทัศน์ พัดลม หม้อหุงข้าว เมื่อมีโทรทัศน์แต่ละคนก็ให้ความสำคัญกับการดูโทรทัศน์ ดิฉลละคร ทำให้เกิดความเป็นส่วนตัวมากขึ้นเมื่อก่อนเคยนั่งคุยกับเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องเป็นการสนทนาการ แต่ตอนนี้ต่างคนต่างกลับเข้าบ้านของตนเอง เพื่อต้องการที่จะดูโทรทัศน์รายการที่ตนเองปรารถนา มีถนนก็มีรถมอเตอร์ไซค์ก็ทำให้ติดต่อกับภายนอกมากยิ่งขึ้นสามารถนำผลผลิตต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประมงหรือจากการทำสวนอื่นๆ ไปขายในตลาดได้ และพ่อค้าจากภายนอกก็สามารถนำสิ่งที่เขาต้องการเสนอขาย หรือสิ่งที่เขาต้องการจากหมู่บ้านได้เช่นกัน เพราะถนนได้เชื่อมต่อกับความสัมพันธ์ของคนภายนอกและคนภายในไว้แล้ว และวัฒนธรรมจากคนภายนอกก็สามารถแพร่กระจายเข้าสู่หมู่บ้านได้ตลอดเวลา สิ่งของบางอย่างที่ชาวเลไม่เคยต้องใช้ในอดีต ปัจจุบันกลับมีความหมายและการให้ค่าทางเศรษฐกิจไปเสียแล้ว ทั้งนี้เป็นมาเนื่องจากการเอาวิถีชีวิตเข้าไปผูกพันกับเงินตราของตนเอง

สำหรับโครงสร้างการปกครองภายในหมู่บ้านนั้น มีระบบการเชื่อฟังโตะหมอในชุมชนมาก แต่เมื่อมีผู้ใหญ่บ้านและ อบต.เกิดขึ้น ในหมู่บ้านไม่ว่าจะเกิดปัญหาเรื่องอะไรขึ้นมา ทำให้ชาวเลในหมู่บ้านหันมาแจ้งเรื่องแก่ อบต.หรือไม่ก็ผู้ใหญ่บ้านกันหมด เพราะถือว่าจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นให้กับพวกเขาได้ จึงคุยและปรึกษาปัญหากันได้ภายในชุมชน และการให้ความเคารพผู้อาวุโสหรือผู้นำของชาวเล ที่สำคัญก็คือ “โตะหมอ” ซึ่งเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ โตะหมอจึงมีสถานภาพทางสังคมทั้งในทางโลกและทางพิธีกรรม โตะหมอก็คงบทบาทลงในระดับหนึ่งทีเดียว จากที่เมื่อก่อนมีอะไรก็จะไปแจ้งโตะหมอก่อนเป็นอันดับแรก

นโยบายของรัฐสู่ชุมชนของชาวเลที่เห็นได้อีกอย่างก็คือ การที่มีกองทุนหมู่บ้านให้ชาวบ้านในชุมชนสามารถกู้ยืมเงินได้นั้น ชาวเลในหมู่บ้านก็มาขอรับความช่วยเหลือกันหลายครอบครัว สิ่งนี้ดูเหมือนจะเป็นการดีต่อชีวิตชาวเล แต่จริงๆ แล้วกลับทำให้ชาวเลนั้นมีหนี้สินที่เพิ่มขึ้นติดตัวขึ้นมาอีก ส่งผลกระทบทางอ้อมคือ ทำให้ชาวเลนั้นสูญเสียระบบพึ่งพาตนเองจากที่เคยได้รับผลผลิตจากทะเลหรือพื้นที่ทำกินแบบพื้นบ้านของตน สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะผู้ที่เข้ามาควบคุมดูแลอาจจะไม่ได้เอาใจใส่ในรายละเอียดมากมายเท่าที่ควร การขาดความเข้าใจซึ่งกันและกันนี้ ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น ความไม่เข้าใจกัน ความห่างกัน ระหว่างประชาชนชาวเลและข้าราชการยังมีพบเห็นอยู่ทั่วไป ชาวบ้านจึงคิดว่าการติดต่อเรื่องต่างๆ นั้นเป็นสิ่งที่ยุ่งยาก ไม่มีความจำเป็น ชาวบ้านมักจะพยายามหลีกเลี่ยงการติดต่อกับรัฐให้น้อยที่สุด และเมื่อปัญหาหรือเรื่องที่ต้องติดต่อกับราชการนั้นชาวเลก็จะให้ผู้นำของชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้านเป็นคนออกหน้าเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการที่ต้องไปติดต่อกับทางราชการเสียทุกเรื่อง

5.4 อิทธิพลจากสื่อต่างๆ และการปะทะสังสรรค์กับสังคมไทย

ส่วนวัฒนธรรมด้านอื่น เช่น การแต่งกาย การเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดคือ เด็กวัยรุ่นสมัยใหม่นี้ อาจเป็นเพราะได้รับอิทธิพลจากสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือนิตยสาร ทำให้การแต่งกายได้เปลี่ยนไปอย่างโดดเด่น โดยรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาเต็มที่ ส่วนการแต่งกายของผู้ใหญ่นั้น ก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก แต่ก็มีใช้ไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเลย แต่ผู้ใหญ่จะไม่ค่อยแต่งตัวกันมาก หากว่าไม่มีงานประเพณีสำคัญๆ เกิดขึ้นในชุมชน หากไม่มีงานก็จะนั่งผ้าถุง กระโจมอก ไม่นิยมสวมเสื้อผู้ชายก็ชอบใส่กางเกงเลหรือกางเกงเงินเพื่อสะดวกในการประกอบอาชีพ คือ การออกเรือนั่นเอง แต่หากว่าชาวเลต้องแต่งตัวเพื่องานพิธีต่างๆ นั้นก็ดูและ

แยกไม่ค่อยออกเหมือนกันว่าพวกเขาเป็นชาวเล เพราะเสื้อผ้าที่ชาวเลใส่ในปัจจุบันเมื่อต้องออกไปนอกชุมชนก็เหมือนกับคนพื้นเมืองทั่วไป

ในด้านของภาษาชาวเล คือ ภาษาอูรักลาโว้ยนั้น ปัจจุบันยังคงมีการพูดกันอยู่ในผู้ใหญ่เฒ่าเป็นส่วนมาก เด็กวัยรุ่นยังพอพูดกันได้เพราะพ่อแม่ได้สอนให้พูดตั้งแต่เล็กๆ แต่เด็กที่อายุก่อนเข้าวัยเรียนในปัจจุบันนั้นพ่อแม่มักสอนให้พูดภาษาไทยกัน เพราะว่าเด็กต้องเข้าเรียนในโรงเรียนซึ่งต้องใช้ภาษาไทยในการสอนที่โรงเรียนบ้านสังกาอู เพราะเมื่อก่อนเคยมีปัญหาเกิดขึ้นว่าเด็กนักเรียนที่ไปเรียนนั้นพูดและฟังภาษาไทยไม่ได้เลยทำให้มีปัญหาในการสอน แต่ที่ชุมชนชาวเลในสังกาอูก็ยังได้พบเห็นการพูดภาษาชาวเลอยู่อย่างเหนียวแน่นกว่าที่ชุมชนชาวเลที่อื่น เช่น ที่ชุมชนชาวเลบ้านศาลาด่าน ซึ่งอยู่บนเกาะลันตาเหมือนกัน แต่เด็กชาวเลไม่สาทารถพูดภาษาชาวเลได้แล้ว โดยที่เด็กชาวเลที่ชุมชนบ้านศาลาด่านให้เหตุผลว่า “ไม่ยอมพูดภาษาชาวเลเพราะอายเพื่อน ไม่อยากให้เพื่อนรู้ว่าเราเป็นชาวเล เพื่อนๆ คนอื่นๆ ถ้าไม่ได้พูดกันแล้วทำไมเราต้องพูด” (สัมภาษณ์ ลุงบุญเต็ม ชาวเลบ้านศาลาด่าน 22 พฤศจิกายน 2544) ทั้งๆที่อยู่บนพื้นที่อำเภอเดียวกัน แต่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากกว่า ทั้งนี้เพราะ ที่ชุมชนบ้านศาลาด่านนั้น อยู่ใกล้แหล่งสถานที่ท่องเที่ยว และอยู่ใกล้ผู้คนหรือแหล่งชุมชน ที่จะรับเอาวัฒนธรรมและความเปลี่ยนแปลงได้มากกว่าชุมชนชาวเลที่สังกาอู

Steward ได้กล่าว นอกจากการเปลี่ยนแปลงเกิดจากวัฒนธรรมหลักของรัฐและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาปฏิสัมพันธ์กันแล้ว ปัจจัยที่สำคัญที่นำการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้จากตัวแทนของการเปลี่ยนแปลง (change agent) ทั้งที่เป็นคนท้องถิ่นและคนภายนอกท้องถิ่น สำหรับคนภายนอกตัวแทนเหล่านี้ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำงานในด้านต่างๆ เช่น การเมืองการปกครอง การแพทย์ การศึกษา และการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ ในการประมง และการนำในด้านเทคนิควิทยากรในด้านที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม พ่อค้า นายหน้า คนกลาง เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง ในสังคมชาวเลที่สังกาอู ตัวแทนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญก็คือ เจ้าเก่าภายในหมู่บ้าน เพราะเขาเหล่านี้เป็นผู้นำเอาระบบเศรษฐกิจแบบเชิงพาณิชย์เข้ามาสู่หมู่บ้าน ทำให้วิถีชีวิตของชาวเลต้องผูกพันกับระบบตลาด จากการทำมาากิน ก็เปลี่ยนมาเป็นทำมาค้าขาย ชีวิตทุกวันของชาวเลมิแต่การหาเงินเพื่อมาจุนเจือครอบครัว เวลาว่างที่เคยมีก็หดหายไป การพบปะพูดคุยกับคน

ในครอบครัวที่น้อยลง และอีกประเภทก็คือ นายหน้าขายที่ดินในหมู่บ้าน ก็เป็นการนำการเปลี่ยนแปลงสู่หมู่บ้านอย่างมาก อย่างเช่น คุณนิรัตน์อบต. ในหมู่บ้านที่เป็นชาวจีน ซึ่งฐานะเศรษฐกิจดีมากกว่าชาวเลในหมู่บ้าน เพราะได้กวาดซื้อที่ดินของชาวเลเอาไว้แล้วเอามาขายต่อแก่คนที่ต้องการซึ่งมาจากภายนอกอีกที การกระทำเช่นนี้ทำให้คนภายนอกจะเข้ามาครอบครองที่ดินของชาวเลในอนาคตโดยที่ชาวเลอาจตามไม่ทันกระแสคนที่ได้ข้อมูลข่าวสารมากกว่า จึงทำให้เกิดการเสียเปรียบและต้องสูญเสียที่ดินซึ่งเป็นสิ่งสำคัญไปให้กับคนนอก

และการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่เกิดขึ้นเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ steward เสนอไว้คือ ปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นการกระจายตัวทางวัฒนธรรม (cultural diffusion) ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นอยู่ทั่วไปในการที่วัฒนธรรมจะมีพลังกระจายจากศูนย์กลางไปยังส่วนอื่นๆ ของสังคมโลก ไม่เว้นแม้แต่สังคมชนเผ่า ซึ่งก็มีได้อยู่อย่างโดดเด่น การรับวัฒนธรรมในรูปของการกระจายตัวทางวัฒนธรรมนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไปในปัจจุบัน ในโลกยุคอุตสาหกรรม การกระจายตัวทางวัฒนธรรมอาจหมายถึงการครอบงำ หรือการพึ่งพา (dependency) ของสังคมที่กำลังพัฒนาหรือกำลังเปลี่ยนแปลง ในยุคโลกาภิวัตน์อิทธิพลของสถาบันสมัยใหม่มักจะเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและรุนแรง ปัจจุบันปัจจัยภายนอกแทบทุกระดับ เช่น จังหวัด รัฐ และกระแสโลก ร่วมกันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ชุมชนของชาวเผ่าก็ตกอยู่ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอันนี้ด้วย เพราะการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โครงสร้างอำนาจชุมชนตามประเพณีถูกเปลี่ยนให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ พวกเขาสูญเสียสิทธิในการปกครองตนเอง ที่ดินและทรัพยากรต่างๆ ถูกยึดโดยกลุ่มคนที่มีอำนาจจากภายนอก

5.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของสังคมวัฒนธรรม

การรักษาอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์

ในด้านการให้คำนิยามเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ผ่านมักมุ่งประเด็นไปที่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและวิถีการดำรงชีวิต ที่แตกต่างกัน จนเกิดขอบเขตที่สามารถแบ่งแยกลักษณะของกลุ่มออกจากกันได้ซึ่ง Barth(1969) เรียกลักษณะดังกล่าวนี้ว่า “ขอบเขตทางชาติพันธุ์” (ethnic boundary) ในแง่ของชาติพันธุ์ชาวเลแล้ว ลักษณะเด่นที่แยกออกจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นรอบข้าง (ชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธและชาวต่างชาติ) ที่เห็นได้ชัดคือ ภาษา และรูปแบบการดำเนินชีวิต

ในด้าน ระบบความเชื่อและพิธีกรรม นั้นความเชื่อดั้งเดิมยังคงมีอิทธิพลต่อชาวเลในด้านการรักษาพยาบาลอยู่ด้วย แม้ว่าระบบการสาธารณสุขและโรงพยาบาลจะเข้าไปมีบทบาทมากขึ้นเพราะเกาะลันตาเป็นที่ตั้งอุทยานแห่งชาติซึ่งปีหนึ่งๆสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเป็นจำนวนมาก ดังนั้นระบบสาธารณสุขประเภทรักษาโรคต่างๆจึงต้องเข้ามาเพื่อตอบสนองความต้องการในส่วนนี้ แต่จากการลงสนามกลับพบว่ายังคงมีพิธีกรรมความเชื่อในการรักษาพยาบาลบางอย่างที่ชาวเลยังคงใช้การรักษาพยาบาลในรูปแบบเดิมโดยการไปพบ โต้หมอเมื่อเจ็บป่วยในบางลักษณะ เช่น หากเด็กๆปวดท้อง พ่อแม่ก็จะเอาหมากมาเคี้ยวและแปะบริเวณที่ปวดเพื่อรักษา หรือหากรักษาเองไม่ได้แล้วก็จะไปพบโต้หมอให้ช่วยรักษาซึ่งโต้หมออาจจะดูเทียบว่าถูกผีบรรพบุรุษตนใดลงโทษแล้วทำน้ำมันดีใส่หม้อดินเผาหรือโอ่งเล็ก ๆ ให้ดื่ม หรือชำระร่างกายเป็นการไล่ผีร้ายออกจากตัวหรือบางครั้งก็ให้กินยาสมุนไพร ซึ่งโต้หมอจะให้ “โต้หมอยา” ประจำชุมชนจัดยาให้ สำหรับโต้หมอประจำกลุ่มชาวเลบ้านบ่อแหนจะใช้เศษผ้าควั่นเป็นเกลียวทำเป็นตะกรุดแล้วเชิญวิญญาณผีบรรพบุรุษมาช่วยเสกให้เพื่อใช้เป็นเครื่องรางของขลัง และโต้หมอจะเป็นผู้ผูกให้ โดยผู้ชายจะผูกโคนแขนข้างขวา ส่วนผู้หญิงจะผูกโคนแขนข้างซ้าย จะผูกไว้ 7 วัน จึงตัดทิ้งได้ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแม้จะมีโรงพยาบาลตั้งอยู่ไม่ไกลนักชาวเลก็ยังคงมีความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลซึ่งในบางกรณีพบว่าเป็นการนำเอาความรู้พื้นบ้านเกี่ยวกับสมุนไพรมาใช้ แต่ในบางกรณีเป็นการใช้อำนาจที่เหนือธรรมชาติมาเป็นตัวปิดปาก แม้ว่าในทุกวันนี้ระบบการรักษาพยาบาลแผนใหม่จะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นแต่ความเชื่อดั้งเดิมในการรักษาพยาบาลก็ยังคงปรากฏอยู่ให้เห็นในชุมชนบ้านสังกาอู๋

ระบบภาษา ของชาวเลที่บ้านสังกาอู๋มีภาษาเฉพาะถิ่นที่เรียกว่า “ภาษาอูร์กลาไว๋” ที่ยังคงใช้ในการติดต่อสื่อสารมาจนทุกวันนี้ แม้ว่าชาวเลที่หมู่ 7 แห่งนี้จะรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาซึ่งรวมถึงการรับเอาภาษาไทยเป็นภาษาหนึ่งที่ต้องเรียนรู้เพื่อติดต่อกับคนภายนอกก็ตาม แต่เมื่อชาวเลอยู่ในหมู่บ้านก็ยังคงใช้ภาษาอูร์กลาไว๋ในการติดต่อระหว่างกันอยู่ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่สามารถพบเห็นได้ในหมู่บ้านสังกาอู๋ การแสดงออกดังกล่าวชาวเลถือว่าเป็นเรื่องปกติที่เขาจะใช้ภาษาดั้งเดิมของตนในการพูดคุยกับเพื่อนบ้าน แม้ว่ารูปแบบของภาษาจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือถูกดัดแปลงโดยการหยิบยืม (borrow) จากวัฒนธรรมรอบนอก นั่นคือภาษาไทยทางภาคใต้ ดังนั้นคำบางคำจึงเกิดการผสมหรือการใช้ทับศัพท์ ในภาษาอูร์กลาไว๋ แต่ก็มีบางครั้งที่ชาวเลจะพูดภาษาไทยปนไปกับภาษาอูร์กลาไว๋ในหนึ่งประโยค ทำให้เกิดการใช้ภาษาในอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างออกไปในทุกวันนี้

ความโดดเด่นอีกประการที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวเลมาแต่โบราณ คือ **ลักษณะการทำมาหากินและวิถีชีวิตที่ผูกพันกับท้องทะเล** จนได้ชื่อว่า “ยิปซีทะเล” ชาวเลใช้ชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายผูกพันเกี่ยวข้องกับทะเลมานานและในปัจจุบันนี้ความผูกพันดังกล่าวแม้จะลดระดับของความเข้มข้นลงไปบ้างแต่ก็ยังเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ชีวิตชาวเลยังคงพึ่งพาทะเลในการดำรงชีวิต ในระบบการจับปลาไม่ว่าจะเป็นลักษณะของการจับเพื่อบริโภคในระบบแบบพึ่งพา หรือการจับปลาเพื่อค้าขายในระบบเชิงพาณิชย์ ที่กำลังเข้าไปมีบทบาทอย่างมากในปัจจุบัน เพราะความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจที่ชาวเลไม่สามารถดำรงชีพอยู่ด้วยการจับสัตว์น้ำ(เพื่อกินภายในครอบครัว)แต่เพียงอย่างเดียวเช่นในอดีต เมื่อได้รับจากทะเลดังนั้นชาวเลก็ต้องตอบแทนกลับสู่ทะเล พิธีกรรมต่างๆ ที่พบจึงมักเกี่ยวข้องกับทะเล ในลักษณะของการขอขมา ขอพรเพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุข หรือเพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษ

อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวเลมีความเปลี่ยนแปลงจากเมื่อครั้งอดีต เพราะกระแสของโลกสมัยใหม่ที่แพร่กระจายเข้าไปในสังคมปิดขนาดเล็กนี้ไม่ขาดสาย ผ่านเทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่ว่าจะเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าชาวเลจะได้รับปัจจัยจากภายนอกมากมายเพียงใดแต่ความเป็นชาวเลก็ยังคงอยู่ในรูปแบบวิถีการดำรงชีพ ชาวเลที่บ้านสงกามีความภาคภูมิใจในความเป็นชาวเล จากการที่เขายอมรับในการเรียกชื่อ “ชาวเล” (ชาวเลที่อื่นมักไม่พอใจเมื่อถูกเรียกว่าชาวเล จะพอใจกับคำว่า “ไทยใหม่”) เป็นคำที่คิดขึ้นเพื่อใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวข้องกับทะเลอย่างมาก ที่คนไทยภาคใต้เรียกให้ย่อลงจาก “ชาวทะเล” ทั้งนี้ใช้เรียกผู้คนที่อาศัยอยู่ริมทะเล ประกอบอาชีพประมง หรือทำมาหากินกับทะเล หากแต่ก่อนหน้านี้ คำว่า “ชาวน้ำ” ได้ให้ความหมายเช่นเดียวกับชาวเล แต่ในปัจจุบันแล้วคำนี้ได้กลายเป็นเหมือนคำดูถูกของชาวเลว่าแปลกแยกจากคนอื่นๆ เพราะชาวเลเชื่อว่าทุกคนเกิดจาก “น้ำ” แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการบัญญัติคำเรียกชาวเลเสียใหม่ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในด้านเชื้อชาติไม่ให้เกิดความแตกต่างในสังคม ดังนั้นคำว่า “ไทยใหม่” จึงเกิดขึ้นมาเพื่อให้ชาวเลรู้สึกว่าเขาเป็นคนไทยคนหนึ่ง ทั้งนี้ชาวเลที่สงกาก็กลับไม่มีความขุ่นเคืองหากจะถูกเรียกว่า ชาวเล หรือไทยใหม่ วิถีชีวิตที่ผูกพันกับทะเลทำให้ชาวเลยอมรับความเป็นชาวประมงยึดถืออาชีพนี้ เป็นอาชีพหลักชาวเลจึงถือว่าการเรียกตัวตนพวกเขาจากลักษณะที่เห็นจึงเป็นเรื่องปกติที่สามารถเรียกได้

ชาวเลมียุทธศาสตร์ทางชาติพันธุ์ที่โดดเด่นไม่ว่าจะเป็นลักษณะของภาษา ลักษณะการประกอบอาชีพประมง หรือประเพณีพิธีกรรมที่ยังคงรักษาและสืบทอดกันต่อมาไม่ว่าจะเป็นพิธีลอยเรือ เพื่อบูชาบรรพบุรุษและยังเป็นพิธีกรรมรวมหมู่ของชาวเลเพื่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมระหว่างกลุ่มผู้เข้าร่วมพิธี แม้ว่าความเข้มข้นของพิธีกรรมจะลดลงแต่ความมุ่งหมายประการหนึ่งที่ยังพบ

และสืบทอดกันมาคือ พิธีกรรมของชาวเลจะเน้นที่ความสนุกสนานหลังพิธีกรรมนั้นยังปรากฏใน พิธีกรรมทุกวันนี้ ชาวเลจะปรับเปลี่ยนตัวตนเมื่อออกจากหมู่บ้านแต่จะแสดงความเป็นตัวตนเมื่ออยู่ใน กลุ่มพวกพ้อง แต่นิสัยไม่ชอบติดต่อกับคนนอกหมู่บ้านทำให้พวกเขายังดำรง “ความดั้งเดิม” ได้มากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อีกหลายๆกลุ่มไม่ว่าจะเทียบกับชาวเขา หรือชาวนวน แต่เชื่อว่าชาวเลจะ ดำรงอยู่ในความดั้งเดิมต่อไปเพราะชาวเลมีการเปลี่ยนแปลงภายในที่เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเกิดจากปัจจัยภายนอกหรือเกิดจากปัจจัยภายใน แต่ยังเชื่อได้ว่าชาวเลจะเป็นกลุ่มชาติ พันธุ์หนึ่งที่จะยังคงความเป็น “ชาวทะเล” ไปอีกนานในกระแสแห่งโลกสมัยใหม่เช่นทุกวันนี้ ซึ่ง ตรงกับแนวความคิดต่างๆ ที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติพันธุ์ชาวเล กลุ่มอุรักลาไวย์ มีอาณาเขตทาง ชาติพันธุ์ซึ่ง สามารถพิจารณาได้จากลักษณะทางวัฒนธรรมที่เห็นได้เด่นชัดคือ เช่น ภาษา ประเพณี ซึ่งชาวเล กลุ่มอุรักแสดงให้บุคคลทั้งหลายทั้งภายในและภายนอกกลุ่มได้เห็นถึงความ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ได้ ซึ่งเป็นตามแนวความคิดกลุ่มชาติพันธุ์ของ Frederic Barth

5.6 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนชาวเลที่หมู่บ้านสังกาอู้นี้ ยังคงต้อง เปลี่ยนแปลงต่อไป ชาวเลก็ต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เป็นความจำเป็นที่ต้องปรับตัวไปตามหน้าที่ของบริบทในแต่ละช่วงเวลา เพราะไม่เช่นนั้นชาวเลก็ ไม่อาจใช้ชีวิตให้รอดได้ภายในสังคมที่สลับซับซ้อนของสังคมใหญ่รอบข้าง แต่จะเปลี่ยนแปลง ไปอย่างรวดเร็วหรือช้า-มากหรือน้อยเท่าไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับกรอบรับของวัฒนธรรมสมัยใหม่หรือ วัฒนธรรมจากภายนอก สังคมรอบข้าง ได้มากน้อยแค่ไหน และพลังความเชื่อและประเพณีที่ เข้มแข็งของชุมชนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะยังคงแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนชาวเลไว้ได้ต่อ ไปหรือไม่ ก็ต้องรอดูต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะบางประการ

การที่จะเข้าไปศึกษาชุมชนที่เป็นชนกลุ่มน้อยนั้น ไม่ว่าจะที่ใดก็ตามควรมีการเตรียมความ พร้อมในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความพร้อม ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และต้องศึกษาสภาพชุมชน ที่จะไปทำการศึกษาด้วย ภาษาเป็นส่วนที่สำคัญในการเข้าไปในชุมชนที่ภาษาเป็นของตนเอง ควรเรียนรู้ไว้บ้าง เพื่อความสะดวกในการทำวิจัย และจะทำให้เกิดความไว้วางใจต่อตัวผู้ที่ จะเข้าไปทำวิจัยได้มากที่สุด

ควรเข้าใจถึงสภาพวิถีชีวิตที่แตกต่างภายในชุมชนที่เข้าไปทำงานวิจัยว่าอาจจะไม่เหมือนกับสภาพสังคมที่เราอาศัยอยู่ เพราะวิถีชีวิตของคนแต่ละกลุ่มย่อมไม่เหมือนและมีความแตกต่างกัน ต้องทำให้เป็นกลางในการศึกษาไม่มีอคติใดๆ กับชุมชนนั้นๆ ไม่ควรดูถูกในวัฒนธรรมหรือประเพณีต่างๆ ของชุมชนที่เข้าไปศึกษาเป็นอันขาด และไม่ควรถูกผู้คนที่ได้ชื่อว่าเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศไทยเรา ถึงพวกเขาจะมีความแตกต่างกับคนพื้นเมืองบ้างในด้านวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตบางอย่าง แต่พวกเขาก็อยู่ในประเทศไทย อยู่ร่วมผืนแผ่นดินเดียวกันเหมือนกันกับคนไทยคนอื่นๆ หรือ ชาตินัพันธุ์อื่นๆ จึงต้องถือว่าพวกเขาก็เท่าเทียมเราในความเป็นมนุษย์เหมือนกัน ควรให้เกียรติซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะชาวเลที่ผู้วิจัยไปทำการศึกษานี้เป็นชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมกันกับคนไทยมาด้วยความสงบเรียบร้อยไม่เคยสร้างปัญหาให้กับสังคมไทยส่วนใหญ่หรือบุคคลรอบข้าง มีแต่บุคคลรอบข้างตัวพวกเขานั้นเองที่คอยแต่จะแสวงหาผลประโยชน์จากความไม่รู้ หรือความซื่อสัตย์ของพวกชนกลุ่มน้อยโดยที่พวกเขาเหล่านั้นก็รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และสามารถรู้ไม่เท่าทันพวกที่คิดจะคอยเอารัศเอาเปรียบจากชาวเล

กลุ่มชาวเลที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษานั้น เป็นกลุ่มที่ยังคงมีการรักษาถึงเอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรมไว้ได้มาก แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ ไปบ้างบางประการก็ตาม เราจึงควรใส่ใจและตระหนักถึงในการที่เข้าไปพัฒนาบางสิ่งบางอย่างด้วยว่า จะเหมาะสมกับวิถีชีวิตของพวกเขาหรือไม่ เพราะมีเช่นนั้นการพัฒนาหรือให้บางอย่างอาจจะเป็นผลให้สังคมของชาวเลสูญเสียลักษณะความเอกลักษณ์บางอย่าง ควรมีการสำรวจความต้องการของพวกเขาด้วยจะเป็นการดี ว่าสิ่งที่รัฐหยิบยื่นให้ นั้นเหมาะสมกับแบบแผนชีวิตพวกเขาแล้วหรือไม่ พวกเขาพร้อมที่จะได้รับการพัฒนา เหล่านี้แล้วหรือยัง เพราะบางครั้งอาจทำให้พวกเขาสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แสดงออกว่าพวกเขา คือ “ชาวเล” ก็ได้ ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ อย่าใช้ความไม่รู้ ความใสซื่อบริสุทธิ์ ของพวกเขาเพื่อคอบโกยและหวังผลกำไรต่างๆ ควรศึกษาปัญหาที่แท้จริงที่พวกเขาต้องการให้ได้รับการแก้ไข และร่วมมือกันทำอย่างจริงจังและจริงใจ

ในทัศนะของชาวเลที่บ้านสังกาอู้นี้ หากเลือกเกิดได้พวกเขายังคงเลือกที่จะเกิดเป็นชาวเลอย่างเช่นที่เป็นอยู่ แม้ว่าในส่วนลึกเขาจะรู้สึกไม่ไช้คนที่สูงค่านักในสังคมเมื่อเปรียบเทียบกับคนอื่นซึ่งเป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียง ทั้งในแง่ของชาติพันธุ์และสถานภาพทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะชาวเลบ้านสังกาอู้นั้นส่วนใหญ่อาจจะมีชีวิตที่ผูกพันกับตำนานความเชื่อ ค่านิยม และประเพณีดั้งเดิมอยู่ ที่

เรียนรู้สั่งสมและสืบทอดมาจากบรรพบุรุษนั่นเอง ซึ่งสิ่งนี้เองที่จะเป็นพลังทำให้สังคมชาติพันธุ์ ต้องสูญสลายไปเสียทีเดียว การสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของชุมชนชาวเลยังคงดำเนินไปเรื่อย ๆ ในลักษณะของการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา ผสมผสานกับวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่ก็มีแนวโน้มว่าในอนาคตชาวเลอาจไม่คิด เช่นนี้เพราะการรุกรานของวัฒนธรรมภายนอกเริ่มเข้ามาอย่างที่ชาวเลกำลังจะต้านเอาไว้ไม่อยู่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรรณิการ์ อ้อยตระกูล. การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของชานาจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามประเพณีเข้าสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ : ศึกษากรณีหมู่บ้านดอนทราย อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

กลิ่น คงเหมือนเพชรและคณะ. รองเง็งฝั่งอันดามัน : เนื้อหารูปแบบและการสืบสานทางวัฒนธรรม. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2544.

งามพิศ สัตย์สงวน. มานุษยวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ธรรมสภา, 2538.

จารุวรรณ พรมวัง. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมบางประการของชาวไทลื้อ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

เจน จรจัด. อุรักลาไวย์ วิญญาณอิสระแห่งท้องทะเล. อ.ส.ท. 22,8 (มีนาคม 2525): 47-53.

จันทัส ทองช่วย. ชาวเลและภาษาชาวเลเกาะสิเหร่. รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์กลาง. กรุงเทพมหานคร: องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต, 2528.

ไฉน สนสกุล. การดำรงชาติพันธุ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวมอญ: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

คารุพัศตร์ สํารามวงศ์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนกระเหรี่ยง.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

ทวี ชีระวงศ์เสรี. สถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์
โอเคียนสโตร์, 2517.

ธนา วสวนนท์. แนวทางในการจัดสวัสดิการให้แก่ชนกลุ่มน้อยในจังหวัดภาคใต้ : จากกรณีศึกษา
เรื่องของชาวเลในจังหวัดภูเก็ตและพังงา, 2522.

ถวิล นำปัญจพล. ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเล ในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

นฤมล อรุโณทัย. ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลมอแกน. รายงานนำเสนอในการ
เสวนาระดมความคิดเรื่อง “ความรู้และมายาคติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์” โครงการเวที
วิชาการวัฒนธรรม จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 25 มกราคม 2545.

ประคอง เอี่ยมศิริ. มหาราชินีกับงานพัฒนาทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มชาติพันธุ์.
ปริทรรศน์วัฒนธรรมผ้าไหมและจักรสานงานศิลป์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. “วัฒนธรรมชาวเล”. วารสาร อ.ส.ท. , ปีที่ 18 ฉบับที่ 16 (มกราคม 2521).

ประเทือง เครือหงส์. ชาวน้ำ (ชาวทะเล) ในเมืองไทย. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, 2541.

ประพนธ์ เรื่องณรงค์. “ชาวน้ำที่เกาะอาดัง”. วิทยาสาร. 25 (เมษายน 2517) .

ผ่องพันธ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับพัฒนาการของสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนัก พิมพ์โอเดียร์สโตร, 2525.

พลาคิสัย. ชาวลี ยิปซีทะเลแห่งภาคใต้. วันนี้. 1,5 (มิถุนายน 2521): 48-51.

ภรณ์ หิรัญวรชาติ. การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชุมชนชาวประมงมุสลิม : บ้านแสนสุข จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

ละเอียด กิตติยานันท์. สภาพความเป็นอยู่และความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวลี. ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

วาสนา อรุณกิจ. พิธีกรรมและโครงสร้างทางสังคมของลาวโซ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. บ้านชาวลีกับวัฒนธรรมที่น่าสนใจ. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 35 ,47 2534.

วิสิฐ มะยะเจลิยว. ชาวลี ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติถลาง. ศิลปวัฒนธรรม. 11,12 (สิงหาคม 2533): 54-57.

ศรีพงษ์ อุคมนตรี. การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชาวไร่นามุสลิม : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชน
ปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2539.

สุพล มะลิพันธ์. สารคดีเรื่องเกาะสีหะ. อนุสาร อ.ส.ท. ปีที่ 10 ฉบับที่ 8 (กันยายน 2513): 30.
สุภาวศ์ จันทวานิช. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2537.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แนวทางวิธีการวิเคราะห์ และ
วางแผน. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2528.

สถาบันทักษิณคดีศึกษา. สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2529.

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา. พิมพ์
ครั้งที่ 5. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

อมร ทวีศักดิ์. ภาษาชาวเล. กรุงเทพฯ: ปิ่นเกล้าการพิมพ์, 2529.

อมร แสงมณี. ประเพณีลอยเรือของชาวเล. วารสารภาษาและวัฒนธรรม. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2(2525),
(กค.-ชค. 2524): 1-7.

อร กุ้งแก้ว. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเล เกาะสีหะ ภูเก็ต.
วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2522.

อุทัย หิรัญโต. เรื่องของชาวน้ำ. วารสารกระบี่ 1 (ฉบับปฐมฤกษ์), 1 (มกราคม 2516): 47-50.

อะระโท โอชิวา. ชีวิต พิธีกรรม และเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนมอญในเมืองไทย กรณีศึกษา
เขตอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2536

อาภรณ์ อุกฤษณ์. พิธีลอยเรือ : ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมชาวเล. ปริญญาโทมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2532.

ภาษาอังกฤษ

Bernatzik, Hugo Adolf. "The Colonization of Primitive People with Special Consideration of The Problem of the Selung". Journal of the Siam Society. 31(1) : 17-18,1939.

Hogan, David W. "Men of the Sea : Coastal tribes of South Thailand's West Coast". Journal of the Siam Society. 60(1) :205-235,1972.

Malinowski, Bronislaw. Argonauts of the Western Pacific. New York : E.P. Dutton & Co., Inc.,1942.

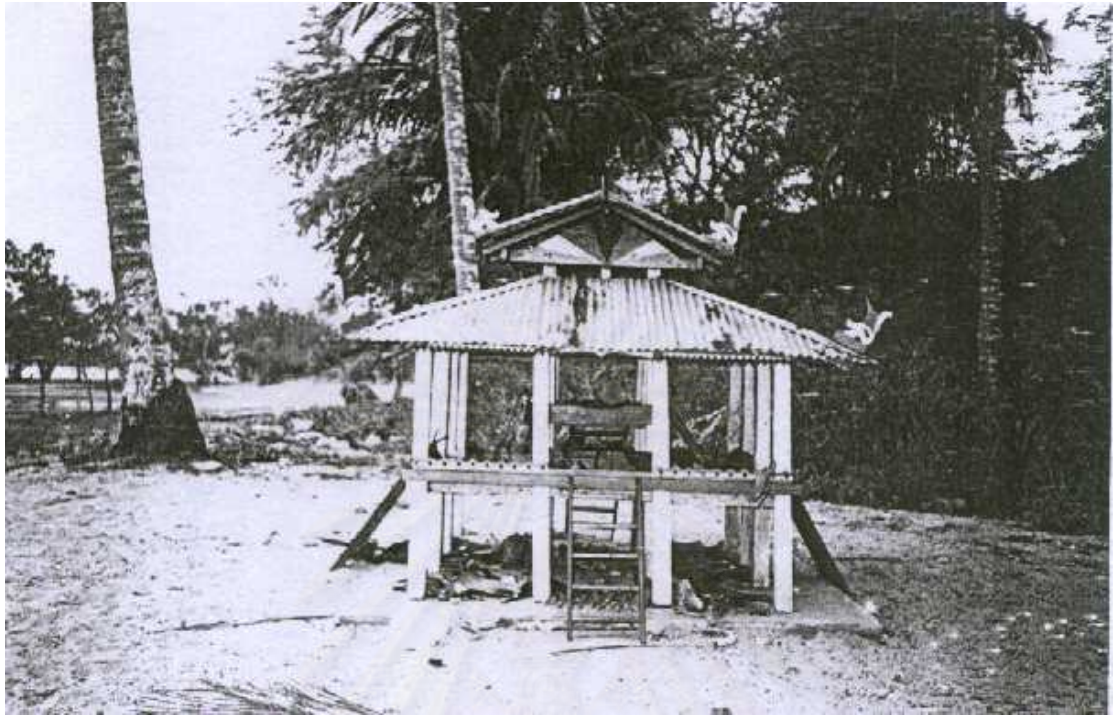
Steward, Julian H. "Modernization in Traditional Societies" In Evolution and Ecology. Urbana : University of Illinois Press,1977.

ภาคผนวก

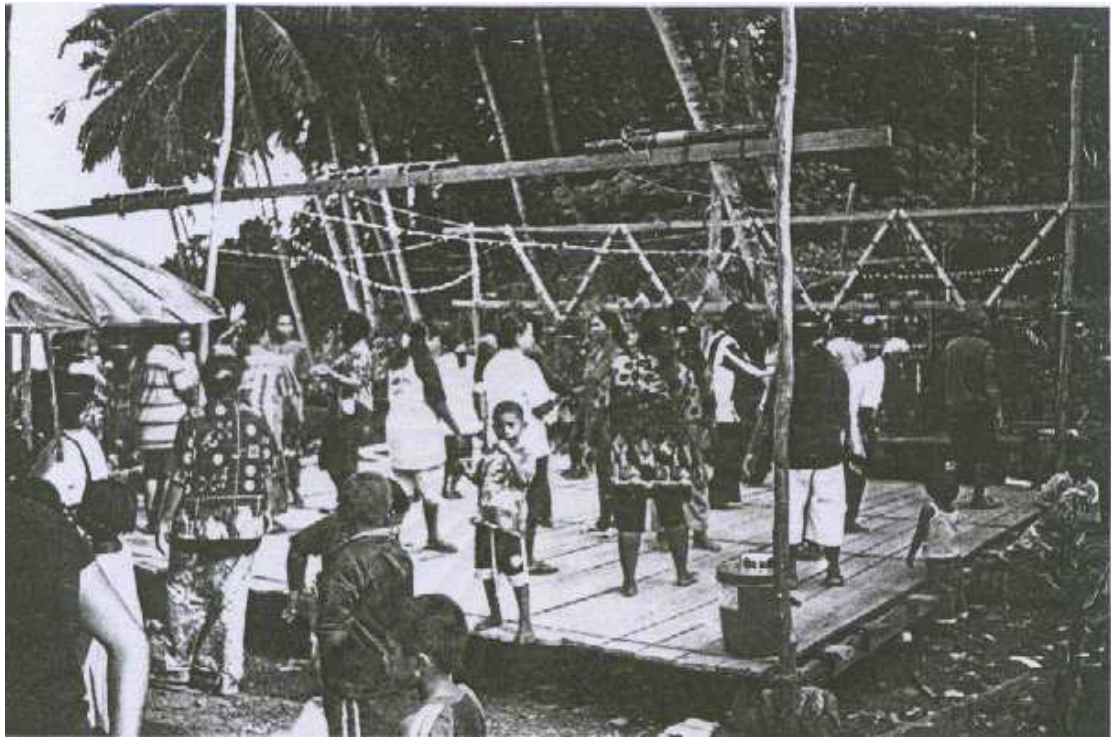
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

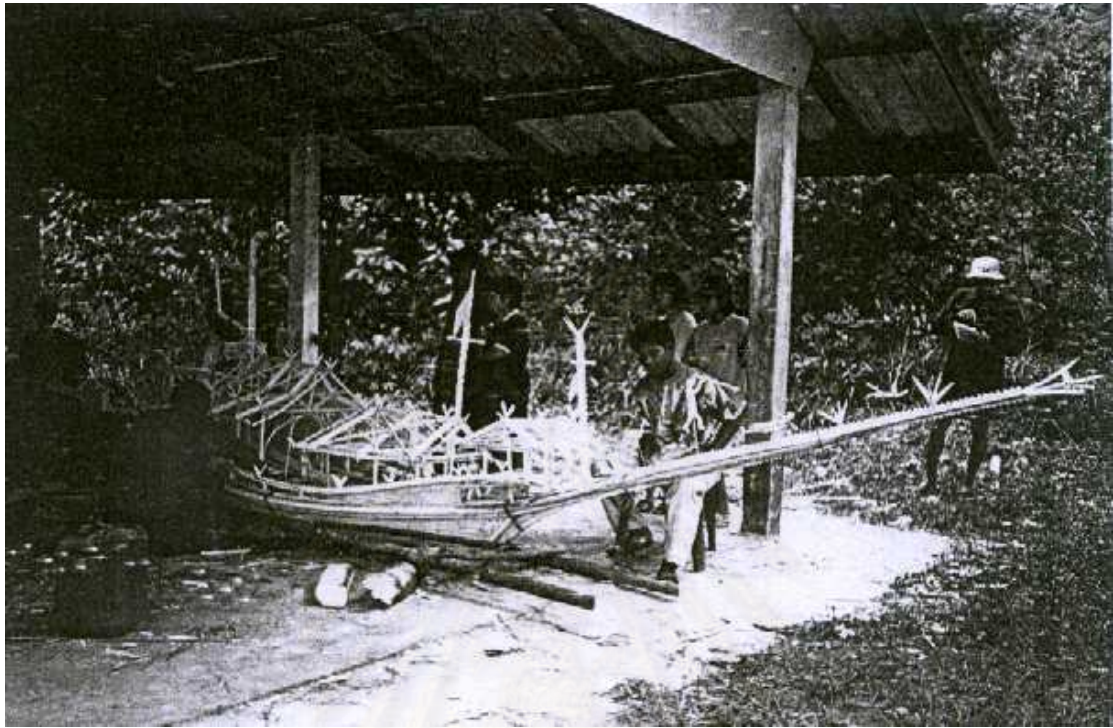

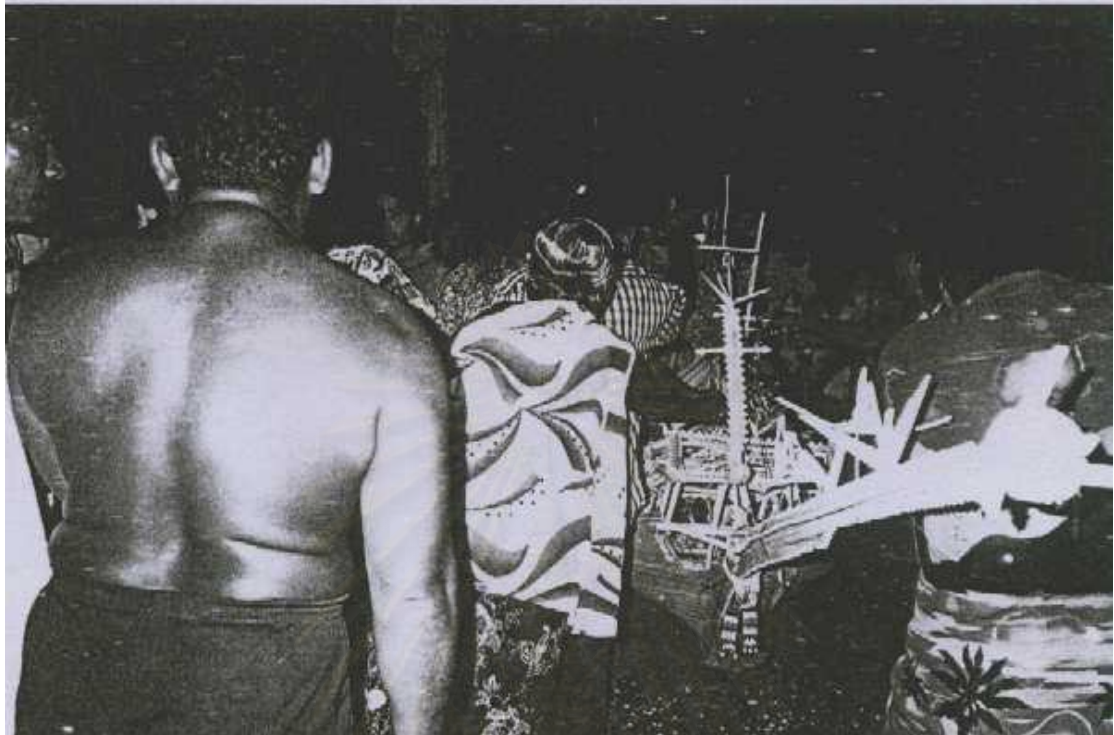

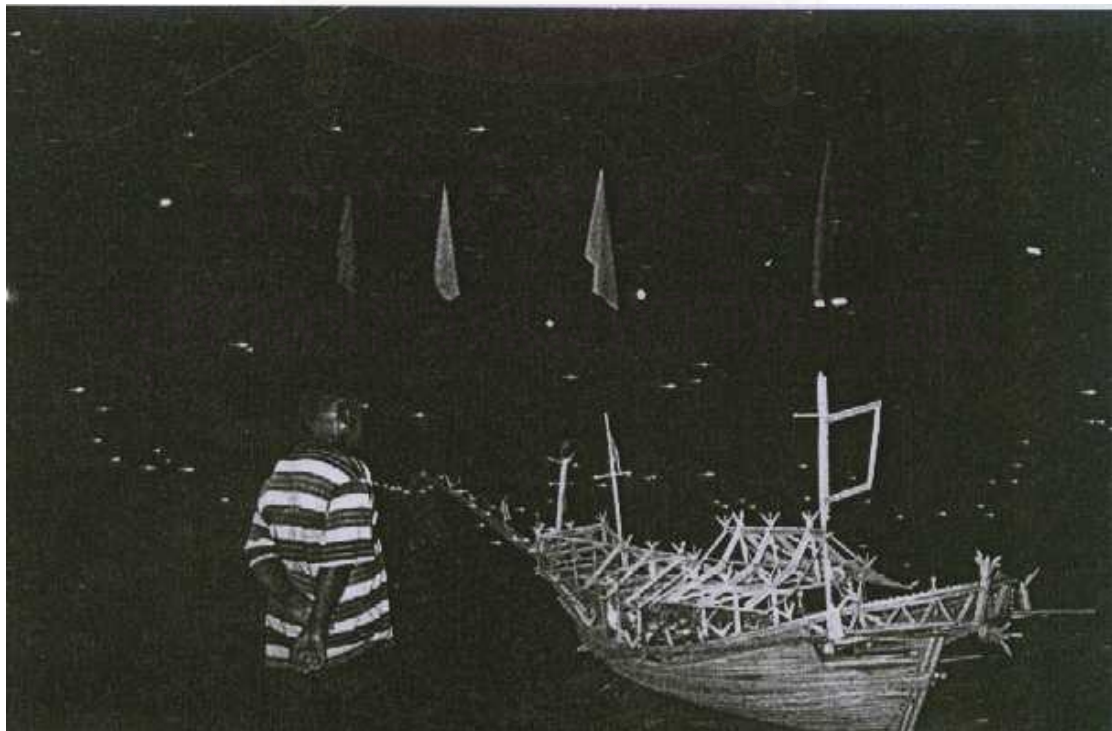
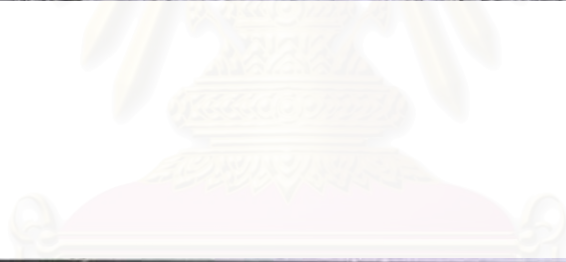

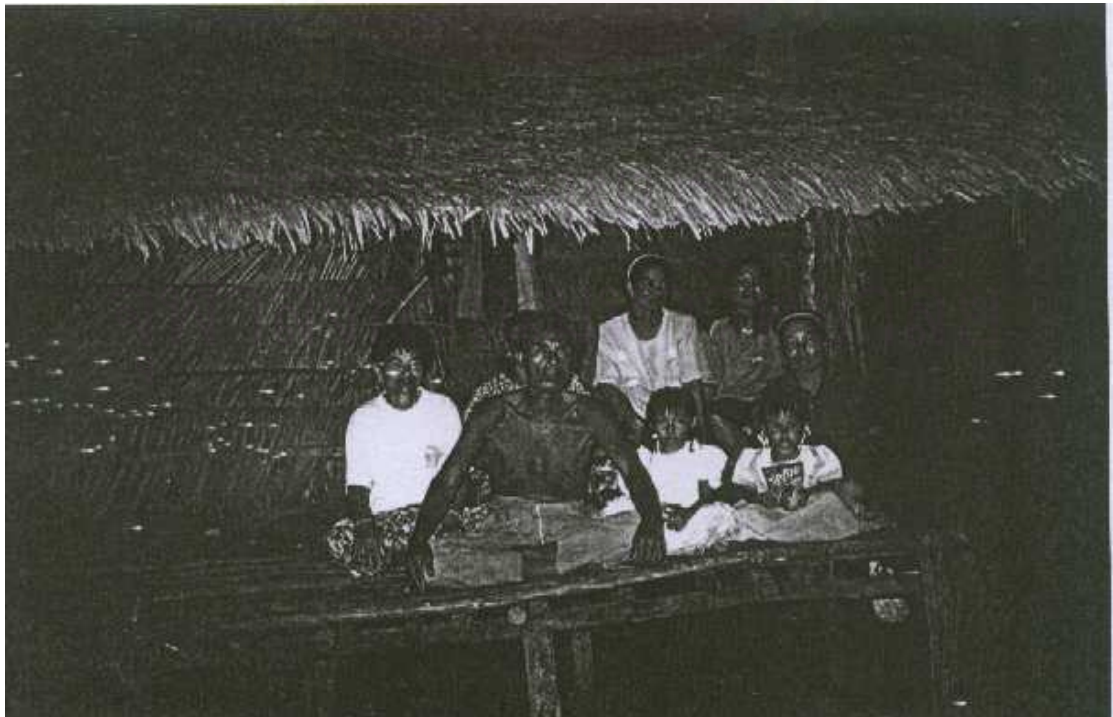
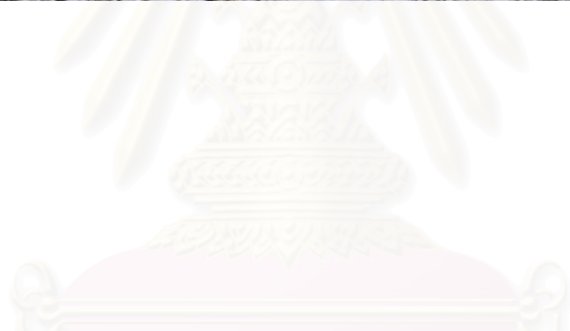
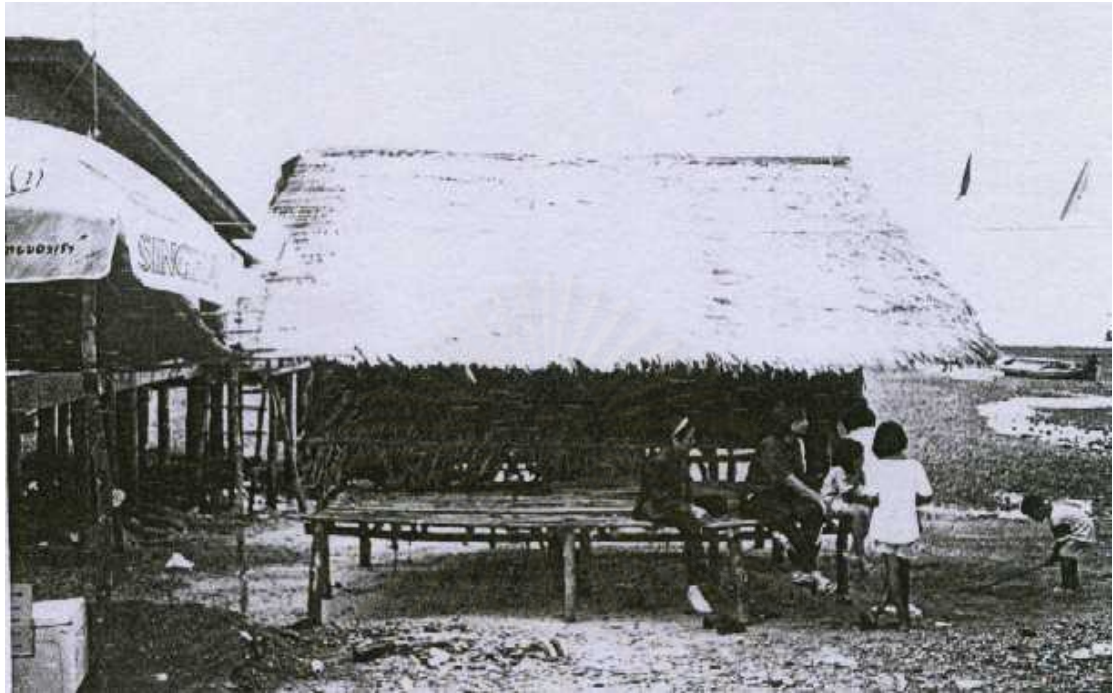

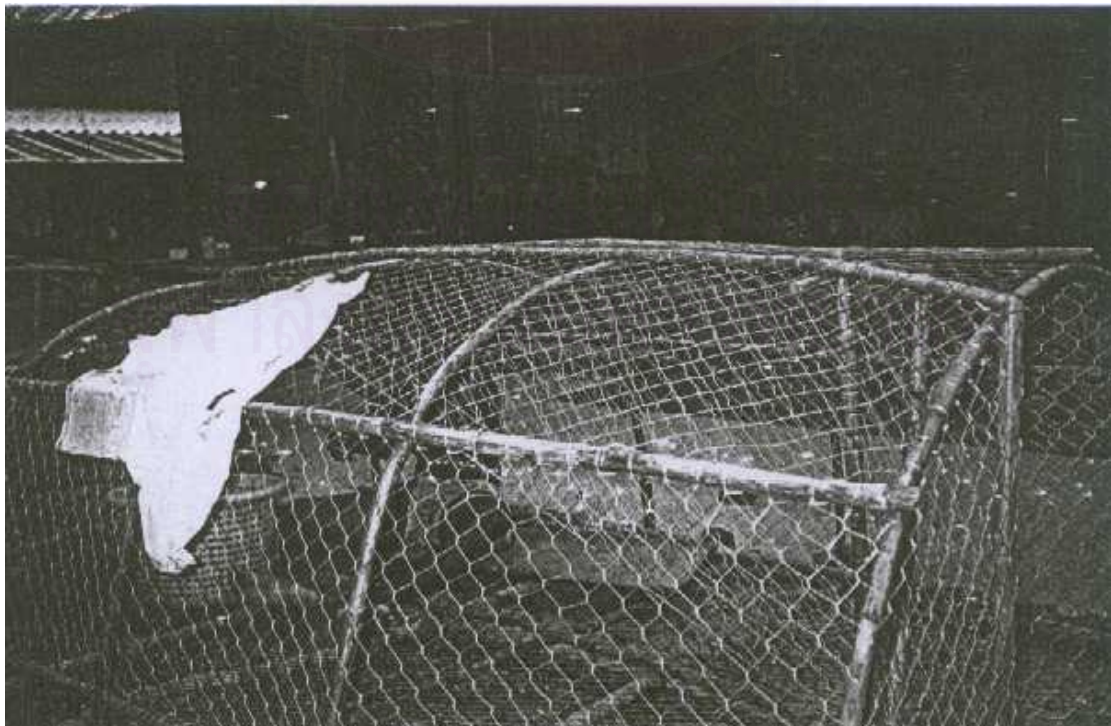

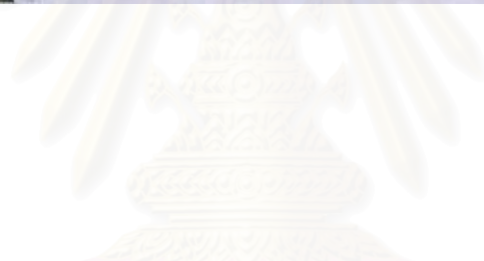

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวเยาวลักษณ์ ศรีสุกใส เกิดเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2519 ที่จังหวัดสตูล สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ เมื่อปีการศึกษา 2541 และเข้าทำการศึกษาต่อ ในหลักสูตรมนุษยวิทยา มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2542

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย